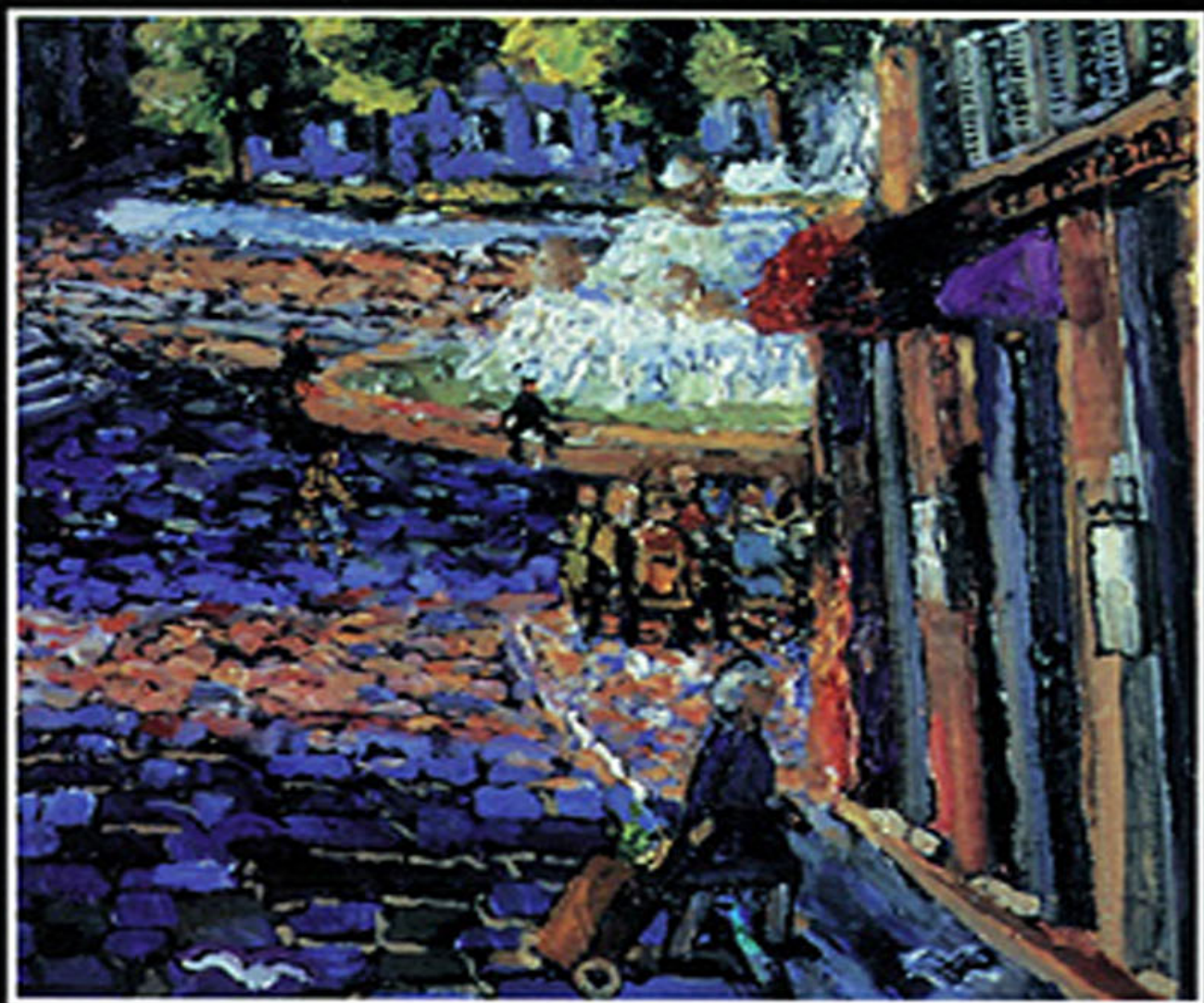

УИЛЯМ УОРТЪН

АВТОРЪТ НА „ПИЛЕТО“ И „ТАТКО“

ПОСЛЕДНА ЛЮБОВ

УИЛЯМ УОРТЪН ПОСЛЕДНА ЛЮБОВ

Превод: Евгения Георгиева

chitanka.info

Двама самотници се срещат в Париж. Джак, бивш служител в многонационална компания, страда от разпадането на семейството си и започва да се препитава като уличен художник. Много по-възрастната от него Мирабел е музикантка, сляпа от детинство. Силата, която откриват в своята необикновена любов, им помага отново да прогледнат.

На съпругата ми Розмари

*Да вярваш означава да виждаш.
У. У.*

Тази история се случи в периода април–ноември 1975. Място на действието — Париж, Франция.

1

Туп! Изведнъж се озовавам на колене и с ръце на асфалта до една пейка край статуята на Дидро на площадчето до булевард „Сен Жермен“ срещу църквата „Сен Жермен де Пре“.

Скъпоценните ми тринайсет тубички с боя са разпилени навсякъде. Скъпият ми триножник, който спазарих за сто франка, е съборен на земята. Единият му крак се е препънал, другият се е изопнал като на болна камила, която се опитва да стане по време на буря.

По дяволите! Само това ми липсваше. Четката е още в ръката ми. Върхът ѝ е прекършен на около осем сантиметра от кокалчето ми. За щастие платното е паднало с рисунката горе, така че можеше да бъде и по-зле.

После забелязвам облечената в червено възрастна дама, която коленичи до мен. Сигурно приличаме на двама стари клошари, налетели да грабнат току-що подхвърлен фас. Първата ми реакция е, че вината е нейна. По дяволите, защо не гледа къде върви?

И така, все още на колене, започвам да събирам тубичките с боя, преди някой друг идиот да е стъпил върху им. Тогава би настанала истинска бъркотия — разноцветни капки из целия Латински квартал — жълти, зелени и тъмnochервени. Понечвам да взема платното и се подпирам на пейката. Доколкото виждам, не е сериозно повредено. Следващия път ще се разположа на пейката, за да бъда на безопасно разстояние от смахнатите бабички, облечени в червени костюми.

Най-сетне се обръщам към нея. Тя седи и разтрива коляното си. Чорапите ѝ са скъсани там, където е паднала на земята. Едното ѝ коляно кърви и тя ближе пръста си и го потърква така, както би правила една котка. Но дамата не гледа коляното си, а мен.

— *Est-ce que vous êtes peintre, monsieur, artiste-peintre?*^[1]

За какъв ме мисли, по дяволите? За землемер, измерващ „Сен Жермен де Пре“, за да снемем размерите и да я изгради в пустинята за някой арабски принц, който да я превърне в джамия?

Навеждам се и опитвам да подредя нещата в кутията и да изправя триножника. Слава Богу, нищо не е счупено! Това би сложило край на кариерата ми като художник.

— Oui, madame...^[2]

— *Ах, вие сте американец. Много интересно.*

Едва тогава съзирам бастуна. Бял. Чувствам се като пълен глупак. Най-големият ми проблем е равнодушието и безразличието. Отново коленича до възрастната дама.

— Est-ce que je peux vous aider?^[3]

Погледът ѝ сякаш минава през мен. Едва тогава осъзнавам, че жената говори съвършен британски английски без никакъв акцент.

— *Ах, видели сте бастуна ми. Разбирам това по промяната в гласа ви. Да, можете да ми помогнете. Бихте ли ми помогнали да стана? Опитам ли се да го направя сама, ще трябва отново да се претърколя на колене, а това ще бъде много болезнено.*

Тя протяга ръце — малки и гладки. Внимателно ѝ помагам да стане. Всъщност тя се изправя сама, като се подпира на ръцете ми. Има силни ръце за старо момиче.

Навеждам се, взимам бастуна и ѝ го подавам. Тя изструпва дрехите си с усърдието на слепец, без да знае къде точно се е изцапала. После започва да размахва бастуна пред себе си, близо до земята, като лъч на радар или човек, който търси пари на плажа с детектор за метал.

Виждам какво търси — чанта или по-скоро сак, който се намира на около два метра от църквата. Отивам до него и го взимам. Влизам в обсега на радара, докосвам ръката ѝ и ѝ подавам кожените презрамки, за да ги хване.

— *О, сър. Понякога е трудно да си незрящ. Благодаря за любезността. Много съжалявам, че се блъснах във вас или може би по-скоро се сгромолясах отгоре ви. Както и да е, съжалявам. Виждате ли, аз си имам свои пътечки, по които има минимална опасност да се спъна в нещо или в някого и вие бяхте там. Не ви очаквах. Заблудихте ме. Сигурно работите много тихо, мося, инак щях да ви чуя. Е, разбира се, шумът на автомобилите също може да ми е попречил.*

Тя махва с бастуна към булевард „Сен Жермен“.

— *Но поне би трябвало да ви усетя по миризмата. Чудесното ухание на терпентин. Да, сигурно остарявам, но трудно го осъзнавам.*

— Вероятно вятърът е духал в противоположната посока.

Тя се обляга назад, усмихва се и ме поглежда в очите — ако един слепец може да гледа в очите.

— Ах, американец, художник и човек с чувство за хумор. Много интересно. Не очаквах такава приятна изненада. В живота ми не са останали много приятни изненади.

Забелязвам, че не е облечена изцяло в червено. Носи червена шапчица, с каквато бе Жаклин Кенеди в Далас, яркочервена пола, пуловер и сако, но на него сега има няколко петънца от моята палитра.

— Извинете, мадам, но на самото ви има боя. Ако стоите мирно, ще я изчистя с терпентин. Не го ли направя, боята ще засъхне и ще остане там.

— Добре ли стои на самото ми? Ако ми отива, бих искала да остане. Би било чудесно да имам изрисувано на ръка сако от американски художник тук, в Париж, нали? Макар да не виждам боята, би било вълнуващо.

— Опасявам се, мадам, че петната са кафеникави, жълта охра, тъмnochервени и морско сини. Дори в по-евтините изложбени зали това не би се приело като кой знае каква композиция.

Обикновено не съм толкова бърбив и многословен. Вероятно това е така, защото напоследък не говоря много английски и се наслаждавам на родния си език, но мисля, че причината всъщност е в характера на тази жена. Искане ми се да продължим словесната игра, която клони към флирт.

Или може би защото усещам, че и тя също е самотна, иска да разговаря с някого и да упражнява английския си.

— В такъв случай, мосю, може би ще бъде най-добре, ако съблека самото, за да заличите или преобразите произведението на спонтанното си изкуство. Поне ден-два ще усещам мириса на терпентин — спомен от нашето запознанство. Мисля, че това ще ми хареса. Ще бъде много по-хубаво, отколкото да вляза в някоя художествена галерия. На такива места винаги съм се чувствала нежелана. Някои художници се обиждат, когато слепец се вторачи в картините им и вероятно имат право. Но аз само търся нещо, което бих искала да видя. Сестра ми Роланд казваше, че нямаше да има голяма разлика, ако бях зряща. Няма да пропусна много. О, да, понякога слепотата има своите преимущества.

Тя започва да разкопчава сакото си и да го съблича. Слаба жена, стройна и спретната. Заобикалям я и взимам сакото ѝ. Тя прехвърля бастуна и сака от ръка на ръка, докато ѝ помагам.

— Няма ли да ви е студено, мадам? Мога да ви дам якето си, но то е изцапано с боя.

— *Не, не мисля, че ще ми бъде студено. Ще седна на каменната пейка в краката на мосю Дидро. Бях се запътила натат, когато се срещнахме така стремително. Не знам точно как да го кажа. Как бихте се изразили вие, американците, мосю?*

Кълна се, че отново ме погледна в очите. Може би не е съвсем сляпа или ѝ харесва да се преструва на незряща и ѝ прави удоволствие да носи бял бастун. А може би дори не е френцужойка. Говори английски по-добре от повечето англичани и американци, които познавам и се изразява точно, изискано, обмисля думите си.

— Бихте ли приели думата „благоприятно“, мадам?

— *О, да, прекрасно. Американец с чувство за хумор, при това толкова галантен. О, да. Да.*

Тя тръгва право към статуята. Върви бързо, без да потропва с бастуна или да издава по някакъв начин, че е сляпа. Нищо чудно, че се блъсна в мен. След като се движи с такава скорост, удивително е, че никой от нас не пострада.

Успявам да събера нещата си. Няма щети, с изключение на леко размазаната ми палитра и счупената четка. Разстилам сакото ѝ на пейката и започвам да го почиствам с парцалче, напоено с терпентин.

Вчера намерих три хавлиени кърпи, изхвърлени на боклука близо до Бастилията. Протрити са в средата, но от краищата стават идеални парцалчета. Накъсах ги на правоъгълни парчета. Сега използвам едно от най-хубавите си парцалчета.

Най-трудното е да не размажа боята и да я изчистя добре. Работя десетина минути и взимам отделно парцалче за всеки цвят. Свършвам и единственото петно, което се вижда, е влагата от терпентина.

В Париж е ранна пролет. На кестените току-що са им покарали листа. Още не са разцъфнали. В една популярна песен се казва, че парижките кестени цъфтят през април, но това всъщност става през май. Днес е девети април и макар че е слънчево, възрастната дама сигурно замръзва без сакото си. Оглеждам го за последен път.

Вдигам очи към нея. За Бога, по нея са накацали гълъби — по раменете, на главата и на коленете ѝ. Дори държи един.

Как, по дяволите, един слепец може да хване гълъб?

Забързвам към нея. Приближавам се и гълъбите отлитат. Няколко кацат на земята, в краката ѝ и гледат какво ще стане по-нататък.

Аз лично мразя гълъбите и ако възрастната дама ще им позволява да кацат по нея, тогава напразно съм пропилял времето и терпентина си да махам петната от боята по сакото ѝ. Щом гълъбите ще осират дрехите ѝ, какво значение имат няколко петънца боя? По дяволите, гълъбите не са нищо друго, освен летящи плъхове!

Тя се обръща към мен, когато съм на десет крачки от нея.

— *Ах, американският художник идва да ме види. Не се притеснявайте, пернатите ми другари пак ще долетят, щом разберат, че сте мой приятел.*

Повиши ме в приятел. Но що се отнася до гълъбите, просто не искам да дрискат по мен или по картините ми.

— Изчистих боята от сакото ви. Миризмата на терпентин ще изчезне бързо. Надявам се, че не ще обезпокои гълъбите ви.

Няма нищо лошо в това, че се опитвам да бъда мил. Дамата става и аз наметвам сакото на раменете ѝ. Тя проверява дали яката ѝ е оправена, облича го и се закопчава. Извършва всичко с плавни и уверени движения, без да бърза и много сръчно. Обръща се към мен. Не виждам нищо нередно с очите ѝ. Ясни са. Няма пердета. Струват ми се напълно нормални, истински прозорци към душата.

— *Моля ви, бихте ли седнали до мен за минутка, моєю художник? Нямам често възможността да разговарям с някого, особено с художник, при това американец. Странно, но имам чувството, че играя в някой от онези филми, за които съм чувала.*

Сядам до нея. Каменната пейка е студена. Забелязвам, че възрастната дама седи на надуваема възглавничка. Бръква в сака си и изважда още една, навита на руло, с размерите на пура.

— *Ето, седнете на това. Инак може да ви заболят бъбреците.*

Господи, говори като майка ми! И освен, че „вижда“, изглежда може и да чете мисли. Чувствам се глупаво, но надувам възглавничката и я слагам под задника си. Удобна е, предпазва от студа и е мека. Възрастната дама наистина знае какво прави.

Слънцето пече и денят е топъл. Но щом някой от множеството прелитащи над нас бели или черни облаци го засенчи, веднага се появява студен ветреца и става хладно. В момента слънцето е ярко и осветява краищата на онези красиви френски облаци, каквито са рисували импресионистите и каквито не съм виждал никъде другаде. Надявам се някой ден да събера достатъчно смелост и да се опитам да ги нарисувам.

Проклетите гълъби са се върнали. Не ми обръщат внимание, сякаш възрастната дама ме предпазва от тях по някакъв магически начин. Сега тя се е отдала на тях. Наблюдавам я. Това е най-странната сцена, която съм виждал.

Жената има малък комплект инструменти, увит в кожа, като на техниците. Разтворила го е на пейката — не до мен, а от другата страна. В комплекта има ножички, пенсетки, различни метални остриета, клечки за зъби, пръчици с увит накрая памук, миниатюрни шишенца, които миришат на алкохол и няколко пилички. Има и шишенце с антисептична течност.

Не знам как го прави, но протяга пръст и няколко от онези смахнати гълъби кацат на него. Тя избира една от птиците, като бавно и внимателно слага ръка на гърба ѝ. Гълъбът се свива и тя го взема. Нежно разперва крилото му и прокарва пръст по цялата дължина, проверявайки перата. Има ли изкривено перо, оправя го, а ако е много изкривено, бързо го изважда, опипва вдлъбнатината с чувствителните си пръсти и слага капка антисептична течност.

Така проверява цялото тяло на гълъба — опипва всяко перце и го наглася. На птиците това изглежда им харесва — досущ шведски масаж. Не пърхат с криле, не се опитват да отлетят. Никаква паника. Просто се отпускат и се оставят в ръцете ѝ. После жената проверява крачетата им — заглажда или пили задебелените места, подрязва ноктите, ако има нужда, почиства разстоянието между нокътя и пръста и измива цялото краче. Бих искал някой да се грижи за мен така. Пък и не дрискам по статуите.

Щом свърши с поредния гълъб, възрастната дама сръчно бръква в една от десетината торбички, които е подредила до себе си. Избира зрънце сякаш са витамини и ги дава едно по едно на птицата, която току-що е прегледала. През това време гълъбът разперва крила и чевръсто проверява с човката си какво му е направила.

Птицата изкълва зрънцата от ръката ѝ, а после жената грациозно махва с ръка и внимателно го отделя от пръста си. Гълъбите излитат, кръжат известно време във въздуха и сетне кацат на статуята на Дидро, за да я омърсят.

Изглежда любимите им места са перото в ръката му, самата ръка и главата му.

Целият Дидро е покрит с гълъби. Върху него има повече птици отколкото върху възрастната дама, но в края на краищата той е десет пъти по-голям от нея. Тъмнозелената патина на бронза му е покрита със слой бели испражнения.

Гледам как жената се занимава с пет-шест от гълъбите. Твърде съм улисан, за да се върна към работата си. Не съм виждал такова нещо. Когато бях ученик в гимназията, гледах канарчета и много обичах да слушам песните им. Но гълъбите издават само гъргорещи звуци и човек може да повърне, докато ги слуша. И все пак, трябва да призная, че не съм виждал някой да се занимава с тях така, както прави възрастната дама.

Тя оправя перата им и говори, като предимно задава въпроси. Вниманието ѝ е насочено към гълъбите, но от време на време ме поглежда и се усмихва. Започвам да осъзнавам, че отгатва къде се намират очите ми по гласа или по миризмата ми. Явно го прави така, че да не се чувствам неудобно от слепотата ѝ. Преструва се, че вижда заради мен. Но въпреки това аз се чувствам неудобно. Не мога да го преодолеем и още не мога да разбера как е възможно да ме гледа право в очите и да чете мислите ми. Това е свръхестествено.

— *Отдавна ли сте в Париж, мосю художник?*

— Да. Живея тук почти от пет години.

— *Но вие имате много силен американски акцент. След като сте били толкова дълго в Париж, би трябвало да говорите по-добре френски.*

Господи, мисля, че казах само петнайсетина думи на френски! Не знаех, че съм толкова зле с този език.

— Изглежда нямам усет за езиците, мадам. Опитвам се да уча френски, но ми е трудно. Но сега говоря много по-добре отколкото преди година и това все пак е нещо.

— *Вие имате добро зрение, а аз — добър слух. Двамата заедно можем да узнаем много повече неща за този свят. Почти никой не*

използва дарбата, която притежава. Започва да я цени, едва когато я загуби.

Настъпва продължително мълчание, докато тя внимателно изважда едно перо и слага на мястото антисептична течност.

— Сега, Орландо, ще се чувстваш много по-добре. Ще можеш да отлиташ по-бързо от автомобилите и скоро ще ти порасне ново перо.

Жената отново се обръща към мен и се усмихва.

— Надявам се, че нямате нищо против да говоря на гълъбите. Измислила съм им имена и те са единствените ми приятели и роднини. Понякога възрастните слепи жени са много самотни.

— И аз съм разговарял с гълъбите, мадам. Понякога те са единствените същества, с които мога да разговарям.

Не й казвам колко често ги ругая, когато внезапно размахат криле зад гърба ми, докато се опитвам да се съсредоточа върху някоя картина. Човек може да получи сърдечен удар, когато ято гълъби се извиси във въздуха.

— Но не ги познавам като вас, мадам. Когато им говоря, сякаш говоря на себе си и не научавам нищо. Никога не съм бил толкова близък с гълъбите.

— Ами, вижте какво, мосю. От трийсет години, от края на Втората световна война идвам тук всеки ден около десет сутринта и стоя, докато чуя обедните камбани. Гълъбите се менят, но ятото остава същото. Дори новородените или гълъбите, които се присъединяват към това ято ме познават. Те са едни от най-доверчивите и дружелюбни същества на тази земя. Убедена съм, че общуват помежду си и си говорят по някакъв особен начин, но колкото и усилено да се вслушвах, така и не успях да науча езика им. Ала хората могат да научат много от тях за начина, по който трябва да живеят.

Непрекъснато съм по улиците и срещам какви ли не луди, но тази жена е върхът — облечена в червен костюм възрастна сляпа дама, която иска да разговаря с гълъбите, защото те могат да й покажат как трябва да живеят хората.

Имам чувството, че може би се забърквам с поредната откачалка. Развил съм нещо като шесто чувство в подбирането на истинските луди. Но тази жена изглежда различна. С изключение на страстта й

към гълъбите и слепотата тя е по-нормална, по-непосредствена, и по-интелигентна от хората, с които съм разговарял от няколко години насам.

Ала в същото време ръцете започват да ме сърбят да се заема с картината си. Реших да рисувам тази жена, седнала в основата на паметника. Ще използвам някой ярък цвят за предния план. Червеното ще подхожда страхотно на зеленината на дърветата в парка до църквата. Няма да се спирам подробно на мосю Дидро — само леко загатване за бронза, няколко гълъба и осанката на фигурата.

— Е, най-добре е да се върна към работата си, мадам. Светлината се променя бързо, а аз искам днес да свърша с фона.

— *Какво рисувате? Църквата ли?*

Още не мога да свикна с факта, че е сляпа. Кажете ли нещо подобно, имам чувството, че се шегува, но това ми се е случвало често, при това със зрящи хора. Седя пред нещо, което ме интересува и пресъздавам доста добре видяното, а те стоят там, гледат озадачено картината и накрая питат какво рисувам. Това може да ме влуди и се отразява зле на самочувствието ми.

Отначало мислех, че се шегуват, но не е така — просто не разбират, пък и аз не мога да науча френския. Но тази жена, разбира се, наистина е сляпа. Тя само знае, че съм до статуята на Дидро. Може би рисувам кафенето или дори хотел „Медисън“.

— Да, мадам, рисувам църквата, но и не само нея. Вляво от нея на картината ми е статуята на Дидро, по-нагоре — булевард „Сен Жермен“ и аптеката, а по-нататък — отсрещната страна на улицата, „Ле Дьо Марго“ и началото на улица „Бонапарт“. В средата е камбанарията. Нефът е изобразен по цялата дължина на картината и стига до фонтана. На преден план има градинка, където играят деца, а пред нея е булевардът с автобусната спирка.

Дамата спира да се занимава с гълъбите си и се заслушва в думите ми. Затваря слепите си очи така, както прави зрящият, за да си представи нещо.

— *Описвате всичко много добре. Представям си го. Бих искала да мога да видя картината ви. Живея в този квартал, откакто съм се родила. Вероятно сте много добър художник, защото мисля, че сте добър човек. Благодаря, че изчистихте сакото и ми правихте*

компания. *Надявам се, че ще бъдете доволен от картината си, когато я завършите.*

Докато тя говори, камбаните на „Сен Жермен де Пре“ започват да звънят с хубавите си глухи и свещени тонове. Първите няколко ноти, после кресчендото, докато набират скорост. Толкова са успокояващи. Камбаните са едно от нещата, които се научих да харесвам в Париж. Недалеч чувам, че по-плътните тонове на камбаните на „Сен Сюзпис“ започват да приветстват дванайсетия час — покана за така важния за французите обяд.

Сляпата възрастна дама е започнала да прибира инструментите си. Слага настрана торбичките с храна, после изважда един по-голям сак и пръсва няколко зрънца на земята пред себе си. Сетне се обръща към мен.

— *Така не забелязват, че си тръгвам и не го преживяват тежко. Кажете ми, има ли малки птичета сред гълъбите?*

Поглеждам. Пред гълъбите се стрелкат врабчета, които взимат своя дял.

— Да, има врабчета.

— *Някой от гълъбите бие ли ги, за да отмъкне храната им?*

Пак поглеждам. Птиците се блъскат, за да се доберат до зрънцата, но не се кълват и не се бият.

— Не. Позволяват на малките птичета да вземат, каквото искат.

— *Виждате ли, мосю, гълъбите могат да ни научат на много неща.*

Тя взима бастуна си, става и ми протяга ръка. Стискам я.

— *Утре ще бъдете ли тук, за да работите върху картината си?*

— Да, освен ако не вали или не е твърде студено. Жената вдига глава и я обръща наляво и надясно като пойнтер, опитващ се да надуши някаква миризма.

— *Не, утре ще бъде като днес. Надявам се да ви видя. Дамата се обръща и бързо се отдалечава, използвайки бастуна си само от време на време. Каза, че се надява да ме „види“. Сигурно е странно да си сляп и да употребяваш думата „виждам“.*

Връщам се при картината си. Отбелязвам мястото, където ще нарисувам възрастната дама. Трябва да се посъветвам с нея, за да разбере дали няма нещо против. Едва ли би разбрала, че я рисувам, но

трябва да го направя. Това е урок, който научавам бавно, но сигурно. Нещо, което на един човек му се струва свършено правилно и логично, за друг може да е ужасно. Ние, хората, сме различни. Искане ми се да бях научил това по-рано. Ще я попитам утре, преди да започна да я рисувам.

Работя върху фона в продължение на няколко часа. Обикновено го правя по-бързо, но от няколкото картини с маслени бои, които съм нарисувал досега, открих, че в началото недостатъците в рисунъка или в композицията могат да бъдат приемливи, дори незабележими, но накрая се набиват в очите. Сега се опитвам да премахна всякакви такива следи от непохватност.

И все пак, вече чувствам, че ще имам същите неприятности, както и преди, с другите. Дори да рисувам добре картината и изборът на форми и багри да изглежда подходящ, в изображението липсва чувство. Изглежда не мога да пресъздам в рисунъка силните възмущения, които поражда у мен сюжетът, Париж и самият живот. Нещо не достига. Има някаква стена от страх и плахост между мен и онова, което искам да изразя. Има и арогантност. Сякаш нямам желание да се отдам на картината и да стана част от нея. Вероятно това ще дойде с практиката, когато няма да бъдат толкова поглънати от техническите проблеми. Надявам се да стане така.

Около пет часа светлината помръква. Чувствам, че съм приключил с фона. През нощта повърхността ще изсъхне и ще бъде готова за напластяването на боите утре. Ще започна с небето. Ще се опитам да изобразя онези постоянно променящи се възмущаващи облаци на фона на преливащата се синева на небосвода. Тук ще използвам лазурно синята боя. Някой ден искам да опитам да рисувам на още влажното платно. Да мина от фона към напластяването на боите, без да чакам платното да изсъхне. Рембранд и някои други велики фламандски и италиански художници са го правили.

Затварям кутията, окачвам платното на гърба ѝ и тръгвам към дома си. Мога да взема автобус 86, който ще ме закара точно там, но обичам да се разхождам из Париж. Това ме крепеше в най-лошите ми дни. Пък и по това време автобусите са пълни и може да изцапам някого с неизсъхналото платно.

Минавам по булевард „Сен Жермен“, „Пон Сюли“ и сетне нагоре по „Хенри IV“ към Бастилията. Поемам по „Рокет“ и за по-напряко

свървам по една тясна уличка на име „Келер“. Вървя около четирийсет и пет минути. Кутията с боите е лека и не я усещам. Ходенето ме поддържа във форма.

Излизам на „Теландие“ — улицата, на която живея. Още е рано и звънецът на вратата не е включен. Промъквам се покрай портиерката без никакво затруднение. Знам името на един художник, който живее в сградата и ако тя ме попита нещо, решил съм да кажа, че му отивам на гости. Всъщност не познавам онзи художник и се надявам, че няма да се запознаем.

Качвам се по най-малко използваното стълбище. По това време повечето занаятчии, мебелировчици и дърводелци са се прибрали. Вървя тихо, но с нехайна походка и безсмислено подрънквам с ключовете. Стигам до най-горния етаж, бутвам тежката врата на аварийния изход и се озовавам в тъмния таван.

Тук няма осветление. Намирам фенерчето, което съм скрил, включвам го и тръгвам пипнешком по десния коридор между отделните тавански стаи към онази, която смятам за своя, макар да съм се настанил незаконно там. Изваждам пъхнатия под прага ключ и влизам.

Миризмата на напластен отдавна прах, изсъхнало дърво и застоял въздух ми е толкова родна. Оставям кутията и картината в далечния ъгъл на стаята. На скосения таван има прозорче с метална рамка. Отварям го, за да проветря помещението. Покривам процепите на вратата с едно старо перде, за да не се вижда навън светлината и запалвам две свещи. Откачам картината от триножника и я слагам между свещите. Оглеждам стаята и виждам, че нищо не е пипано. Мисля, че тук от години не е влизал никой друг освен мен. Дори не знам коя от дърводелските работилници долу я използва.

Свалям дунапреновата подложка и спалния си чувал от лавиците, където ги крия през деня. Изваждам малкия газов котлон и еднолитров буркан със запасите си от консервирани зеленчуци. Измъквам бутилката вино и половинката фразела, която кътам от два дни. Храня се само веднъж на ден и съм гладен като вълк. Бях готов да открадна няколко от зрънцата за гълъбите.

Включвам котлона и затоплям постния си гювеч. Изваждам лъжицата, скрита под носещата гредка и си сипвам чашката вино, която си позволявам всеки ден. Бутилката от шест франка трябва да ми

стигне за една седмица. Освен материалите за рисуване, разходите ми включват виното, газта, франзелите и свещите.

Седя в сгъстяващия се мрак, на светлината на двете свещи и бавно поглъщам дажбата постен гювеч. Аз, който цял живот съм се хранил с месо, по принуда станах вегетарианец. Отначало страдах, но сега, след няколко месеца, понякога си мисля, че няма да мога да погледна пържолата, нито дори добре препечен хамбургер. Но се чувствам много по-добре. Макар че това може да се дължи на ходенето.

Поглеждам картината. На тази светлина, далеч от действителния сюжет, тя изглежда по-добре. Вероятно тази нощ няма да рисувам в съня си. Идеята да използвам маслени бои, особено като се има предвид цената им, е истинска лудост, но аз съм обсебен от нея. Не знам как ще продам тези неща за достатъчно пари, за да покрия разходите за боите и платното, камо ли да ми останат няколко франка печалба. Ако се наложи отново да се върна към водните бои, ще имам чувството, че отрязват краката ми. Но ще го направя — само и само да запазя свободата си.

Купих кутията с боите за нищожна сума. Тя представлява истински сгъваем триножник, направен от широколистно дърво с твърда дървесина, метални панти и медни сглобки. Кутията е най-малко на петдесет години — по-стара от мен. Няма метална обшивка като новите модели, нито второ чекмедже отдолу, но е яка и лека. Направена е така, че краката се разгъват и затягат, за да бъде устойчива. Има си всичко — отделение за боите, палитра, четки, терпентин, лак и ленено масло и се отваря, за да държи платното. Става за всякакви размери платна. Освен това е изцапана с боя и има автентичен вид. Самото излизане да рисувам ме вълнува. Вървя и се чувствам в хармония с Моне, Писаро, Сезан и Тисле. Досущ истински художник в бранша.

Мислих внимателно, когато купувах боите. Наблизо намерих един магазин, където боите и четките струват наполовина по-евтино от другаде. Реших да купя бои „Льо Уран Буржо“, защото не са твърде скъпи. Взех тубички с размери, подходящи за ателие. Опитах се да се придържам към най-евтините бои. Купих сребристобяло и абаносово черно. Това са любимите ми цветове, откакто учех в училището в Пен и мечтаех да стана художник.

После си купих земни цветове. Ако се наложи, ще рисувам с тях и то само с черното и бялото. Взех червеникавокафяво, жълто-кафяво, тъмнокафяво и жълта охра. После купих тубичка светло морскосиньо. Общо седем цвята. За да попълня спектъра си, при това на не много висока цена, взех и виолетово-синьо — най-евтиното, което намерих. После хромово жълто и оранжево. После — тъмночервено. Купих и тревисто зелено, което е почти прозрачно и може да се използва за фон, както и да се добавя към жълтите и земни багри на листата на дърветата и храстите. Накрая се изръсих и купих лазурно синьо като тринайсети цвят. Изобразяването на парижкото небе без лазурно синьо е истинско предизвикателство.

Взех си четки от свинска четина, номера 4, 8 и 10 и най-голямото разточителство — номер 6. Само последната четка струва четирийсет и два франка — достатъчно, за да живея две седмици.

Приготвям сам лака от материалите, които купувам от евтиния магазин наблизо. Оттам взимам и огромни кутии с бяла акрилна боя, терпентин и ленено масло.

Най-скъпи са платната. Изхарчих половината си пари, за да купя док от един специализиран магазин. Крада дъски от тавана, за да правя рамки. Прикрепям платното към тях с гвоздейчета и чук. Намерих го със счупена дръжка в една боклукчийска кофа долу на улицата.

Опъвам платното с пръсти. Най-трудното е, когато го приковавам към рамката и затоплям лепилото. Тъй като в почивните дни в сградата няма никой, а портиерката не идва в неделя, аз съм решил, че това е най-подходящият ден. Шумът от чукането се чува, а вонята на лепилото е ужасна.

Миналата неделя работих през целия ден. Първо събрах малко зеленчуци и плодове, когато затваряха пазара „д'Алигр“. Там изхвърлят всичко, което започва да гние. Сготвих ежеседмичния си гювеч и в същото време опънах платното и направих лепило. Миризмите се смесиха.

Изработвам четири рамки, слагам два пласта акрилна боя на платната и ги опъвам. Сетне ги поставям на лавиците. Правя ги по стандартните френски размери — около шейсет на трийсет сантиметра. Сега за пръв път рисувам на едно от по-големите, защото малките започнаха да ме изнервят. Ще стана истински велик художник, само дето не печеля пари.

Въпреки евтините решения на проблемите си, скоро ще фалирам окончателно, ако не намеря начин да продам проклетите картини. Изчислявам, включвайки материалите, но не и труда и времето си, че съм вложил по сто франка във всяка картина. Това означава, че трябва да си докарам най-малко по триста франка на картина. Наоколо не се разхождат много хора с толкова пари в джоба, готови да ги похарчат за произведения на неизвестен художник. Но туристическият сезон приближава. Вероятно ще продам нещо през лятото. Трябва да го направя.

Независимо от това не се оплаквам. Засега нещата не вървят зле и се чувствам страхотно. Знам, че всичко ще се оправи. Имам чувството, че животът отново придобива смисъл.

Най-лошото е самотата. Опитвам се да се преборя с нея, но тя непрекъснато се прокрадва у мен. Освен това се опитвам да поддържам хигиената си. Веднъж седмично ходя в обществената баня до полицейския участък край пазара „д’Алигр“. Изтъквам мръсотията от тялото си и тъпча с крака дрехите си, за да ги изпера добре. Изстисквам водата от тях, слагам ги в найлонова торба и ги простирам да съхнат на тавана. Имам втори комплект дрехи, които обличам, след като се изкъпя. Но въпреки това приличам на безделник. Може би заради брадата. Подрязвам я, така че не е рошава, но когато не гладиш дрехите си, а ги тъпчеш с крака и имаш брада, макар и чиста, не може да не приличаш на клошар. Трудно е да се бръснеш сутрин без топла вода. Ножчетата за бръснене биха увеличили разходите ми, а освен това започвам да харесвам брадата си. Тя прогонва проклятието на Ем Би Ай от мен и ме насочва в правилната посока — онази, към която съм се стремил през целия си живот.

Веднъж в месеца или по-често нося дрехите си в обществената пералня. Слагам всичко в един барабан, с изключение на спортния екип, който пера на ръка, после пускам монетите. Цялата процедура ми струва седемнайсет франка. Но след това няколко дни ухаю божествено. Тениските ми са протрити, а джинсите ми почти винаги са намачкани.

Нахранвам се и духвам свещите. Вторачвам се за малко през таванското прозорче. Все се каня да се кача и да измия стъклото, за да

виждам небето, но се страхувам да не подхвърля на собственика на сградата идеята, че живея тук, затова не го правя. Времето вече е хубаво и нощем мога да отворя прозорчето, за да гледам звездите, ако има такива. От опит открих докъде мога да го вдигна, така че в стаята да не влиза дъждът.

Преди да заспя дълбоко, си спомням, че утре трябва да се отбия в представителството на „Американ Експрес“, за да проверя дали има писмо от Лори или от децата. И аз искам да им пиша и да кажа, че съм добре и се справям с рисуването.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Неговият мирис е толкова различен от онзи на повечето хора. И това не се дължи само на терпентина. Пък и гласът му — понякога спокоен, когато отговаря на въпросите ми, но въпреки това развълнуван. В същото време той е тъжен и самотен. Мисля, че е добър художник.

Беше толкова любезен да дойде при мен край паметника. Днес краката на мосю Дидро миришеха на плесен — може би от дъжда и от гълъбите. Миризмата беше по-силна от обичайната.

Мисля, че мосю Художника не се интересува от моите гълъби. Долових го в гласа му и по начин, по който седеше — макар и на възглавничката ми. Чувствах, че му е неудобно. Трябва да го науча да ги обича като мен. Надявам се, че утре ще дойде пак. Усещам мириса на терпентин от самото ми.

Надявам се, че не се държах твърде неразумно. Толкова рядко намирам някой, с когото да разговарям — човек, който не мисли постоянно за слепотата ми. Другите са слепи. Често изпитвам съжаление към хората, които живеят затворени в този свят, а не извън него като мен. Това е много трудно и жестоко за тях.

---

[1] Художник ли сте, господине? (фр.) — Б.пр. ↑

[2] Да, госпожо (фр.) — Б.пр. ↑

[3] Мога ли да ви помогна? (фр.) — Б.пр. ↑

2

Събуждам се с първите слънчеви лъчи. Навличам спортния екип — шорти, тениска и анцуг. Най-хубавото, което взех, когато заминавах, бяха двата чифта маратонки. Имах ги от три години, но никога не бях тичал с тях. Изпитвам страх от мисълта, че един ден ще се износят. Те струват петдесет долара. Сега използвам единия чифт само за бягане, а другия — за всеки ден, докато рисувам.

Измъквам се през външната врата. Никой не е станал толкова рано, освен боклукчиите и метачите — алжирци. Започвам обичайното си загряване. Тичам по „Ледру-Ролен“ и прекосявам реката. Стигам до кея на левия бряг. Там бягам в малкия парк и в градината със скулптурите.

Тичам покрай кея, макар че често трябва да се качвам и да слизам по стълбите. Взимам стъпалата бързо и по две наведнъж. Искам кръвта ми наистина да закипи. Тичам, докато стигна до моста „Александър III“ и минавам по него. Светлината вече е по-ярка и уличното движение се съживява. Не обичам да бягам, когато има твърде много автомобилен дим.

Хуквам по улицата над кея на десния бряг. Понякога се налага да лавирам между щандовете на букинистите заради пътя, който строят покрай кея. Продължавам за по-напряко през „Маре“ и се отправям към Бастилията. Уличното движение става все по-натоварено. Тичам надолу по улица „Рокет“ — пътят, по който се прибрах вчера и после нагоре, по улица „Келер“ и към дома си. Бягам само около час, но това ме разсънва. Влизам безпрепятствено в сградата, защото портиерката спи до седем и трийсет, дори до по-късно. От мен капе пот, докато тихо и бързо изкачвам стъпалата — по две наведнъж, както обикновено — към скривалището си.

Събличам анцуга и го окачвам на куката зад вратата. Простирам влажните си шорти и тениската на въжето, опънато покрай далечната стена зад дългите дъски. Лягам на пода, докато престана да се потя. Имам малко парче черга, което намерих сред отпадъците на магазина

за килими на ъгъла на улица „Шароне“ и авеню „Ледру-Ролан“. Лежа на чергата, нормализирам дишането си и се опитвам да се отпусна.

След около пет минути започвам да дишам дълбоко, като броя до сто, правя коремни преси и после — няколко упражнения от йога. Завършвам с петдесет бавни лицеви опори, като всеки път вдигам ръце от пода.

Мисля, че никога не съм бил в по-добра форма — поне от гимназията. Хубаво е да бъда във форма, защото нямам никаква подкрепа, нито социална осигуровка от французите или от Ем Би Ай. Трябва да съм здрав. Ала най-хубавото е, че е такова огромно удоволствие да бъдеш във форма.

Когато преди около година започнах да живея по улиците, бях тръгнал бавно по нанадолнището. Не се хранех, не поддържах хигиената си, изпивах по една бутилка червено вино всяка нощ, за да заспя и се събуждах по обед с ужасно главоболие. Бях на път да стана истински клошар. Трудно е да се повярва колко бързо човек може да се плъзне по наклонената плоскост, когато не му пука.

Тази сутрин се излеждам и си позволявам обичайната неделна гощавка, макар да е едва четвъртък. Поне аз мисля, че е четвъртък. От вчера ми е останал къшей франзела и аз го потапям в чашата кафе, което варя на котлона. Истински разкош. Облягам се на рамката на леглото и се вглеждам в картината. Изгарям от нетърпение отново да се заловя с нея. От вида на небето, което видях, докато тичах, съдя, че онази възрастна сляпа дама имаше право — денят ще бъде страхотен и идеален за рисуване.

Скривам всичко. Напъхвам спортния си екип там, където никой няма да го види, но същевременно ще съхне и бързо се измивам с водата, която съм налял в бутилките от виното. Нямам сапун. Прибирам на безопасно място ключа и фенерчето и тихо слизам по стълбите. Никой не идва на работа преди осем, така че съм спокоен. Вратата на портиерката също е затворена.

Излизам на улицата. Слънцето се е издигнало и удължената полегата светлина прави всичко ясно и блестящо. Обичайно парижко утро, изпълнено със звуците на боклукчийските камиони, течащата в каналите вода и гукането и пискането в мръсната вода на гълъбите, които се събуждат. Гледам ги как се понасят към небето. Предполагам, че тукашното ято живее в камбанарията на „Сен Маргюрит“. Замислям

се за сляпата възрастна дама и онова, което каза за гълъбите. Каква смахната идея! Но трябва да призная, че птиците изглеждат страхотно на фона на небето и аз ще ги използвам, за да обединя изображенията в картината си.

Решавам да тръгна направо по „Анри IV“, откъдето минава автобусът, за да мога по-дълго да съзерцавам задната част на Нотр Дам. От моста гледката е специфична. Вижда се и градинката, сгушена в края на острова.

Пристигам на мястото си за рисуване в осем и трийсет. Оставям кутията с боите и сядам на пейката. Потъвам в мисли какво ще рисувам и полагам усилия да ме осени вдъхновението. Мъча се да се науча на това. Твърде съм агресивен, насилвам сюжета, променям го и се опитвам да го превърна в част от себе си, вместо той да ме обсеби. Дишам дълбоко, опитвам да се отпусна и да си вдъхна увереност. Прекарах толкова много години, през които отпускането се обръщаше срещу мен. Всеки ден беше една надпревара, за да се види кой ще дойде пръв на работа и ще си тръгне последен. Дори не съм съзнавал, че е така. И не само аз — всички бяхме такива.

В девет камбаните започват да бият и аз се залавям за работа. Днес съм се преместил малко по наляво. Няма начин някой да се блъсне в мен и мога да използвам пейката, за да сложа шишетата с лака и терпентина.

Започвам с небето. Рисувам от горе на долу и оцветявам пространството между дърветата и около покривите на сградите. Обичам първо да изобразявам небето, преди да се заема с другото. Всичко останало зависи от небето. Пък и няма да го зацапвам, докато рисувам после.

Осветлявам върха на камбанарията, когато тя се промъква зад гърба ми. Изобщо не я чувам, нито я усещам.

— Ах, моєю Художник, вие сте тук. Хубаво. Доволен ли сте от картината си в този прекрасен ден?

Тя протяга ръка да се здрависаме. Ръцете ми са сравнително чисти, по тях има само няколко петънца синя и жълта боя. Бързо ги избърсвам в парцала и се ръкувам с нея.

— О, няма значение, ако ме изцапате с боя, мосю. Усещам къде е и мога да я изтрия със салфетка.

Усмива се. Как ли е разбрала какво правя? Естествено, нали се позабавих, преди да стисна ръката ѝ. Дамата е истински Шерлок Холмс.

— Да, мадам, засега рисуването върви добре. В момента изобразявам камбанарията на фона на небето.

— Сигурно се чувствате като гълъб, който лети там нависоко. Понякога, докато заспивам, си представям, че съм гълъб, който се рее в небето, близо до камбаните, над дърветата и улиците. Прекрасно е.

Тя млъква.

— Знаете ли, често сънувам това. В сънищата си съм зряща. Под себе си виждам целия Париж, който блести, окъпан във вълшебна светлина. Никога не съм спяла в сънищата си. Не е ли интересно?

Това ми говори нещо — че тя не винаги е била спяла. Подходът ми е типичен за психолог. Или пък жената обича да лъже, което също е интересно. Отново започвам да рисувам. Тя застава до мен.

— Мосю Художник, може ли да се споразумеем за нещо?

Господи, какво ли ще последва? Отдръпвам се от платното, но не оставям четката. Готов съм да заема отбранителна позиция. Едва ли не, виждам заглавието на първата страница на „Соар“: „Американски художник, арестуван за нападение с четка над възрастна спяла жена“. Разбира се, на френски.

— Виждате ли, мосю, познавам всеки един от гълъбите в моето ято, всичките четирийсет и шест, но само от допира до тях. Много бих искала да знам как изглеждат. Какъв цвят са и какви шарки имат. След като сте художник и сте обучен да виждате точно и ясно, можете ли да ми ги опишете?

Тя млъква. Аз чакам. Какво ли ще последва? Спомена нещо за споразумение. Пари ли ще ми предложи?

— Ако го направите, мосю, днес ще ви сготвя хубав обяд. Уверявам ви, аз съм отлична готвачка. Чревоугодник съм. Както вече ви казах, загубите ли някоя от дарбите си, другите се изострят. Възприятията ми за вкус и обоняние са много силни. Мисля, че храната ми ще ви хареса.

Как да откажа? Това означава, че няма да стигна доникъде с рисуването, но аз не бързам. Никъде не отивам. Тя сигурно живее наблизо, щом е сляпа.

— Живея съвсем наблизо, зад статуята на мосю Дидро, там, където е италианският ресторант. Улицата се казва „Сизо“. Живея на номер пет, на втория етаж. Има само една врата на етаж. Дойдете ли, просто почукайте.

Господи, може би в края на краищата тя наистина притежава шесто чувство и чете мислите ми.

Дамата млъква и чака на свой ред. Знам коя е улица „Сизо“. От двете ѝ страни има ресторанти. Мислех, че там не живее никой.

— Разбира се, мадам. Ще ми бъде много приятно отново да ви видя сред вашите гълъби и щом желаете да ме поканите, ще бъде удоволствие да обядвам с вас. Благодаря.

— Аз ви благодаря, мосю. Надявам се, че не ме мислите за твърде дръзка, но това означава много за мен. Пък и ще се радвам да обядвам с човек, с когото мога да разговарям на английски.

Отново започвам да рисувам. Смятам, че се възползвам от слепотата ѝ и тя няма да разбере, но дамата открива веднага. Вероятно от посоката на движенията ми или от звука на четките.

— Да, рисувайте, докато прецените, че е време да спрете. Вероятно когато уловите прекрасната светлина върху камбанарията на фона на небето. Ще ви чакам.

Тя се обръща. Продължавам да рисувам купола и тежките камъни на огромната камбанария. Замислям се за възделенията на сляпата дама да бъде гълъб и да лети високо в небето. Започвам да рисувам с много по-силен замах и с нова чувствителност. Удивително е как може да ти въздейства една идея.

Рисувам вероятно петнайсетина минути или половин час и картината става хубава — една от най-добрите, които някога съм правил. Оставям четката и отивам да седна до възрастната дама.

Тя се обръща към мен и се усмихва с тихата си и не съвсем тъжна усмивка.

— Надявам се, че не ви прекъснах във важен момент. Наистина високо оценявам помощта, която ми оказвате. Още не съм се занимавала с гълъбите, но както виждате, те ме чакат.

Гълъбите действително са накацали по нея. Удивително е, че врабчета или други птици не идват. Но като си помисля, само гълъбите са достатъчно питомни, за да се приближават до хората. Или са много глупави, или много доверчиви — както твърди дамата.

Тя отваря малкия сак и разгръща комплекта с инструментите. Това е като някакъв сигнал. Протяга пръст и два гълъба идват — единият каца, другият се колебае. Жената слага ръка върху него.

Гълъбът наистина е странен — черен, сякаш е опушен и с малки шарки на гърба. Гърдите му са малко по-светли, а на бедрата има почти бели пера. Човката му е жълтеникава с ивица виолетово-синьо, а крачетата — жълто-розови, почти с цвета на съомгата. Описвам всичко това на сляпата дама, а тя преглежда гълъба и отстранява няколко люспи от крачето му.

— Тази птица не е млада. Трябва да е на повече от пет години. Казва се Никол. Отдавна е в ятото. Има най-малко петнайсет гнезда и повечето й малки са пораснали. Някои от синовете й са напуснали ятото. Тя слабее и мисля, че тази година ще направи само едно гнездо. От начина, по който я описвате, гълъбицата не е много красива, нали? Винаги съм мислила, че е една от най-хубавите. Предполагам, че онова, което ние, хората, намираме за красиво у гълъбите, не е задължително така за тях. Може би понякога е най-добре да си сляп, за да виждаш нещата такива, каквито са и да не си заслепен от начина, по който изглеждат.

Тя нежно отпраща Никол и на ръката й кацва друг гълъб — почти чисто бял и със симетрични синьо-сиви шарки. Голям е и на шията има оттенъци от всички цветове на дъгата. Човката му е красива, а крачетата — почти без люспи и със синкави нокти. Описвам го, колкото е възможно по-подробно.

— О, да. Винаги съм имала чувството, че този гълъб е бял. Много е деспотичен, а е едва от миналогодишното гнездо. Почти винаги е един от първите, които идват при мен, но не защото му има нещо. Само иска зрънцата, които им давам.

Тя започва да го храни със зрънца от отделна торбичка и гълъбът бързо ги кълве от пръстите й. Дамата го отпраща по-припряно от останалите.

Седя и описвам всяка птица, която долита. Това продължава повече от час. Доставя ми удоволствие да описвам точно гълъбите.

Това има нещо общо с внимателното виждане, докато рисувам. Но в същото време искам да се заловя за работа.

— Е, молю Художник, мисля, че за днес стига. Има два гълъба, които не дойдоха. Вероятно са с друго ято или нещо им се е случило. Броят на гълъбите, убити от бясно препускащите автомобили в този град е ужасяващ. Колите никога не спират и блъскат гълъбите по улиците. Трябва да приемат закон срещу това.

Не й разказвам как птиците губят цвета си, как перушината им се размазва под гумите и накрая изчезват на асфалта. Стават на нищо.

— Е, отивам да приготвя нашия обяд. Ако спрете да рисувате, когато чуете камбаните, ще ви очаквам десет минути по-късно. Можете да донесете кутията си и да я оставите в предверието. Както желаете.

Тя покланя леко глава и започва да прибира инструментите си. Аз се връщам към рисуването. Работата, която току-що съм свършил, е дори по-хубава, отколкото си спомням. Започвам да оцветявам дългата фасада на нефа, опитвайки се да разнообразя еднообразието на камъка със сенки, петна от времето и отблясъци, като същевременно се мъча да съчетая всичко. Работя и върху зеленината на дърветата. Когато получа цвят, който чувствам, че ще подхожда другаде, слагам го там. Статуята на Дидро придобива грижливи, но неясни очертания, когато уеднаквявам цвета на небето и този от изпразненията на гълъбите и го смесвам с нюанса на окисления бронз. Усещам, че този път отчасти навлизам в картината. Времето сякаш лети.

После чувам църковните камбани. Не знам кога са започнали да звънят — толкова съм погълнат от заниманието си. Бързо прибирам нещата си в кутията. Слагам шишетата с терпентина и лака в джобовете си и изчиствам боята от четките. Готов съм за нула време. Оглеждам се да проверя дали не съм забравил нещо. Взел съм всичко. Тръгвам покрай Дидро и надолу по хълма, към улица „Сизо“.

Вляво намирам номер пет. Стара сграда с наклонени от годините стени, строена във времената, когато хоросанът не е бил толкова устойчив. Стълбището е тясно, затова се налага да сваля картината от триножника, за да маневрирам покрай ъглите. Стигам до втория етаж и оставям кутията и картината на площадката, под електрическото табло. Чукам.

Вратата се отваря почти мигновено.

— Чух ви да се качвате по стълбите. Трябваше да спрете, защото картината е твърде голяма, за да мине покрай ъглите, нали?

Аз кимвам, после осъзнавам, че трябва да говоря. Необходимо е известно време, за да свикнеш с присъствието на слепец.

— Точно така. Блъснах я в почти всички ъгли.

Влизам. Апартаментът е хубав, но тъмен. Гледа към вътрешен двор. За нея, разбира се, мракът не е неудобство. Макар че всичко е подредено, мазилката виси от тавана, тапетите са се отлепили от стените и дървените части не са боядисани.

Килимите са протрити. Контрастът между добре поддържаната жена, грижливо подредената маса и всеобщия порядък в стаята и състоянието на апартамента е странен.

Нещо по-лошо, на двата прозореца, гледащи към мрачния вътрешен двор, висят дрипави зелени пердета, избелели от годините и превърнали се в жълтеникави ленти. Виждам пет врати и мислено влизам в другите стаи. Възрастната дама си е сложила престилка и се усмихва.

— Моля ви, ако искате да се измиете или имате някакви потребности, тоалетната и мокрото помещение са ей там.

Аз наистина съм много мръсен — както от начина, по който живея, така и от рисуването. Покланям се и се усмихвам, макар че тя не вижда това и за да компенсирам, ѝ благодаря. Отправлям се към вратата, която ми е посочила.

Влизам, затварям и осъзнавам, че в тоалетната цари пълен мрак. Отварям вратата, за да потърся ключа за осветлението и го намирам. Щраквам, но светлина не блясва. Поглеждам нагоре и виждам, че от тавана виси крушка със зелен метален абажур. Отвинтвам я — класическа френска старомодна крушка. Изгоряла.

Ориентирам се, затварям отново, вдигам седалката на тоалетната чиния и стискайки я с колене, свалям ципа си. Знам, че слухът на сляпата дама е свръх изострен и пикая върху вътрешната страна на чинията, за да не вдигам шум. Надявам се, че не мокря пода. Пускам водата и отварям вратата. Надзъртам назад и виждам, че за щастие съм се изпикал в тоалетната чиния.

После отивам в мокрото помещение. Там има само студена вода и вана, направена от емайлиран метал и поставена на лъвски лапи.

Ключът за осветлението там също не работи. Дори не се качвам на ръба на ваната да проверя крушката. След като години наред в апартамента е живял слепец, или крушките са изгорели, или жичките са изтънели и е станало късо съединение. Френското електричество тече на приливи и отливи, от които крушките изгарят, колкото и да внимаваш.

Този път оставям вратата отворена, докато мия ръцете си. Над ваната виси старомоден нагревател и има топла вода. Бих дал среден по размери акварел, за да полежа половин час в сапунена вода. Но вместо това се измивам на мивката. Върху огледалото над нея има слой мръсотия и петна от мухи и не мога да се видя. Но и без това не ме интересува как изглеждам. Само искам да проверя дали имам боя по лицето си. Често държа четката със зъби, което не е много професионално и цапам бузите си.

Излизам. Възрастната дама снове от кухненския бокс, където готви, до масата, на която ще се храним. Все едно не знае какво е да си сляп. Чудя се дали в тази стая крушките работят. Обзалагам се, че в целия апартамент няма една здрава крушка.

Дамата ми посочва къде да седна и аз се настанявам там. На масата има чисти кърпи за хранене и ордъври „Сен Жак“ от кокосов орех, горещи в черупките — изисканата кухня, с която бях свикнал по работните обеда. Разбира се, когато имяхме работа с французи, храната беше хубава, а цените — невероятни, но аз не плащах. Всички ние харчехме парите на други хора.

Имаше едно заведение на име „Кок Харди“ на около петнайсет минути от офиса ми и често обядвахме там. Персоналът едва ли не пяхаше храната в устата ни, а сервитьорът стоеше до нас и непрекъснато ни поднасяше разни вкусотии. Сметката след такива разточителни обеда беше достатъчна, за да изкарам сега шест месеца.

Но това тук, в тази тъмна стая е добро начало за един от едновременните ми обеда.

Възрастната дама е сменила червения си костюм и е облякла тъмносин пуловер с бяла якичка и тъмносиня пола. Оскъдната светлина се процежда през прозорците зад нея и озарява косите ѝ. Сплела ги е на плитки и ги е увила около главата си почти като корона.

— *Добър апетит, мою Художник. Надявам се, че кокосовите коктейли ще ви харесат.*

— И на вас добър апетит, мадам. Сигурен съм, че ще ми харесат. Това е един от любимите ми ордьоври.

— *Аз съм мадмоазел.*

— Добре, мадмоазел. Добър апетит.

Храним се бавно и внимателно. Кокосовият коктейл е един от най-вкусните, които съм опитвал. Смесица от миди, бял сос, гъби и „Арманияк“. Има и малко скариди, всяка с размерите на нокът. Чудя се как възрастната дама е успяла да го приготви.

— *Отдавна ли рисувате, мосю?*

— Сложна история, мадмоазел. Учих изобразително изкуство преди много години, а после работих в една голяма американска корпорация, първо в Америка, сетне тук, във Франция. Но сега отново се върнах към рисуването.

— *Пенсионирал ли сте се?*

— Да, би могло и така да се каже, но всъщност имам чувството, че съм започнал работа след дълго прекъсване.

Тя млъква. Нямам желание да разказвам цялата история. Още е твърде болезнена за мен. Сецам се, че исках да се отбия в представителството на „Американ Експрес“ и да напиша писмо. Ще го направя, преди да затворят.

За да сменя темата на разговора, решавам, че може би сега е моментът да повдигна въпроса с включването на възрастната дама в картината ми. Неизвестно защо, все отлагам да ѝ го кажа.

— Мадмоазел, надявам се, че няма да възразите, но искам да ви кажа, че бих желал да ви нарисувам, както седите с вашите гълъби на каменната пейка в нозете на мосю Дидро.

Ръката ѝ застива на половината разстояние от устата. После тя оставя вилицата и внимателно избърсва устни с кърпата. Поглежда ме право в очите и виждам, че в нейните бликат сълзи.

— *Много ви благодаря. Ще бъда много щастлива, ако ме включите в картината си. Едно от най-неприятните неща за незрящите е усещането и убеждението, че никой не те вижда. Повечето време се чувствам ужасяващо невидима. Мосю, за мен ще бъде огромно удоволствие да знам, че съм изобразена във вашата картина и в света, който вече не виждам. Така ще бъда видима за всички.*

Тя навежда глава и нежно избърсва с кърпата угълчетата на очите си.

И през ум не ми минаваше, че ще стане такъв голям въпрос. Обикновено бих започнал да се ядосвам. Понякога, когато рисувах акварели и хората искаха да ги включа в картината, бях убеден, че това ще я съсипе. Не умея да рисувам хора. Предполагам, че това се дължи на недостатъчната ми практика. Но след като възрастната дама не вижда и никога няма да узнае как съм я изобразил, аз съм спокоен. Няма да има значение дали ще я карам през куп за грош. Дори може да залича образа ѝ, ако стане твърде лош. Само картината ще знае това, а тя е част от мен. Но се радвам, че споменах за идеята си.

Дамата става, приближава се до мен и с уверено движение взима чинията ми и тризъбата вилица и ги отнася в кухненския угъл. Долавям уханието на нещо вкусно, което къкри в тенджерата. Надявам се, че няма да е някое полусуrowо месо, сготвено по начина, по който французите твърдят, че трябва да се приготвя. Не съм убеден дали ще се справя с него след принудителното си вегетарианство.

Но не, отново е едно от любимите ми ястия. Жената сигурно чете мисли. Поднася ми месо ала крем с гъби, печено в раковина и гъст сос, леко подправен със същия „Арманяк“, който бе сложила на кокосовите коктейли. Донася и няколко печени ябълки и тънки бели аспержи. Получавам най-доброто от споразумението. На тази цена, ако иска, ще ѝ опиша всички гълъби в Париж.

Пък и ми е приятно да бъда с нея и да ям толкова вкусна храна и то по такъв цивилизован начин. Храним се, обсъждаме ястията и разговаряме за гълъбите и за рисуването ми — нищо сериозно. Знам, че тя изпитва любопитство към мен, но е истинска дама и не задава проучващи въпроси. Понякога е трудно да бъдеш в компанията на жени, особено на американки. Те разпитват за всичко, дори преди да ги опознаеш. Тази е чудесна дама от старата школа, истинска лейди.

Свършваме с месото и тя донася плодове и сирене. Отново всичко е свършено. Как ли ще се върна към постния си гювеч?

Накрая има кафе. Тя се приближава до един по-висок бюфет, покачва се на столче и измъква някаква прашна бутилка. Избърсва я и я слага в средата на масата.

Кафето, разбира се, е забележително. Пием го бавно. Тя поглежда — ако действително може да вижда — към мен.

— *Кажете ми, мосю, в бутилката наистина ли има круша?*

Красиво шише. Прилича на оригинален ликьор „Поар Уилям“ — толкова е прашно.

— *Да, вътре наистина има круша.*

— *Това е последното, което баща ми изпрати, преди да го убият. Сестра ми Роланд настояваше да не го пием и да го държим заключено в килера в чест на паметта му.*

— Много умно от нейна страна.

— *Мосю, днес бих искала да пия заедно с вас от тази бутилка. Беше толкова отдавна. Време е.*

Решението е нейно. Харесвам този ликьор. Човек може да усети вкуса на хрупкавата сърцевина на крушата, когато е достатъчно отлежал, а този със сигурност е такъв и мисля, че дори се е поизпарил.

— Много любезно от ваша страна, мадмоазел. Но сигурна ли сте, че искате да го изпиете след всичките тези години?

— *Да, убедена съм.*

Тя отново ме поглежда с онези ясни незрящи очи.

— *Знаете ли как крушата влиза в шишето, мосю?*

Никога не съм мислил за това. Знам, че можеш да накиснеш яйце в оцет и после, когато омекне, да го вкараш през гърлото на бутилка, където то отново се втвърдява, но никога не съм опитвал. Предполагам, защото не съм бил достатъчно любопитен. Но не мисля, че това може да се направи с круша.

— Не, мадмоазел, нямам представа. Интересно е, като се замисли човек за това, нали?

— *Аз знам как го правят. Изчакват, докато пчелите опрашат цвета на дървото, сетне го пъхат в бутилката и я завързват за клона. Крушата се ражда и расте в шишето. Когато плодът стане голям, прерязват дръжката, свалят бутилката от дървото и наливат ликьора, направен от другите круши. Запушват я здраво с коркова тапа и крушата остава завинаги в шишето. Повече не може да излезе. Не е ли това прекрасна идея, макар и толкова тъжна?*

Тя става и пъргаво се приближава до едно чекмедже. Изважда тирбушон и ми го подава.

— Ще бъдете ли така любезен, мосю, да отворите бутилката? И после ще пием от този ликьор, който от петдесет години чака нас, заедно с крушата.

Нагласям тирбушона и започвам да го въртя, а тя отива до бюфета и се връща с две чашки. Отстрани имат гравирани купидони обградени с листа. Дамата сякаш наблюдава как изваждам корковата тапа. Долавям аромата, който изпълва стаята. Подавам ѝ бутилката.

— Ако обичате, бихте ли наляла, мадмоазел? Знам, че мъжът трябва да направи това, но случаят е толкова специален — лично тържество — и ви моля да сипете вие.

Тя взима бутилката. Ръката ѝ не трепери. Налива в чашките, като държи пръста си отвътре, до ръба и щом ликьорът стигне до там, спира. Нещо, за което никога не бих се сетил. Но ако бях спял, може би щях да се сетя. Всички ние сме слепи за толкова много неща.

Тя приключва с наливането и внимателно оставя шишето на масата. Вдига чашата си към мен и ме поглежда в очите.

— *Моля ви, преди да отпием, бихте ли ми казали името си, мосю? Не искам да бъда неучтив, но ми се струва уместно, че щом делим тази напитка, би трябвало да знаем поне това един за друг.*

Естествено. От една година насам никой не ме е питал как се казвам. Почти съм забравил, че имам име.

— Наричат ме Джак, мадмоазел. Истинското ми име е Джон, но през последната година започнах да го произнасям Жан, по френски. Звучи ми по-добре.

— *Американското ви име ми харесва. Като на английския престъпник Джак Изкормвача. Но мога ли да ви наричам Жак, по френски маниер? Знам, че това съответства на английското Джеймс, но бих искала да ви викам Жак.*

Тя не пита как е фамилното ми име, но аз бих ѝ го казал — каквото и да означава.

— Може ли и аз да попитам как се казвате, преди да опитаме този превъзходен ликьор?

— *Наричай ме Мирабел, Жак.*

— Но това ми се струва неучтиво, мадмоазел, искам да кажа Мирабел. Как е фамилното ти име?

— *Това няма значение. Аз ще те наричам Жак, а ти мен — Мирабел. Знаеш ли, Жак, на тази земя не остана никой, който да ми казва така. Сестра ми беше последната, но тя е мъртва от петнайсет години. Не искам името и мисълта за Мирабел да умрат. Моля те, Жак, наричай ме с името от детството ми, Мирабел.*

В очите ѝ отново бликват сълзи. Допираме чашите си и те звънтят със звука на истинския кристал. Знам, че тя очаква да кажа нещо.

— За нас двамата, Мирабел и Жак, в този прекрасен ден. Да пием за мечтите на нашето минало.

— *И за мечтите на нашето бъдеще.*

Пием. Ликьорът е невероятен. Никога не съм вкусвал толкова ароматична течност. Сякаш крушите са се свили, дестилирали и изострили уханието си, докато е останала само есенцията. И двамата пием на малки глътки, затваряме очи, оставяме топлината да се разпространи из телата ни, после едновременно отваряме очи и се усмихваме. Може да е само случайно съвпадение. Усмивката ѝ не може да се сравни с моята, а аз знам, че не се опитвам съзнателно да подражавам на нейната. Мирабел държи чашата до гърдите си.

— *Сякаш баща ми е отново жив. Почти усещам присъствието му и го чувам. Толкова съм ти благодарна, Жак, за този прекрасен миг.*

Изпиваме остатъка от чашите си и аз запушвам бутилката. Всяка глътка беше като първата — преживяване в друг свят.

— *Жак, ще изпия остатъка от бутилката само с теб. Твърде много ли ще бъде, ако те помоля утре пак да обядваш с мен?*

Не бързам да отговоря. От една страна не искам да се сближавам с никого, дори да е само една възрастна сляпа дама. Но от друга, изпитвам желание да бъда с нея. Усещам, че у мен се разбиват ледени късове.

— Да, Мирабел, и благодаря. Но първо трябва да издържиш проверката.

Тя се навежда напред, явно озадачена.

— Утре трябва да ми кажеш какви са цветовете и шарките на всеки гълъб, който идва при теб. Да ми покажеш какво си научила днес.

Мирабел се усмихва и това е най-непринудената ѝ усмивка досега.

— *Научих много, Жак. Ще останеш изненадан.*

Скоро след това ставам и се отправям към вратата. Взимам кутията от коридора и излизам. Мирабел ме изпраща до вратата. Отказва на предложението ми да ѝ помогна да разтреби масата и да измие чиниите.

— Не, Жак, искам това време за себе си, за да изживея отново удоволствието от нашия обед. Пък и няма да е честно, ако стоиш затворен тук в този прекрасен ден, когато трябва да завършиш картината си. Довиждане засега. *Au revoir*.

Слизам по стълбите и се усмихвам на новото си име. Жак. Дори не съм сигурен дали мога да го напиша на френски.

Останали са два подходящи часа за рисуване. Леко се затруднявам при изобразяването на улицата на преден план и на далечината в десния ъгъл. Мисля да нарисувам автобус на спирката, но това ще противоречи на основния ми замисъл. Няма да включвам и автомобили. Онова, което се опитвам да пресъздам, е Париж, който някак е надживял времето и е такъв, какъвто винаги е бил, но същевременно никога няма да бъде. Не изобразявам и телевизионните антени, колите, мотоциклетите, нито дори велосипедите. Рисувам ли хора, правя ги толкова неясни, че няма проблем с износените им дрехи.

Освен това открих, че когато включвам фигури, независимо колко усилено съм работил върху цялостния обхват на картината, хората възприемат предимно фигурата. Забелязах го при акварелите. Създавам цяла композиция от сгради със сенките по тях, капациите на прозорците, комините, извисили се към небето и усещането си за пространство и после допускам грешката да нарисувам жена, която простира дрехи на един от прозорците. Хората поглеждат картината ми и я кръщават „Жена, простираща дрехи на прозореца“. Но я купуват, при това много по-често, отколкото ако нямаше жена на прозореца.

Вероятно и с тази картина ще възникне същият проблем. Никой не може да пренебрегне небето, дърветата, църквата „Сен Жермен де Пре“, „Ле Дьо Маго“, Дидро и цялостната композиция, но картината ще бъде само „Дамата в червено с гълъбите“. Обикновено става така. Но в случая, заради всичко, което стана, мога да го преживея.

До известна степен решавам въпроса с долния десен ъгъл, като изобразявам сенките, хвърлени от дърветата и облите камъни, които по-рано стояха там, но сетне бяха залети с асфалт. Това не е най-доброто решение, но е единственото, което ми хрумва.

Откривам, че срещам най-големи затруднения, когато работя в горния ляв и долния десен ъгъл. Не подозирах, че отново ще имам

същия проблем, докато не стигнах до там. Понякога мисля, че никога няма да се науча.

Надрасквам името си и датата. Почти не се виждат, защото използвам върха на четката. После обръщам картината, озаглавявам я „Мирабел и Дидро“ и пак написвам датата и името си. Възрастната дама наистина се вмести в тази картина. Сякаш винаги е била там.

Слънцето вече не озарява фасадата на църквата, когато прибирам нещата си и тръгвам към къщи. Утре ще използвам едно от големите си плати. Не съм сигурен какъв сюжет ще избира, но знам, че ще рисувам някъде наблизо до мястото, където бях досега. Когато рисувах с моливи и водни бои открит, че всяко кварталче има своите особености и една картина води до друга. Може би ще се опитам да изобразя площад „Фюрстенберг“. Красив е и съм го рисувал три пъти с водни бои и четири-пет пъти с моливи. Когато положението станеше безнадеждно, винаги продавах по няколко рисунки на този площад. Пък и ми правеше удоволствие да го рисувам — това е истинско предизвикателство на непосредствеността. Оттам рядко минават туристи, но и мястото не е точно туристически капан.

Отбивам се в представителството на „Американ Експрес“, точно преди да затворят. Няма нищо за мен. Изваждам от джоба на якето си прегънат на две лист хартия и плик и използвам молива за рисуване, за да напиша сравнително дълго писмо. Опитвам се да опиша картината, която току-що завърших и да им разкажа нещо за сляпата възрастна дама на име Мирабел. Завършвам с уверенията, че съм добре, но всички те ми липсват и пускам писмото до Лори на новия ѝ адрес.

На другата сутрин, след кроса, докато вървя из града, осъзнавам, че очаквам с нетърпение да видя Мирабел — не само, за да се насладя отново на превъзходните ѝ ястия, но и да бъда известно време с нея, да поглъщам силата и жизнеността ѝ и да усещам нейната загриженост, чувствителност и съпричастност.

Денят е хубав. Има още повече слънце и още по-малко облаци. Някои от тях са меки и разпокъсани и се носят тихо и бавно по небето.

Ако не спреш и не ги изравниш с нещо на земята, едва ли ще разбереш, че се движат.

Облечен съм в обичайния екип за рисуване — прокъсано и многократно кърпено джинсово яке, което купих за двацет франка от един пазар за употребявани дрехи. Не си сложих зелената вълнена риза, която обикновено нося под него. Повечето ѝ копчета липсват, но тя все пак топли. Когато тичах тази сутрин, установих, че няма да се нуждая от нея. Започвам да мисля, че дори якето няма да ми трябва. Париж ни предлага да опитаме каква ще бъде пролетта и може би дори малко от лятото.

Стигам до мястото и решавам да нарисувам площада от горната страна и вляво от улицата, която води към него. Всъщност се разполагам на самия площад, защото искам лампите в средата му да бъдат в центъра на картината ми — един вид фокус, около който да се върти всичко друго. Обичам чувството, че съм на въртележка.

Рисувам много внимателно с моливите, представяйки си цялата картина. Удивително е, че човек може да рисува нещо няколко пъти и винаги да го изобразява по различен начин. Готвя се да сложа на палитрата боя за фона, когато започвам да мисля за минаващото време. Нямам часовник. Забравих го. Оставих го на нощното шкафче в спалнята ни, когато събрах багажа си преди повече от година, затова питам минавачите колко е часът. Едва десет без пет.

Затварям кутията, премятам я на гръб и се придвижвам по площада, към църквата „Сен Жермен де Пре“. Поглеждам към улицата, там, където обикновено Мирабел седи на обичайното си място. Опитвам се да преценя колко наблизмо мога да се промъкна, преди да ме е усетила. Вървя предпазливо. Ако някой ме гледа, ще помисли, че наистина съм нещо като Джак Изкормвача, специализирал се по възрастни дами, защото буквално стъпвам на пръсти. Преди да стигна на шест крачки от нея, тя се обръща към мен и се усмихва.

— Помислих, че няма да дойдеш, Жак. Разбрах, че не си тук и се разочаровах. Много мило от твоя страна, че в края на краищата дойде.

— Позна ме по миризмата, нали, Мирабел?

Тя се усмихва и изважда за мен втората си надуваема възглавничка.

— Не, в кутията ти има нещо, което подрънква, докато вървиш. Звучи като метал, удрящ се в дърво. Едва после долових миризмата ти.

— Толкова ли лошо воня? Между другото, на какво мириша?

— О, Жак, ти искаш да узнаеш всичките ми тайни. Е, добре. Миришеш на терпентин, разбира се, и малко на пот, защото се съсредоточаваш много усилено. Миришеш и на...

Тя млъква.

— Миришеш на мъж. Имаш специфичен мъжки мирис. Не е уханието на тютюн като на баща ми и на някои други мъже, нито на парфюма, който толкова много мъже си слагат в днешно време. Понякога ми е трудно да ги различавам от жените, освен по звука на обувките им, но дори той се променя. Имаш много специфичен мирис. Не мога да го опиша, но ми харесва. Най-близкото, за което се сещам, е миризмата на конете.

Надувам възглавничката и сядам до Мирабел.

— По-добре да не сядам твърде близо до теб, Мирабел. Не съзнавах, че воня толкова неприятно.

— Не, Жак. Обичам да седиш близо до мен. Не забравяй, че мирисът ти ми харесва. Ухае на нещо здраво и силно. А сега, готови ли сме за проверката? Ще докосвам гълъбите си и после ще ти казвам как изглеждат, нали така?

— Точно така. Но аз само те подразних, Мирабел. Това е невъзможно.

— Ще видим.

Тя протяга пръст и един от гълъбите, който кръжи около нея, каца. Мирабел го взима, обръща го насам-натам и го опипва.

— Този е светлокафяв с две тъмнокафяви ивици на крилете. Има по-жълти очи от другите, а крачетата му са червени. Ти се възхити на тази птица и каза, че е приемлива, дори за гълъб. Така ли е?

Тя има право. И още как. Дори казва неща, които не се сещам да съм споменавал.

— Не мога да повярвам, Мирабел. Хайде, опитай пак.

На ръката ѝ каца друг гълъб — тежък и тъмносин с ивици на крилете, съвсем обикновен на вид. Мирабел гали шията му с пръст и масажира крачетата и стъпалата. Сетне ме поглежда.

— *Този е синкавосив с две по-тъмни ивици на крилете. На шията си има червено — досущ петел. Крачетата му са бледорозови, но по-тъмни от кехлибарените очи.*

Тя дава на гълъба зрънца и го пуска да отлети.

— *Не съм сигурна какъв цвят е кехлибарът, Жак. Оранжев или жълт?*

Проверяваме цялото ято. Единственият недостатък в съвършените ѝ отговори е един малък сив гълъб, който не дойде предишния ден. Веднага щом го хваща, Мирабел ми казва, че не знае какъв е цветът му.

Минава час и аз съм готов да се върна към картината си и да започна с фона.

— *Къде рисуваш, Жак?*

— *На площад „Фюрстенберг“ и улица „Жакоб“.*

— *О, да. Красив площад. Играех на топка там, когато бях дете. Това е едно от специалните за мен места.*

— *Какво искаш да кажеш — че това е едно от любимите ти места?*

— *Да, така е, но и нещо повече. Много е сложно. Сега отивай да рисуваш, а аз ще ти обясня, докато обядваме. Трябва да отида да приготвя обяда. Храната за седмицата беше доставена от пазара тази сутрин, така че е съвсем прясна.*

Тя започва да прибира нещата си.

Една от странностите на слепия е, че когато спре да ти говори, ти сякаш изчезваш. Стоя там няколко секунди и я наблюдавам, а после се връщам по булеварда. Още съм изумен от способността ѝ да описва толкова подробно гълъбите. Как е възможно една възрастна жена да има такава забележителна памет?

След малко се залавям с картината си. Камбаните на „Сен Жермен де Пре“ започват да звънят сякаш веднага. Нарисувал съм небето и лявата страна на площада с оголелите дървета. Картината е хубава и все още всичко изглежда възможно.

Обядът е чудесен. Опитвам се да говоря за принудителното си вегетарианство и как не ям толкова много месо както преди. Тя е поднесла телешко със зелен фасул и печени ябълки. Пригответи са

великолепно. Този път забелязвам как вероятно чисти, защото кухнята е подредена. Всичко, с изключение на абсолютно необходимите съдове, е наkisнато в гореща вода в умивалника.

После ме пита къде живея. Разказвам ѝ за тавана, където съм се настанил незаконно, как готвя, откъде намирам храна и за кросовете — почти всичко за живота, който водя, дори за вонята на лепилото и ударите с чука. Опитвам се да го разказвам колкото е възможно по-хумористично. И наистина, ако човек се замисли, всичко това е ужасно смешно.

Тя се вторачва съсредоточено в очите ми.

— *Но защо живееш така? Какво ще правиш през зимата, когато стане студено?*

— Миналата зима оцелях, а тогава няхах таван, където да се подслоня. Сега имам дом. Тази зима ще си купя още едно одеяло от битпазара и всичко ще бъде наред.

Свършваме с обяда. Тя става, взима столчето и се качва за шишето „Поар Уилям“. Понечвам да ѝ помогна, но после отново сядам на мястото си. Мирабел е твърде бърза. Докато седи на столчето и се протяга нагоре, виждам, че краката ѝ са тънки като на младо момиче на около тринайсет-четиринайсет години. Носи бабешки чорапи. Приближава се до масата. Знам къде са чашите и ги донасям. Тя ми подава бутилката.

— *Моля те, Жак, ще налееш ли ти този път? Искам да почувствам, че ме гледат, грижат се за мен и се държат с мен като с млада жена.*

Тя сядва и кръстосва глезени под стола. Отпушвам шишето. Уханието на круши отново изпълва стаята и тя го вдъхва. Напълвам чашите. Подавам ѝ едната, взимам моята и се чукаме.

— *За Жак, един от най-добрите художници на света.*

— Откъде би могла да знаеш това, Мирабел?

— *Защото съм сляпа ли? Знам повечето неща, именно защото съм сляпа. Знам, че си добър художник.*

— Добре, тогава. За Мирабел, най-добрият сляп критик на изобразителното изкуство на света. Нека всички критици притежават такива задълбочени възприятия.

Отпиваме и аз си спомням.

— Мирабел, ти каза, че площад „Фюрстенберг“ е едно от специалните за теб места. Какво имаше предвид? Обеща да ми обясниш.

Тя отново отпива и навежда глава към масата, после ме поглежда.

— *Знаеш ли какво, Жак, аз всъщност не съм спяла.*

Поглежда ме право в очите. Не се изненадвам. Само се чудя защо се преструва. Защо, за Бога, се блъсна в мен, докато рисувах и се нарани? Дали не съм се забъркал с поредната откачалка?

— *Разбираш ли, очите ми са абсолютно наред, нищо им няма. Нервите ми отвеждат в мозъка всичко, което виждам.*

Тя млъква.

— *Но умът не ми позволява да виждам. Спя съм на истерична основа, както казват. Опитвах всичко, но от четиринайсетгодишна възраст не виждам нищо.*

— Искаш да кажеш, че не ме виждаш сега, пред теб? Не виждаш ли тази стая? Какво виждаш?

— *Виждам само виденията, които са в главата ми. Имам свой собствен свят от неща, които виждам, но всички те са отдавнашни образи и видения от детството ми. Лекували са ме много доктори. Сестра ми ме води на психиатри и на други специалисти. Понякога мисля, че никога няма да прогледна. Препоръчаха ми да си спомням местата от детството, които съм обичала, да затварям очи и да си спомням какво съм преживяла там. После да отварям очи и да се надявам, че действително ще видя всички онези неща от реалния свят, но никога не се получаваше. Запомнила съм двама и две места — всички тук, в квартала. Те са почти като пощенска картичка пред очите ми. В продължение на много години ходех на тези места и се съсредоточавах, опитвайки се да видя нещо — и най-малката светлинка, но нищо не ставаше. Площад „Фюрстенберг“ беше едно от онези места.*

— Но какво се е случило? Как е станало така, Мирабел? Това е ужасно.

— *Ужасно е за теб. Но за мен не. Лекарите ми казват, че не виждам, защото дълбоко в себе си не искам да виждам. Страхувам се.*

— От какво се страхуваш, Мирабел?

— От онова, което ще видя. Научих се да харесвам собствения си свят, в който живея. Да, трудно е да си спя, но в същото време е много успокояващо.

— Боже мой, но какво се е случило? Защо се страхуваш?

Тя отново отпива от ликьора и задържа чашата пред гърдите си. Никога не съм виждал някой да прави така. Може би не оставя чашата на масата, за да не я бутне несъзнателно с ръка.

— Може би друг път, Жак. Сега искам да поговорим за нещо по-важно, ако може.

Какво би могло да бъде по-важно от слепотата й? Чакам.

— Бих искала да ме нарисуваш. Ти вече ме изобрази в нозете на Дидро и това ми достави огромно удоволствие. Имам чувството, че съществувам във външния свят, а не само в света на моето въображение. Моля те, би ли ме нарисувал?

Не очаквах това. Притеснявам се. Отпивам от ликьора и се опитвам да измисля какво да кажа и как да й откажа, без да нараня чувствата й.

— Аз не съм портретист, Мирабел. Още от ученическите си години се опитвам да рисувам хора. Не можех да го правя тогава и мисля, че не мога да го правя и сега.

— Да, но този портрет ще видиш само ти. Аз не мога да те критикувам. Дори не знам как изглеждам. Само искам да нарисуваш една картина — предмет, който ще каже нещо за начина, по който ме виждаш и за чувствата ти към мен. Това ще означава много за мен.

— Но, Мирабел, това е много скъпо. Ще бъда щастлив да те нарисувам безплатно, но после не мога да ти подаря портрета. Франковете ми свършват.

— В такъв случай можеш да вземеш портрета. Предпочитам да е така. Но няма да ме рисуваши безплатно. Искам да ми кажеш колко взимаш обикновено. Все едно е по поръчка.

— Това ще бъде първата ми поръчка, Мирабел. Но ти нямаш представа от цената. Трябва да взимам по триста франка на картина, за да ми останат достатъчно пари да живея.

— Няма да платя триста франка.

Тя млъква. Хванат съм на въдицата. Мирабел просто няма представа как стоят нещата. Ала сега я виждам по различен начин.

Представям си я като картина. Бих искал да я нарисувам, ако тя има желание да ми позира. Бих искал да изобразя вътрешното ѝ спокойствие, жизненост, самота и смелостта, ако тези неща могат да бъдат нарисувани. Това би означавало още пари за бои, но са ми останали само няколко франка, пък и нали идва лятото — все ще продам нещо на туристите. Може да се кача на Монмартр и да поиграя с другите в зоопарка на художниците. Убеден съм, че там ще продам нещо.

— *Жак, трябва да ти платя най-малко хиляда франка, инак не може да ме рисуваши. С радост ще дам повече, ако искаш.*

По дяволите, не съм се откачил от въдицата. Всъщност съм налупал стръвта. Мирабел става и се понася по онзи особен неин начин — не влачи крака, но ги вдига едва-едва и опипва земята пред себе си, сякаш се кани да обуе чехли. Бързо се приближава до бюфета. Каква ли още вкусотия ще извади?

Тя смъква отгоре някаква метална кутия с емайлirани рисунки, маха капака и бръква вътре. Изважда една, после още две банкноти от петстотин франка. Затваря кутията и я оставя на мястото ѝ. Връща се на масата.

— *Сега знаеш къде сляпата дама крие всичките си пари. Тя не ги крие от себе си.*

Подава ми банкнотите. Не искам да ги взема.

— *Изчакай, докато завърши портрета, Мирабел. Това е лудост.*

— *Не, лудост е да чакаш да завършиш картината, преди да съм ти платила. Какво значение има? Така ще имаш пари. И без това ги държи в кутията ей така, за нищо. Можеш да си купиш бои, с които да рисуваши по-добре. Така е много по-логично.*

Тя протяга парите още по-близо към мен, като през цялото време ме гледа в очите. Взимам банкнотите. Мирабел има право.

— *Ако дойда там, където рисуваши сега, на площад „Фюрстенберг“, може ли да седна до теб? Няма да ти преча. Само искам да те чувствам, като рисуваши и да знам, че действително виждаш онова, което аз само си спомням. Имаш ли нещо против?*

Нямам нищо против, но как ще стигне дотам? Това означава да пресече булевард „Сен Жермен“ — широка и оживена улица, каквато една сляпа възрастна дама едва ли би трябвало да прекосява.

— Ела с мен, ако искаш. Ще ти помогна да пресечеш „Сен Жермен“.

— Не, първо трябва да разтребя тук. Ще се изненадаш, като видиш колко добре се ориентирам. Ходя навсякъде из Париж. Преди да прекося булеварда, се заслушвам в стъпките. Започнат ли да се движат, тръгвам с тях. Пък и все се намира някой, който да помогне на една възрастна дама в червен костюм и с бял бастун. Понякога почти се виждам във въображението си. Разбира се, сега булевардът е съвсем различен от времето, когато виждах, но аз се ориентирам по звуците и миризмите.

И така, тръгвам. В момента светлината е напълно подходяща. Осъзнавам, че в края на краищата, ще рисувам две картини едновременно, дори всяка да ми отнеме по няколко дни. Ще ми трябва едно платно за утринната светлина и второ за следобедната. Хилядата франка наистина ще ми послужат.

Рисувам от един час, когато поглеждам до себе си и виждам Мирабел. Седнала е на сгъваемо столче. Усмихва се.

— О, видя ме. Тук съм от известно време, но ти беше толкова зает да се взираш, че не ме видя. Понякога твърде усърдното взирание може да причини слепота. Не е ли интересно?

Тъкмо бях започнал да рисувам глобусите на уличните лампи наскред площад „Фюрстенберг“. Кълна се, че всеки има леко различен оттенък. Не се ли вгледаш, ще помислиш, че всичките са бели, ала единият е синкавобял, другият зеленикав, третият жълтеникав, а четвъртият има виолетов оттенък. Никога нямаше да забележа това, ако не бях започнал да ги рисувам. Опитвам се да го обясня на Мирабел. Тя затваря очи, докато говоря, сякаш се опитва си припомни образите в представите си. Известно време мълчим.

— Жак, имаш ли нещо против, ако поговоря за онова, което виждам във въображението си, вслушвайки се във вятъра и вдъхвайки мириса на улицата, боята и теб? Спомняйки си времето, когато бях малко момиченце?

— Не. Ще ми бъде много приятно, Мирабел.

— Ами, преди всичко си спомням, че тук бях като в огромна стая, сякаш не се намирах навън. Дърветата ме скриваха като чадър. От двете страни на уличните лампи имаше пейки и аз седях и гледах глобусите, въртейки глава насам-натам, за да наблюдавам как

отражението ми се мести. Стените тогава бяха сиви, синкавосиви, виолетови и кафяво-сиви и когато слънцето ги озареше, те сякаш блясваха с бяла неонтова светлина — досуц като небето, прозиращо между листата на дърветата. Сега разбрах, че са боядисали стените в бяло, жълто и светлокафяво. Сигурно е красиво, но не е това, което си представям. Когато бях дете ми се струваше, че улицата към „Жакоб“ е много дълга. Пързяхме се на ролкови кънки по нея. Тогава имаше малко автомобили и много коне. Само част от улицата беше равна, останалото бяха камъни. Улица „Кардинале“ не беше навирана. Прозорците бяха отворени почти през цялото време и ще останат винаги отворени в паметта ми — с цветята и прострените дрехи, като пеперуди на зеления фон на дърветата. Пролетно време дърветата имаха пурпурни цветове, които после падаха. Събирахме венчелистчетата в полите си и се замервахме с тях. Бяха прекрасни времена.

Тя млъква. Очите ѝ са още затворени. Мирабел внася такава свежест и мечтателност в онова, което виждам, че усещам как превъплъщавам някои от чувствата ѝ в картината си. Сега имам избор за почти всяко решение — онова, което виждат очите и въображението ми, избирателното виждане на художника и представите на Мирабел. Досуц гълъб в небесата над „Сен Жермен“, аз летя във виденията ѝ и изобразявам желанията ѝ.

Тя продължава да говори, съживява съхранените спомени и всичко започва да ми се струва много по-реално, отколкото го виждам с очите си.

Започвам да мисля, че и аз ослепявам. После осъзнавам, че се е стъмнило. Нямам представа колко е часът, но картината е почти готова. Не вярвах, че ще свърша толкова много работа за един-единствен ден. И всичко, което съм нарисувал, е свързано. Нещо повече, то възпява чувствата ми към Париж, към Мирабел и в голяма степен нейните чувства към Париж, когато е била малко момиченце и сега, като сляпа възрастна жена.

Прибирам кутията си. Мирабел носи зрънца за гълъбите. Голяма част от ятото от „Сен Жермен де Пре“ идва тук и кълве остатъците от храната, която туристите или другите оставят на земята. Облягам се на стената, до която седи Мирабел. Сгъваемото ѝ столче е страхотно. И на

мен ми се иска да имам такова. Понякога гърбът ме заболява от стоене. Тя се обръща към мен.

— *Усещам, че става хладно. Наистина ли се мръква? Затова ли прибра боите си?*

— Точно така, Мирабел. Става тъмно и ми се струва, че и аз ослепявам.

— *Не, Жак, така не се ослепява.*

Тя още седи там. Гълъбите са накацали около нея. Свечерява се и предполагам, че по това време се събужда инстинктът им за чифтосване, защото двама-трима мъжкарите изпълняват танца на ухажването — наперват перушината си, поклащат глави, набухват пера, тракат с човки и обикалят в кръг.

— *Играят любовния си танц ли, Жак?*

— Точно така, Мирабел. Според мен гълъбите прекарват много повече време в ухажване, отколкото другите същества.

— *Но знаеш ли, че гълъбите са моногамни? Изпълняват любовния си танц почти около всяка женска, но се чифтосват само с една.*

— Някой ми го каза веднъж, но е трудно за вярване. Би било хубаво, ако е истина. Идеята ми харесва.

— *Честна дума. Виждал ли си гълъбите да правят любов на улиците, пред очите на всички, като котките, кучетата и дори другите птици?*

— Не, не съм. Може би наистина имаш право, Мирабел. Гълъбите могат да научат хората как да живеят.

— *Те само флиртуват с женските, Жак. Показват им колко много държат на тях и ги ценят. Мисля, че е много красиво. Разтрепервам се от вълнение, когато чуя напевното им гукане, тупкащите по земята крачета и шумоленето на перушината. Това е танц, изпълнен с толкова многозначителна и същевременно безцелна страст.*

Тя вдига глава към мен в синкавия здрач.

— *Знаеш ли, Жак, на този свят няма достатъчно любов. Понякога си мисля, че любовта между гълъбите е последната любов в Париж. В днешно време има твърде много секс, но много малко истинска любов, която сближава всички същества и позволява на едно*

същество да изрази съкровените си чувства към друго, за да разберат, че те са важни и ценни за тях.

Тя става и сгъва столчето си. Аз го мятам върху кутията си. Предлагам ѝ ръката си и тя я приема.

— Жак, искаш ли да те почерпя в „Ла Палет“ на улица „Сен“? Ще пийнем по чашка кафе или нещо друго. Това е заведение, отдавна посещавано от художници. Не съм била там от десетина години, откакто почина Роланд. Моля те, заведи ме там. Ще ми достави огромно удоволствие да чуя и да усетя вълнението.

Минавал съм покрай това кафене десетки пъти, но никога не съм влизал. Седенето в кафенетата не се вмести в бюджета ми. Надявам се, че няма да харча от спестяванията на Мирабел. Няма да е справедливо, нито правилно.

— Да отидем, щом искаш, Мирабел. Но ще платя аз. Вече съм богат. В джоба си имам хиляда франка.

Усмивам ѝ се, съзнавайки, че усмивката ми не означава нищо, защото тя не може да я види, но това ме кара да се чувствам по-добре. Усмивам се за себе си.

Тя държи здраво ръката ми — не я стиска, а само се притиска до мен. Вечерта е прекрасна и сигурно сме много странна двойка. Влизаме в „Ла Палет“, намираме маса в дъното и двамата си поръчваме „Контрьо“ — идеален завършек на добре свършената работа през деня.

Мирабел е наострила всичките си сетива. Разбирам това по въодушевеното изражение на лицето ѝ, по усмивката и по вътрешната ѝ съсредоточеност. Вероятно „долавя“ повече от околната среда, отколкото аз. Затварям очи и се опитвам да преживявам всичко като нея. През това време ликьорът пристига. Разбирам, че е на масата, без да отварям очи. Около нас се разнася ухание на портокали. Чудя се дали щях да го усетя, ако очите ми бяха отворени.

— Не е ли чудесно, Жак?

Тя опипва от кръглата чаша и я върти с малките си заострени и изящни пръсти с тънка кожа.

— Усещам нещата толкова силно, че все едно виждам.

Допираме чаши. Тя, разбира се, протяга ръка първа. Отдавна не съм пил „Контрьо“ и това не е от най-хубавото, но вкусът му е

приятен. Е, не е като на „Поар Уилям“, но става за една пролетна вечер.

Отпиваме и се заслушваме в звуците наоколо. Аз наблюдавам влизащите и излизащите посетители, флиртуването и всеобщото оживление на младите хора. Защо художниците винаги изпитват необходимостта да бъдат непрекъснато в центъра на вниманието? Вероятно именно това ги прави художници или ги кара да стават такива. Те искат и изпитват необходимост да бъдат видени. Неизвестно защо не са сигурни, че ги забелязват. Чудя се доколко и аз съм такъв. Вероятно никой, притежаващ цялата обич и признание, от които се нуждае, няма никога да сътвори нищо. Той ще бъде напълно доволен от себе си. Това би погубило писателите, поетите, художниците, певците, музикантите, политиците и повечето хора, които карат света да се върти и се стремят към човешко общуване.

Тъмно е, когато изпращам Мирабел до дома ѝ. Тя ме кани да се кача, но на мен не ми се седи в тъмната стая, а Мирабел да не съзнава това. Ще трябва да купя няколко електрически крушки и да ги сложа в апартамента ѝ, ако ще прекарвам част от времето си там.

Разходката ми до вкъщи е страхотна. Използвам кодовия номер на вратата, който научих, докато гледах другите обитатели, промъквам се тихо по стълбището и влизам в стаята си. Дълго съзерцавам картината си на светлината на свещите и похапвам. Ако продължавам да обядвам при Мирабел, тази седмица няма да изям постния си гювеч.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Чувствам се толкова безсрамна. Чудя се дали и той го усеща, но Жак означава толкова много за мен. Трябва да има някаква представа за чувствата ми, макар да е зрящ.

Объркана съм. Вече знам как изглеждат гълъбите и това ми отне много. Мислех, че любовта ми към тях ще се засили, но тя никак намаля. Трябваше да се досетя, че ще стане така. Според мен той е убеден, че се държа детински, като съм им измислила имена, но те са единствените ми другари толкова отдавна. Надявам се, че няма нищо против да го наричам Жак. Няма откъде да знае, че така се казваше баща ми.

Почувствах нещо отрицателно, когато той влезе в апартамента ми. Толкова ли е мръсен и неподдържан? Трябва да го попитам. Ала не

бива да бързам. Беше твърде много да го помоля да ме нарисува. Но сега се радвам, че го направих. Искях нещо, което да споделим. Начин да го държа близо до себе си.

Мисля, че харесва храната ми. Съдя по звуците, които издава, когато яде. Толкова се радвам, че го намерих. Чудесно е, че имам с кого да споделя крушата в бутилката.

3

На следващата сутрин завършвам картината на площад „Фюрстенберг“. Чувствам се уверен. Силният замах, с който рисувах вчера, не ме напуска и днес, когато се захващам с по-описателните елементи. Светлината прониква през дърветата и аз използвам огромно разнообразие от цветове, за да изобразя отражението ѝ върху паважа. Картината е импресионистична, но съдържа и нещо друго — ново за мен субективно виждане, каквото е имал Винсент ван Гог и убедеността, че светът, който виждам, е действителен.

Работя цяла сутрин и после усещам, че Мирабел е зад мен.

— Чувствам, че си доволен от работата си, Жак. Камбаните бият. Ще обядваш ли с мен? А после може би ще започнем портрета.

Откъде знае, че почти съм свършил? Излъчвам ли някакви „вибрации на задоволство“? Надрасквам името си в долния десен ъгъл. Свалям платното от триножника и на гърба написвам с печатни букви „Площад Фюрстенберг“, датата и името си. Едва не се изкушавам да се подпиша „Жак“.

— Да, много съм доволен от картината. Но не мисля, че мога да започна с портрета ти, защото не съм взел други платна. Не знаех, че ще завърша тази картина толкова бързо. Бих искал да можеш да я видиш. Тя е най-хубавата ми досега и ти много ми помогна.

— Благодаря. Много съм щастлива, когато мога да помагам. Разбираш ли какво означава това за един слепец като мен?

Изражението на лицето ѝ е много сериозно, после разцъфва в усмивка и тя „поглежда“ за миг надолу. Сетне отново намира очите ми.

— Не можеш ли да купиш платно някъде наблизо? Мисля, че магазините още не са затворили.

— Платната са много скъпи, Мирабел. Едно опънато платно с размерите, които ще ми трябват, струва повече от сто и петдесет франка.

Тя бръква в чантата си и изважда двеста франка.

— *Вземи, Жак. Моля те, купи го. Не знам докога ще бъда тук, за да ме рисуваш. Остарявам с всеки изминал ден. Бих искала да ме нарисуваш, колкото е възможно по-скоро, докато съм още млада.*

— *Добре. Следобед ще ти върна парите от хилядата франка, когато ги разваля. Така е най-справедливо, нали?*

— *Да, щом искаш. Но трябва да побързаш да намериш отворен магазин. Аз ще се прибера вкъщи, за да приготвя нашия обяд. Почти е готов, но останаха още някои дреболии. Ще се видим там.*

Тя се обръща. Магазинът за художници е зад ъгъла, недалеч от „Ла Палет“, където пихме „Контрьо“. Решавам да оставя кутията си на площада. Слагам платното на триножника и тръгвам. Никой няма да я открадне за няколко минути. Започвам да тичам, стиснал в ръка банкнотата от двеста франка.

Камбаните още звънят, когато стигам до магазина и влизам. Добре опънатото ленено платно за портрети струва сто и деветдесет франка. Чувствам се богат. Но ако продължавам с тези разходи, скоро ще стана кандидат за приюта за бедни.

Втурвам се към кутията си. Всичко е наред. Добре облечена двойка французи гледат картината. Мъжът ме пита дали я продавам.

Искам да я продам и в същото време не искам. Той е много настоятелен и аз се правя на зает, прибирайки нещата си в кутията. Мъжът чува разваления ми френски и превключва на сносен британски английски със силен акцент.

— Но вие сигурно сте от занаята, мосю. Имате ли галерия, където мога да видя произведенията ви?

— Не, нямам галерия.

— Но вие сте професионалист, нали? Картината е с много високо качество.

— Благодаря.

Не отговарям на първия въпрос. Предполагам, че съм професионалист, макар да не се мисля за такъв. Звучи ми като шампион по бокс или като проститутка. Мисля, че по-скоро съм любител, поне що се отнася до рисуването.

— Колко искате за картината, мосю? Съпругата ми и аз много я харесваме.

Смятам да кажа висока цена, за да му затворя устата. Сигурно мисли, че тук е като на Монмартр, където картините се продават почти

без пари.

— Картината струва хиляда и петстотин франка, мосю. И аз трябва да живея.

Той бърка във вътрешния джоб на самото си, изважда лъскав черен кожен портфейл и отброява три банкноти по петстотин франка.

Направо ще умра от яд. Нямах достатъчно време да се любувам на картината. Но, Господи, с хиляда и петстотин франка мога да изкарам цялото лято. Ала ще се държа като професионалист.

Взимам картината и я поглеждам за последен път. Имам чувството, че продавам част от Мирабел. Давам му я.

— Внимавайте, мосю. Още е влажна. Ще изсъхне едва след десетина дни.

— Няма проблем. Живеем наблизко. Обичаме този площад и отново ви благодаря, че ни продадохте картината си. Много сте талантлив.

Двамата се отдалечават с нашата картина. Жената е облечена в бяло кожено палто, бели чорапи и бели обувки. Прическата ѝ е съвършена. Мъжът изглежда така, сякаш е министър-председател на Франция. По дяволите, няма да позная министър-председателя, дори да се блъсна в него.

Вътрешно съм раздвоен. Трябва да кажа на Мирабел. Продадох *нашата* картина. Как ли ще се почувства? Мятам кутията на гръб и тръгвам към апартамента ѝ. Нося новото платно в свободната си ръка. Закъснявам.

Оставям кутията на площадката на стълбището. Вратата ѝ е отворена. Чукам и влизам. Тя е в кухнята.

— *Започнах да мисля, че няма да дойдеш. Заповядай, седни. Приготвила съм палачинки с гъби и сирене. Току-що ги сготвих.*

Отивам до тоалетната. Отново стискам с колене чинията. Измивам ръцете си и оставям вратата отворена, за да влезе светлина. Взел съм малко тоалетна хартия и я навлажнявам. Опитвам се да измия част от мръсотията и петната по огледалото, но те са полепнали здраво по повърхността. Успявам да изчистя един кръг в средата — достатъчно, за да се видя. Отдавна не съм се поглеждал в огледало. Не изглеждам толкова зле, колкото предполагах. Определено изглеждам по-млад, отколкото преди две години. Ако не беше прошарената ми брада, бих минал за четирийсет годишен.

Сядам. Мирабел слага по три хубави палачинки в двете чинии. Ухаят прекрасно. Отново затварям очи и оставям ароматът да проникне в мен. Започна да ми се превръща в навик. Преди да го усвоя, може самият аз да оследея.

— Мирабел, трябва да ти кажа нещо.

— *Магазинът е бил затворен и не си купил платно.*

— Нещо по-неприятно.

Няма начин, трябва да ѝ кажа. Поне това ѝ дължа.

— Продадох нашата картина. „Площад Фюрстенберг“.

Тя стои, без да помръдва и ме гледа. Подава ми да отворя бутилка бяло вино. Залавям се с тирбушона.

— *Но това е много хубаво, Жак. Нали каза, че трябва да продаваш картините си, за да живееш. Винаги можем да нарисуваме площада отново. Запомнила съм го безпогрешно. Щастлива съм, като знам, че съм споделила виденията си с друг.*

Изведнъж се успокоявам. Мирабел има право. Мога да нарисувам площад „Фюрстенберг“ отново. При това по-добре от последния път. Просто ми липсва достатъчно самочувствие. И в джоба си имам над две хиляди и петстотин франка. Бръквам и изваждам банкнотата от хиляда франка.

— Заповядай, Мирабел, взemi ги. Не са ми необходими сега. Само трябваше да дадеш пари за платното, а вече го направи. Квит сме.

Тя се дръпва от парите, сякаш са змии.

— *Не прави това, Жак. Аз съм ти поръчала портрета. Няма да се чувствам удобно, ако не вземеш парите. Моля те. Пък и миришат на кисело, на мръсотия, на евтин парфюм и на пот, като всички пари. Моля те, махни ги оттук, защото не мога да се храня.*

Слагам ги на масата до мен.

— Добре, ще обсъдим това по-късно. Сега искам да изям тези вкусни палачинки и да пия от това прекрасно вино.

Протягам чаша и Мирабел се забавя съвсем малко, докато разбере какво правя. Вероятно никой друг не би доловил кратката пауза, но аз вече свиквам със сляпата дама.

— *Да, Жак, да пием за продажбата на твоята красива картина. Знаех, че си много добър художник. Трябва да продаваш картините си много по-скъпо. Давай ги твърде евтино.*

— Сега имам повече пари, отколкото са ми необходими, Мирабел. Знам, че ако работя само за пари, ще омърся живота си по-бързо от всичко друго. Щастлив съм, че спечелих тези пари, но те не бива да бъдат причината, поради която рисувам. Вече научих това.

— *Ти никога не би рисувал само за пари, Жак. Освен ако не си гладен и отчаян. Но тогава можеш да дойдеш да живееш при мен.*

Пием. Виното е сухо и охладено до подходящата температура. Има вкус на стафида, но в същото време е леко и почти като газирано. Време е да сменим темата на разговора.

— Откъде взимаш вината, Мирабел? Тази бутилка струва почти колкото онази картина.

— *Не са мои. Това са вината на Роланд. Тя работеше в Министерството на финансите в Лувъра и за Коледа винаги получаваше каси с вино. Рядко пиехме и в избата има много каси. Радвам се, че мога да ги споделя с теб. Мисля, че и Роланд би била доволна. Поне се надявам.*

След виното ядем прекрасно суфле. Чувал съм, че се приготвя много трудно, а тази възрастна сляпа жена го е направила превъзходно. Мирабел непрекъснато ме учудва. Крадешком поглеждам към нея. Мислено вече съм започнал да рисувам портрета ѝ.

Завършваме с обичайния „Поар Уилям“. Стигнали сме почти до дъното на бутилката. Какво ли ще направи Мирабел с крушата?

Сляпата дама разтребва масата и налива две чаши кафе. Пак е направила най-хубавото кафе, което съм пил. Вероятно само ми се струва така, защото много рядко пия кафе. Чувал съм, че най-добрият начин да си изпросиш комплименти, е като накараш гостите си да чакат, докато премалеят от глад. Сигурен съм, че в миналото съм бил жертва на тази теория, но Мирабел поднася всичко в подходящия момент.

Наблюдавам я как сръчно и грациозно взима чиниите от масата, потапя ги в сапунена вода, избърсва ги и ги подрежда на лавицата. Действа ми успокояващо като музиката. Знам, че никога няма да мога да вляза в хармония с движенията ѝ, затова само седя и ѝ разказвам за хората, които купиха картината. Говоря с онази безпристрастна възвишеност, която почувствах тогава и излиза толкова смешно, че и двамата се разсмяваме. Мирабел излиза от кухнята и бърше ръце.

— *А сега, Жак, готов ли си да ме нарисуваш?*

— Да. Първо ще донеса кутията и новото платно. Мисля да те рисувам до прозорците, за да има достатъчно светлина.

Тръгвам към коридора. Вмъквам платното и кутията и затварям вратата след себе си. В стаята има само два прозореца. И двата гледат към вътрешния двор, така че няма много светлина. Ала най-лошото са дрипавите пердета.

— Мирабел, имаш ли нещо против, ако смъкна пердетата? Трябва ми повече светлина.

— *О, да, разбира се. Съвсем бях забравила, че са там. Седял си с мен на тъмно. Защо не ми каза?*

За пръв път, откакто се блъсна в мен и падна, тя изглежда объркана и смутена.

— О, виждах достатъчно добре, за да се храня. Но щом ще те рисувам, ще ми трябва повече светлина.

— *Моля те, смъкни ги. Няма кой да ме гледа. Би ми харесало, ако го правеха — поне някой щеше да ме види. Спуснахме пердетата заради Роланд.*

Използвам столчето, на което тя се качва да вземе крушовия ликьор. Заставам на него и откривам, че механизмът не работи. Махам целия корниз и отново стъпвам на пода. Пердето е покрито с прах и е толкова крехко, че се къса в ръката ми.

— Мисля, че това перде си е изпяло песента, Мирабел. Искаш ли да го запазя?

— *Не. Моля те, изхвърли го. Миризмата на прах ме кара да се чувствам вече умряла. Остави го в коридора. После ще го изнеса на боклука.*

Качвам се да смъкна и другото перде. Положението е същото — механизмът е ръждясал, а платът — избелял и се разпада. Слизам от столчето, увивайки пердето около пръчката. Занасям всичко до вратата и го бутвам на площадката, където е кутията ми за рисуване.

— Ще ги изнеса долу, когато си тръгвам, Мирабел.

Поглеждам към прозорците. Мръсни са като огледалото в банята. Но няма да ги чистя сега. Времето е меко, така че мога да ги отворя.

— Имаш ли нещо против, ако отворя прозорците, Мирабел? Стаята ще се проветри. Ако ти е студено, облечи още един пуловер.

— *О, да. Чудесно. Какво искаш да облека за портрета?*

— Това, с което си сега — тъмносиния пуловер с бялата якичка.

— *Косата ми оправена ли е?*

Тя опипва главата си и намества фибите.

— *Изглеждаш чудесно.*

Взимам един от столовете край масата и го слагам така, че три четвърти от светлината да пада върху лицето ѝ. Така има достатъчно полусенки, но не много. Виждам чертите ѝ в сенчестата страна, дори на тази оскъдна светлина.

— *Да седна ли на стола?*

— Още не. Ако искаш, измий чиниите от нашия прекрасен обед, докато се приготвя.

Забелязвам, че е оставила няколко тигана да киснат в умивалника.

Заклеждам дългия заден крак на триножника под прозореца. Искam върху платното да има достатъчно светлина и все пак то да не закрива лицето на Мирабел. Искam очите ѝ да са нивото на моите и на платното. Ще я нарисувам един път и половина по-малка от естествения размер.

Готов съм, когато тя сяда на стола. Главата ѝ трябва да е обърната към светлината, така сякаш незрящите ѝ очи ме гледат. Искam да има динамика и в двете посоки. Дали когато я нарисувам, очите ѝ ще изглеждат празни? Изобщо не ми се виждат такива. Поставям другия стол пред триножника. Ставам и се приближавам до нея. Слагам ръце на лицето ѝ и го обръщам към светлината. Мисля, че за пръв път докосвам лицето ѝ.

Обикновено карам моделите, които ми позират, да изберат някоя точка и да се вторачат в нея. Но в случая това е невъзможно. Мирабел отново прочита мислите ми.

— *Мога да държа главата си така, без да мърдам, защото знам къде си и усещам въздуха от отворения прозорец.*

Започвам да скицирам с молив 3В. После използвам 6В, когато съм по-сигурен. Не искам да работя върху този портрет с въглен и сетне с фиксаж, както преди много години са ме учили в училище. Рисувам с молив и трия с мека гума. Съсредоточавам се най-малко петнайсет минути и разполагам очертанията ѝ на платното, намирайки правилните пропорции между главата, тялото и празното пространство.

— *Моля те, Жак, кажи ми как изглеждам. Никой не ме поглежда, а дори да го правят, не ми казват. Много пъти съм питала Роланд, но тя само отговаряше, че съм доста представителна. А понякога, когато беше ядосана, казваше, че съм била твърде хубава за състоянието си. Ала това беше толкова отдавна. С пръстите си усещам, че остарявам. Но нищо не може да се направи. Този процес е естествен, нали?*

Тя млъква. Опитвам да се съсредоточа и да проумея какво иска да каже.

— *Сиви ли са косите ми, Жак?*

Ще бъде трудно, но не искам да я лъжа. Откъсвам очи от портрета и я поглеждам.

— *Ти имаш бели коси, Мирабел. На веждите ти има няколко черни косъма, но косата на главата ти е бяла.*

— *О, Боже! И аз бях започнала да мисля така. Отначало, преди две години, усещах, че някои косми са по-твърди и трудни за сресване. Мислех, че те са белите. Не бяха като космите, които обикновено растат на главата ми. Сега всички са еднакви — твърди и прави. Знаеш ли, трудно ми е да си представя, че съм с бели коси. Не е ли глупаво? На седемдесет и една години съм, а не вярвах, че имам дори посивели коси. Чувствам се такава глупачка.*

— *Малцина от нас се вглеждат в себе си, Мирабел, дори да сме зрящи. Може би така е по-добре, помага ни да запазим илюзиите.*

Тя се умълчава. Работя върху носа и очите. Мирабел има хубав, тънък орлов нос с леко разширени ноздри. Незрящите й очи са раздалечени и големи. Трудно ми е да повярвам, че не вижда нищо.

— *Да, имаш право. Вероятно затова не си позволявам да прогледна. Но кажи ми, имам ли бръчки по лицето? Разбира се, че имам. Би ли ми разказал за тях? Наистина искам да знам.*

Трудно ми е да се съсредоточа, защото още не работя върху този елемент от лицето й. Разбирам, че ще бъде проблем да я наричам. Облягам се назад и я поглеждам.

— *Да, Мирабел, имаш бръчки. Аз също. На четирийсет и девет години съм и е естествено да имам бръчки. Без тях лицата ни не са интересни. Имаш една чудесна гънка на съсредоточеност между очите и друга — по-малка, точно до нея. По цялата дължина на челото, на равни разстояния преминават четири бръчки на учудване. Две от тях се*

пресичат в лявата страна. От ъгълчетата на очите ти също излизат бръчици — от смях и от присвиване срещу слънцето. Не, блясъкът на слънцето не означава нищо за теб. Тогава са само от смях. Значи се усмихваш често, Мирабел. От устните до носа също имаш бръчки — най-дълбоките на лицето ти. Стигат чак до брадичката. Те са най-видимите, но не и най-важните.

Тя продължава да мълчи. Отново се залавям с рисуването. След като я описах, пак я виждам по-добре. Разстоянието между очите и устата е пропорционално на дължината на носа. Това винаги може да е проблем, когато рисуващ портрети.

— *И какви други бръчки имам?*

Този път не спирам да рисувам.

— Ами, всички, които идват с възрастта и с постепенното съсухряне на кожата — мрежа от бръчици, дължащи се на гравитацията. Те не казват много за хората и са единствените гънки, които се появяват по естествен път, когато човек остарява.

Не споменавам бръчките, които рисувам в момента. Те слизат към горната устна и са най-видните белези на напредналата възраст, защото са знак за съсухрянето на лицето. Надявам се, че Мирабел няма да задава повече въпроси:

— *Грозна ли съм, Жак? — съвсем тихо пита тя.*

— Не, Мирабел, напротив. Ти си една много красива зряла жена. Сигурен съм, че си била хубаво момиче и прекрасна млада жена. Много съм горд и щастлив, че рисувам портрета ти.

Казвам го и наистина мисля така. В лицето, гласа и движенията ѝ има нещо загадъчно, което е в противоречие с възрастта ѝ. Може би слепотата помага на хората да не остаряват твърде бързо. Вероятно Мирабел е била предпазена от въздействието на стреса на нормалния градски живот и е била консервирана по някакъв начин. У нея има нещо особено — свежо, ново и чисто.

— *Мислиш ли, че някой би могъл да ме обикне, Жак? Бъди откровен, моля те.*

Какъв въпрос! Преди да отговоря, завършвам извивката на скулата ѝ.

— Аз те обичам, Мирабел. Ти си една от най-изтънчените, интелигентни, чувствителни и интересни личности, които познавам.

Твоята компания ми е приятна. Чувствам се по-добър, когато съм с теб. Това отговаря ли на въпроса ти?

Не лъжа.

— Благодаря, Жак.

Надявам се, че с това разговорът ще приключи.

— Но аз имам предвид някой наистина да ме обикне. Да иска да прави любов с мен. Мислиш ли, че е възможно някой мъж да изпита такива чувства?

Е, това вече ме кара да спра да рисувам. Ще се престоря, че не съм я чул. Но не мога, защото настоятелността на въпроса изисква отговор.

Пак се облягам назад и поглеждам портрета. Всъщност става много хубав, като се има предвид всичко. Започвам да осъзнавам, че в тялото на тази жена е заключено младо момиче. Това ми се струва тъжно. Досуц като крушата в шишето с ликьор.

— Това не е невъзможно, Мирабел. Ти наистина си една привлекателна жена. Само дето си сляпа и нямаш достатъчно възможности да общуваш с мъже, а и Роланд те е покровителствала твърде много. Сигурен съм, че някой интелигентен мъж на твоите години ще иска да има интимна връзка с теб.

Отново се навеждам да работя. Какво ли още ще ме пита? Изненадан съм от смущението си. После тя започва да говори без заобиколки.

— Когато бях по-млада, на трийсет години, много исках да имам бебе и да бъда майка. Мислех, че ако имам дете, толкова много ще искам да го видя, че ще прогледна. Бях сигурна, че ако ми се предостави възможност, ще намеря мъж, който да ми го направи, макар да съм сляпа. Нямаше да е необходимо да се жени за мен, нито дори да ме вижда отново — беше ми все едно. Само исках да имам дете. О, как искам да те бях познавала тогава, Жак. Но ти си бил още момче. Ах, тези неща са сложни. Времето е странно. Роланд беше толкова възмутена и ядосана. Каза, че това било неморално. Откъде ми била хрумнала подобна идея? Не съм можела да се грижа за себе си, камо ли за детето. Цялата отговорност щяла да пада върху нея. Ето защо, престанах да говоря по този въпрос, но не спрях да мисля за това.

Тя млъква, усмихва се и ме „поглежда“, леко накланяйки глава към мен.

— *А сега е твърде късно. Аз съм девствена, Жак, а не искам да умра такава. Чувствам, че имам огромна способност да давам и да получавам страстна любов, но никога не съм имала възможност да го направя. Не е честно.*

От бръчиците около очите ѝ се търкалят сълзи. Това е повече, отколкото мога да понеса. Съжалявам я, но в същото време се чувствам поставен натясно. Опитвам се да накарам ръката си да спре да трепери, докато очертавам челюстта на Мирабел.

Преставам да рисувам. Гледаме се в очите. Тя, разбира се, не ме вижда. Вече не гледам на нея като на модел. Мисля, че за пръв път я виждам като жена.

— *Знам, че ти си добър и мил човек, Жак. Мога да ти се доверя, инак не бих ти говорила така. Изненадана съм от себе си. Моля те, прости ми.*

— Няма какво да ти прощавам, Мирабел. Сигурно е ужасно да си самотен. Трябва да ти кажа, че съм женен. Имам семейство и обичам съпругата и децата си. Макар сега да сме разделени, чувствам се отговорен за тях.

Тя мълчи по-дълго от обикновено. Престанала е да плаче. Навеждам се над портрета, който отново оживява пред мен. Едва ли ще мога да продължа да рисувам след целия този емоционален стрес, който изпитвам.

— Съжалявам, Жак. Не знаех. Толкова малко знаем един за друг. Докато рисуващ, ще ти разкажа нещо за себе си. Ти заслужаващ да го знаеш.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Толкова се развълнувах, когато той нарече „Площад Фюрстенберг“ „нашата“ картина. И аз изпитвам същото. Това е нещо, което направихме заедно.

Мисля, че той не обърна достатъчно внимание на намека ми да живеем заедно. Вероятно не повярва, че говоря сериозно. Самата аз не си повярвах.

Толкова е странно да те рисуват. Почти усещам, че съм видима. Чувствам очите му върху себе си. Това ме кара да се чувствам

действителна. Не можах да се въздържа. Исках да знам какво вижда. Нещо повече, как изглеждам в неговите очи, не само като художник, но и като мъж. Нали все пак съм жена. Надявам се, че не го уплаших, като едва ли не му се предложих, но от мига, в който го срещнах, знам, че той е мъжът, когото мога да обичам с цялото си тяло и душа, да му се отдам и да бъда възнаградена.

Трябва да бъда по-внимателна, иначе ще го уплаша и прогоня. Не предполагах, че е женен, но същевременно мъж като него не може да е сам. Имам чувството, че също като баща ми, той е изцяло отдаден на семейството си мъж, когото една жена може силно да обича.

Надявам се, че не греша, като му разказвам за себе си.

— Нашето семейство беше много щастливо тук, в тази къща, Жак. Вероятно ми се струва така, защото спомените ми са толкова стари и избледнели от желания и сълзи. И все пак, спомням си множество прекрасни неща... Баща ми беше подвързвач на книги. Имаше хубава работилница на улица „Канет“. Преди него там бяха работили баща му и дядо му. Обичаше професията си. Понякога носеше книги вкъщи, за да ги видим и ние. Беше чудесно да прокарваме пръсти по гладката кожа на подвързията и по гравираниите заглавия... Той беше много мил с нас. В неделя и понеделник винаги ни водеше в Люксембургската градина, в Ботаническата градина или в зоопарка. Обичаше живота, нас и майка ни. Не мисля така, само защото е минало много време. Спомням си всичко съвсем ясно. Едно от нещата да бъдеш спял е, че представите ти не са замъглени от миналото... Майка ни беше нервна жена. Страхуваше се от много неща, но не и когато татко беше вкъщи. Карахме дървени лодки в парка Венсен или в Булонския лес. Ходехме на пикник и играехме. Животът ни беше много спокоен и хубав... После, когато бях на десет години, избухна войната. Татко трябваше да тръгне незабавно за фронта. Майка ни плака дни наред. Сетне престана да плаче, но никога повече не я видях да се усмихва, освен когато получаваше писма от татко и когато той на два пъти дойде да ни види... Двете със сестра ми ходехме в училище „Алсасиен“, което се намираше от другата страна на Люксембургската градина. Роланд беше три години по-голяма от мен. Бяхме щастливи ученички... Беше единайсети октомври. Освободиха ме три часа по-рано от Роланд, защото в този ден тя имаше урок по пиано. Всяка от нас носеше ключа си на връв около врата, под униформата. Държах учебниците в ръце. Ясно си спомням всичко... Прибрах се у дома, викайки мама. По това време на деня тя винаги ни приготвяше закуска. В кухнята нямаше нищо. Не можех да си представя, че мама не е вкъщи. Рядко излизаше, особено след като татко замина. Погледнах във всички

спални, но нея я нямаше. Вратата на тоалетната беше отворена. Предпазливо почуках на вратата на родителите ми, после я бутнах. В спалнята нямаше никой. Единственото помещение, което остана, беше банята. Почуках, но никой не отговори. Бутнах вратата. Не беше заключена... Мама беше там. Лежеше в пълната с кръв вана! Очите ѝ бяха отворени. Коленичих до нея. Още не разбирах какво се е случило. Бях толкова малка. Скоро бях навършила четиринайсет години и бе започнала да ми идва менструацията. Първата ми мисъл беше, че на мама също ѝ е дошло и кръвта ѝ изтича... Докоснах я. Беше студена. Кръвта във ваната беше малко по-топла. На ръба видях бръснача на татко. Все още не можех да разбера какво е станало. Единственото ми желание беше да извадя мама от водата. Протегнах ръце, изцапвайки училищната си униформа и издърпах запушалката. Водата и кръвта изтекоха в канала и мама се отпусна на дъното на ваната. Пуснах водата от крана. Плачех и пицях, но никой не идваше... Измих кръвта от мама, без да преставам да я викам. Вдигнах я на ръце и успях да я занеса до леглото ѝ. През цялото време плачех и пицях за помощ. Навлякох нощницата на студеното ѝ голо тяло. Исках отново всичко да бъде наред, мама да се стопли и да проговори. Спомням си, че не можех да напъхам ръцете ѝ в ръкавите и само ги покрих. Сложих я под завивките. Съблякох се по бельо и се мушнах при нея... Исках да я стопля. Видях зейналите разрези на китките ѝ, но те не ми се сториха достатъчно опасни да я убият. Раните не кървяха и се бяха свили от водата. Единствената ми мисъл беше да я прегърна, да я стопля и да я върна в съзнание. Притисках се до нея и плаках, докато заспах... Роланд се върна и ни намери така. Едва не излязла от спалнята, защото помислила, че спим, но сетне видяла кръвта на пода, влязла в още окървавената баня и изскочила оттам пицейки. Роланд беше три години по-голяма от мен и знаеше достатъчно, за да се сети, че се е случило нещо ужасно... Събудих се и видях очите на мама — празни и гледащи, без да виждат. Това беше последното, което си спомням — отворените ѝ незрящи очи. Не исках да виждам повече. Мисля, че исках да бъда като мама — с отворени, но незрящи очи... Не си спомням погребението. Сякаш самата аз бях умряла. Не исках да се храня и да дишам, нито да живея. В спалнята намериха телеграма, в която пишеше, че татко е бил убит. Струваше ми се, че всички,

които обичах, бяха мъртви. Искаше ми се и аз да умра... У нас дойде да живее баба, за да се грижи за нас. Съпругът ѝ също беше починал. Тя беше вечно уморена и Роланд трябваше да напусне училище, точно преди да се дипломира, за да се грижи за къщата и за мен. Баба ми почина, когато навърших двайсет години. Шокът от загубата на съпруга ѝ и на единствената ѝ дъщеря, мама, бе убил нещо в нея... Отначало лекарите твърдяха, че слепотата ми е временна и след като първоначалният шок премине, ще мога отново да виждам. Но аз много ясно си спомням, че не исках да виждам. Често сънувам отворените незрящи очи на мама и въпреки това знам, че тя виждаше всичко, което другите не можеха да видят. Искях да бъде с нея и заедно да видим татко... Лекарите се опитваха да ми помогнат в продължение на много години. Правех всичко, каквото ми кажеха, но дълбоко у мен остана ужасяващият страх от зрението. Умът ми не искаше очите да възприемат този свят. Не им вярвах и подозирам, че още не им вярвам и затова не искам да прогледна. Трудно е за разбиране, нали, Жак? Роланд успя да вземе бакалавърска степен и да получи работа в Министерството на финансите, тъй като баща ни беше убит през войната. Тя работи цял живот там. Имаше приятел, когото обичаше. Той също работеше в министерството, но беше женен и имаше семейство. Не се ожени за Роланд, защото и тя не можеше да се омъжи заради мен... Двете живеехме заедно в семейния апартамент. Не бяхме близки като сестри. Пречеше ни разликата в годините и моята самота. Пък и бяхме съвсем различни... Тя не беше щастлива. Работата я отегчаваше и освен приятеля си нямаше други удоволствия. Не знам дали е била щастлива с него. Никога не говореше за него с мен. Разговаряхме малко по който и да е въпрос. Роланд се държеше с мен като с дете... Запълвах дните си, като се грижех колкото мога за апартамента и готвех. Започнах да се занимавам с моите гълъби и да уча чужди езици, използвайки грамофонни плочи, после магнетофон... Вечер Роланд обикновено беше с мен. Четеше вестник или слушаше радио, а по-късно — гледаше телевизия. Понякога ходеше на кино или на срещи с любовника си. В хубавите вечери понякога се разхождахме по булеварда... Приятелят ѝ се пенсионира и отиде да живее в провинцията със съпругата си, когато Роланд беше само на петдесет и пет. Той беше десет години по-голям от нея. Тя преживя раздялата

много тежко... Роланд почина преди петнайсет години. Умря от удар, който я уби почти мигновено. Случи се, докато беше на работа. Оставаха ѝ само няколко месеца до пенсиониране... Оттогава живея сама. От време на време хората от социалните помощи идват да видят дали съм добре. Получавам пенсия заради баща си и още една, защото съм сляпа. Роланд ми остави пари, този апартамент е мой и се чувствам удобно... С течение на годините намерих начини да убивам времето си. Знаеш за моите гълъби. После, макар че Роланд възразяваше, преди двайсет години започнах да се занимавам с йога и да медитирам. Това ми даваше утеха и слепотата ми помогна да постигна много високо състояние на вътрешно спокойствие. Продължих да уча чужди езици. В Кметството на площад „Сен Сюлпис“ имат чудесна колекция от плочи и магнетофонни записи, от които мога да уча. Взимам материали и от Националната библиотека. Така се научих да говоря английски, италиански, немски и испански. Разбирам туристите по улиците и това ми доставя удоволствие... Научих се да обичам и музиката. Познавам всички творби от седемнайсети, осемнайсети и деветнайсети век. Поспециално се интересувам от бароковия период, особено от музиката за клавесин. Така и не се научих на брайлово писмо. Все си мисля, че всъщност не съм сляпа и някой ден ще прогледна отново. Ето защо, нямам желание да отделям време, за да усвоя този метод на четене... Както вече казах, много обичам музиката. В едновременноната стая на Роланд имам клавесин и собствена колекция от магнетофонни записи. Музиката е моята страст. Мога да свиря — не на професионално ниво, но сносно. Записвам се и после слушам изпълненията си. Така се усъвършенствам. Същото правя и с уроците по чужди езици. Мисля, че повече съм слушала собствения си глас, отколкото гласа на някой друг. Не е ли странно, Жак? Но съм много самотна. Искам да ти разкажа една история, за да добиеш представа за самотата ми... След като се научих да се грижа за моите гълъби, така че да ми имат доверие и да идват при мен, започнах да прикрепям пръстенчета на крачетата им. В тях слагах едно и също съобщение: „Всеки ден между десет и дванайсет сутринта седя под статуята на Дидро. Ако имате желание да поговорите с мен, моля, елате. Нося червено сако и шапка.“ Изпращах тази бележка по всичките си гълъби в продължение на повече от

десет години, но никой не дойде. Помислих, че гълъбите са твърде срамежливи или се страхуват и хората не могат да ги докоснат и хванат. Вероятно някой е идвал, но не ме е заговорил, когато е видял, че съм спяла. Не казах на Роланд. Това беше моята тайна... После, един ден седях сама на пейката, когато усетих миризмата на мъж, идващ към мен. Миришеше много силно на мъж — като клошар. Докосна ме по рамото.

— Заповядайте, мадам. Мисля, че тези неща са ваши.

— Той протяга грубите си ръце и хваща ръката ми. Обръща я с дланта нагоре и слага в нея нещо. Оказва се, че това са над петдесет от моите стари пръстенчета със съобщения. Разпадат се от годините. Хартията е изсъхнала и когато се опитвам да я разгърна, се чупи. Човекът седна до мен. Беше много любезен. Чистел камбанариите на всички църкви в Париж. На всеки десет години изчиствал основно по една от големите църкви. Изтърква лененото масло от грамадните дъбови греди, подпирани камбаните. Смазва механизмите им, проверява дали не са се напукали и сменя изхабените части. Прави го от Първата световна война и с нетърпение очаква да се пенсионира. Разказва ми много неща.

— Мадам, повечето гълъби в Париж умират в камбанариите. Толкова отслабват, че не могат да полетят надолу и пак се връщат горе. Свиват се на топка и умират на главните носещи греди. Понякога измигам стотици скелети и пера. Често виждам умиращи птици, но не мога да направя нищо за тях. Излетят ли от камбанарията, или котките ще ги изядат, или колите ще ги прегазят. Днес на крачетата на мъртвите гълъби намерих вълнени торбички, в които имаше листчета хартия. Разгърнах едно и прочетох съобщението. Погледнах надолу и ви видях. И ето ме тук.

— Той не пожела да обядва в моя дом, но отвори кутията с обяда си и го изяде на пейката до мен. Има съпруга и две деца. И двете живеят в южна Франция. Когато се пенсионира, той и съпругата му ще отидат при тях. Обядвахме заедно няколко дни, докато той почистваше камбанарията. Главната подпора на една от камбаните се нуждаеше от поправка и два дни той кова новата част. На прощаване ми подари ключа за камбанарията. Пазих го през всичките тези години. Даде ми го в случай, че поискам да се кача там и да почувствам какво означава да гледаш отгоре. Каза, че отдавна

ще се е пенсионира, преди някой друг да се качи отново да изчисти камбанарията. Мисля, че искаше да ми каже да отида горе и да видя площада, Дидро, кафенето и градината — всички места, които обитавам. Така и не разбра какво означава да си сляп. Знаеше, че не виждам, но не беше човек, който наистина би проумял какво е слепотата. Държа ключа в чекмеджето със сребърните си бижута повече от десет години, но никога не съм се качвала на камбанарията. Би било много трудно и опасно да отида сама. Може би има много неща за рисуване. Ако ме заведеш веднъж, ще ми доставиш огромно удоволствие.

— И така, сега знаеш нещо за мен, Жак. Не съм разговаряла с никого за това, откакто Роланд почина. Историята ми е необикновена, нали? Доволна съм посвоему. Вероятно е странно да научиш всички онези чужди езици ей така, за нищо, но на мен ми доставя удоволствие. Пък и понякога помагам на туристите, когато се изгубят. Скривам бастуна и се правя, че не съм сляпа. Сигурно суетата ме кара да го правя... Всичко това звучи ли ти смислено, Жак? Само исках да ти кажа защо означаваш толкова много за мен и защо съм толкова дръзка. Няма нищо, ако не ме разбереш. Понякога не знам какво искам. Напоследък животът ми е празен и пуст. Чувствам, че края ми приближава и че съм била само един незрящ зрител. Никога не съм била част от действителния живот. Винаги съм била извън него, гледайки с незрящите си очи... Твърде много ли се оплаквам? Не обичам хората, които се оплакват. Толкова е лесно да се занимаваш само с личните си проблеми и да не се интересуваш от грижите на другите.

Не съм в състояние да рисувам, откакто тя започна да разказва историята си. Бавно смесвам на палитрата цветовете, които ще ми трябват за фона. Изстъргвам още едно чисто място, където мога да ги разбърквам. Потресен съм.

Мирабел спря да плаче, докато говореше. Историята ѝ е толкова ужасна и невероятна. Поглеждам я и се трогвам така, както не ми се е случвало от години — може би откакто се роди първото ни бебе.

Ставам и се приближавам до нея. Падам на колене. Тя слага ръка на главата ми.

— Съжалявам, Мирабел. Освен слепотата, нито едно от тези страдания не ти се е отразило. Ти гледаш толкова позитивно на живота и живееш така, сякаш нищо не се е случило. Как го правиш?

— *Всичко това беше много отдавна, Жак. Само исках да ти го разкажа, за да ме разбереш. Не желая съкровени ми тайни да стоят помежду ни. Надявам се, че разказът ми може да ни сближи.*

Ставам и се вглеждам в нея.

— Имаш ли достатъчно сили, за да продължиш да позираш или да приключим за днес? Сега чувствам, че мога да те нарисувам много по-добре, отколкото преди да ми разкажеш за живота си. Виждам дори апартамента по различен начин, след като знам колко добре си живяла тук, колко си страдала после и колко дълго си била сама. Трябваше да се досетя, но не се замислих. Имам един много неприятен проблем, Мирабел — знам как стоят нещата, но не ги чувствам.

— *Има ли достатъчно светлина, за да продължиш да рисуваш, Жак? Бих искала да постоя още с теб. Мисля, че слепецът се научава да бъде нещо повече от другите хора.*

Връщам се при триножника и поглеждам Мирабел. Изглежда толкова мъничка, крехка и самотна. Знаех само за силата, смелостта и невероятните ѝ способности, но сега чувствам, че я познавам много по-добре и по-задълбочено.

Започвам с фона. Избирам синьо, примесено с тъмночервено. Мислех да използвам топли цветове — червеникаво и кафяво, но сега знам, че няма да подходат. Това не са цветовете на слепотата и самотата. Излъчват твърде много топлина и интимност — такива, каквито изпитвам към нея. Ала това не е достатъчно, за да придаде достоверност на картината. Трябва да изобразя тези неща на лицето ѝ, а не около нея. Жизнеността ѝ трябва да изпъква на фона на студенината, която е познавала.

— Жак, ти каза, че имаш съпруга и деца. Искаш ли да ми разкажеш за тях, докато рисуваш? Много бих искала да знам нещо за миналия ти живот. В слепотата си чувствам, че те познавам, но само такъв, какъвто си сега пред мен. Не си ми разказвал много за себе си, освен за начина, по който живееш сега, а този живот не изглежда

подходящ за мъжа, когото познавам. Би ли ми разказал каквото можеш?

Знам, че няма да мога да рисувам, докато говоря, но се залавям с фона.

— Моята история не е много интересна. Толкова е обикновена — като на хиляди други хора, че не си заслужава да я разказвам. Не съм разказвал на никого за миналото си, отчасти защото не бях сигурен кое е вярно и кое съм измислил или не съм забелязал. Често се подвеждаме по-скоро от незнанието си, отколкото от онова, което мислим, че правим. Но щом искаш да я чуеш, ще се опитам да събера мислите си и да ти я разкажа, колкото е възможно по-точно. Това може да ми помогне. Ти си единственият човек, когото познавам, с който мога да се опитам да бъда откровен и дори искам да го направя.

— *Моля те, продължавай. Не е необходимо да рисуаш, освен ако това не ти помага да разказваш. Разбирам те. Ако искаш, ще направя чай или кафе.*

— Не. Искам да стоя така, на помръкващата светлина, Мирабел. Ще спра да рисувам, щом очите ми кажат. Ако се умориш да седиш или да слушаш, кажи ми. Искаш ли да се преместиш на по-удобен стол, просто го направи.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Отначало беше толкова болезнено да си припомням всичко това и да разказвам на Жак какво се е случило. Но знаех, че трябва да го направя, ако искам да се сближим. Той трябва да ме познава така както никой друг, дори семейството ми и лекарите.

После, докато разказвах, сякаш светлина озари всички тъмни ъгълчета. Не стана по-светло, но всичко в паметта ми се избистри. Виждах неща, които не можех да си представя в продължение на много години — в някои случаи, откакто бяха станали.

Зачудих се дали отново няма да прогледна и да загубя желанието си да живея в мрак. Но докато разказвах, осъзнах, че само споделям мрака си с Жак. Все още бях в безопасност, само че вече не бях сама. Чувствах как сърцето му бие в гърдите в един и същ ритъм с моето и животът вече ми се струваше по-богат, по-ценен и заслужаващ да се живее.

Надявам се, че не съм му внушила твърде ужасна болка, която да го уплаши. Какво ли в неговия живот го е направило толкова нещастен? От една страна искам да знам, но от друга се страхувам от онова, което ще науча.

— Не знам откъде да започна, Мирабел.

Оставям четките и се отпускам на стола, вторачвайки се ту в платното, ту в Мирабел, но предимно в портрета и полагам усилия да я съживя чрез очите, ума и ръцете си.

— За да разкажа как дойдох тук, в Париж, да рисувам на улиците, трябва да се върна към миналото си, ако всичко това има някакъв смисъл.

— *Започни от самото начало, моля те.*

— Бях добър ученик. Имах любящи родители и две мили сестри, по-големи от мен. Може би трябва да започна оттам. Все едно имах три майки и всичките те ме обичаха и ме караха да мисля, че съм неотразим. Откакто се помня, исках да бъда художник. Майка ми и сестрите ми ме насърчаваха. За тях това беше свързано с представата, че съм различен от другите и изключителен. Но в гимназията се изяхвих по математика и естествени науки и нямах възможност да се заема с изобразително изкуство. Започнах подготовителния клас в колежа. Часовете ми харесваха — бяха предизвикателни — и имах интересни съученици... Не знам дали това означава нещо за теб, Мирабел. Всичко е много по американски и е част от един съвсем различен начин на живот.

— *Не, Жак, разказвай. Нали знаеш, че не мога да чета. Разказът ти за един друг начин на живот е много интересен. Нещо повече, искам да те опозная и да разбера как си станал такъв, какъвто си сега. Един от прекрасните аспекти на слепотата е, че мога да прониквам в гласа ти, да изпитвам чувствата ти и да си представям нещата, за които ми разказваш, без нищо да ми пречи. Разбираш ли?*

— Да, Мирабел, мисля, че те разбирам. Ще се опитам да разкажа всичко, свързано с моя живот, което според мен ме доведе тук... Записах се в клуба по изобразително изкуство. Заниманията бяха след редовните часове. Повече се гордеех с рисуването, отколкото с хубавите си оценки по другите предмети... Баща ми беше

електротехник. Искаше да стана инженер. Работеше усилено всеки ден. Униформата и ръцете му бяха вечно мръсни. Работеше с инженери, които имаха костюми, вратовръзки и чисти ръце. Мечтата му беше един ден синът му да стане като тях. Показваше ми отрудените си изцапани ръце и това беше достатъчно — белега на неуспеха му... Докато бях ученик, избухна Втората световна война. Бях включен в ускорената програма за обучение и ме избрах да ходя три дни в седмицата в техническия факултет във Филаделфия, за да уча инженерство. Баща ми се зарадва много. Най-после някой от фамилията щеше да се издигне... Обучението ми харесваше, но още тогава знаех, че няма да бъда щастлив като инженер. Тази професия е твърде предсказуема. Премахва възможността да грешиш, докато изкуството означава да живееш с вероятността да допускаш грешки... След поредица от странни инциденти, които са твърде сложни за описване, през септември 1943-та аз се озовах на осемнайсет годишна възраст редник в пехотата. Провървя ми и не ме убиха като баща ти. Ала установих едно — оцелея ли, ще стана художник, не инженер. Животът е само един... Родителите ми се зарадваха много, когато през 1946-та се върнах у дома. Бях отсъствал цели три години и те не възразиха много, когато им казах за решението си. Мисля, че дори да бях поискал да стана цирков акробат, пак щяха да се съгласят. Татко рече: „След като прекараш шест месеца с ония откачалки, художниците, с нетърпение ще се върнеш към инженерството“... Започнах да уча изобразително изкуство в университета в Пенсилвания. Станах студент благодарение на оценките си и правителството плащаше за обучението ми — шанс едно на милион.

Залавям се с портрета и постепенно започвам да маркирам потъмните пространства на лицето ѝ. В него има съсредоточеност и съчувствие, които искам да уловя.

— Баща ми почти не сгреши в преценката си. Повечето от студентите по изобразително изкуство бяха жени, а мъжете — с изключение на неколцина ветерани — бяха на границата. Беше трудно да се живее с откритата чувствителност, театралничене и чувството за вродена изключителност на другите... Но аз изучавах перспектива, теорията за цветовете и как да използвам различните материали —

пастели, водни бои, темперни бои, платна и видовете хартия. Правителството плащаше за всичко. Наистина беше като сбъдната мечта... Повечето преподаватели имаха еднакви предпочитания със студентите. Образуваха се клики. Обучението ми беше езотерично с нюанс на псевдо-Пикасово чувство за драматизма, еротиката и екзотичната абстрактност. Моят естетизъм не се вместише там. Но аз учех. Бях вманиачен от радост и вълнение. Занимавах се с тъмните цветове и с извивките. Пречупвах всяка повърхност в призматични фрагменти и ги изобразявах с фини дизайнерски багри. Научих се да драматизирам почти на театрално ниво, щом се стигнеше до рисуване. От нас се изискваха огромни страдания — с главно „С“. Един от преподавателите искаше да завързваме ръце за дръжката на вратата и да се отпускате на пода, за да изпитаме истинска болка. Всичко беше толкова изкуствено, но не ми пукаше. В университета вършех едно, но използвах безплатните материали, големите, добре осветени ателиета и всички друга преимущества, за да разработвам собствената си естетика през свободното си време. Бях убеден — и още мисля така, че светът притежава вътрешна красота и аз мога да я видя и да я покажа на другите, да споделя с тях представите си, без цялата онази престореност, театралничене и интелектуални рационализирания. Бях почти мисионер в убежденията си... Но наистина започнах да мисля, че може би беше по-добре да стана инженер. Понякога простотата и чистотата на чертането ме привличаха... Успях да надрасна ролята на немил-недраг във факултета по изобразително изкуство, развих собствената си естетика, успях да изкарам хубави оценки и станах член на Дружеството на почетните художници. Ала губех самочувствие и не вярвах, че действително ще стана художник. Преподавателите в Пенсилвания ме превръщаха в дизайнер и в член на някакво особено братство или религиозен орден. Научих се да оборвам почти всеки, когато се стигнеше до дискусии в областта на рисуването и до всички онези глупости, които нямаха почти нищо общо с моите представи за изкуството. Беше много потискащо. Разбираш ли, Мирабел? Все още исках да общувам с хората, внушавайки им откровено лично изявление на онова, което чувствам. По онова време „изкуството“ в Пен не се занимаваше с такива неща. В по-голямата си част обучението беше измамничество за привличане на внимание.

— В часовете по английски се запознах с едно прекрасно момиче, което учеше в „Уортън“. Специализираше управление на човешките ресурси. Тя нямаше фамилен бизнес и съответно подчинени, които да ръководи и всичко това ми се струваше странно, безсмислено и толкова откъснато от действителността, колкото обучението във факултета по изобразително изкуство. Но двамата се забавлявахме много. Обичахме да танцуваме, да се разхождаме с лодка по реката, да посещаваме музеите и аквариума, но най-много от всичко — един друг. Оженихме се веднага, щом се дипломирахме... Един фармацевтичен концерн ѝ предложи работа — нещо средно между секретарка и шеф на „Личен състав“. Намерих един стар гараж в Южна Филадельфия, на отсрещната страна на моста, недалеч от университета. Залових се сериозно с рисуването. Така както исках. Не продадох нищо — никой не се интересуваеше от изкуството ми. Получих нощна работа в една агенция по изобразително изкуство. Нанасях корекции в цветовете. Перспективите изглеждаха мрачни. После разбрахме, че Лори е бременна... Върнах се в Пенсилвания и получих правото да преподавам рисуване в средните училища. През септември ме назначиха, а през октомври се роди бебето. Продължих да рисувам. Лори изглеждаше щастлива като майка. Или поне така ме убеждаваше... Намерихме малка дървена къща недалеч от моето ателие на една улица с полуразрушени сгради, където можехме да си позволим наема. Бях сравнително добър учител, но исках да рисувам. Проявих интерес към една от идеите, които всички ние имаме като студенти — общността на виждането. Факултетът по изобразително изкуство не можеше и не желаше да ми помогне. Намерих един човек от факултета по психология, който се заинтересува от експеримента ми. Той успя да ми извоюва стипендия за научна работа... Сигурна ли си, че искаш да чуеш всичко това, Мирабел? Увеличам се и всъщност ти разказвам историята на моя живот. Пък и става тъмно.

— *За мен винаги е тъмно, Жак. Ако нямаш нищо против, продължавай. Много искам да чуя историята ти. Но става студено. Би ли затворил прозореца? Ще направя кафе и ще хапнем кейк.*

Тя става и отива в кухнята. Аз също ставам и се обръщам да затворя прозореца. Небето просветлява. Чувам драскането на кибритената клечка и виждам блясъка ѝ, когато Мирабел започва да

топли вода. Прибирам кутията с боите и премествам столовете около масата. Мирабел носи две чаши горещо кафе и две чинийки с кейк. Още по-учудващо е да я гледам с каква лекота се движи сега, когато се смрачава. След половин час аз няма да мога да виждам ръката пред лицето си, но за нея нищо няма да се промени.

Кафето и кейкът са превъзходни. Едва сега съзнавам колко съм увлечен в разказа си и в същото време уморен. Мирабел сяда на стола срещу мен. Виждам очите ѝ в мрака. Тя чака. Поемам дълбоко дъх, въздишам и продължавам.

— Животът ни беше труден. И родителите на Лори нямаха пари да ни помагат. После, след около година, разбрахме, че тя е отново бременна. Кръстихме първото си дете Джон, на мен. Лори каза, че ако второто е момиче, можем да го наречем всякак, но не и Лори. Не искаше да има дете, което се казва като английска марка камиони. Родих се пак момче и го кръстихме Албърт, на баща ми. Чувствах, че той е толкова разочарован от мен, че заслужава поне това... Парите вечно не стигаха. Наложих се да се откажа от нощната си работа в агенцията, за да имам време да готвя дисертацията си. Озаглавих я „Диференцирано визуално възприятие и връзката му с някои персонални променливи“. В общи линии това означаваше, че се опитвам да демонстрирам как хората виждат по различен начин в зависимост от индивидуалните особености в характера им. Мисля, че всеки го предполага, но никой освен един швейцарец на име Роршаш не се е опитвал да го докаже. Работех много с неговия комплект от десет карти с мастилени петна. Клопфер и Кели, главните тълкуватели на Роршаш, станаха мои герои. Защитих дисертацията си, преди Лори да роди третото ни дете. Кръстихме я Хелън, на майката на Лори... Дисертацията ми беше посрещната добре. Публикувах я в най-престижните списания за психология. От училището започнах да получавам няколкостотин долара повече на година и ми предложиха по един учебен час по-малко на ден, за да давам консултации на учениците. Помислих, че това ще е краят... Бях доказал за собствено удоволствие онова, което винаги съм знаел, че е така. Вече можех да се отърся от четири годишната закостенялост на факултета по изобразителни изкуства в университета в Пенсилвания и може би да продължа с рисуването... Мирабел, не е необходимо да слушаш всичко това. Ще бъде все по-сучно, преди да стане по-интересно.

Тя става. Приближава се до стената, където съм подпрял портрета. Едва виждам в тъмнината.

— *Как бих искала да видя онова, което ти виждаш в мен, Жак. Моля те, продължавай да разказваш. Много ми е интересно.*

Знам, че разказвам както за себе си, така и за Мирабел. Сякаш подреждам разбъркани на пода карти. Те са едни и същи, но подредени, вече не са толкова озадачаващи и неразбираеми за мен.

— Около месец след публикуването на дисертацията ми се обадиха от Калифорния. Наскоро ни бяха прокарали телефон и помислих, че някой от колегите ми в училище се шегува. Обадиха ми се от някаква организация на име „Нард Корпорейшън“ — тогава в Америка ги наричаха „резервоар за мисли“, място, където събираха интелигентни хора, за да разсъждават заедно и да решат някакъв проблем. Взимаха някаква идея и се опитваха да я огледат от всички страни... Човекът по телефона ми каза, че са прочели дисертацията ми с голям интерес и искат да знаят дали бих отишъл в Калифорния, за да поговорим за нея. Щели да платят билета и да ми дават по сто и петдесет долара на ден... Бях изумен. Като учител си докарвах малко повече от триста долара на месец. Отговорих, че ще им се обадя. Казах на Лори и тя се съгласи, че трябва да отида. Освободиха ме от училище за една седмица, но без да ми плащат за това време... Свързах се „Нард Корпорейшън“ и ги уведомих, че ще замина. Те вече ми бяха запазили място в самолета и ми бяха уредили среща със заинтересуваните. Предполагам, че не бяха свикнали да им отказват, особено след като предлагаша толкова много пари... Беше януари. Пристигнах в Калифорния в един ясен слънчев ден. Не бях пътувал и живял в места с топъл климат. Метнах палтото си на ръка и отидох в хотела, където ми бяха запазили стая. Само след петнайсет минути телефонът иззвъня и някой от „Нард“ попита дали искам да вечерям с малка група хора в частен дом. Все едно играех във филм. Всичко беше толкова различно от онова, което познавах... Вечерята беше спокойна и неофициална. Домакините и гостите не споменаха за темата на разговора, определен за следващия ден. Едва по-късно разбрах, че по-голямата част от „мисленето“ на корпорация „Нард“ се финансира от американските въздушни сили. Служителите бяха много потайни и спазваха изискванията за сигурност. Аз бях външен човек и ме наблюдаваха, но ми беше забавно... На другия ден отидох в една ниска

тухлена сграда, която се намираше на няколко преки от Тихия океан. Спряха ме на входа. Казаха ми да почакам и един от гостите от предишната вечер слезе, подписа няколко документа и ми даде малка пластмасова значка, която да закача на ревера си. Последвах го. Минахме покрай пазачите и се качихме с асансьора на друг етаж... Съвещанието се състоя в една обикновена по размери стая с дълга маса и сгъваеми столове. Казаха ми да седна в единия край на масата... Това звучи като научна фантастика, нали, Мирабел? Сигурна ли си, че те интересува?

— *Наистина ме интересува, Жак.*

— Е, накратко казано, след като бяха прочели дисертацията ми, те мислеха, че с образованието ми по изобразителни изкуства и с опита с компютри, които ползвах, докато изчислявах статистическите данни за научната си работа, аз бях човекът, когото търсеха... Разбираш ли, Мирабел, аз бях анализирал информацията за моя експеримент с един от първите компютри — истинско чудо за онова време. Плащах по четиристотин долара на час, за да го ползвам. Извоювах си безплатен допълнителен половин час. Данните, вкарани в него, трябваше да бъдат подредени на картончета с дупчици на тях. Нещата се променят удивително бързо... От „Нард“ искаха да помагам на един човек, който работеше в областта на така наречените силози за далечни системи за ранно предупреждение. Искаха да ме обучат за работа с по-усъвършенствани компютри и после да проектирам програми за изкуствено създадени ситуации, които да пускат по мониторите за радарно сканиране. В силовите щяло да има хора, които да търсят неидентифициран самолет или ракета, готвеща се да бомбардира Съединените щати. Не ми звучеше много интересно. Приличаше на инженерството, на което бях обърнал гръб. Но когато ми казах колко ще ми плащат — пет пъти повече от учителската заплата, ми стана интересно... От време на време щях да живея в силовата, без да го напускам. После ще се връщам у дома и ще прекарвам два месеца със семейството си. Преди да ме използват, трябваше аз и Лори да бъдем проверени от службата за безопасност... Един от хората там ми зададе множество въпроси за миналото ми, за да види дали няма да възникнат никакви проблеми. Не бях членувал в никаква организация. Родителите ми не бяха в състояние да плащат членския внос. Политиката никога не е означавала нищо за мен... Казаха, че обучението ми ще започне

веднага. Първо ще се занимавам с компютри в университета в Пенсилвания, а после, когато службата за сигурност провери досието ми, щели да ме обучават в някакво неназовано и практически недостижимо място. Можело да кажа на съпругата си, че работя за правителството, но нищо повече. На никой друг не трябваше да споменавам нищо по този въпрос... Всичко стана толкова бързо и бях толкова объркан, Мирабел, че се почувствах неудобно. Ала служителите, които ми съобщаваха цялата информация бяха досущ като присъстващите на защитата на дисертацията ми — обичайните лули, вълнени костюми, бради, мустаци и обувки с тежки подметки, ръчна изработка. Беше ми много трудно... Същата вечер се обадох от хотела на Лори. Бях сигурен, че линията се подслушва. Вече изпитвах параноичен страх от цялата работа. Но в същото време ми беше интересно. Казах ѝ само, че са ми предложили работа с пет пъти по-висока заплата от учителската, но ще трябва често да отсъствам от къщи. Съобщих ѝ, че ще работя за правителството като един вид художник-инженер. Обясних, че ще ме обучават в Пен, но после един месец ще бъда другаде, след което ще се прибера у дома за два месеца... Тя се развълнува. Нямаше никакви възражения и беше сигурна, че ще си бъда вкъщи, когато бебето се роди. Оказа се, че Лори имаше право. Още учех в Пенсилвания, когато се роди Ханк, последното ни дете. След това Лори си направи гинекологична операция — прекъснаха яйцепроводните ѝ тръби. Още нямаше трийсет години и четири деца бяха напълно достатъчно... И така, започнах да работя за правителството. Работата не беше толкова скучна и аз се увлякох по новите компютри. Постепенно си създадох репутацията на специалист по компютърна графика — непознат метод тогава, в средата на петдесетте... Следващите три години работих в един филиал на корпорацията „Нард“. Идеята за далечните системи за ранно предупреждение като ефикасен метод за защита беше разгледана обстойно. После се върнах в главното управление на „Нард“, за да помагам в съставянето на нови методи... Семейството ми се премести в Сан Хосе, Калифорния, близо до „Нард“. Ходех на работа с велосипед. Печелех все повече пари. Къщата ни беше до хълмовете. Децата учеха в добри училища. Купихме си нова кола. Струваше ни се, че животът се разгръща пред нас като предопределена мечта... Сетне се появи Ем Би Ай. Предложиха ми договор и двойно по-висока

заплата. Сигурност. Знаех, че те са най-голямата компютърна организация в Америка. В онези години беше трудно дори да се купи оборудването им — давах го само под наем. Това беше огромна възможност за кариера за човек с моето образование. Приятелите ми в „Нард“ ме насърчиха и аз приех предложението. Пак се преместихме — този път в Уайт Плейнс, Ню Йорк. Беше 1960-та и аз бях само на трийсет и пет... Следващите десет години живяхме на различни места и всеки път си купувахме нова къща. Бяхме в Атланта, Джорджия, в Рали, Южна Каролина и в Минеаполис, Минесота. Вероятно никое от тези имена не означава нищо за теб, Мирабел, но те се намират доста далеч едно от друго... Работата ми постоянно се променяше. Бях включен в програмата за бързо напредващи. Обучавах ме за висш изпълнителен директор и ме местеха насам-натам, за да видят как се приспособявам. Представях се много добре.

— Но, Жак, ти си постигнал голям успех. Как си станал художник по улиците на Париж, където се запознахме?

— Бъди търпелива, Мирабел. Скоро ще узнаеш и това. Или може би е по-добре да ти го разкажа друг път. Нищо не виждам. Седя в тъмното и не те виждам.

— Може би така е най-добре, Жак, ако нямаш нищо против. Моля те, продължавай. Не можеш да спреш дотук. Пийни още кафе. Не е съвсем изстинало.

Тя ми налива, без да се колебае. Едва съзирам чашата в мрака.

— Добре, сега следва най-трудното. Не знам дали ще съумея да го разкажа така, че да ме разбереш. Слушай внимателно и после ще ми кажеш какво съм сторил и защо. Моля те, Мирабел... През цялото това време, докато правех кариера и ставах все важен за компанията, Лори и децата ужасно страдаха, а аз дори не го забелязвах. Не съзнавах по какъв начин всичко това се е отразило на живота им. Толкова е лесно да се увлечеш в работата си и тя да се превърне в твой живот и да измести семейството ти. По някакъв странен начин Ем Би Ай и хората, с които работех, станаха моето семейство. Не знам кога надпреварата да надмина колегите си, да задържа позициите си или да се усъвършенствам започна да става по-важна от работата, с която всъщност се занимавах и как загубих връзка със съпругата, истинския си живот, деца, дома и любовта... Отивах на работа преди седем сутринта. Опитвах се да бъда пръв. Тръгвах, преди децата да са се

събудили и се прибирах вкъщи чак след осем вечерта. Обикновено децата вече се бяха нахранили, а когато бяха по-малки — спяха. Лори ставаше сутрин с мен, после стоеше до късно, за да вечеряме заедно. Сигурно това е било истински ад за нея. А аз дори не забелязвах!

Вторачвам се в сгъстяващия се мрак в стаята, за да видя дали Мирабел разбира всичко това. Очите ѝ са като черни дупки в неясната бледност на лицето. Защо ли започнах да ѝ разказвам? Може би в живота има лични неща, които човек трябва да запази в тайна.

Но точно това се опитвам да избегна сега. *Искам* да бъда уязвим и да знаят всичко за мен. Вече не желая да крия чувствата си. Сигурен съм, че това беше част от вината ми. Отново въздъхвам и изпивам остатъка от студеното кафе.

— Заплатата ми беше огромна. Не бях сънувал такава сума. През 1970-та, само преди пет години, когато бях на четирийсет и четири, печелех над сто хиляди долара годишно, плюс акциите, които притежавах. Всеки член на семейството ни имаше кола. Аз — малко „Порше“, а Лори — голям „Крайслер“. Трябваше ѝ, за да кара децата по спортни състезания, на уроци по танци, плуване, тенис, езда и на гости у приятели. Имахме къща с пет спални и три бани в най-хубавия квартал на Минеаполис. Бях постигнал успеха, за който ни учеха да мечтаем. Поне така мислех... После един ден шефът ме повика. Стана от бюрото си и се ръкува с мен. Бях изпълнен с подозрения. В големите корпорации като Ем Би Ай е като в армията — често най-лошите удари и най-неприятните назначения се нанасят с усмивки и поздравления. Зачаках.

— Е, получихме потвърждение, Джак. Преместваме те в... Париж, Франция. Най-малко за три години. Знаеш какво означава това — най-голямата проверка, за да видим дали си специалист от международна класа. Ще бъдеш прикрепен към френския филиал на Ем Би Ай и ще отговаряш за персонала там. Това е голям шанс. Наистина се издигна. Моите поздравления.

— Господи, чудех се аз, как ще кажа на Лори? Тя тъкмо свикна с Минеаполис. Има няколко приятелки, с които се среща на всеки две седмици. Разказват си всичко, което ги притеснява. Нарича ги „група за поддръжка“. Децата са доволни от училищата си. Джак завършва гимназия същата година. Има възможност да стане студент и е капитан

на отбора по лека атлетика. Опитвам се да задържа усмивката на лицето си.

— Благодаря, че ми съобщи добрата новина, Фред. Разбира се, първо трябва да говоря със семейството си. Това ще бъде голям шок за тях.

— Такава възможност се появява веднъж в живота, Джак. Не се ли възползваш веднага, ще останеш тук, на тази въртележка, докато ти подарят старинен гравирен златен часовник на пенсиониране.

— Измъквам се от кабинета на Фред. Знам, че той не показва истинските си чувства. Това означава, че премълчава подробностите. Би трябвало да съм щастлив, но се страхувам да се прибера вкъщи. Решавам да не се обаждам по телефона, а само да разтребя нещата на бюрото си и да се върна по-рано. Искam да бъда вкъщи, когато всички са там... И така, прибирам се, всички седат и аз им казвам. Лори се разплаква. Джак сърдито се качва горе. Останалите трима изглеждат стъписани. Лори се съвзема първа.

— Кога трябва да заминем? Ще има ли Джак възможност да се дипломира?

— Бях проверил всичко. Искаха да бъда там преди края на април. Това означаваше, че остава само един месец. Също като в армията, Ем Би Ай те караха да бързаш, а после да чакаш. Бях сигурен, че нищо спешно не налага присъствието ми в Париж. Опитах се да обясня на Лори.

— Но това е толкова несправедливо, Джак. Децата са много щастливи тук. Изплатихме дълговете си. Би трябвало да ти разрешат да останеш още малко, поне докато децата започнат да учат в гимназията. Не можеш ли да направиш нещо?

— Ами, не мога да откажа, Лори. Но нали всъщност ме повишават. По този начин Ем Би Ай ще разберат дали съм свръх специалист. Не ми се иска да изпускам този шанс, но ще постъпим, както ти кажеш.

— Не беше честно от моя страна, Мирабел, сега го знам. Лори ме обичаше твърде много и знаеше колко много съм обвързан с компанията, за да откажа... На следващата сутрин децата не отидоха на училище, а аз — на работа. Разговаряхме. Опитах се да изтъкна какъв невероятен шанс е да поживеят известно време в Париж и да научат френски. Там щяха да посещават Американското училище,

което имаше добра репутация. Джак, най-големият ни син, искаше да остане и да живее при приятели, но Лори каза, че трябва да правим всичко заедно... Същата седмица започнахме да приготвяме багажа си. Аз дойдох във Франция и намерих къща на „Ла Весине“, недалеч от Американското училище. Пък и беше в предградие, не много по-различно от това, в което живеехме в Минесота, само дето къщите приличаха повече на малки замъци, отколкото на съвременни ферми или на английски градски жилища. Всичко беше наблизко. Къщата, която намерих, имаше голяма морава и ми се виждаше хубава. Наемът беше фантастичен, но Ем Би Ай щеше да се погрижи за него. Върнах се вкъщи със снимки от агента на недвижими имоти. Лори можеше да дойде с мен, за да избере жилище, но не поиска. Имала твърде много работа у дома... И така, пристигнахме през последната седмица на април. Компанията се бе погрижила да опаковат и да изпратят всичките ни мебели. Новата работа веднага ме погълна и аз започнах да осъзнавам колко е трудно да се работи тук, във Франция. Пък и преди не бях работил с персонал — това беше специалността на Лори. Предшественикът ми беше французин и всички негови сънародници, с които работех, ме мразеха в червата. Предполагам, че се бояха да не изгубят работата си... Лори успя да оправи всичко в новата къща за около месец. Тя е страхотна в това отношение, макар да казва, че мрази тези неща. Твърди, че винаги знае кога Ем Би Ай ще ме премести — щом подгъне пердетата. Този път дори нямало да слага пердета... Най-лошото беше, че трябваше да пътувам много. Из цяла Франция имаше филиали и аз отговарях за персонала навсякъде — назначавах, намирах жилища, уреждах уроци по френски, уволнявах, правех промени, когато имаше ожесточени междуличностни сблъсъци и повече от всичко внимавах французите и американците да не се стиснат за гърлото... Повечето французи бяха разумни. Ем Би Ай има добро име и заплатите им бяха високи. Имаха по-големи възможности отколкото в която и да е друга местна компания. Неприятностите идваха предимно от американците. Някои не можеха да се приспособят към френския начин на живот. Мнозина мразеха Франция и французите. Най-често това бяха съпругите на служителите. Не знаеха какво да правят със себе си. Някои имаха хубава работа в родината и бяха принудени да я зарежат. Съществуваше силна ненавист... На второ място идваше приспособяването в училище. Децата имаха избор.

Можеха да ходят в обикновени френски училища — безплатни, но ужасни според американските стандарти. Можеха да посещават и смесено училище, където се преподава и на английски, и на френски, но там трябваше да носят униформа. Имаше и Международно училище — в центъра на Париж, но без добра спортна база. Ала според мен най-добро беше Американското училище. Намираше се в западното предградие на Париж, където живеехме, но беше скъпо. За щастие, Ем Би Ай плащаше образованието на децата. Това беше единственото училище, където се преподаваше по американската програма и служителите на Ем Би Ай избираха предимно него... Децата не го харесваха. Приличаше им на изрисуван концентрационен лагер. Имаше тесен двор, кално футболно игрище, без маркировка и разорана писта. Класните стаи бяха с размерите на килии в сравнение с онези в Минеаполис. От едната страна на училището имаше магистрала, а от другата — железопътна линия, по която на всеки двайсет минути минаваха влакове. Нашите деца не можеха да повярват на очите си... Но вече бяхме там. Чувствах се виновен. Трябваше да проверя по-задълбочено какво представлява училището. Още от началото прекарвах повече време, отколкото ми се искаше, в проверки на оплаквания от училището. Пожелах доброволно да стана член на училищното настоятелство, за да видя какво може да се направи. Пък и щеше да изглежда добре в автобиографията ми... Разговарях с децата и с Лори. Казах им, че това е нещо, с което просто трябва да се примирим. Знаех, че няма бейзболен отбор, нито американски футбол, басейн и така нататък, но училището имаше добра академична репутация, а в края на краищата, това е най-важното. Не успях да ги убедя... Устройвахме се бавно. Лори беше страхотна. Правеше всичко по силите си, за да направи живота ни по-лек. Децата постепенно свикнаха с училището и се радваха, че са „първи на село, отколкото последни в града“, както беше в Минеаполис... Работата ми беше едно постоянно предизвикателство, по-голямо, отколкото всъщност исках и не особено удовлетворяваща. Лори не се интересуваеше много от Париж. В събота и неделя ходехме да разглеждаме забележителностите, но предимно заради мен. Вълнувах се от музеите, галериите и обаянието на града. Децата бяха отегчени. Харесваше им да се качват на Айфеловата кула, да ходят на Триумфалната арка и още някои неща от този род, но Минеаполис не ги беше подготвил за такова

културно преживяване, каквото е Париж. Пък и нямаше „Макдоналдс“ и „Бургер Кинг“... Едно от нещата, които мразеха най-много, беше да учат френски. Според училищния правилник трябваше да имат по един час френски всеки ден. Учителите бяха французи. В това имаше смисъл, но те не разбираха американските хлапета. Много от нашите деца се оплакваха от френските си учители... Изпълнителните директори на Ем Би Ай и съпругите им също ми създаваха главоболия. Компанията бе наела една частна фирма с преподаватели за нашите хора. Започнах да разбирам, че това е сериозен проблем. Ем Би Ай използваше привлекателни млади жени за учителки на мъжете и красиви млади мъже за съпругите им. Неприятностите бяха започнали преди моето пристигане. Наложих се да върнем двама човека в родината, за да успокоим семейната обстановка. Предимно мъжете се увличаха по хубавите млади учителки, но и две жени имаха връзка с френските си преподаватели... И без това имах достатъчно тревоги. Повиках човека, който отговаряше за обучението по френски. За да има мир в семействата, предложих да назначава мъже за учители на мъжете и жени — за жените. Той сви рамене по типично френски маниер.

— Но, мосю, така няма да учат толкова бързо. Ние имаме богат опит.

— Проверих документацията и открих, че предшественикът ми се е сблъскал със същия проблем. Замислих се и написах докладна записка. Надявах се, че това ще сложи край на всичко. Същевременно се опасявах, че няма да стане така... Оказах се прав. След два месеца дойдоха двама мъже с отлични препоръки и характеристики. Назначих един американец, психолог със специалност семеен консултант, за да ни помогне да се справим с положението... Накрая изчислих, че с количеството на пражосаното работно време, заплатите на учителите и на психолога и с цялото безпокойство на персонала, не си струва нашите служители и съпругите им да учат френски. И без това повечето французи, които работеха с нас, говореха английски. Ала шефовете в Ем Би Ай бяха убедени, че са необходими познания по местния език, затова продължихме по старата система. Вече очаквах с нетърпение да ме назначат другаде — където и да е.

Въздишам и се оглеждам в заобикалящия ме мрак. Едва виждам Мирабел. Двата тесни мръсни прозореца в тази стая не пропускат достатъчно светлина дори през деня, а сега е тъмно като в рог.

— Уморен съм, Мирабел, не мога да продължа. Може би ще ти разкажа още неща утре, когато те рисувам.

Гласът ѝ се разнася в тъмната.

— *Както кажеш, Жак. Гласът ти наистина звучи уморено и дори тъжно. Кога искаш да продължим с портрета?*

— Бих искал да те рисувам на утринна светлина или рано следобед, ако е удобно за теб.

— *Сутрин правя упражненията си от йога, а после се грижа за моите гълъби. Може би ще обядваш с мен и след това ще рисуваш портрета ми. Спомням си, че следобед през прозорците влиза повече светлина, отколкото сутрин.*

Съгласявам се. Предлагам да оставя кутията с боите и платното. Тя ме кани да вечерям с нея, но аз искам да се прибера на тавана си. Разстроен съм от онова, което разказах. Чувствам се празен и гол. Изгарям от желание да си тръгна.

— Добре, Мирабел, тогава ще се видим край статуята на Дидро, когато забият камбаните.

Ставам и пипнешком се отправям към вратата, блъсвайки се в масата.

— *О, съжалявам, Жак. Тъмно е и ти не виждаш, нали? Чакай да светна лампата.*

Тя щраква ключа за осветлението и, разбира се, не става нищо.

— *Светна ли лампата, Жак? Не усещам топлина.*

— Не, Мирабел. Мисля, че всичките ти крушки са изгорели.

Тя замълчава за миг. После започва да издава някакъв странен звук. Отначало не разбирам какъв е, но сетне чувам, че се кикоти като малко момиче.

— *Ох, не е ли ужасно, Жак? Никога не съм се замисляла за това. Седял си в тъмното и си говорел на въздуха. Не е ли така?*

— Не. Знаех, че ти си там, Мирабел.

И аз започвам да се смея. И двамата се кикотим в мрака. Усещам, че тя се приближава към мен.

— *Извинявай. Не помислих за това. Моля те, би ли купил няколко електрически крушки, за да не бъдеш сляп като мен? Ще ти дам пари,*

ако искаш.

— Не, не ми трябва пари, Мирабел. Забрави ли, че вече съм богат?

Това ни кара отново да избухнем в смях без някаква особена причина. Тя стои достатъчно близо до мен, за да я докосна. Протяга ръце и ги слага на раменете ми. Долавям лекия ѝ парфюм — досущ повяхваща бледожълта роза.

— *Няма нищо лошо, ако ме целунеш по бузата по френски маниер, нали, Жак? Много би ми харесало.*

Тя се навежда към мен и аз я целувам по двете бузи. Мирабел също ме целува. За миг оставаме така.

— Трябва да тръгвам, Мирабел. Толкова съм уморен, че едва се държа на краката си. Ще взема автобуса, тъй като няма да нося кутията с боите. Благодаря, че ме изслуша.

— *Благодаря ти, че ми разказа за себе си. Така имам да мисля за много неща. Знам, че ти е трудно да говориш за миналото си. Благодаря ти също, че се съгласи да ме нарисуваш. До утре.*

Намирам външната врата и я отварям. Щраквам ключа и коридорът се осветява. Все едно възвръщам зрението си. Знам, че Мирабел стои на прага и ме слуша, докато слизам по стълбите. Обръщам се да ѝ махна, но в същото време се сещам, че не може да ме види.

Прибирам се на тавана, измъквам спалния чувал и се опъвам. Запалил съм една свещ, но не правя нищо. Не съм гладен. Само искам да спра потока на мислите си и да намеря покой. Събличам се, вмъквам се в спалния чувал и го намирам много по-бързо, отколкото предполагах.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Беше ужасно, когато осъзнах, че Жак е седял в тъмното, а аз не съм се сетила за това. Той е толкова мил и беше така любезен да ми разкаже за щастливия си живот в миналото. Да сподели всичко това с една възрастна сляпа жена в мрака. Не знам как да го накарам да проумее, че го разбирам — така, както само един слепец познава тъмнината.

Струва ми се, че той много обича съпругата и децата си. Какво ли е станало, за да го доведе тук, в Париж и да го накара да живее почти като клошар по улиците? Вероятно ужасна автомобилна злополука или нещо, което му е отнело хората, които обича. Нямам представа какво би могло да бъде.

Изглеждаше ми толкова изтощен и уморен от всичко, докато говореше, дори когато разказваше за щастливите периоди от живота си, с които би трябвало да се гордее. Трудно ми е да разбера това.

Но животът, който описва, е толкова нехарактерен за мъжа, когото познавам, че не мога да си представя как го е живял. Пък и ми е трудно да разбера онази компания, Ем Би Ай, която мести служителите си насам-натам, без да се съобразява със семействата им. Как ли е допуснал това?

На следващата сутрин се събуждам късно, напълно освежен и изгарящ от нетърпение да тичам навън. Бягам по-усилено и по-бързо от обикновено и не усещам умора. Сякаш съм свалил десет от четирийсет и деветте си години. На улица „Шароне“ спирам да си купя кроасан — нещо, което не съм правил от месеци. Ще закуся. Господи, разглезвам се! Парите ще ме превърнат в истински бонвиван.

Напълвам легена с вода и дори я затоплям на газовия котлон, преди да се измия. Имам почти чисти дрехи и ги обличам. Джинсите са се втвърдили от боята, но аз съм свикнал с това.

Кафето и кроасанът, който потапям в него, са превъзходни. Изваждам картините, които съм нарисувал досега и ги нареждам край себе си. Взирам се в тях, преструвайки се, че ги е рисувал друг и се опитвам да бъда критик на собствената си работа. Бих искал и „Площад Фюрстенберг“ да е тук, но парите са си пари. Излягам се върху спалния чувал и поглеждам през прозорчето. Небето е синьо. Тук-там се появява по някое облаче, което бързо изчезва. Сигурно там горе е ветровито.

Замислям се за портрета на Мирабел и за самата нея. За историята ѝ. Спомням си всичко, което ѝ разказах за себе си. Чудя се дали да продължа. Винаги мога да премълча по-неприятните части и да разказвам само по същество, без да се спирам на подробностите. Не съм убеден дали искам да споделя всичко това с някого, дори с Мирабел. Не знам дали ще мога. Заклучил съм историята толкова дълбоко в себе си, че чак ме е срам. Пък и е толкова болезнена. В същото време ми е писнало от нея. Всичко приключи отдавна.

Изяждам кроасана и изпивам последната глътка кафе. Измивам чашата и кафеника и ги избърсвам. Скривам картините и напъхвам спалния чувал под полегатата гредка на покрива. Ослушвам се, после излизам, заключвам вратата, слагам ключа в скривалището му и тихо слизам по стълбите. Невидимостта се превръща в начин на живот. Правя тези неща, почти без да се замислям. Никога не съм излизал

толкова късно сутрин. Разглезвам се, но се чувствам чудесно. Не бързам и не съм притеснен. Портнерката е дръпнала пердето на прозореца си.

Дори след усиленото тичане сутринта предпочитам да вървя, а не да взема автобуса. Денят не е толкова хубав, колкото беше в зори. На небето се носят черни облаци и онзи вятър е започнал да духа ниско по земята. Може дори да завали. Но мисля, че има достатъчно светлина за портрета.

Това ми напомня за електрическите крушки. Отбивам се в магазина и купувам четири шейсетватови матови крушки.

Слизам направо на кея от другата страна на моста „Сюли“, където обикновено тичам. Вървя покрай реката и гледам лодките. Докато бягам, не виждам много. Повечето са баржи, на които живеят хора. Господи, би било истинска мечта да живееш на баржа по Сена, в самия център на Париж!

Тръгвам нагоре по улица „Сен Сюлпис“, към пазара „Сен Жермен“. Купувам китка маргарити само за пет франка. Мирабел няма да ги види, но ще усети уханието им и ще ги докосне. Не миришат кой знае колко хубаво, но мисля, че тя харесва такива неща.

Отново се опитвам да се промъкна до нея, без да ме усети. Не нося кутията с боите, която трака и съм обут с маратонки. Но когато се приближавам на три крачки от нея, тя се обръща.

— *Идваш по-рано, Жак. Камбаните още не са започнали да бият. Но аз привършвам с гълъбите.*

— Как разбра, че съм тук, Мирабел? Как позна, че съм аз, а не някой друг?

На ръката ѝ е кацнал един от кафеникавосивите гълъби. Тя се усмихва.

— *Ами, първо, по звуците и поведението на гълъбите разбрах, че някой се приближава към мен. Но не чух нищо и гълъбите ми се сториха нервни, затова предположих, че някой се промъква крадешком към мен. Кой друг би го направил, освен ти? Пък и долових нов мирис — на окосена трева. Накара ме да се замисля за полята, кравите и за ваканциите на село. Прекрасно ухане.*

Тя дава зрънца на кафявия гълъб и го отправя.

— Ти си удивителна, Мирабел. Не мога да запазя нищо в тайна от теб. Добре. Това е за теб.

Подавам ѝ маргаритите. Тя ги взима от ръката ми и ги поднася към лицето си.

— *Ах, Жак, събрали са аромата на цялата природа. Толкова отдавна беше.*

Мирабел нежно гали цветна.

— *Откъде знаеш, че маргаритите са любимите ми цветя? Жълти ли са?*

Тя вдига очи към лицето ми. В тъгълчетата им блестят сълзи. Щастлив съм и същевременно смутен.

— Не ми казвай, че можеш да надушваш и да чувстваш и цветовете, Мирабел. Няма да повярвам. Ако продължаваш така, вече няма да вярвам, че си незряща.

— *Би било чудесно. Моля те, Жак, сега трябва да бъдеш галантен. Подаряваш ли цветя на жена, трябва и да я целунеш.*

Тя обръща едната си буза към мен и аз се навеждам. Целувам я и в същия миг камбаните на „Сен Жермен де Пре“ започват да бият. Тя ми поднася и другата си буза. Целувам я. По лицето ѝ се стича сълза и аз усещам вкуса ѝ на устните си. Разнасящият се на талази, почти какофоничен и дълбок отекващ звук на камбаните изпълва въздуха.

Мирабел се навежда към мен и ме целува по двете бузи. Устните ѝ са сухи и хладни. Гълъбите летят и танцуват около нас.

— *Много ти благодаря за цветята. Никой не ми е подарявал цветя, освен баща ми. За десетия ми рожден ден донесе букет, който бе набрал сам. Никога няма да забравя това. Бяха жълти маргарити, също като тези.*

Тя отново ги поднася към носа си и прокарва пръсти по цветовете. После оставя китката на пейката и започва да прибира инструментите си.

— *Трябва да тръгваме. Сготвила съм чудесен обяд, пък и нали ни трябва достатъчно светлина, за да ме рисуваш добре.*

— Моля те, Мирабел. Не може ли да останем тук, докато камбаните спрат да бият? Едва сега забелязвам колко е хубав звукът им — сякаш слънцето и дъждът са се слели и дъгата съдържа всички тонове.

Седя до нея със затворени очи и наклонена назад глава и слушам. Истинско вълшебство. Чувам вятъра, пляскането на крилете на гълъбите и бръмченето на уличното движение. И на фона на всичко

звучи металическият, извисяващ се и силен гръм на камбаните. Защо ли досега не съм забелязвал, че звънят така?

— *Ти се превръщаш в истински слепец, Жак. И аз обичам да правя това — да седя неподвижна и да слушам камбаните. Съвсем различни са от онези на „Сен Сюлпис“. И те са хубави, но са по-величествени, по-религиозни и по-уверени в себе си. А камбаните на „Сен Жермен де Пре“ сякаш задават въпроси, на които никой не може да отговори. Нека да слушаме.*

После млъква и двамата се заслушваме в камбаните, докато заглъхнат и последните отекващи звуци. Чувам, че в далечината „Сен Сюлпис“ отговаря с дълбоки тонове. Мирабел става. Аз също. Хваща ме под ръка. Не е студено, но не е и топло. Тя леко си обляга на мен.

— *Така е толкова хубаво. Никой няма да си помисли, че съм сляпа. Аз съм само жена, която се разхожда с мъж. Толкова е успокояващо. Никога няма да го изпиташ, мили Жак.*

Мирабел влиза първа в апартамента. Изважда ключовете си. Инструментите за гълъбите са в чантата ѝ. Търси с пръсти ключалката и безпогрешно слага ключа право в дупката. Обляга се на тежката врата, за да я отвори. Влизаме и тя окачва сакото си на закачалката. Сетне дръпва завесата, за да не става течение и събува обувките си. Надява чехли. Не съм забелязвал това досега, но и не съм се качвал в апартамента заедно с нея. Мирабел винаги е тук, когато дойда.

Започвам да се чувствам като слон в стъкларски магазин. Сядам на стола до вратата и събувам маратонките си. Мирабел слага ръка на рамото ми.

— *Не, Жак, не е необходимо да го правиш. Това са само приумиците на една възрастна сляпа жена. Краката ти ще замръзнат. Но, чакай, ако искаш, ще ти дам нещо. Уших ги отдавна, но никой не ги е използвал.*

Тя се обръща към килера, където има още една завеса. Протяга ръка нагоре и взима чифт ушити на ръка чехли, подобни на чорапи, които се слагат върху обувките.

— *Виж дали ще можеш да ги нахлузиш върху обувките си, ако искаш.*

— Вече съм по чорапи. Може ли да ги обуя така?

— *Както желаете.*

Тя се насочва към кухнята. Надявам чехлите. Удобни са. Оставям обувките си до вратата.

Мисля, че моментът е подходящ да завинтя електрическите крушки. Започвам от тоалетната. Сменям крушката, щраквам ключа и лампата светва. Правя същото в банята, като се качвам на ръба на ваната.

Лампата в хола е над масата, на която се храним. Мирабел знае какво правя. След като не иска да ходя по пода с обувки, вероятно няма да бъде твърде ентусиазирана, ако разбере, че стоя на масата, където ядем.

— Мирабел, взел съм крушка за лампата тук, но нямаш ли стълба, не мога да стигна до тавана, ако не стъпя на масата. Може ли?

— *Разбира се. И благодаря. Много мило от твоя страна, че не си забравил.*

Качвам се на стола и после на масата. Едва стигам фасунгата. Сменям двете крушки. Осветлението е включено и те светват в ръката ми.

— *Внимавай, Жак, електричеството може да бъде много опасно. Гледай да не се нараниш.*

— Така е по-добре. Не купих крушките заради теб, Мирабел. Ти нямаш нужда от тях, затова не ми благодари. Взех ги за себе си. Между другото, когато щракнеш ключа надолу, лампата не свети, а когато е нагоре — свети.

— *Живея тук от седемдесет години и повече от петдесет години, откакто не виждам. Зная ключовете за осветлението, но все пак ти благодаря, Жак.*

И така, не е станало късо съединение, а крушките просто са изгорели от неупотреба или от промените в температурата през годините след смъртта на сестра й. Или някой ги е включил, без да иска и ги е оставил да светят. Но Мирабел каза, че усеща топлината им. Няма значение.

Сядам до масата. Мирабел слага ордьоврите. Този път е хайвер. Маха престилката и сяда срещу мен.

— *Днес ще има гръцки ястия. Ял ли си така приготвен хайвер?*

— Да. Много го обичам, особено по този начин — с черни маслини и лимон.

— *Купих го сутринта от улица „Сена“. Днес ще ядем само гръцка храна.*

— Мислех, че сутрин се занимаваш с йога.

— Направих упражненията си много рано и после излязох да пазарувам.

Тя се усмихва и разгъва кърпата за хранене. Аз правя същото и вдигам чашата с виното, което е наляла. Мирабел държи своята.

— *Това е гръцко вино, рицина. Надявам се, че ще ти хареса.*

— За нашия портрет и за нас, Мирабел.

Опитваме виното. Никога не съм харесвал ричината, защото има вкус на терпентин, ала не казвам нищо. Когато си художник, пиенето на терпентин не е кой знае каква почерпка.

Основното ястие е мусака. Завършваме с някакъв лепкав десерт. Всичко е много вкусно. Продължавам ли да се храня така, ще пусна корем.

Мирабел измива чиниите, а аз разполагам триножника до прозорците и слагам портрета така, че да виждам добре Мирабел и светлината да е най-силна. Времето явно се влошава. Претърсвам стаята и намирам препарат за почистване, парцал и вестник. Започвам да мия прозореца.

— *Толкова ли е мръсен, Жак? Много ми е неудобно.*

— Мирабел, слепият човек не се нуждае от прозорци. Нали ще те рисувам — трябва ми светлина. Не се чувствай неудобно.

Трябва да изтъркам мръсотията, напластявана най-малко десет години върху стъклото. Парижкият въздух е много мръсен и след като Мирабел готви в същата стая, по вътрешната страна е полепнала мазнина. Качвам се на един стол и после на перваза, за да стигна най-високите части. Отделям най-малко петнайсет минути за всеки прозорец и Мирабел си е свършила работата, преди да попия с хартиени салфетки и последните струйки вода. Стъклото ми се вижда страхотно, но за Мирабел то не означава нищо.

— Сега можем да започнем работа. Удивително, колко много светлина влезе тук в сравнение с преди.

— *Жак, в толкова много отношения ти внасяш светлина в моя живот.*

— Същото се отнася и за теб, Мирабел.

Мигът е изпълнен с напрежение, но ние не добавяме нищо повече. Сядам и се опитвам да се заема с портрета там, където бях спрял да рисувам, преди да затъна в тъжната си история. А най-тъжната част всъщност още не е започнала.

Залавям се с лицето и косите ѝ. За фона използвам светлочервено. Смесвам го с малко жълта охра. Трябва да намеря прозрачно жълто за основата. Колко ли струва?

Мирабел седи и се взира някъде покрай мен, през отворения прозорец и леко се усмихва. Изглежда толкова крехка, но аз познавам нейната неотстъпчивост, жизненост и смелост и я виждам по различен начин. Седи, без да помръдва, като манекен.

— Не е необходимо да седиш неподвижна, Мирабел. Вече свърших да рисувам с молив. Можеш да се отпуснеш и да поговорим. Не знам дали ще звуча смислено, защото съм се съсредоточил в портрета, пък и не ме бива в приказките.

Тя се усмихва и леко върти глава, без да движи раменете — упражнение от йога.

Започвам да работя върху пуловера ѝ. Използвам смесица от морско синьо и малко тъмnochервено. Портретът става хубав. Продължавам да рисувам и съм готов да смеси на палитрата малко бяло, жълто, оранжево и червено — земните цветове, за да изобразя плътта.

— Жак, искаш ли да ми разкажеш още за живота си в миналото? Не го прави, ако е твърде болезнено за теб. Не бих те молила, но толкова много искам да знам повече за теб и как си станал забележителният мъж, какъвто си сега?

Спирам да рисувам и изстисквам боите върху палитрата. От една страна искам да ѝ разкажа и знам, че вероятно това ще е хубаво за мен, но от другата е възелът, който съм стегнал в душата си през последната година, превърнал се в чувство за сигурност и безопасност. Не знам дали искам отново да разнищвам цялата история. Започвам с бледожълта охра между очите. Поглеждам още веднъж, за да видя дали съм получил верния нюанс и после се вторачвам в очите ѝ. Тя се усмихва, сякаш разбира това.

— Вчера стигна дотам, че си дошъл в Париж със семейството си. Не си харесвал работата си, но съпругата и децата ти започвали

да се приспособяват към живота тук. Какво се случи после? Още не разбирам как си станал художник по улиците на Париж.

Тя млъква. Какво пък, по дяволите? Ще разказвам и ще рисувам. Щом иска да чуе всичко това, нямам нищо против.

— Живяхме в Париж три години и преди да изтече третата, ме помолиха да остана поне още една. Трите ни по-големи деца бяха завършили гимназия и учеха в различни университети в Америка. Лори не се оплакваше, сякаш се бе примирила... Както вече ти казах, Мирабел, една от трудностите на моята работа беше, че се налагаше да пътувам повече, отколкото ми се искаше. Корпорацията имаше филиали в няколко други града, сред които Лион, Бордо и Марсилия. Трябваше да ги посещавам веднъж месечно. Твърде дълго бях далеч от семейството си, но поне децата изглеждаха щастливи. Върнеха ли се от Америка през ваканциите, ми се струваше, че са обикнали Париж... За съжаление, Лори прекарваше твърде много време, за да кара насамнатам малкия Ханк и много-много не се интересуваше от Париж... Аз пък най-много се оплаквах от това, че живея тук, в града на импресионизма, а нямам възможност да се възползвам от това. Нямах никакво свободно време... Ханк трябваше да завърши Американското училище през юни. Точно тогава ми казаха, че трябва да остана още една година. Или се бях справил много добре, или смятаха да ме погребат тук. Мисля, че това беше камъчето, което обърна колата... Дотогава Лори беше типична многонационална съпруга, преместена в чужда страна. Грижеше се за къщата, пазаруваше и редовно ходеше в училището като член на настоятелството, за да помага на децата да се приспособят. Нямах нищо общо с французите, Франция и френската култура. Два пъти седмично при нея идваше учител, но тя не бележеше кой знае какъв напредък — знаеше толкова, колкото да купи онова, което иска. При възможност отбягваше социалните събития, свързани с работата ми, където повечето разговори се водеха на френски... После започнах да забелязвам леки промени. Първо смени прическата си. Само това я направи да прилича на французойка, особено с хубавите ѝ тъмни червеникавокафяви коси. Сетне започна да си купува скъпи модни дрехи. Можехме да си го позволим, а и тя изглеждаше страхотно и наистина изпъкваше сред другите американки. Макар и родила четири деца, Лори още беше привлекателна жена. А тогава стана поразителна... Записа се в готварски курсове. Залови се с уроци

по танци и пантомима. Вкъщи започнахме да ядем вкусни френски ястия — само двамата, на свещи и с бели салфетки. Беше изумително... Лори се записа и на неделен курс в Лувъра. Когато не бях в командировка, посещавахме различни музеи и тя знаеше много неща. Пък уж аз бях художникът в семейството! Френският ѝ изведнъж стана невероятно добър. Съпругата ми се бе превърнала в сексапилна францужойка. Колегите дори започнаха да се шегуват по този въпрос... Лори и аз поддържахме сравнително добри интимни отношения — нищо разтърсващо света, но задоволителни. Но внезапно тя стана ненаситна. Непрекъснато искаше да пробва нови неща — по-чувствени, по-сложни и по-задължаващи интимни експерименти. Нищо не ѝ се струваше невъзможно и тя ме караше да го опитвам с нея. Предполагам, че един мъж не трябва да се оплаква от това и аз не го правех, но бях смутен. Двайсет и две годишният ни спокоен брак се превръщаше в нещо друго. Сякаш живеех в порнографски филм, в който съпругата ми беше режисьор, оператор и изпълнител на една от главните роли... После започнах да чувам все повече за Дидие — новия ѝ учител по френски. Предишният беше преместен в Лион. Няколко пъти Лори ме пита дали имам нещо против, ако обядва с него. Щяла да упражнява френския си и да научи повече неща за френската кухня. Нямах нищо против, макар че не ми беше много приятно. Ала се радвах, че я виждам много по-щастлива от преди и да се занимава с нещо друго, освен с къщна работа, пазаруване и гледане на деца. Децата ги нямаше и тя можеше да отделя много повече време за себе си. Чувстваше се адски самотна, когато заминавах на проклетите командировки... Сетне, една нощ, след особено изтощителен сеанс в леглото, тя се разплака в прегръдките ми. Лори не беше от онези, дето реват за щяло и нещяло. Рядко плачеше и ми се стори странно, че го прави, особено след като се бяхме любили. Притиснах я до себе си. Господи, трябваше да се досетя. Предполагам, че ако ѝ бях обръщал повече внимание, щях да разбера. Мисля, че ти се досещаш, Мирабел.

Още рисувам, но ръцете ми треперят. Поемам дълбоко въздух. Мирабел няма да ми се сърди, ако спра дотук. Тя ме гледа с типичната за слепаца съсредоточеност. Лицето ѝ е пребледняло — толкова е бяло, че ми е трудно да получа на палитрата истинския цвят на кожата ѝ. Оставям четките и се вторачвам в ръцете си.

— Лори ми каза, че след обяда двамата с Дидие отишли в един хотел и правили любов. Той желаел да го направят от няколко месеца и двамата се шегували за това, но Лори все му отказвала. Ала днес признала пред себе си, че и тя го иска. Не ѝ се вярваше, че наистина го е направила и ми е изневерила... Не знаех как да реагирам. Толкова много приличаше на служебните ми задължения — слушах и имах чувството, че Лори говори за някоя друга. Това не можеше да е моята Лори. Просто не можех да го възприема... Но тя трябвало да ми каже. Държала да знам всичко. Сякаш, ако го споделеше, нямаше да изглежда толкова грешно. Поне тогава мислех така. Не бях на себе си и разсъждавах като безпристрастен психиатър... Дидие също беше женен и петнайсет години по-млад от Лори. Имаше две деца. Тя не беше сигурна, но мислеше, че се обичат. Според Лори всичко това било красиво и тъжно — за нея, за Дидие, за съпругата му и за мен... Държеше се така, сякаш искаше да я посъветвам какво да направи. Все едно ѝ бях близка приятелка, на която се доверяваше или консултант по семейни въпроси... Трябва да призная, че това е част от проблема. Ем Би Ай високо цени хладнокръвните и невъзмутими служители. Научих се да живея са тази лъжа. Първата ми реакция към всяка новина — добра или лоша — беше да се затворя в себе си, да не показвам чувствата си, да анализирам положението и да измисля как да постъпя... И тогава направих същото. Не се разплаках. Притисках се до Лори, докато тя ридаеше все по-силно. Бях дълбоко наранен, но не можех да го покажа, вероятно дори не го съзнавах. Бях се научил да се крия от самия себе си толкова умело, че го правех с лекота... Когато сълзите на Лори пресъхнаха, аз се бях успокоил дотолкова, че да мога да говоря и я попитах дали наистина го обича и иска ли развод. Тя отново се разрида и отговори, че не знае. Поклати красивата си глава с прическа по най-новата мода — тънки червеникаворуси кичури, посветли от естествените ѝ тъмни коси. Каза, че обича мен и децата. Дидие също обичал съпругата и децата си. Може би това било само една любовна афера, която щяла да изтлее от само себе си... Но не искала да ме лъже. Оцених това. Същевременно започнах да мисля, че този следобед не им е било за пръв път. Ненавиждах се, че мисля така — угнетен от измяната, но се опитах да се овладеея. Ставаше почти невъзможно. Губех способността си да разбирам за какво всъщност става дума. Измъчваше ме такава първична, детинска и физическа

ревност, че ми идваше да повърна. Накрая се овладях. Притисках я до себе си, но все още не правех онова, което исках — и аз да се разплача като бебе, да пицця и да говоря гръмки фрази за загубата и обидата, които чувствам... Пак я попитах какво иска да направи. Тя отново отговори, че не знае. Беше толкова нещастна. Искаше ѝ се да обещае, че няма да се среща с Дидие, но не можеше — не още. И това беше краят на първия ни разговор по въпроса. Стотици пъти съм си го повтарял на ум, чудейки се какво трябваше да сторя и кажа. Лежах буден цяла нощ, изпитвайки ту гняв от изневярата, ту състрадание, разбиране и желание да помогна на Лори.

Ръцете ми вече не треперят. Отново взимам четките и известно време мълча. Опитвам се да се вгълбя в портрета на Мирабел. Лицето ѝ е възвърнало цвета си. По бузите ѝ се стичат сълзи. Не казвам нищо. Постъпвам както обикновено — избягвам проблема, като се съсредоточавам върху нещо друго. Работя усилено най-малко още половин час. Сетне Мирабел започва да говори толкова тихо, че едва я чувам.

— Обичаш ли я още, Жак? Разбираш ли защо го е направила? Какво стана после? Разкажи ми, ако си в състояние. Моля те.

Този път се опитвам да рисувам, докато говоря.

— Те не скъсаха, Мирабел. Продължиха да се срещат. Намерих ѝ друг учител по френски, без дори да я попитам. Това беше глупаво, нямаше да има никакво значение. По движенията на Лори, по вълнението, по маниакалното ѝ желание да ми достави удоволствие и по начина, по който се обличаше, спеше, правеше любов с мен и дори готвеше, разбирах, че не само се среща с Дидие, но и има нещо повече. Угризенията ѝ сигурно са били ужасни и аз не изпитвах състрадание към нея. Всичко беше много болезнено, но не можех да направя нищо... Върнах се от една четиридневна командировка в Лион и най-после намерих смелост да говоря с нея и да се опитам да изясня нещата... Тя си беше легнала. Самолетът имаше закъснение и минаваше полунощ. Не съблякох костюма, с който бях пътувал. Само пуснах дипломатическото куфарче на пода, до вратата на спалнята. Не знам дали Лори спеше, когато влязох. Трябваше незабавно да разговарям с нея, инак никога нямаше да го направя. Опънах се на

леглото, върху завивките... Тя не ме излъга, нито се опита да го стори. Призна, че още се среща с Дидие. Карал я да се чувства по-щастлива от всякога. Имала чувството, че никога през живота си не е възбуждала истинска страст у някой мъж, особено у мен. Връзката ни била „удобна“ още от самото начало. Не спорих с нея. Винаги съм я обичал простичко и без усложнения — обикновена спокойна любов, нищо разтърсващо. Харесвах все повече Лори, докато излизахме и я опознавах такава, каквата беше. Неизвестно как любовта ми продължи през всичките тези години. Дори не я бях поставял под съмнение. Удивително, колко наивен може да бъде човек! Поне аз бях такъв... После Лори започна да ми разказва неща, които би трябвало да знам отдавна. Ненавиждала да живее в потока на кариерата ми и да няма възможност да се развива, потънала в грижи за децата и мен. Липсвала ѝ женската група за поддръжка от Минеаполис и сега чувствала, че не може да се върне назад. Нямала представа какво да направим... Лежа в тъмната стая с отворени очи и най-после се разплаквам. Гневът и негодуванието са стихнали. Ридая така, сякаш оплаквам покоен родител или дете. От отчаяние и безсилие. Мисля, че плача и съвсем малко заради Лори... Струва ми се, че повече от всичко друго тя е раздразнена от новото ми назначение като шеф на персонала тук, в Париж. Лори имаше необходимото образование за тази длъжност, а ето че сега аз, един обикновен художник, работя онова, за което тя винаги е мечтала. Това е защото е жена, а жените никога нямат еднакви шансове с мъжете. Казва, че ранната ѝ бременност завинаги е прекъснала кариерата ѝ и я е отчуждила от действителния свят. Чувствала се измамена. Повечето било по моя вина. Трябваше да внимавам повече... Слушам в мрака и я разбирам. Лори е настроена враждебно към обществото, към нашето семейно положение и към всичко, но най-вече към мен. Има чувството, че не съм ѝ съпруг, а само ѝ осигурявам издръжката. Децата почти не ме познават. Всъщност никога не съм бил част от живота им. Тя трябвало да носи цялото бреме... Седи на ръба на леглото. Опряла е лакти на коленете. Хванала се е за главата. Не ме поглежда. Аз слушам. Лори знае, че търси извинения за прегрешението си, но в същото време осъзнавам, че тя има право. Толкова бях зает със собствените си грижи и с кариерата си в Ем Би Ай, че не обръщах достатъчно внимание нито на нея, нито на децата... Изчаквам я да свърши. Искам да намеря подходящите думи,

да бъде грижовният съпруг и да направя най-доброто за Лори, за себе си и за децата. Едва сдържам чувствата си, заплашващи да ме удавят и да не кажа нещо, за което ще съжалявам. Накрая изплювам камъчето.

— Не споря, Лори. Само съжалявам, че не съм разбрал това по-рано и не си ми казала какво изпитваш през всичките тези години. Имаш право — не ви обръщах достатъчно внимание. Кълна се, че при първа възможност, свърши ли това назначение, всичко ще се промени. Всъщност не искам да съм важна клечка в Ем Би Ай. Те са само част от един смахнат конкуриращ се свят, който съсипва хората... Ще бъдем тук още шест месеца. Вероятно ще ми разрешат да остана още, ако ти искаш. Забавлявай се както досега. Възползвай се от възможността. Родителите, роднините и приятелите ни не са тук, за да следят всяка твоя стъпка. Свободна си. Когато през септември Ханк отиде в колежа, животът ти ще бъде изцяло на твое разположение... Радвай се на свободата, която имаш. Възползвай се заедно с Дидие от шанса за любовта — нещо, което чувстваш, че не си имала. Животът е твърде кратък и важен, за да го пропиляваш. Не съм сигурен дали съм достатъчно млад, за да ти дам онова, което искаш. Не знам как точно станах толкова консервативен... Можем да живеем заедно още два-сет-три-сет години. Нека да не зарязваме всичко това заради моментните си чувства. Имаме два-сет и две годишна обща история. Пък и децата, моля те, помисли за тях... Само искам да ми отделяш малко време, когато съм тук и да не ми разказваш за останалата част от живота си. Опасявам се, че няма да го понеса. Може да ти се струва егоистично или детинско от моя страна, но аз — като всички други мъже — съм жертва на мъжкото чувство за собственост. Цялата останала психология ми се вижда абстрактна и не ми помага. Съгласна ли си?

— И така постъпихме, Мирабел. Ханк завърши гимназия и замина в родината да учи в университета в Пенсилвания. Аз продължих да работя в Ем Би Ай, но се опитвах да стоя повече вкъщи, да посветя повече време на Лори и да бъда с нея. Тя сияеше. Мисля, че по някакъв свой начин ме обичаше повече от всякога. Не задавах въпроси. Само се стараех... После, една събота и неделя, Лори и Дидие заминаха за Онфлъор. Той някак бе успял да се измъкне от семейството си. Беше пролет. Лори изглеждаше прекрасна в новата си рокля — светлосиня с мънички синкави цветя, почти като незабравки.

Носеше малка пътническа чанта и приличаше на съвременна версия на героиня от роман на Колет. Махнах ѝ за довиждане и тя се качи в таксито.

Свършвам с лицето на Мирабел, без да нанасям нито една по-сериозна корекция. Не ме бива в портретите, но този път знам, че го нарисувах наистина добре. Отново спирам и се вторачвам в нея. Абсолютното ѝ спокойствие сякаш изсмуква отровата от мен. Знам, че ще ми бъде трудно да ѝ разкажа останалото. Започвам да рисувам белите коси на тъмния фон. Съсредоточавам се в извивките на косите ѝ там, където ги е сплела като корона на главата си.

— И после, Мирабел, нещо сякаш се скъса. Може би полудях или прекарах тиха и незабележима нервна криза. Не знам... След като таксито се изгуби от погледа ми, аз се прибрах вкъщи и всичко ми се видя страхотно безполезно и безсмислено. Не си заслужавах дори да живея. Огледах онази огромна къща, която всъщност не беше наш дом, а само нещо като частен хотел... Извадих бутилката уиски, която пазахме за гости и седнах в тишината. Започнах да пия. Не обичам алкохола — не ми харесва нито вкуса, нито въздействието му. Целият ми живот е бил доминиран от представата за пълен контрол, а алкохолът те прави зависим... Започнах да се чудя как Дидие се е измъкнал от съпругата си. Какво ли оправдание е измислил? Или тя знае всичко и двамата тайно се подиграват на американката, жената на шефа, която е хлътнала по Дидие. Изпитах дълбоко отвращение към всичко и към себе си. Дори си поплаках... Изпих уискито и заспах на дивана. Дори не събух обувките си... На сутринта се къпах дълго, глътнах няколко аспирина и облякох спортния екип. Изненадах се, че не ме боли глава. Вдигнах слушалката и се обадох на нашия адвокат в Минеаполис. Прекарах по-голямата част от деня до телефона, уточнявайки подробностите. Адвокатът Милтън беше убеден, че съм откачил. Непрекъснато ме питаше дали съзнавам какво правя и дали съм добре. Уверих го, че ми няма нищо, но не беше точно така... Когато в понеделник сутринта Лори се върна, аз бях напълно трезв. Целият треперех, ала не бях пил нищо. Седях в ъгъла до скъпата си

свърх модерна стерео уредба, а Лори свали палтото си и влезе в спалнята да се преоблече. Не очакваше, че ще си бъде вкъщи и затова не ме видя. Доставяше ми удоволствие да бъде невидим, когато я виждах вероятно за последен път... Тя излезе от спалнята и аз станах. Прегърнах я и казах, че искам да поговорим. Помолих я да седне до мен. Сигурно я изплаших, защото никога не я бях виждал толкова бледа, разстроена и стресната. Хванах я за ръцете. Лори седеше с прибрани колене и кръстосани глезени и ме гледаше в очите.

— Знаеш ли, Мирабел, мога да затворя очи и да си я представя — толкова самотна, красива и изплашена. Сигурен съм, че лесно ще ме разбереш, защото си запазила множество ясни спомени в паметта си, но аз имам само няколко и този е един от тях. Знам, че съм художник и би трябвало да съм наблюдателен, но не съм запомнил много сцени от живота си като теб... Лори ме попита какво правя вкъщи и защо не съм на работа. Беше ми трудно да започна онова, което щеше да сложи край на всичко помежду ни.

— Лори, аз вече не работя в Ем Би Ай. Напуснах. Трябва да мина през поредица от инструктажи за сигурност, но няма да го направя. Обадох се на Милтън, който уреди всичко в Щатите. Знам, че ще бъдеш потресена, но няма да е добре и за двамата ни, ако продължаваме така. В края на краищата преструвките ще убият всичко помежду ни, а аз още те обичам.

Чакам я да каже нещо. Да бе проронила само една дума, с която да ме убеди, че не иска това, щях да спра, да поискам да ме прехвърлят в Америка и да започна отначало. Направих всичко, което Лори искаше. Но тя само ме гледаше, без да мига. Лицето ѝ беше бяло като тебешир.

— Всичко, което притежаваме, е твое, Лори. Къщата, вилата, колата тук, колата в Щатите, нашите акции и вложенията, които направих. Изчислих, че ще можеш да живееш „по начина, по който си свикнала“. Както знаеш, има фондове, които ще дадат на децата възможност да учат до каквато степен искат. Всичко е твое. Устроена си до края на живота си.

— Лицето ѝ е безизразно — досущ незададен въпрос без отговор.

— Не издържам повече, Лори. Нямам необходимите нерви и смелост, за да изпълня докрай споразумението ни. През остатъка от живота си искам да търся дали е останало нещо за мен — някакво удоволствие, вълнение и смисъл, освен парите и общественото положение... Разбираш ли, през цялото време мислех, че правя онова, което ти искаш. Едва сега разбирам, че съм грешил. Въвлякох се в една лудешка надпревара, която не можеше да завърши иначе, освен по този начин. Не съм единственият, но това не е извинение... Ще повярваш ли, ако ти кажа, че през всичките тези години, докато се занимавах с глупости, дълбоко в душата си се смятах за художник. Не е ли налудничаво? Но е така. Имах чувството, че всичко останало е съчетание от случайности. Всяка стъпка в живота ми не е била поредица от решения, а само курс по най-разумния, практичен, лесен и умен път. Е, това свърши.

Лори още мълчи. Отваря два пъти уста, после започва тихо да плаче. Самият аз плача.

— Лори, мислех, че мога да го направя. Наистина. Знаеш ли кое преля чашата?

— Млъквам. Поемам дълбоко въздух, опитвайки се да сподавя риданията си. Не искам това да се превръща в погребение.

— Ти. Непрекъснато поглеждаше часовника си, когато беше с мен. Сякаш бях в чакалня и чаках чакането да свърши. Знаех, че изгаряш от нетърпение да изляза, за да се обадиш на Дидие или да бъдеш с него и да продължиш с твоя истински живот, вместо да поддържах фарса, който създадохме. Започнах да разбирам колко незначително място заемам в живота и в щастието ти и че ти преча да правиш онова, което наистина желаеш... Искам да бъдеш щастлива, Лори. Това е най-важното. Но докато съм край теб, изобщо не ти помагам в това отношение... Трябва да се махна, Лори. Цяла сутрин мисля за този разговор с теб. Искам да го проведе правилно и да не наранявам теб и който и да е друг повече, отколкото е необходимо... Събрал съм багажа си. Ще замина веднага, щом свършим разговора. Повече от всичко друго не искам децата да разберат какво всъщност се е случило, но това зависи от теб... Предпочитам да не им разказваш за теб и Дидие, докато не почувстваш, че трябва. Това не е само мъжка суета. Мисля, че така ще е най-добре за тях. Надявам се, че ще се согласиш с мен, но все пак — както решиш. Кажи им каквото искаш —

нещо, което е удобно за теб и няма да ги травмирира твърде много. Можеш да им кажеш, че ме е хванала критическата възраст и съм избягал с друга жена. Каквото измислиш. И без това вече знам, че не играя съществена роля в живота им. Ужасно е, когато го осъзнаеш, но е истина. Как можах да бъда толкова недосетлив и глупав? Но, моля те, кажи им, че съм ги обичал и винаги ще ги обичам. Съжалявам, че не бях добър баща. Това беше ужасна грешка от моя страна... Взел съм разрешителното си за работа и за пребиваване в страната.

Ако искам, мога да остана в Париж десет години. Не знам какво ще правя после. Надявам се да се преоткрия като художник и да се върна там, откъдето започнах. Да почувствам живота и душата си... Ако искаш развод сега или в бъдеще, документите са при Милтън. Изпратих подписа си, който заедно с адвокатските му правомощия ще узакони всичко. Ако това не е достатъчно, просто ми изпрати онова, което трябва да подпиша и аз ще го сторя... Много бих искал да знам дали сте добре и щастливи и какво правите. Ако желаеш да се свържеш с мен, пиши до представителството на Американ Експрес тук. Ще проверявам на всеки две седмици. Ще се радвам да получа вест от теб, но, моля те, не се чувствай задължена да ми пишеш. На две седмици ще ти пиша до тук или до Щатите, за да ти съобщя как съм.

— Ставам. Чантата е до мен. Лори не помръдва. Не ми се стои повече тук.

— Взех пет хиляди франка от парите, които държим в къщата. Чековите книжки, осигурителните полици и всичко останало е на масата в трапезарията. Лесно ще се справиш. Срещнеш ли затруднения, обади се на Милтън... Желая ти всичко хубаво, Лори. Опитвай се понякога да мислиш за мен. Не забравяй, че винаги ще те обичам. Ако имаш нужда от мен, пиши ми и аз ще дойда.

— Обърнах се и излязох през оная голяма крива френска врата. Отидох на Гарата с мисълта да се кача на влака за Париж. Радвах се, че всичко това не се превърна в някаква невъзможна сцена на плач и писъци. Нямаше да го понеса. Бях вцепенен от шока и в същото време имах чувството, че съм изстъргал от тялото си мръсотията, която се бе разпространила навсякъде и ме задушаваше. Усещах, че отново контролирам живота си, независимо дали искам това или не — чувство, което не бях изпитвал, откакто за пръв път ми се обадиха от корпорация „Нард“.

Завършвам разказа си почти едновременно с портрета. Оставам на мястото си. Знам, че няма какво повече да кажа и да рисувам. Забравил съм за Мирабел — виждам я само като модел пред себе си. Умът и душата ми са освободени.

Сега, след като разказах всичко, се чувствам странно — пресушен и смутен. Мирабел става и се приближава до мен. За пръв път искам да можеше да вижда. Досега това беше само смътно желание. Сега искам да види портрета си и историята, която ми разказа, отразена на лицето ѝ. Знам, че и моят тъжен разказ е изобразен в портрета.

Преди да разбере какво прави, Мирабел ме прегръща и ме притиска до себе си. Дори не се опитвам да се въздържа. Разплаквам се. Ридая, притиснал лице до тъмносиния ѝ пуловер. Когато спирам, вече се е стъмнило. Портретът изпъква пред очите ми. Мирабел се отдалечава. Запалва лампата над главите ни.

— *Време е за малко светлина. Тази вечер трябва да останеш и да вечеряш с мен.*

Не споря. Осъзнавам колко съм уморен от спорове — с миналото, с настоящето и със себе си. Изпитвам огромно желание да се оставя на течението, да бъде част от всичко и да се наслаждавам на дребните удоволствия в живота — удоволствия, които Мирабел направи видими за мен.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Докато слушам, изпитвам все по-голямо задоволство, че съм сляпа. С изключение на смъртта на родителите ми, никога не съм била част от жестоката реалност. Как е възможно Жак да е останал толкова мил и любящ съпруг след всичко, което се е случило? Да, в гласа и в движенията му долавям тъга, но нямам представа как е запазил добротата си. Мисля, че аз не бих издържала, ако имах такива неприятности.

Толкова се радвам, че имаше желание да ми разкаже историята си, но сега знам, че не мога да направя нищо и не мога да го имам. Той живее с миналото и любовта си, както аз живея в света на моите родители. Сега Жак живее, само за да рисува. Толкова се радвам, че

съм част от този негов свят, след като не мога да получа нищо друго. Искане ми се да бях млада и красива, за да прогоня мрачните му мисли и макар за миг, да му дам представа колко много трябва да бъде обичан.

Как е могла съпругата му да отиде при друг? Вероятно е така, както Жак казва — тогава е бил човек, който не е познавал любовта. Прегърнах го импулсивно, докато плачеше, но ми беше толкова приятно. Мисля, че сега той знае как да обича. Понякога загуба, каквато той е понесъл, отваря вратите на нежността и страстта.

Мирабел отива в кухнята; взима престилката си и включва печката. Кухнята е нещо като ниша в стаята, където седя — а тя е нещо средно между трапезария и всекидневна.

Мисля, че французите се хранят там, където прекарват по-голямата част от времето си. Тази идея ми харесва. Винаги съм имал чувството, че така наречената от американците всекидневна е останка от старомодната приемна и е неудобна за живеене.

Наблюдавам Мирабел. Приятно ми е да гледам с каква лекота и грация се движи. Чувствам се много пасивен и душевно пуст — не че съм изтощен, но сякаш съм автомобил, на който са източили маслото. Чувствам се добре. Мирабел се обръща към мен и аз не се сдържам и се усмихвам — макар да е безсмислено. Не знам защо се обръща към мен.

— *Жак, надявам се, че не съжбялаш, задето ми разказа какво се е случило със съпругата ти. Историята ти е толкова мъчителна и сложна, че още мисля за нея и се опитвам да я проумея и да разбера какво всъщност е станало.*

Тя започва да слага масата. Донася сол, пипер, масло, половин франзела и по една дълбока чиния за всеки от нас. Остава ги на голата дървена маса, после изважда кърпите за хранене, които използвахме на обяд — всяка в отделна поставка. Харесва ми чувството за принадлежност и че моята кърпа си има своя собствена поставка. За първи път, откакто напуснах дома си, съм готов да изляза от уединението и да стана част от живота.

Мирабел донася една подложка и слага на нея голяма метална тенджерка. Вдига капака. Разнася се вкусно ухание. Връща се в кухнята и сетне идва с огромен черпак. Взима чинията ми и сипва супата, без да разлее капка. Все едно вижда безупречно. Напълва и своята чиния и сяда, после отново скача.

— *Ох, забравих виното. Обикновено вечер не пия вино, но ти работи толкова усилено, че трябва да пийнеш.*

Връща се и налива вино в чашите — отново без никакво колебание. Само ако наблюдаваш внимателно, ще видиш, че ръцете ѝ правят онова, което вършат очите на зрящите — намират нещата и определят количеството и разстоянията. Ръцете ѝ са като пеперуди, но въпреки това са спокойни и не треперят.

Супата е превъзходна. Ядем, без да говорим много. Отчупваме парчета от франзелата и ги пускаме в супата. Едва сега разбирам колко съм гладен. Постният ми гювеч със сигурност ще се развали. Поглеждам портрета, който е облеган на стената под прозорците.

— *Доволен ли си от портрета, Жак?*

Дори не се опитвам да отгатна как е разбрала, че гледам картината. Все едно съм в присъствието на телепат.

— Да, Мирабел, много съм доволен. Не знаех, че мога да рисувам толкова сполучлив портрет. В него съм изразил всичко, което знам за теб. В същото време много добре съм изобразил чертите ти. Приличаш си. Картината е хубава и е от онези, които винаги ще имат стойност, дори никога да не си съществувала.

— *Много съм щастлива, Жак. Само ми се иска да можех да видя портрета.*

— Не знам дали би ти харесал. Сега имаш чувството, че е хубав, защото аз ти казвам, че е така. Знам, че не е справедливо.

— Не, това е от естеството на заболяването ми. През повечето време се радвам, че не виждам. Обикновено зрението е само въпрос на удобство за някои хора. Намерих начини да живея без това удобство.

Свършваме със супата. Мирабел започва да разтрива масата и да отнася съдовете в кухнята. Надигам се да ѝ помогна. Тя чува, че столът изскърцва и ми прави знак да остана на мястото си.

— *Не, Жак, доставя ми удоволствие да готвя и да се грижа за теб. Толкова ми е приятно, че не съм сама. Да се храня сама е едно от най-трудните неща в живота ми. Докато мия чиниите, би ли ми разказал какво се случи през оная година, след като си излязъл през „оная крива френска врата“, напускайки съпругата, децата си и целия си живот? Много бих искала да знам, но не ми разказвай, ако е твърде трудно за теб.*

— Мирабел, понякога се срамувам повече от онова, което се случи после, отколкото от предишния си живот. Сега ми е трудно да повярвам, че съм го правил.

Тя обръща глава и сякаш гледа през мен.

— *Моля те.*

— Ами, първо не се качих на влака. Вървах от „Ла Весине“, където живеехме, чак до Париж. Времето беше като сега и ми доставяше удоволствие да вървя, но се бях отпуснал ужасно. Чантата не беше голяма, ала ми се струваше все по-тежка. Изненадах се, когато разбрах колко далеч сме живеели от Париж. Бил съм затворен като в клетка и отдалечен от живота... И така, когато най-после късно следобед пристигнах в Париж, изтощен и с мазоли на краката, аз се регистрирах в най-евтиния хотел, който намерих — трийсет и пет франка на вечер и без баня. Измих се на мивката, съблякох прогизналите от пот дрехи и заспах... Мирабел, наистина ли искаш да ти разказвам всички подробности? Толкова много пъти съм си ги припомнял, че знам всяка минута наизуст.

— *Разкажи ми колкото искаш. Имаме време. Няма за къде да бързаме и ми е приятно да те слушам, макар и историята ти да е толкова тъжна.*

— Ами, на следващата сутрин излязох да потърся още по-евтин хотел. Това беше хубав повод да обиколя Париж, но краката ми се бяха схванали и едва ходех. Исках да се настаня близо до Лувъра, но тези квартали са скъпи. Накрая намерих един хотел за четиринайсет франка на вечер на улица „Трюсо“, недалеч от сградата, където живея сега. Преместих се там... Първия месец само се разхождах из Париж. Извадих единия от двата чифта маратонки, които бях взел със себе си. Дотогава ходех с обувките си за работа — скъпи, ръчна изработка и тежки. Не ставах за продължителни разходки... Веднъж седмично посещавах по някой музей, като отивах преди да отворят и стоях, докато затворят. Удивих се от онова, което хората бяха създали с ръцете, ума и сръчността си. Разбрах, че ако не внимавам, ще похарча всичките си пари за музеи. Нямаше смисъл... Хранех се със страсбургски и тунизийски сандвичи, които купувах на улиците, а понякога, когато исках да се поотпусна, си поръчвах шунка с масло и кафе в някое кафене... Размишлявах много — болезнен процес. От време на време ходех до Венсенската гора, до Булонския лес и обратно, без да зная къде отивам. Но разглеждах Париж и се потапах в атмосферата му. Градът беше по-хубав, отколкото си бях представял. Беше особено красива сутрин. От време на време, когато не можех да

заспя, се разхождах по малките часове до изгрев-слънце. Още се чувствах вцепенен и не знаех какво да правя. Само знаех, че петте хиляди франка се стопяват бързо... В неделя в Лувъра пускат безплатно и денем ходех там. После, когато времето се затопли, напуснах хотела и започнах да спя на кея. Намерих две одеяла на пазара за употребявани вещи и увивах всичките си неща в едното, което ми служеше и за възглавница... Отначало бях като на лагер. Научих се да се пазя от хората, които се опитваха да ме ограбят. Държах парите си в шортите. Прикрепих връв към портфейла с документите и го окачих на врата си... Но бях мръсен. Не бях си взел много дрехи, пък и онези, които бях взел, не бяха практични. Разбрах, че не съм подготвен за оцеляване във външния свят. Животът на кея беше труден. Имаше извратени типове, тъжни алкохолици, наркомани и крадци. Тези хора са опасни и абсолютно непредсказуеми. Но аз започнах да приличам на тях, да живея като тях и те ме оставиха на мира. Денем продължавах да се разхождам из Париж и да размишлявам... После, през октомври, започна да става студено. Бяха ми останали само хиляда франка. Това не ме вълнуваше и не ме притесняваше. Искях да разбера какво ще направя, когато всичките подпори, които бях изградил през фалшивия си живот, се срутят. Грижливо пазех разрешителните за работа и за пребиваване в страната. Полицията така и не поиска да ги види, но няколко пъти виждах ченгетата овреме и бягах... Започнах да спя на пейките в метрото, докато полицията ни изгонеше. Опитах се да спя върху отдушниците, за да ми е топло, но не можех да понасям вонята на застоял въздух. Върнах се на кея. Понякога се свивах в някой вътрешен двор, докато портиерът ме изпъдеше... Най-лошото от всичко беше, че започнах да пия вино. Отначало го правех, за да облекча душевната си болка, а сетне — за да заспивам, когато земята беше твърда, а вятърът студен. През януари вече изпивах по два-три литра вино всеки ден. Престанах да броя дните. Спях повече денем, отколкото нощем, защото беше по-топло. Повечето време бях в алкохолно опиянение. Давах почти всичките си пари за вино. Не се хранех както трябва. Краката и стъпалата ми започнаха да се подушат. Ръцете ми се зачервиха и напукаха от студа и от пониженото кръвообращение поради употребата на алкохол. Странно, но дълго време не можех да приема факта, че съм станал алкохолик. Мислех, че такова нещо не може да ми

се случи... Една сутрин се събудих от унеса и видях, че са ми останали само двеста и десет франка. Беше в началото на февруари. Лежах на кея под свода на Пон Ньоф. Бях се вледенил от студ. Не исках да прося. Устоях и не си купих вино. Пресуших последните капки от бутилката, с която бях заспал. Беше ми останал достатъчно разсъдък, за да осъзная, че трябва да спра сега и да се съвзема, инак това щеше да бъде краят. Тогава щях да съм намерил себе си, но онова, което вече бях преоткрил, не беше особено забележително. Предполагам, че обикновената старомодна гордост ме спаси... Увих се в мръсните си одеяла и три дни не мръднах оттам. Завалях сняг. Опитах се да разсъждавам трезво и да си съставя план. Копнеех за вино. Единственият начин да се спра беше да обвия ръце около тялото си и да не го пускам. Имах тъмни синини по ръцете, там, където бях впивал пръсти... Ала на третия ден бях в състояние да разсъждавам нормално. Бях гладен. Трябваше да се изкъпя, да изпера дрехите си в някоя обществена пералня и да се опитам да подредя живота си отново... Отидох в пералнята на площад „Контрьоскарп“. От другите клошари научих, че тя е най-хубавата. Изкъпах се с дрехите, използвайки едно сапунче, което намерих на пода. Опитах се да изтъркам мръсните си напукани ръце и дълго разтривах косата си. Изстисках мокрите си дрехи и облякох анцуга и другия чифт обувки. Пъхнах прането в найлонов чувал. Увих се в одеялата и излязох. Бях с една плетена вълнена шапка, която преди няколко дни бях намерил в канала. Духаше вятър и замръзвах от студ... Отидох в друга обществена пералня на самообслужване. Беше топла и изпълнена с пара. Изпрах всичко, освен дрехите, с които бях облечен, включително одеялата и маратонките. Седях там и гледах как нещата ми се въртят в барабана и се опитвах да не мисля за вино. Гризях франзела. Извадих дрехите си, преоблякох се и пуснах в пералнята анцуга и шапката. Изпирането и изсушаването ми струваха седемдесет франка, но изглеждах малко по-прилично... Взех ножица от един скитник и подрязах косата си. Отново започвах да воня. Миризмата на клошар, която не бях забелязвал дотогава, беше ужасна. Мисля, че нямаше да искаш да ме помиришеш, Мирабел, когато живееш под онзи мост. Смърдях на собствените си телесни течности, на алкохол, на мръсотия и на повръщане... На улица „Муфтар“ си купих портокал и банан. Изядох ги, слизайки по хълма. Вървах до пазар „д’Алигр“, облян от студената слънчева светлина от

другата страна на реката. В ъглите на сградите още имаше сняг. На пазара намерих едно подплатено с вълна три четвърти джинсово яке, което още нося. Стоплих се без алкохол и се почувствах добре... Беше неделя и обикалях пазара, търсейки за ядене нещо евтино и хранително. Апетитът ми определено се възвръщаше. Забелязах, че и други хора от улиците — художници и студенти — чакат да затворят пазара, за да съберат изхвърлените плодове и зеленчуци. Чаках с тях. В надпреварата, която последва, успях да взема няколко меки портокала, потъмнели банани, две леко загнили ябълки, лук, смачкани моркови и картофи. Сложих ги в найлоновия чувал при изпраните дрехи... Ние, дето събираме боклуците, не разговаряме много, но между нас има приятелство. Не се държахме злобно един към друг, както ставаше под моста, където никой не беше в безопасност. Това бяха хора без пари, опитващи се да оцелеят. Бях навлязъл в друг начин на живот... Започнах да оглеждам прозорците и вътрешните дворове на сградите в квартала. Вероятно знаеш, че там живеят занаятчии, тапицери и бояджии, които правят мебели... Влизах във вътрешните дворове, качвах се по стълбите и търсех място, където да се скрия от студа. Така намерих тавана, в който живея сега. Намираше се в тъмния коридор на последния етаж на една сграда, която се използваше главно за работилници на мебелировчиците. Докато бродех там, видях ключ, окачен над вратата на една от таванските стаи. Влязох и веднага разбрах, че стаята е необитавана. По всичко имаше дебел слой прах. Оставих нещата си и се нанесох. Имах много малко пари, но ми трябваше нещо, на което да спя. Не исках твърдостта и студът на пода отново да ме тласнат към виното... Във вторник отидох на пазара, когато отваряха. За десет франка купих стар армейски спален чувал от Втората световна война. Беше леко скъсан и с развален цип, но го оправих. Намерих и парче дунапрен, откъснато от изгнил дюшек. Не попитах никого, просто го взех. И без това никой нямаше да го иска — то беше единственият боклук на улицата... Издебнах портиерката, когато не гледаше и вмъкнах всичко това в таванската си стаичка. Хубаво беше да имам място, което можех да нарека дом. Прекарах остатъка от деня, опитвайки се да измисля как да сготвя зеленчуците. Накрая се отказах и ги изядох сурови. Вече ми бяха останали само сто франка. Трябваше да измисля и начин да изкарам някакви пари. Не исках да прося — това беше все едно да се върна към алкохола... На

следващата сутрин усетих прилив на енергия. Извадих втория чифт маратонки и облякох фланелка и шорти. Измъкнах се крадешком от сградата и започнах да тичам. Принудих се да спра след около двеста метра. Сърцето ми биеше учестено. Не бях във форма. Бях се превърнал във физическа развалина. Причината бе в годините, прекарани зад бюрото в Ем Би Ай, а също и в месеците, през които бях допуснал да стигна до дъното. Ала продължих да тичам... Обиколих малкия парк на „Фабург Сен Антоан“. Нямаше никой, но полицаят в будката пред участъка ме наблюдаваше. После хукнах по улица „Де ла Мен д’Ор“ и се прибрах на тавана. От тялото ми се лееше пот. Изядох един от омекналите портокали и банан. Вкусът им ми се стори страхотен и захарта проникна направо в кръвта ми... И така започнах отново, Мирабел. Постепенно увеличавах разстоянието и омекналата ми клошарска плът започна да се стяга. Купих си масичка и писалка. Залових се да скицирам подробно местата в Париж, които открих и обикнах. След седмица продадох една от рисунките си. За двайсет и пет франка. Следващата седмица продадох две и вдигнах цената на петдесет франка. Купих си столче за пет франка. Брезентът беше скъсан, но го заших с конец и игла, за които дадох четири франка. Започнах да очаквам с нетърпение всеки нов ден... На улицата намерих изхвърлен газов котлон. Бутилката беше празна, но за трийсет франка купих нова. Почистих котлона. За шейсет сантима купих кутия кибрит, а за пет франка — свещи. Вече разполагах с елементите на един по-удобен живот.

— Жак, доплаква ми се, като слушам всичко това. Трябваше ли да направиш живота си толкова труден? Толкова ли беше виновен и потиснат, че се самонаказваше така? Това е невероятно тъжно.

— Не, Мирабел. Падението ми се дължеше единствено на нехайството. Не ми пукаше. Но се съвзех. Имах желание да се грижа за себе си и да водя пълноценен живот... Пък и животът изглеждаше толкова хубав. Идваше пролет, макар че още беше студено. Когато рисувах, ръцете ми се сковаваха, но се съсредоточавах, опитвайки се за пръв път от много години да бъда част от нещо вътре и същевременно извън мен... Имах и малко пари. В края на март припечелих достатъчно, за да си купя голям скицник, зелена папка, кутия водни бои и сваятна четка. Започнах да се чувствам като художник. На папката залепих надпис, че акварелите се продават. Определих цена

сто франка. Продадох почти всички. Това направи истинско чудо с духа ми. Беше ми приятно да се срещам с хората и да разговарям с тях. Не се чувствах толкова самотен. По едно време разполагах с хиляда франка. Имах къде да живея, храна и чисти дрехи. Къпех се. Рисувах. Мисля, че никога не съм бил по-горд от себе си... После, една неделя на пазара намерих триножник и кутия за бои. Струваха ми триста франка. Новите кутии бяха около петнайсет хиляди. Три нощи сменях гвоздеите, поправях счупените части и изстъргвах палитрата... Дни наред рисувах акварели, докато спечелих достатъчно пари, за да си купя маслени бои, терпентин, лак, ленено масло и платно. Направих си рамки от дъските, които намерих на тавана. Опънах платното и го заковах... Вече можех да излизам с кутията и триножника на гръб и да рисувам. Нямаш представа колко добре се чувствах — здрав и отново... Не бях използвал маслени бои от студентските си години. Нарисувах две картини, но резултатът беше обезсърчителен. Едва ли щях да ги продам, за да си купя ново платно и бои. Освен това ми беше трудно да изразя дълбоките си чувства към Париж. Акварелите и скиците бяха декоративни и описателни и пресъздаваха онова, което виждаха очите ми, а не чувствата на сърцето ми. Искях да направя нещо повече, по-значимо... Ала все още не бях напълно отчаян. Знаех какво ме дърпа назад. Бях твърде скован и се страхувах да покажа чувствата си — отдавнашен проблем и слабост, съсипала живота ми. Не можех да ги преодолеея. Затварях се в себе си и се защитавах, сякаш се намирах в опасност от нещо, което не разбирах и не познавах. Искаше ми се да се отпусна, да бъда уязвим и да вложа душа и сърце в платното, но не можех да го направя. Ала имах желание да опитам... Останалото знаеш, Мирабел. Рисувах третата си картина с маслени бои, когато се сблъскахме и се запознахме. Тъкмо привършвах църквата и щях отново да се заловя с акварелите, за да си купя още бои... Готвя си веднъж седмично на малкия котлон. Имам свещи и преди да изляза, отварям таванското прозорче и скривам всичко, за да не разбере никой, че съм се настанил там. Живея като истински художник в Париж. Това е най-голямата ми мечта. Не се оплаквам... Нещо повече, продадох картината на площад „Фюрстенберг“, която двамата рисувахме, за повече пари, отколкото бях сънувал. А и ти ми плати да рисувам портрета ти. Имам достатъчно пари да рисувам още десетина картини с маслени бои. Разбираш ли защо съм толкова

ентузиизиран? Освен това съм щастлив, че се запознах с теб, Мирабел. Толкова се радвам.

Тя е взела високия стол. Качва се и протяга ръка да вземе бутилката „Поар Уилям“. Донася две чаши и отново сяда.

— *Моля те, Жак, би ли налял? Трябва да пием за късмета си. Има ли достатъчно ликьор и за двама ни? Обикновено познавам по тежестта и по звука, когато разтърся шишето, но сега ми е трудно заради крушата вътре.*

— Има достатъчно, Мирабел.

Взимам бутилката и напълвам малките крехки украсени чаши. Вдигам своята и в същия миг съзирам мокрото ѝ лице. Очите ѝ са раздалечени. Вероятно това се дължи на слепотата. Мирабел не полага усилия да избърше сълзите.

— *За добрите времена, Жак. За нас.*

Допираме чаши и прекрасното ухание на круши ни обгръща и сближава. Затварям очи и се опитвам да се насладя на преживяването. Така, както прави Мирабел.

— Бих искала да сторя нещо за теб в замяна на това, че ме нарисува.

— Ти вече ми плати, Мирабел. Портретът е твой.

— *Не, твой е, Жак. Искях да го нарисуваш за себе си. Аз не мога да го видя. Най-важното е как си ме видял ти. А това може да означава нещо само за теб.*

— Но Мирабел...

— *Не. Знам какво правя. Искам да бъда с теб чрез портрета, който ти нарисува. Но не желая да говорим повече за това. Искам да ти подаря нещо.*

Тя отново държи чашата до гърдите си. Вторачила се е в мен, сякаш търси нещо.

— *Бих искала да ти изсвирия нещо, Жак. Това е единственият подарък, който мога да ти дам. Удоволствието е изцяло лично и бих желала да го споделя с теб.*

Мирабел става и ми прави знак да я последвам. Повежда ме към една от вратите, които винаги са затворени, когато съм бил тук. Отваря я. В стаята е тъмно. Протягам ръка към ключа за осветлението, но, разбира се, няма крушка. Мирабел явно усеща какво става.

— О, съвсем забравих за това, Жак. Но няма значение. Може би така е по-добре. Подай ми ръка.

Хваща ръката ми и ме въвежда в тъмната стая. От всекидневната се процежда оскъдна светлина. Мирабел ме довежда до един стол и ми прави знак да седна. После се връща и затваря вратата. Озоваваме се в пълен мрак. Дори стаята да има прозорци, пердетата сигурно са спуснати.

— Надявам се, че нямаш нищо против, Жак. Прости суетата на една сляпа възрастна жена, но усилието сигурно ще си заслужава.

Чувам я, че се движи някъде пред мен. Мисля, че сяда. Светът е толкова различен, когато си сляп. Но после слепотата свършва.

В мрака се разнасят ясни, трептящи и силни звуци на клавесин — музиката на Луи Коперин, една от любимите ми, Тринайсета сюита. Музиката е едно от удоволствията в моя живот. Не умея да свиря на нищо, но имам влечение към музиката, особено към бароковата. Предпочитам Бах пред повечето френски композитори, но Коперин се нарежда след него. Похарчил съм повече пари за стерео уредби, отколкото за каквото и да е друго. Непрекъснато ги подменях с по-нови модели.

Невероятно и вълшебно е, че Мирабел знае това, без да съм споменавал нито дума. Слушам. Никога не съм чувал прецизността, примесена със страстта — същината на Луи Коперин — изпълнявани толкова добре. В неравноделния такт, в какъвто са написани прелюдиите му, изпълнителят е много важен — той трябва да намери съзвучието и ритъма почти инстинктивно.

Отпускам се. Стаята се изпълва със звуци. Удивен съм от качеството на тон колоните. По-хубави са от моите!

После смаян осъзнавам, че свири Мирабел. Свири в тъмнината, в постоянния мрак на живота си, свири за мен.

Тя свършва Прелюдията и за миг настъпва тишина. Очите ми са насълзени. Искам да се приближа до нея и да ѝ благодаря. Но преди да стана, тя започва *Allemande*. Не мога да повярвам. Опитвам се да се отпусна напълно, да чакам, да накарам сърцето си да спре и да слушам музиката. Мисля, че никога не съм се чувствал така омаян.

Мирабел продължава с двете *Courantes*, а после, след кратка пауза, през която аз отново започвам да дишам, подема хубавата *Sarabande*. Никога не съм чувал да я свирят толкова нежно и така

живо. Сигурно това е една от най-хубавите мелодии, написани за клавесин. Трае по-малко от три минути, но сякаш изпълва целия ми живот.

Сетне, почти без да спира, Мирабел преминава към *Gigue*. Контрастът между промяната на ритъма и изяществото на този игрив танц е прекрасен.

Изсвирва *Chaconne* и завършва с известната „Гробница на мосю Бланкрошер“. Не съм слушал такъв хубав концерт. Продължи не повече от трийсет минути. Последните акорди утихват. Мирабел не помръдва. Искане ми се да ръкопляскам, но това би нарушило атмосферата. Седя напълно завладян.

— Благодаря, Мирабел. Не съм чувал някой да свири Коперин толкова добре. Не мога да ти опиша колко съм развълнуван. Ти си гениална.

— Познаваш ли музиката на Коперин? И през ум не ми е минавало, че един американски художник може да я е слушал. Жак, ти непрекъснато ме изненадваш.

Аз съм я изненадвал! Сигурно се шегува.

— Искане ли да чуеш нещо от Йохан Себастиан Бах, Жак? Повечето американци изглежда предпочитат Бах, поне онези, които обичат музиката за клавесин. Но Бах е труден за мен заради многогласието, затова ще изсвиря нещо по-лесно.

Мълча. Тя подхваща поредица от танци в равноделен такт — менуети, полонези и маршове. Свири Бах много добре, но не така забележително както Коперин. После спира.

— Знаеш ли, той ги е написал за втората си съпруга, Анна Магдалена. Сигурно е бил много мил с нея, но нямал много време, защото все преподавал. Приятно ми е да го свиря. Никога не съм танцувала, но като слушам тази музика, цялото ми тяло се движи в ритъм с нея.

Сетне Мирабел изсвирва кратка прелюдия към „Фантазия в си мажор“, която Бах е написал за сина си Вилхелм Фридман. Следва „Фантазия номер 4 в ре мажор“. Знам я.

Мирабел свири забележително добре. Този път ръкопляскам и тръгвам в тъмната стая. Може би свиквам с мрака. Приближавам се до Мирабел. Навеждам се над крехкото ѝ тяло и я целувам по бузата. Тя обръща глава към мен и също ме целува.

— Прекрасен подарък, Мирабел. Откъде знаеш, че обичам музиката, особено бароковата? Това е по-поразително и от обичайните ти вълшебства.

Тя протяга ръка и докосва лицето ми.

— *Плакал си, Жак. Още ли си тъжен? Исках да те развеселя.*

— Не, Мирабел, това са сълзи на щастие и на благодарност. Сълзи, пролети заради вълшебната ти способност да ме познаваш толкова добре.

Изправям се и избърсвам сълзите. Мирабел също става, затваря капака на клавесина и излиза от стаята. Тръгвам след нея.

Влизаме във всекидневната и лампата на тавана, която дотогава ми се виждаше слаба и неясна, сега ми се струва ярка като слънцето. Няма какво да си кажем. Сигурно е късно. Загубил съм представа за времето.

Мирабел сяда на обичайното си място до масата и ми прави знак да се настаня на стола срещу нея.

— *Можеше да пийнем от нашия „Поар Уилям“, но свърши.*

— Трябва да тръгвам, Мирабел. Сигурно е много късно.

— *За слепите времето е спряло, Жак. Ако не са църковните камбани, няма да знам дали е рано или късно, ден или нощ. За мен е все едно. Можеш да останеш, ако искаш.*

— Не мога да измисля какво да кажа след прекрасната ти музика. Но бих искал да те попитам как си се научила да свириш. Как си станала една от най-даровитите изпълнители на клавесин и никой не знае това. Имам всички плочи и записи на френска, германска и италианска музика в изпълнение на американци, французи, германци, англичани и дори на японци, а ти си по-добра от тях. Как го постигна? Знае ли някой?

Настъпва миг тишина. Мирабел се усмихва, сетне навежда глава към ръцете си.

— *Не съм толкова добра. Ти просто беше изненадан. Започнах да свиря твърде късно и ръцете ми стават все по-сковани и немощни, за да свиря наистина добре.*

Тя ги протяга пред мен. Ръцете ѝ са малки, със заострени пръсти и розови изрязани нокти, но нямат възелчета на ставите като на повечето възрастни хора. Пръстите ѝ са леко изкривени навътре — първите белези на артритата, но моите са същите. Вените ѝ са

изпъкнали. Има старчески петънца. Кожата изглежда суха, почти люспеста, но ръцете ѝ са хубави и сръчни. Хващам ги. Тя нежно ги отпуска в моите. Сетне сякаш ме поглежда в очите.

— Преди петнайсет години, след смъртта си, Роланд ми остави известна сума пари и дела си от този апартамент. Дълго мислих какво да направя с парите. Бях на петдесет и шест. Освен чуждите езици, които бях научила, не умеех друго. Вече се грижех за гълъбите, но това не беше много. Искях да предложа нещо повече на този свят... Най-голямата ми любов винаги е била музиката. Като момиче свирех на пиано и другите смятаха, че имам талант. Но поради слепотата вече не можех да чета нотите и прекъснах уроците. Роланд продаде пианото, за да го махне от стаята, в която спеше. Тогава реших, че повече от всичко искам да имам клавесин. Посетих три работилници, където ги правят и избрах онази на улица „Шароне“, недалеч от мястото, където живееш. Всеки ден взимах такси дотам и слушах работниците, докато правеха клавесина. Сякаш щях да имам бебе. Искях да бъда близо до всеки удар на сърцето му... Сигурна съм, че отначало работниците бяха недоволни, когато седях твърде дълго в ателието им, но постепенно се сприятелихме. Те обичаха работата си и знаеха, че моята страст е музиката и ще свиря добре. Бяха хубави времена... После прекарахме един вълнуващ ден, когато клавесинът ми беше готов. Не можяха да го качат по стълбите, затова го вкараха във вътрешния двор и с въжета го изтеглиха в стаята. След няколко седмици го настроиха и аз се осмелих да се приближа до него. Два дни само седях на столчето и докосвах клавишите, струните и цялата тази музикална машина, този чудесен инструмент на звука, без да изсвиря нито един акорд.

— Аз имам голяма колекция от барокова музика, Мирабел, особено за клавесин, но никога не съм свирил. Единственият начин, по който слушах музика, беше чрез скъпа стерео уредба. Не очаквах, че някой може да направи онова, което си сторила ти.

— Прослушах записите много внимателно. Упражнявах се сама, без ноти, докато разбрах кой клавиш какъв тон издава. Седях, докосвах всяка част на клавесина и се научих точно къде да слагам пръстите си. Свирех, докато клавесинът се превърна в част от тялото ми, а тялото ми — в част от клавесина. После започнах да се записвам на магнетофон и прослушах много внимателно записите

си. Слагах си слушалки, за да не чувам страничния шум. Свирех малки откъси от творбите и ги повтарях, докато ги запомних. Живеех с музиката. Поръчах да поставят двойно стъкло на прозореца в тази стая, за да не безпокоя никого с упражненията си. Понякога свирех цяла нощ. Както вече казах, за слепеца няма разлика между деня и нощта. Много исках да бъда сама с музиката.

— Не съзнавах, че си се научила да свириш, само като си слушала звуците, Мирабел.

— Така е, Жак, но не забравяй, че музиката е преди всичко звук. Нотите са само начин да я споделиш. Със съвременните записи това става по-лесно. Но аз познавам музиката само каквато е всъщност — звук. Не са ми необходими ноти. Понякога, особено при полифоничните творби на Бах, където има два, три или дори четири гласа, е много трудно. Вероятно ще е по-лесно, ако видя нотите, но щом слушам внимателно, мога да различавам гласовете. Знаеш ли, те са съвсем различни. Научих се да ги свиря един по един, после заедно. Чудесно преживяване. Все едно аз композирах музиката.

Поглеждам я с подновен интерес и уважение. Трудно е да повярвам, че музиката, която току-що чух, беше изпълнена „по слух“ от човек, който никога не е виждал ноти. Подобно на много хора аз бях убеден, че написаната музика е истинската, а онова, което свирят, е само изпълнение. Ала Мирабел има право — истинската музика е звукът, който композиторът е чувал в главата си, а нотите са само писмени знаци и начин за общуване между музикантите или между композитора и изпълнителя. Това може да е основата на проблема ми с рисуването — нещо, за което съм мислил.

Щом Мирабел не може да вижда, защото се страхува от онова, което ще види, възможно ли е аз да рисувам от нейните описания, съхранени в паметта ѝ, както направихме на площад „Фюрстенберг“ и тя да бъде доволна и убедена, че ще хареса картините, ако може да ги види? Изображенията ще бъдат нещо като нотите в музиката. Аз ще бъда изпълнителят на оригиналните образи в представите на Мирабел — досущ звуците в главата на композитора.

Тя се усмихва, а ръцете ѝ са още в моите.

— За какво мислиш, Жак? Чувствам как нещо се върти в главата ти. Почти както усещам потрепването на ръцете ти. Какво има?

— Би ли направила един експеримент с мен, Мирабел? Като картината, която нарисувахме на площад „Фюрстенберг“ — комбинацията от спомените и силата на виденията ти, съчетана със способностите ми на художник, ни помогнаха да създадем нещо, което никога не съм правил сам. Както ти слушах записите и после ги свириш, така и аз слушах описанията ти и ги рисувах, смесвайки ги с онова, което виждах. Ти ми отвори очите по един много особен начин.

Млъквам. Тя още гледа лицето ми с незрящите си очи. Сетне продължавам с надеждата, че Мирабел няма да сметне за насилничество онова, което искам да предложа.

— Мирабел, вероятно ако съумея да нарисувам картини, като образите, които си запазила в паметта си, може да дойде момент, когато ще събереш достатъчно увереност в общата ни работа, за да си позволиш да прогледнеш. Разбираш ли?

— Да, разбирам. Много бих искала да бъда с теб, когато рисуваш. Запомнила съм двайсет различни места. Можем да седим заедно и да създадем прекрасни картини. Отново да нарисуваме площад „Фюрстенберг“. Толкова е красив. Имам чудесни спомени от него. А сега, Жак, и аз искам да ти направя едно предложение.

— Добре. Пак се започва. Първо беше предложението за цвета на гълъбите и как изглеждат в замяна за един чудесен обяд. После — да нарисувам портрета ти, за което ми плати хиляда франка. Сетне всеки да разкаже за себе си и за миналото си. Е, какво ще бъде сега?

Надявам се, че е почувствала шеговитостта в тона ми. Стисвам ръцете й. Господи, не искам да причинявам болка на тези вълшебни ръце!

— Забрави едно от предложенията, Жак.

— Кое?

— Ами, аз почти ти се предложих. Не си ли спомняш?

За пръв път се радвам, че не може да ме види. Мисля, че се изчервявам. Тя не откъсва поглед от мен. Понякога съм убеден, че Мирабел трябва да вижда.

— Не, Мирабел, не съм забравил. Тогава не го осъзнах, защото не те познавах толкова добре, но това беше най-милото предложение от всички. Но вече ти казах, че съм женен. Сега знаеш всичко за мен и ще имам чувството, че постъпвам неправилно. Не бих могъл да живея

с мисълта, че ще измамя съпругата, децата и себе си. Пък и това би означавало да се възползвам от теб.

— Някои от тези неща са верни, но това не са истинските причини. Истината е, че съм твърде стара, нали?

— Отчасти е така, Мирабел. Но колкото повече те опознавам, ти сякаш се подмладяваш.

— Но всъщност остарявам, Жак. А сега, може ли да направя новото си предложение?

Тя се усмихва широко, както никога досега. Думите ѝ са добре премерени и деликатни, а усмивката — лъчезарна. Как е възможно една възрастна жена да има такива хубави зъби? Не може да са изкуствени, изглеждат естествени. Няма и следа от усмивката със стиснати устни, характерна за хората с изкуствени зъби.

— Предлагай, Мирабел. Слушам.

— Откакто ти влезе тук, Жак, аз осъзнавам, че в дома ми цари безпорядък. Опитвам се да почиствам всичко, което мога да стигна, но бъди откровен — останалото е в ужасно състояние, нали?

— Да, Мирабел, мръсно е. Таваните са посивели от натрупвана мръсотия и тапетите са разлепени. Рамките на вратите също са мръсни, но иначе се справяш много добре и апартаментът е чист.

— Не, Жак, искам домът ми да е хубав. Можеш ли да ми помогнеш? Умееш ли да боядисваш и да лепиш тапети? Ти си художник, би трябвало да знаеш как да правиш тези неща.

— Отдавна не съм правил това, Мирабел. Вършех тези неща, когато бях млад, но оттогава минаха двамадесет години.

— Предложението ми е да се махнеш от твоя студен и мръсен таван и да дойдеш да живееш с мен. Можеш да спиш в спалнята на родителите ми, която никога не съм използвала. Има хубаво легло и гардероб. Не влизам в тази стая, но си я спомням много добре. Стаята на Роланд е за моята музика, но ти можеш да използваш спалнята на родителите ми, ако ми помогнеш да направя апартамента отново хубав, дори по-хубав от едно време, когато бях млада. Вероятно това също може да ми помогне да прогледна.

Последното ѝ изречение ме кара да обмисля автоматичното отхвърляне на тази идея. Извоювах свободата и уединението си и колкото и да ми е приятно да бъда с Мирабел, не искам да се отказвам от онова, което съм спечелил. Но може би щом има чувството, че

домът ѝ отново ще е хубав, място за радост и удоволствия, тя наистина ще прогледне.

— Сигурна ли си, че го искаш, Мирабел? Не забравяй, че си придобила определени навици от самотата — както и аз. И двамата ценим уединението си и същевременно се страхуваме от него. Мислиш ли, че ще можеш да търпиш друг човек, живеещ толкова близо до теб? Помисли.

— *Вече мислих за това. Имаш право, затова само ще опитаме, за да видим дали ще се чувстваме удобно. Ако някой от двама ни не се чувства добре, винаги можем да се върнем към старото положение. Аз искам да съм свободна само рано сутрин за уроците си по чужди езици, музиката и упражненията по йога. Каза ми, че сутрин тичаш. В такъв случай няма да си пречим. После ще се грижа за гълъбите си. По същото време ти ще можеш да рисуваш. Сетне, след като обядваме, ще ходим да рисуваме заедно, както ти предложи. Струва ми се съвсем разумно. Какво мислиш?*

Не мога да не се усмихна. Веселието прозвучава и в гласа ми. Мирабел го чува и също се усмихва.

— За всичко си помислила, нали? Какъв е планът ти този път?

— *Нямам план. В пълна безопасност си с тази сляпа възрастна дама. Но искрено се надявам, че ще направиш апартамента по-хубав. Сигурно ще намериш време за това. Имам пари за боя, килими и дори за някои нови мебели. Мисля, че ще бъде чудесно да го направим заедно.*

— Добре, Мирабел. Но няма да пренеса нещата си от моя „студен и мръсен таван“. Искам да чувствам, че е там. Би ли ми показала стаята, където ще спя?

Тя става и тръгва към вратата зад мен, до стаята с клавесина. Превърта ключа, който е в ключалката.

— *Виждаш ли, Жак, тук ще бъдеш на спокойствие.*

Подава ми ключа и аз го взимам. Отдръпва се, за да мина покрай нея и да влезе в стаята. Щраквам ключа за осветлението, но, разбира се, не става нищо. Усещам ухание на мускус, а миризмата на прах е по-силна отколкото на моя таван.

— *Не съм влизала тук от много години, Жак. Спомените ми са толкова ужасни. Дълго време не можех да се къпя във ваната. Разбираш ли?*

Лампата в хола хвърля оскъдна светлина в тъмната спалня. Различавам очертанията на голямо легло и скрин. От двете страни на леглото има нощни шкафчета. Припомням си историята, която Мирабел ми разказа. Все едно се намирам в трапезарията на мис Хавишам от романа „Големите надежди“ на Дикенс. Дали ще мога да спя в тази стая? Обръщам се към Мирабел. Силуетът ѝ е очертан на светлината от всекидневната.

— *Ужасна ли е? Стая на мъртъвци, нали? Можеш ли внесееш живот в нея?*

— Мисля, че мога, но не тази вечер. Сега ще се прибера и ще спя в моя „студен и мръсен таван“. Утре ще купя още електрически крушки, ще дойда и ще започна да почиствам стаята. Става ли?

— *Благодаря ти, Жак. Ти си изключително внимателен и аз много те обичам.*

Казва го толкова естествено и спокойно. Знам, че говори сериозно. Приемам го, но не отговарям. Сигурно е станало много късно. Ако искам да се наспя добре, трябва да тръгна след малко. Може да хвана някой от късните автобуси, които отиват към моя квартал.

— Имаш право, Мирабел. Ще бъде забавно да превърнем този апартамент в наше частно гнездо. Но сега трябва да тръгвам. Утре ще тичам, а после ще приготвя още няколко платна за рисуване. Ще се срещнем край статуята на мосю Дидро.

Тя се обръща и се приближава до една дъска с кукички за чаши до външната врата. Опипва я и изважда ключ.

— *Заповядай, Жак. Това е ключ за апартамента. Искam да го вземеш.*

Мирабел го избърсва в престилката си.

— *Този ключ виси тук, откакто Роланд почина. Странно, колко бързо минава времето и как нещата стоят на едно място — сами и неизползвани, когато човек води такъв уединен живот като моя. Ще бъде толкова хубаво при мен да има някой, който вижда. Лека нощ, Жак. И не позволявай на плъховете да те ухапят.*

Тя вдига лице за целувка. Навеждам се над нея.

— На моя таван няма плъхове, Мирабел. Понякога ги чувам, но те само си вършат работата.

Бавно я целувам по едната буза, а в същото време тя ме целува по другата. После усещам, че задържа меките си тънки устни близо до ухото ми, над брадата. Хващам я за раменете и тя слага ръце върху моите.

— Лека нощ, Мирабел, à demain^[1].

Качвам се на автобуса и стигам до Бастилията. За следващите две спирки трябва да си купя още един билет, пък и ми е приятно да вървя по улица „Рокет“, която е още оживена, макар и по това време на нощта. Не искам да давам пари за още един билет само за две спирки.

Объркан съм. Едва сега съзнавам колко много съм привързан към моя таван, към този квартал и към живота, който водя. Мисля, че с Мирабел можем да си помагаме, да запълним пустотата и да облекчим самотата си, но какво ще загубим? Това ще се разбере само с течение на времето.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Беше толкова ужасно да слушам как Жак е пропаднал до живота на клошар, за алкохола, студа и мръсотията. Не можах да издържа и се разплаках.

Толкова бях щастлива, че му предложих малкия си подарък от музика. Чудесно е, че и той обича музиката, дори онази, която най-много ми харесва да свиря — бароковата. Това беше ценен дар за мен. Толкова често, когато искам да дам нещо на Жак, то се превръща в подарък за мен.

Беше невероятно, че го поканих да живее с мен. Дори не искам да си помисля какво би казала Роланд или родителите ми. Но сега съм възрастна. Имам този голям апартамент, а Жак няма нищо. Сигурна съм, че ще го направи хубав. Дори да не промени нищо, самото му присъствие тук ще разкраси дома ми.

Надявам се, че съвместният ни живот и работата върху апартамента и картините ще ни сближат. Искам да бъда колкото е възможно по-близо до него. Никога не съм изпитвала толкова силни чувства. Сигурно е ужасно старица като мен да се държи като малко момиче и да се хвърля на врата на един мъж, при това женен. Превръщам се в истинска блудница. Би трябвало да се срамувам от себе си. Но не страдам от угризения.

[\[1\]](#) До утра (фр.) — Б.пр. [↑](#)

На другия ден след обяда аз сядам и начертавам груб план на апартамента. Използвам сгъваемия метър, който Роланд е оставила в стаята си. Докато го търся, спирам да разгледам клавесина. Огромен е и боядисан в убито зелено, със златисти орнаменти. Наистина е красив. Бих искал Мирабел да може да види колко е великолепен музикалният ѝ инструмент, но на нея не ѝ е необходимо да го вижда, защото му вдъхва живот и го кара да пее.

Свършвам с плана и ѝ обяснявам какво съм направил. Тя изглежда разбира. Макар че ще започна със стаята, в която ще спя, искам да имам цялостна представа за ремонта.

Мирабел иска всекидневната, в която се храним и разговаряме, да бъде светла и изпълнена с цветовете на слънчевата светлина. Решавам да боядисам стените в бледо, но топло жълто, примесено с бяло, а рамките на вратите и дъските на пода — в чисто бяло. Сега дървените части са тъмносиви, но може би някога са били бели. Преди да започна, трябва да изстържа старата боя.

Мирабел иска музикалната стая да бъде съчетание от цветовете на водата, небето и нещо от пролетта. Решавам да боядисам стената с прозореца към вътрешния двор сиво-синя. Другите стени ще бъдат зелени — но светло и не твърде наситено. Искam да загатна за цвета на вътрешната страна на листата в сянка. На пода ще сложа килим в потъмнозелен нюанс. Всъщност няма да боядисвам стените, а ще ги покрива с плат, под който ще сложа някакъв звукоизолационен материал. Чака ме много работа, но всъщност само ще трябва да сваля скъсаните тапети и да покрива стените с плата. На тавана ще залепя бели плочки. Искam да направя тази стая подходяща за звуците на клавесина, без да има нежелано ехо и вибрации.

Мирабел държи нейната спалня да бъде уединено място — не като под земята, а все едно в нещо живо. Това малко ме изненадва. Искa да я боядисам във всички нюанси на червеното, почти до лилаво. Учуден съм, че тя е запомнила толкова добре имената на цветовете.

Дали с течение на годините възприятията ѝ за цветовете са се изменили, изопачили и превърнали в други? Но аз се опитвам да слушам онова, което казва. В идеите ѝ има вътрешна последователност, сякаш ги е обмисляла дълго време. Настъпва мълчание. Записвам желанията и предложенията ѝ на един лист от скицника си.

— *Знаеш ли какво мисля, Жак? Искам да се върна в утробата на майка си. Досега не бях мислила за това, но смятам, че ми се иска да го направя. За съня е необходимо спокойствието на топлината и кръвта на живота. Знам, че желанието ми е странно, особено като имам предвид какво се случи с мен, но въпреки това го искам. Разбираш ли?*

— Не знам дали наистина разбирам, Мирабел, но ти изглежда знаеш какво искаш и ще го имаш. Да боядисаме ли стените или само да ги покроем с плат, както в музикалната стая?

— *О, с плат, ако обичаш. Стаята ми трябва да прилича на вътрешността на кутия за скъпоценности. И бих желала леглото да е в средата на стената, между двата прозореца. А може ли да е бяло? И юрганът също? Когато легна в него, искам да се чувствам като кралица на светлината в собствения си мрак.*

Поглеждам я. За пръв път тя разкрива малкото момиче, което живее у нея. Толкова е очарователно да видиш и да почувстваш лъчезарността на мечтата ѝ.

— Но ти си кралица, Мирабел. Ако някога съм срещал кралица през живота си, това си ти. Ето защо, ще имаш кралско легло.

Постигаме съгласие, че ще окачвам рисунките и картините с маслени бои в стаята си. Искам да я боядисам в земни цветове — охра, кафяво и червено. Ще потърся тъмен корк и ще го сложа на стените. Така ще мога да забивам кабарчета за рисунките и гвоздеи за картините, без да оставям грозни дупки. Предпочитам леглото ми да е единично. Леглото на родителите на Мирабел е огромно и с увиснал пращен балдахин, ала не мога да го изхвърля. Странно, но дюшекът е сравнително удобен, като се има предвид, че е на петдесет години.

Изнасям дюшека, чаршафите и завивките на прозореца, за да се проветрят. Стаята ми има само един прозорец, а тази на Мирабел — два. Музикалната стая има също един прозорец. В моята стая има врата за банята, но тоалетната е отсреща, до кухнята. Сградата е стара

и построена в класически стил. Канализацията е инсталирана по-късно и тръбите минават през килерите и вградените гардероби. Мисля, че някога тоалетната е била килер. Банята е изрязана от стаята на Мирабел.

Помещението има формата на буквата „Г“. Като сложим леглото ѝ между прозорците, ще има достатъчно място да се минава. Няма врата за банята. В противен случай нямаше да има място за ваната. Мога да я махна и да сложа душ, така че Мирабел да има пряк достъп до банята, но това вероятно ще бъде непосилно за ограничените ми възможности.

Първия ден само махам паяжините в стаята, където ще спя. Използвам метлата на Мирабел и малка стълба. Избърсвам мръсотията от тавана и стените. Навсякъде има прах. Оставям прозореца широко отворен и затварям вратата. Мирабел още се бои да влезе в спалнята на родителите си и стои във всекидневната.

Преди да свърша, се мръква и запалвам лампата. Сложил съм крушка и на лампата на едно от нощните шкафчета. Взимам комплект чаршафи и калъфки за възглавници от онези, които се проветряват на прозореца, плюс няколко хавлии и тръгвам към пералнята на самообслужване на улица „Канет“. Мирабел казва, че когато се върна, вечерята ще е готова.

Тъмно е, когато се прибирам и с мъка изкачвам стълбите, носейки прането. Изпрал съм и повечето си дрехи. Мирабел е отворила вратата и ме чака на площадката.

— *Добре ли си, Жак? Започнах да се тревожа.*

— Всичко е наред. Имаше опашка за сушенето.

Минавам покрай нея и оставям прането в спалнята.

Миризмата на прах е почти изчезнала, затова внасям завивките и дюшека и затварям прозореца, защото нощният въздух само ще ги навлажни. Изтощен съм. Отпускам се на стола до масата.

— *Жак, днес не можа да рисуаш. Чувствам се ужасно заради това.*

— Така е, Мирабел, но това е само началото. Отсега нататък, каквато и работа да имаме, ще рисуваме най-малко три часа. Сутрин мога да рисувам сам, докато ти се занимаваш с гълъбите си. После ще обядваме, а следобед ще работя в апартамента.

Тя донася храната от кухнята. Този път не е супа, а малки палачинки с различни видове конфитюр, разтопено масло и захар. Има десет-дванайсет палачинки. За пореден път се учудвам как ги прави. Дали не изгаря пръстите си? Поглеждам към кухнята и там, разбира се, има една от онези дебели плочи, които използват като тиган за пържене на палачинки и дървена бъркалка. Няма да задавам въпроси — само ще се радвам и ще оценявам чудото, наречено Мирабел.

След вечеря отново разговаряме за нещата, които ще правим. Донесъл съм две от платната, които опънах на тавана. Първата ми грижа е да се заловя с тях. Оглеждам апартамента, за да потърся боя или евентуално корк за стените в моята стая.

Още няма девет, когато се улавям, че задрямвам. Мирабел, естествено, разбира това.

— *Заспиваш ли, Жак? Усещам, че мислено ми се изплъзваш.*

— Да, Мирабел. Съжалявам.

— *Недей да съжаляваш. Днес работи много усилено и заслужаваш почивка. Легни си и се наспи добре. Аз ще разтребя кухнята и после ще си легна. Обичам да се събуждам заедно с шума на улицата. Чудесно е да слушаш как Париж се събужда, първите автобуси, чистачите, бръмченето на автомобилите, стъпките на хората и сетне в шест часа — камбаните. Така обичам да се събуждам. А сега, отиди да се наспиш, а утре ще прекараме един чудесен ден.*

Едва се довличам до леглото. Събличам дрехите и си слагам шортите и фланелката, които донесох от тавана и изпрах със завивките, после се изтягам на изключително мекото легло и заспивам.

Следващата сутрин е великолепна. Решавам да тичам в Люксембургските градини — нещо, което не съм правил досега.

Обличам спортния екип, точно когато светлината започва да прониква през прозореца ми. Чувствам се страхотно. Не съм схванат от работата вчера. Тихо влизам в дневната, за да отида в тоалетната и застивам.

В средата на пода, облечена в черно трико, Мирабел е направила челна стойка.

— Добро утро, Жак. Изглежда денят е хубав. Приятно тичане.

Заобикалям я. Тя стои неподвижно. Лактите ѝ са опрени на пода, а пръстите — преплетени зад главата. Промъквам се към тоалетната.

— Ще тичам в Люксембургските градини, Мирабел. За пръв път ще бягам там.

— *Ще бъде прекрасно. Сигурно още има минзухари и други пролетни цветя. Дърветата може би са напъпили. Още не съм доловила уханието на цветовете им, но не след дълго ще цъфнат.*

Влизам в тоалетната и затварям вратата. Долепвам колене до чинията и пикая на едната страна, за да не вдигам шум. Пускам водата и излизам.

Мирабел е в същото положение. Чудя се докога ще стои така. Не искам да я смущавам, защото сигурно се опитва да медитира. Опитвал съм тази поза, но единственият начин, по който можех да застана така, беше като подпирам крака на стената. Минавам покрай Мирабел и се отправям към изхода.

— Ще се върна след около четирийсет минути, Мирабел. Искаш ли да купя кроасани на връщане?

— *Чудесно. А аз ще направя кафе и ще се насладим на една спокойна закуска.*

В джоба на шортите си имам десет франка и ключа за апартамента. Бързо слизам по стълбите и хуквам по улиците към парка. Навън няма почти никой. Минавам по улица „Канет“ и площад „Сен Сюлпис“ и влизам в парка. Там тичат много малко хора. Изглежда имат определен маршрут. Включвам се в групата. Чувствам се странно, когато бягам с другите. За мен тичането винаги е било самотно занимание. Трябва да призная, че изпитвам гордост, когато надминавам по-младите и явно тренирани бегачи. Тичането внася нов смисъл в живота ми. Всяка сутрин сякаш се раждам отново. Чудя се дали ще мога да бягам през зимата. Ще трябва да обличам анцуга, а той съхне бавно. Трябва да помисля по този въпрос.

Цветята са красиви. Особено ми е приятно да тичам в по-самотените части на парка, там, където има решетки с увивни растения и пчелни кошери. Вглеждам се в дърветата и виждам пъпките — малко розово и бяло и тук-там по някой разцъфнал цвят. Пролетта наистина идва. Нямам търпение да кажа на Мирабел. От фонтана в средата на парка в различни посоки блика вода.

Вслушвам се в часовника на площад „Медичи“, сега „Сенат“, докато удари три пъти — на всеки петнайсет минути. После излизам през същата порта, през която влязох и се връщам по същите улици. Отбивам се в „Мабилон“ и купувам два кроасана. Трябва да попитам Мирабел какви ги предпочита — с масло или не, с ябълки, със стафиди или с шоколад. Засега взимам два обикновени.

Изтичам нагоре по стълбите и Мирабел отваря вратата. От мен се лее пот и дишам учестено. Давам ѝ кроасаните.

— Ще се изкъпя набързо, Мирабел, и после ще бъда готов.

— *Напълнила съм ваната за теб. Ако е твърде гореща или твърде студена, можеш да налееш още вода.*

Господи, това вече е прекалено.

— Много мило от твоя страна, Мирабел, но не трябва да правиш такива неща. Сигурно пречат на упражненията по йога и уроците ти по чужди езици. Сам мога да се погрижа за това.

— *Знам, но ми е приятно да се грижа за теб.*

— Чудесно. Ще побързам.

— *Жак, ще ми подадеш ли влажните си дрехи, преди да влезеш във ваната? Приготвила съм сапунена вода за тях.*

Влизам в банята. Топла е и пълна с пара. Не помня откога не съм се къпал във вана. Дори когато живеях в „Ла Весине“, използвах само душа.

Събличам спортния си екип и го подавам на Мирабел, която явно чака на прага, защото веднага взима дрехите от ръката ми. Наистина се разглезвам. Бавно се отпускам в огромната вана, опитвайки се да не мисля за майката на Мирабел. Температурата на водата е идеална — малко по-гореща, но тялото ми се приспособява и се чувствам страхотно.

Има хубав, силно ароматизиран сапун. Чувствам се като римски сенатор. Измивам косата си, макар и без шампоан. Изпитвам вина, защото карам Мирабел да чака, но не мога да се измъкна от ваната. Излеждам се във водата повече, отколкото е необходимо. Изкъпвам се добре по старомодния начин.

Накрая заставам на колене, измивам се с хладка вода и издърпвам запушалката на канала. Водата се изтича бързо и аз измивам ваната. Сетне излизам, виждам голяма купчина бели хавлии и се изсушавам.

Използвам прекия вход към моята стая и бързо обличам дрехите за рисуване. Предишната вечер ги изпрах и те миришат на свежо и чисто. Изпръскани са с боя, но са чисти. Сресвам косата си и излизам, носейки обувките си в ръка.

Мирабел се появява от музикалната стая.

— *Добре ли се изкъпа? Чувстваш ли се освежен и чист?*

— Чувствам се като нов човек, Мирабел. Тялото ми е чисто, дрехите — също. Мисля, че никога не съм се чувствал по-чист.

Навеждам се за обувките. Започнали са да се износват и подметките се изтъкват и се отделят от горната част. Не мога да си купя нови, а съм толкова разглезен, че не искам да нося същите обувки като преди. Може би ще намеря чифт маратонки на пазара за употребявани вещи. Ще търся.

— *Не е необходимо да бъдеш нов човек, Жак. Старият е достатъчно добър.*

Тя донася горещо кафе и напълва две чаши. Този път кафето е толкова горещо, че не смее да протегне пръст в чашата, а го държи на ръба, докато парата и топлината ѝ кажат, че е сипала достатъчно. Сяда срещу мен. Сложила е двата кроасана в синьо-бяла чиния. В чинийките пред нас има и портокали, разделени на четири.

— Съсипваш ме, Мирабел. Как ще се върна към живота на нищо и никакъв уличен художник след този разкош?

Захапвам парче портокал. Вкусът му е силен и свеж. След бягането всичко ми се услажда, а този портокал е фантастичен.

Мирабел държи своето парче портокал като резен диня и го яде отляво надясно. Наблюдавам я. Едно от хубавите неща, когато си със слепец, е, че можеш да наблюдаваш какво прави, без да смущаваш нито себе си, нито него. Тя бавно гризе портокала. Чудя се какво ли би си помислила, ако ме види колко грубо го ръфам. Обзалагам се, че знае — по звука.

Кроасаните не са от най-хубавите, но ги бива, особено с маслото и конфитюра от къпини, които Мирабел е сложила на масата.

— Не знаех какви кроасани обичаш, Мирабел, затова взех обикновени. Какви харесваш?

— *О, обикновено с кафето ям някакъв плод или парче хляб. Трудно ми е да слизам чак долу, за да си купувам кроасани. Благодаря. Тези са прекрасни.*

— Но какви всъщност обичаш?

— *Обичам изненадите, а тези кроасани бяха чудесна изненада. Благодаря ти още веднъж.*

След закуска приготвям кутията си за рисуване, като взимам и шишетата с терпентина и лака. Мислех да отида пак на площад „Фюрстенберг“ и да го скицирам. А следобед — ако хубавото време се задържи — Мирабел може да дойде с мен и да ми разкаже за спомените и чувствата си, както направи първия път. Денят ми се струва идеален.

Измерил съм стените на моята стая, за да купя корк или каквото друго намеря, и боя. Мирабел ми казва, че няма четки за боядисване, затова трябва да купя и такива неща от универсалния магазин на улица „Риволи“. Най-хубавото там е, че избирам каквото искам и се нареждам на касата да го платя, без дълги обяснения.

Излизам преди девет. Светлината на площад „Фюрстенберг“ е хубава. Решавам да го нарисувам от друг ъгъл. Искам да включа и хълма надолу, но заставам от другата страна и още по-близо до лампата в средата. Оставям кутията, закачам платното, изваждам брезентовото столче, което взех назаем от Мирабел (тя има две) и се залавям за работа. Скицирам с молив 4Н, като започвам отдолу нагоре, за да видя какво още мога да включа в картината. Използвам същия размер платно, каквото продадох. Надявам се, че картината ще стане хубава като предишната. Без Мирабел се чувствам почти като дете, изпратено за пръв път само в магазин да си купи бонбони.

Сутринта свършвам доста работа. Мисля, че рисунката и цялостната композиция са по-хубави отколкото на картината, която продадох. Чувствам, че Мирабел повлиява на същинското изобразяване на сюжета. Със силата и чувствителността на описанията си тя отваря голяма част от мен за прякото въздействие на цветовете и структурата — нещо, което изглежда не мога да постигна сам. Досега допусках рисунката и композицията да доминират в изображенията, но с Мирабел боите сякаш оживяват.

Чувам, че камбаните на „Сен Жермен де Пре“ звънят и спирам. Заслушвам се, докато те се извисяват в небето, после прибирам нещата си. Сега има слънце и сенките на листата падат върху площада.

Поглеждам картината и се зачудвам как съм успял да изобразя светлосенките по същия начин както са в действителност. Понякога всичко изглежда възможно.

След поредния чудесен обяд Мирабел сгъва столчето си. Слагам го върху кутията с боите и с нея тръгваме към площад „Фюрстенберг“. Слизам по стълбите пръв, защото са твърде тесни за двама ни. Всъщност са толкова тесни, че можеш да се блъснеш в перилата и после в стената като моряк или пияница. Обръщам се и поглеждам Мирабел. Едната ѝ ръка докосва стената вляво, а другата — парапета вдясно. За слепец като нея това стълбище е идеално.

Слънцето още не се е скрило. Мирабел ме хваща за ръката. Заобикаляме църквата и отиваме на площада. Не говорим много, само се радваме на слънцето след дългата зима и на факта, че сме заедно.

Първо разпъвам двете столчета. Сетне отварям кутията, разтягам краката на триножника, слагам боя на палитрата и оглеждам площада. Сенките на листата на дърветата са се преместили и по-голямата част от площада е тъмна. Появява лек пролетен ветрец, но общо взето е спокойно и тихо.

Залавям се с фона, а Мирабел започва да разказва спомените си, вмъквайки анекдоти. Описанията ѝ са кратки и убедителни. Повечето време седи със затворени очи, сякаш се изолира от действителността и се вглъбява във виденията си. От време на време пита дали нещо, за което си спомня, е още там и иска да ѝ опиша как изглежда сега.

Обикновено смятам това за вмешателство в рисуването ми, но някак съумяваме да намерим хармония. Разговаряме и боята се лее от четката ми. Правя фона по-тъмен, но същевременно с повече жълто от обикновено. Имам чувството, че съм файтонджия, който направлява добре обучени коне и знае къде отиват. Естествено, аз държа поводите — четката, но силата и посоката определя Мирабел. Все едно съм хипнотизиран. Нейното влияние върху мен е толкова силно, че с нежелание зарязвам фона и започвам да напластявам боите.

Ще работя, без да ги чакам да изсъхнат, така че първо ще нарисувам небето и листата на дървото. Обяснявам на Мирабел какво правя.

— *Колко зелени са листата, Жак?*

— Току-що са покарали, Мирабел. В момента укрепват и са повече жълти, отколкото зелени, особено там, където слънцето свети

през тях.

— Такива ли са каквито си ги спомням — с различни оттенъци синьо там, където небето се отразява в тях? Или когато придобият истинския си цвят — тъмнозелени? Цветът им беше най-хубав, когато гледахме през тях — искрящо ярко жълто-зелено, почти като цветните стъкла на прозорците на църква.

Поглеждам нагоре и виждам, че е така, както казва тя. Толкова е лесно да не забележиш тази красота. Седя, вторачен в листата. Небето изглежда в различен цвят в зависимост от оттенъците на листата, заобикалящи всяко празно пространство. На места е бледо, почти лазурно, другаде — тъмновиолетово. Това е невъзможно, защото е небето е едно и също навсякъде, но така изглежда.

— Когато бях малко момиче, обичах да допирам ръка до каменната основа на лампите и да тичам около тях, колкото мога по-бързо. После се вкопчвах в студения камък и гледах през светлините към дърветата, а небето още се въртеше над мен. Все едно бях в средата на въртележка. Толкова хубаво беше.

Спирам още след първия замах с четката и пак поглеждам нагоре. Всичко изглежда толкова неподвижно. Дали и аз съм правил като Мирабел? Не си спомням. Мисля, че не съм. Оставям четката.

— Мирабел, ти ме изкуши. Трябва да направя като теб, инак никога няма да нарисувам площада добре.

— О, не, Жак!

Тя се смее като момиченце, но с леките придихания на възрастна жена.

— Ще те арестуват.

— Не, Мирабел, трябва да го направя.

Отивам в средата на площада, допирам лявата си ръка до основата и започвам да се въртя в кръг по посока, противоположна на часовниковата стрелка. Не след дълго усещам, че ще падна и се вкопчвам в камъка. Поглеждам през въртящите се лампи към въртящото се над мен небе. Точно така е, както казва Мирабел. Имам чувството, че съм в центъра на вселената и звездите кръжат около мен. Дърветата и небето се накланят и се сливат. Стоя така, докато всичко това спира, после се връщам при Мирабел и сядам.

— Наистина го направи, нали, Жак? Чух, че тичаш.

Още ми се вие свят и съм задъхан. Ръцете ми треперят.

— Чудно е. Точно както каза, Мирабел. Сега чувствам, че мога да рисувам още по-хубава картина. Ти отвори очите и ума ми за толкова много неща.

Продължавам да рисувам, а Мирабел ту говори, ту задава въпроси, докато аз — почти невероятно — изобразявам всичко на платното. Боите се сливат чудесно, докато пресъздавам площада, какъвто го виждам в действителност и във вълшебните видения на Мирабел. Имам чувството, че картината се появява от само себе си, без моята намеса. Осъзнавам, че съм затаил дъх от страх да не прекъсна вибрациите, които усещам около нас.

Започва да се мръква. Мирабел забелязва това първа. Толкова съм вгълбен в картината, че мога да рисувам, докато настъпи нощта.

— *Жак, не става ли твърде тъмно? Не се ли страхуваш, че цветовете се менят твърде бързо?*

Излизам от унеса. Оглеждам се. Наистина е тъмно. Сигурно съм се побъркал, за да рисувам на толкова оскъдна светлина.

Прибирам нещата си. Вътрешно се чувствам толкова спокоен, че мога да заспя там, на площада. Мирабел хваща ръката ми и двамата започваме да си проправяме път сред вечерното движение по булевард „Сен Жермен“, покрай мосю Дидро, надолу по улица „Сизо“, нагоре по тъмните стълби и накрая стигаме в апартамента. Още съм в унес — от Мирабел и от площада. Оставям кутията с боите зад завесата на вратата и сядам до масата.

Мирабел е запалила лампите заради мен и се суети.

— *Жак, трябва да се изкъпеш, да се отпуснеш и да облечеш пижамата си. После ще те нахраня. Сигурно си много уморен.*

Така е. Изпълнявам указанията ѝ. Още съм унесен. Не съм на себе си. Чувствам се изключително отпуснат и изтощен, но същевременно в хармония с всичко — дребните неща, звуците, сенките и уханията. Влизам в стаята, където спя. Още мирише на прах, но и на чисти чаршафи и на плесен от стара къща. Събличам се с бавни движения и усещам как въздухът пронизва тялото ми. Сядам на леглото и свалям обувките си. Отивам в банята и пускам водата във ваната. Махам бельото си и се потапям във водата. Нямам почти никакво желание да се сапунивам и търкам. Искam само да лежа там и да се нося във водата.

Ала накрая се изкъпвам, обличам чисти дрехи и влизам в дневната.

— *Сега ще бъдеш спокоен и освежен. Хайде да вечеряме. Мисля, че супата ми ще ти хареса. Зеленчукова е.*

Храним се, без да говорим много. На площада обсъждахме нещата толкова задълбочено, че обикновеният разговор изглежда точно какъвто е — обикновен. Супата е идеална. Пускам вътре хапки хляб и загребвам с голяма супена лъжица — бавно и методично. Мирабел е наляла вино, което чудесно прерязва гъстотата на супата. Седя и гледам празната си купа.

— *Искаш ли още, Жак? В тенджерата остана супа.*

Поклащам глава, после осъзнавам, че тя не ме вижда.

— Не, Мирабел. Супата е много хубава, но ядох достатъчно.

Поглеждам я. Тя се е съсредоточила върху мен, върху всяко мое движение и звук. Предполагам, че по този начин един незрящ изразява загриженост.

— Чувствам се чудесно, Мирабел. Отпуснах се, както ти каза, че ще стане. Не ми се спи, само усещам вътрешно спокойствие.

— *Искаш ли да послушаеш музика?*

Кимам, отново забравяйки, че Мирабел не вижда.

— Да, Мирабел, много бих искал.

Тя вдига чиниите от масата. Понечвам да ѝ помогна, но е трудно да не пречиш на един слепец, който знае всички пътеки. Решавам да остана на мястото си и само да я наблюдавам. Наслаждавам се на сръчността на всяко нейно движение, което разкрива техниката, която си е изработила, за да компенсира за слепотата си. Мирабел вдига по-малко шум, когато мие съдовете, отколкото всеки зрящ, когото познавам. Сякаш внимава да не събуди някого.

— *А сега, Жак, ще послушаме музика. Искam да ти изсвирия нещо, което упражнявах днес.*

Тръгвам след нея. Влизаме в музикалната стая. Не запалвам лампите. И без това предпочитам да слушам музика със затворени очи. Тя отваря клавесина и седи тихо, без да помръдва. Музиката е в главата ѝ. Облягам се назад.

Този път свири Франсоа Коперин, като започва с *Tick-tock-choc* — полифонична композиция, но не толкова трудна, колкото сюитата, която изсвири първия път. Идеално е. Откривам, че се нося с

мелодията и звучния ритъм. А после сигурно съм заспал, защото Мирабел ме разтърсва. Облечена е в чиста дълга памучна нощница с надиплена яка. Рязко се изправям, без да знам къде се намирам и коя е тя, чувствайки се като малко момче.

— *Не трябва да спиш тук, Жак. Много е късно. Лягай си.*

Ставам.

— Съжалявам.

— *Толкова ли беше досадна моята музика, че те приспа?*

— Не, беше идеална и хубаво изпълнена. Няма нищо по-прекрасно от нея. Сякаш отивах на небето, без да умирам.

— *По дишането ти разбрах, че си заспал, пък и хъркаше леко. И Роланд хъркаше, когато беше уморена.*

Тя ме хваща за ръката и ме извежда от тъмната стая. Отиваме в спалнята ми. Мирабел оправя завивките. Сънят ме отнася. Защо съм толкова уморен? Не работих чак толкова усилено.

Вмъквам се под завивките, а Мирабел се навежда над мен. Косите ѝ са прибрани на дълга плитка, която виси на лявото ѝ рамо. Докосва ме с ръка, после сяда на ръба на леглото. Затварям очи.

Усещам ръката ѝ — хладна и лека — на челото си.

— *А сега заспивай, Жак. Утре ще се събудиш със звъна на камбаните, свеж и готов да рисува.*

Осъзнавам, че тя е в спалнята на родителите си вероятно за пръв път, откакто преди толкова много години е заспала с мъртвата си майка. Това е последното, което си спомням.

Сутринта на другия ден отивам в универсалния магазин и поръчвам корка, боята, четките и всичко, от което ще се нуждая за моята стая. Реших да оправям стаите една по една, за да не настане бъркотия в целия апартамент. От магазина обещават да доставят нещата на следващия ден.

Връщам се и казвам на Мирабел. Обяснявам кое колко ще струва и правим заедно сметката, за да знае какви ще са разходите.

— *Добре. Не разбирам всичко, но ти вярвам и имам достатъчно пари. Това е чудесен начин да ги похарча — като разкрася дома на моите родители и на нас двамата. Имам дори чекова книжка и мога*

да се подписвам. Знам и къде да напиша цифрите, имената и датите. Искаш ли да ти покажа?

Тя отива в музикалната стая и донася чековата книжка. Вътре има малко парче целулоид, изрязано така, че отворите да съвпадат с графите на чека. Чудя се дали си го е направила сама и кой е изрязал отворите.

— *Виждаш ли? Мога сама да попълвам чековете. А сега, нека да обядваме, а после ще отидем да рисуваме на площад „Фюрстенберг“.*

Денят не е толкова хубав като вчера. Има продължителни периоди, през които слънцето е скрито от тъмносиви облаци. На няколко пъти ми се струва, че ще завали, но всеки път Мирабел казва не.

— *Ще ти кажа, когато завали, Жак. Усещам по въздуха и по звуците на дърветата и особено на птиците. Те знаят най-добре.*

И тя се оказва права. Рисуваме няколко часа и аз завършвам картината. От нея сякаш се излъчва светлина. Нещо повече, убеден съм, че е завършена и не се чудя какво да добавя или как да я направя по-хубава. Просто не мога. Мирабел също разбира, че картината е готова.

— *Картината ти трябва да е изключително хубава. Долавям красотата ѝ в гласа ти. Чувам хората, които се спират и понякога казват колко е хубава, а друг път мълчат, но аз знам. Какъв прекрасен следобед беше! Ала мисля, че скоро ще завали. Да вървим.*

Вечерта, когато съм се изтегнал в леглото, припомняйки си рисуването, чувам, че вратата на стаята ми тихо се отваря. Лампата в дневната е угасена, а през прозореца зад мен прониква съвсем малко светлина, затова едва различавам силуета на Мирабел.

— *Може ли да вляза?*

— Разбира се, Мирабел.

Отмествам се. Тя сяда на ръба на леглото. Известно време мълчи.

— *Не можах да заспя. Днес отново бяхме толкова близки, че нощем се чувствам много самотна.*

От една страна се изплашвам. Знаех, че това вероятно ще се случи. Мислех, че съм подготвен, но сега се чувствам много пасивен.

Това е Мирабел. Аз ѝ се възхищавам, уважавам и обичам. Ала съвсем не изпитвам страст. Как да ѝ го кажа? Трябва ли?

— Жак, чувствам, че познавам душата и сърцето ти, но не зная как изглеждаш. Не знам нищо за мъжете. Последният мъж, който ме докосна, с изключение на лекарите, беше баща ми, когато бях дете. А той замина за фронта, когато бях на единайсет години. Не знам какво изпитват мъжете. Долавям миризмата ти, чувам гласа ти и когато се целуваме, съм усещала грапавината на кожата и коравата ти брада, но това е всичко.

Мирабел млъква. Опитвам се да измисля какво да кажа, но нищо не ми идва на ум. Хващам ръката ѝ. Студена е.

— Моля те, Жак, може ли да докосна лицето ти? Може ли да позволя на пръстите си да ми кажат онова, което очите не могат — какъв е носът, очите, устата и устните, за да си те представя? Твърде много ли искам?

Още не съм в състояние да промълвя нито дума. Толкова е тъжно да чувствам пълнотата на мрака ѝ. Вдигам ръката ѝ и я слагам на устните си. Тя се подпира на другата си ръка на възглавницата до главата ми.

— Благодаря. Много си мил.

Отначало само държи ръката си на устните ми, леко помръдвайки с пръсти. Все едно ме целува. После започва нежно да гали мустаците ми с върха на пръстите си, като леко ги плъзга към ъгълчетата на устата ми. Гъдел ме е, но не помръдвам. Чувствеността на допира ѝ е невероятна.

Мирабел изучава края на носа ми, като леко пъха върха на пръстите си в ноздрите ми и нежно опипва извивките.

— Жак, имаш толкова много косъмчета в носа си. Такива ли са всички мъже? И аз имам, но не са толкова твърди и не толкова много.

Потискам надигащото се желание да се изсмея, протягам ръце и я прегръщам.

— Мисля, че нямам повече косъмчета в носа отколкото другите мъже, Мирабел. Едно време, когато ходех на бръснар, подрязвах с края на ножицата само косъмчетата, които се показваха, но смятам, че така е нормално.

Сега пръстите ѝ изучават дължината на носа ми. Палецът и показалецът се задържат по нежните страни там, където стигат до

ъгълчетата на очите ми. Затварям очи. Няма начин да не докосне очните ми ябълки — най-ценното, което притежавам. Мирабел сякаш прочита мислите ми. Може би по някое леко движение на лицето ми.

— *Няма да ти причиня болка. Само се отпусни. Така научавам много за теб и за мъжете изобщо.*

Тя нежно прокарва пръстите си един по един по клепачите ми, леко гъделичкайки миглите с нокти. Трябва да призная, че ми е приятно. Мисля, че никой не ми е обръщал такова внимание.

Мирабел плъзга палци по веждите ми, като леко ги натиска. Премества се, така че да се притисне до мен, после вдига ръце, за да прокара едновременно двата си палеца по веждите ми.

— *Надявам се, че нямаш нищо против, Жак, но искам да усетя различията в двете страни на лицето ти. Знам, че двете половини на моето не са еднакви, нито твоите. Мисля, че това е важно за начина, по който изглежда лицето. Така ли е?*

— Да, Мирабел. Художниците винаги се съобразяват с тази особеност, когато рисуват портрети. Всеки човек представлява две личности в едно лице и тяло.

— *Очите ти са толкова дълбоко разположени, Жак. А челото ти е изпъкнало. Така ли е с всички мъже? Това сигурно ви прави да изглеждате много по-примитивни от жените, ако другите жени приличат на мен.*

— Очите ми са по-надълбоко и челото ми е по-изпъкнало, отколкото на повечето мъже, Мирабел. Но общо взето, всички мъже са такива. И не всички жени имат нежни и меки лица като твоето. Мисля, че това е защото си незряща и защитена от действителността. Лицето ти не е загрубяло като на повечето жени.

Сега тя е сложила ръце на слепоочията ми и нежно проследява бръчките над веждите. Пръстите ѝ се движат по цялата им дължина. Само слепец или музикант може да докосва толкова леко. От време на време спира, но изобщо не усещам, че ръцете ѝ са на лицето ми, с изключение на хладината им.

Сетне прокарва пръсти през косата ми. За щастие още не съм оплешивял. Това ми се е предало по наследство. Косата ми посивява на слепоочията и надолу, към брадата. Чудя се дали Мирабел ще може да различи сивите косми от другите, по-твърдите.

Пръстите ѝ нежно преминават през косата ми, като леко подръпват черепа. Това ми действа много успокояващо.

— *Имаш прекрасна коса, Жак. И е по-хладна от лицето ти. Много ми е приятно да я докосвам. Сякаш е вода и тече между пръстите ми.*

— И на мен ми е приятно да усещам пръстите ти в косата си. Много си нежна.

Тя плъзва ръце към ушите ми и прокарва пръсти по мидата и меката долна част. Прави го едновременно с двете уши. За да го стори, ляга върху мен.

Изучава вътрешността им с нежните връхчета на пръстите си, проследявайки извивките. Това вече започва да ме възбужда. Ушите ми са много чувствителни. Усещам трепет, но се опитвам да не му обръщам внимание. Съсредоточавам се върху самото усещане, а не върху сексуалното му въздействие. В края на краищата, това са само ушите ми.

— *Но, Жак, в ушите имаш дори повече косъмчета, отколкото в носа. Сигурен ли си, че чуваш? Не си ли опитвал да ги подстрижеш? Усетя ли, че имам такива косъмчета, аз ги отрязвам. Не се ли грижиш за себе си?*

Мирабел е като майка. Откривам, че се отпускам.

— Предполагам, че не съм толкова внимателен, Мирабел. Но не бива да забравяш, че съм живял по улиците и на тавана. Нямах много време да подрязвам косъмчетата в носа или в ушите си, пък и нямах огледало.

— *Това не е извинение. Аз ги подрязвам, пък съм спяла. След някой друг ден ще подстрижа косъмчетата в ушите ти. Не се притеснявай. Няма да те порежа. Много съм добра с ножниците. Не забравяй, че живея на улица „Сизо“^[1].*

Слагам ръце върху нейните. Бавно ги смъквам към устните си. Целувам върха на всеки пръст, като ги държа доближени един до друг.

— А сега, мисля, че трябва да заспиваме, Мирабел. Утре, когато материалите пристигнат, ще имаме много работа. Казаха, че ще ги доставят в девет часа. Аз ще тичам, а ти ще правиш упражненията си. Сетне ще подготвя стаята за работа. Имаш ли стълба? Ще ми е необходима.

— Да, мисля, че в мазето има стълба. Както и някои инструменти, които може да ти послужат.

Тя се навежда и ме целува бързо и съвсем леко по устните. После става.

— Не беше много неприятно, нали? Сега те познавам по-добре. По-хубав си, отколкото предполагах.

Мирабел се обръща и излиза от стаята ми. След около пет минутен размисъл в мрака, аз заспивам.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Толкова сме близки, когато работим заедно. Имам чувството, че знам точно какво прави Жак и какво иска да направи. Сливаме се в едно цяло.

Но какво ли мисли за спалнята ми? Желанието ми е толкова детинско и същевременно порочно — стая на проститутка. Той знае какво искам и ще я направи така. Ще ми помогне да се почувствам като кралица, при това обичана.

А после, когато бяхме на „Фюрстенберг“, Жак ме накара да почувствам, че рисува площада на моите мечти. Самият той се държи детински. Подозирам, че отчасти това го прави художник и ме кара да го обичам толкова много. В известно отношение приличаме на две играещи деца.

Трябва да внимавам да не бъда нахална и твърде самоуверена в описанията на личния ми свят, в който живея. Жак не бива да чувства, че разбирам неговата слепота. По вибрациите и близостта ни усещам, че той не съзнава това.

Беше толкова чудесно да докосвам лицето и да усещам твърдостта на кожата му и прекрасните извивки на носа, ушите и устата. Допирът до силното му тяло ме накара да се разплача.

---

[1] Ciseaux — ножици (фр.) — Б.пр. ↑

Доставката от универсалния магазин идва навреме. Аз бягах, изкъпах се и тъкмо свършваме с кафето, когато Мирабел застава неподвижна и вдига глава.

— *Чувам непознати стъпки по стълбите. Вероятно доставката от универсалния магазин е тук.*

Не мога да повярвам. Франция е прословута с неточността си. Отварям вратата и един мъж в синьо работно облекло ми връчва сметката. Преглеждам я и сверявам цените с онези, които съм си записал предишния ден. После му казвам да внесе нещата. Давам сметката на Мирабел и ѝ казвам за каква сума да напише чек. Няма допълнителна такса за доставянето.

Не помагам на носачите, защото искам да прегледам материалите, да се уверя, че всичко е там и е с цвета и качеството, които поръчах. Всичко е наред. Давам на двамата десет франка бакшиш и те си тръгват.

Сетне отивам с Мирабел в мазето, което всъщност представлява склад. Тя взима ключовете от дъската до вратата и тръгва надолу по стълбите. Вървя след нея.

— *Не съм слизала тук от много години. Преди да излезе в пенсия, портиерката ми даде ключовете. Единият е за цялото мазе, а другият — за нашата изба.*

Тя се обръща и ми подава ключовете.

— *Мисля, че номерът на нашето мазе е написан на етикета.*

Вървя след нея в тъмния коридор. Стигаме до вратата в дъното. Запалвам осветлението. За мазето се слиза по стръмно каменно виещо се стълбище. Опипвам стените, докато намеря дървената врата със същия номер като на етикета. Пъхам огромния ключ в полуръждясалата ключалка. Мирабел стои до мен.

Намирам стълбата — дървена, с осем стъпала. В днешно време почти всички такива стълби са от алуминий. Мисля, че не съм виждал като тази — дъбова, яка и тежка. Намирам и сандък с ръждясали

инструменти. Взимам дървен чук и клещи, които още се отварят и затварят, две отвертки с дървени дръжки, малък трион и цикла. В сандъка има някои поразителни инструменти като дървени рендета и шублери във всякакви размери. Такива неща няма да ми трябват. Поне се надявам, че ще е така. Чудя се кой ли ги е използвал, защото подобни инструменти не са необходими за домашен ремонт.

— *Тези инструменти са на баща ми, Жак. Мисля, че никой не ги е докосвал, откакто той замина за фронта. Божичко, тук мирише на гробница. Забравила съм това. Преди да напусне, портиерката ми носеше бутилки от виното на Роланд. Виждаш ли ги? Сега, след като и двамата пием от виното, запасите ми горе са на привършване. Вероятно друг път ще качим още. Но сега, моля те, нека да се върнем горе, където има чист въздух и топлина.*

Слагам стълбата на рамо и взимам инструментите, които бях отделил на пода на избата. Гледам как Мирабел се качва пипнешком по стръмните виещи се стъпала. Обръщам се да заключа вратата. Премествам стълбата и тръгвам нагоре. На първия завой разбирам, че няма да мина със стълбата, която държи под мишница. Трябва да използвам и двете си ръце и да я държа отвесно. Оставям инструментите до стената.

— Мирабел, внимавай да не се спънеш в инструментите. Сложих ги в левия край на шестото стъпало от долу нагоре.

— *Благодаря, Жак. Чух, че ги оставяш. Не можеш да минеш завоя със стълбата, нали?*

— Точно така, Мирабел. Трябва да я вдигна с две ръце.

Вдигам стълбата и минавам завоя. Местя я насам-натам, докато стигам до вратата на апартамента. Заключена е. Надявам се, че Мирабел е взела ключа си. Забравих моя. Тя идва. Носи инструментите. Оставя ги на пода, бръква в престилката си и изважда ключа. Отваря вратата. Минавам покрай нея.

— Не трябваше да носиш инструментите, Мирабел. Щях да се върна да ги взема.

— *Това ми достави удоволствие, Жак. Беше нещо, което можех да направя. Нямах представа колко ми е приятно да помагам. В действителния свят мога да правя толкова малко неща.*

Работя през целия ден. Почивам само, докато обядвам. Мирабел настоява следобед да отида да рисувам, но аз съм обсебен от ремонта. Забравил съм колко е приятно да се заловиш с един дом и да работиш, докато го направиш такъв, какъвто искаш. Не съм се занимавал с това, откакто живеехме в малката къща до моста на Саут Стрийт във Филя.

Мирабел излиза да нахрани гълъбите, но се връща много преди камбаните да започнат да бият.

— *Имаш ли нещо против да стоя тук, докато работиш? Много ми е приятно да слушам как изстъргваш стените и удряш с чука. По звуците се опитвам да разбера какво точно правиш.*

— Разбира се, Мирабел, остани. Твоята компания ми харесва. Ще се опитам да ти обяснявам какво правя. Но гълъбите ти няма ли да бъдат разочаровани? Не искам да крада от времето, определено за тях.

— *О, Жак. Знам, че не харесваш моите гълъби. Моля те, не ми се подигравай.*

— Не. Говоря сериозно. Колкото повече те опознавам и мисля за това, толкова повече осъзнавам, че не съм бил прав за гълъбите. Вярно, че не ги харесвах като птици, но сега ми се струват чудесно невинни, доверчиви и търпеливи. Може би това се дължи на дългогодишната ми работа в Ем Би Ай. Там ценяха само ума, конкурентоспособността и пробивността. Мисля, че наистина научавам някои неща от гълъбите — така, както ти каза. Нещо повече, уча се и от теб, Мирабел.

Тя не казва нищо. Стои и се усмихва — типична усмивка на гуру, нещо, което обикновено не понасям. Знам, че е доволна. Вероятно мисли, че го казвам, само за да ѝ доставя удоволствие, но аз не лъжа. Това е част от промяната, която усещам, че настъпва у мен. Мирабел нарушава вълшебния миг.

— *Ако мога да ти помогна с нещо, само кажи. Много ще ми бъде приятно.*

Вероятно го казва само от учтивост, но когато започвам да лепя звукоизолационните плочки на тавана и после корка на стените, откривам, че Мирабел много ми помага — качил съм се на стълбата и тя ми подава плочките. Казвам ѝ какво правя — намазвам плочките с лепило и ги залепям.

— *Няма ли да е по-лесно и бързо, ако аз ги намазвам и ти ги подавам?*

— Мисля, че ще бъде трудно за теб, Мирабел. Лепилото трябва да е дебел слой и да покрива цялата повърхност на плочката. Пък и ще се изцапаш.

— *В кухнята имам гумени ръкавици. Нека да опитам.*

Тя се отдалечава и се връща с розови гумени ръкавици. Слизам от стълбата, като си мисля, че това ще забави работата. Как може една сляпа жена да размазва лепило, когато повечето зрящи хора не умеят да го правят, както трябва? Разстилам вестници на пода и натрупвам плочките до тях. Давам ѝ да пипне специалната назъбена цикла, която купих за размазване на лепилото. Показвам ѝ как става и слагам пръста ѝ върху лепилото, за да разбере колко дебел да е пластът. Мирабел е коленичила до мен. Кима. Качвам се да залепя плочката на тавана. Започвам от ъгъла до прозорците. Поглеждам надолу. Мирабел вече е намазала безупречно друга плочка, готова за мен. Взимам я.

— *Добре ли е?*

— Идеална е, Мирабел. Ти си жена-чудо.

— *Може би съм само щастлива. Пък и се чувствам като истинска жена, като работя заедно с мъж и това ми доставя огромно удоволствие.*

Тя е отново на колене и намазва следващата плочка, докато говори.

Работата върви много бързо. Мирабел коленичи, става и протяга ръка да ми подава плочките. Осъзнавам, че върша по-лесната, а тя — по-трудната работа. След около петнайсет минути, когато сме облепили целия ъгъл, премествам стълбата. Сложил съм всички мебели в единия ъгъл на стаята и съм ги покрил със стари вестници.

— Мирабел, искаш ли да си починеш?

— *А ти уморен ли си, Жак? Сигурно е много трудно да стоиш на стълбата и да протягаш ръце към тавана. Дори не мога да си го представя.*

— Не. Работата, която ти вършиш, е много по-изморителна. Мислех за теб. Не си ли уморена?

— *Ще ти кажа, когато се изморя. Не съм толкова стара и съм в добра форма.*

По обед сме направили повече от половината таван. Камбаните току-що се спрели да бият. Слизам от стълбата,хващам Мирабел за ръцете и я изправям.

— Ще ядеш ли, Мирабел?

— О, да. *Време е, нали? Сутринта сложих на печката чудесно говеждо по бургундски, което вече трябва да е готово.*

Тя сваля ръкавиците и се насочва към кухнята. Маха капака на тежката черна тенджера и аз усещам мириса на говеждото. Уханието му е по-силно от миризмата на лепилото за плочки. Ръцете ми лепнат и съм изцапал косата си на няколко места. Отивам в банята да се измия.

Когато излизам, Мирабел вече е подредила масата и слага салатата. Съвсем не ѝ личи, че е работила цяла сутрин. По дрехите ѝ няма капка лепило и косите ѝ не са разрошени. Придърпвам стол и сядам.

Обядваме царски.

— Мирабел, как си станала такава чудесна готвачка? Не съм ял по-вкусно говеждо по бургундски.

— *Готвех за сестра си, докато беше жива. Роланд ми показва много неща, които бе научила от майка ни. Справях се. Пък и когато си спял, другите ти възприятия се изострят. Обичам да ям, да мириша храната и да я опитвам. Но не ям много и внимавам. Горката Роланд винаги се ядосваше, че се храня бавно. Харесва ми, че и ти ядеш бавно.*

— Това е нещо, което научих едва наскоро, Мирабел. От време на време, когато живеех на улицата, единственото, което исках, беше алкохол. Сетне, когато започнах да се съвземам и да си готвя на тавана, се научих да различавам вкуса на различните зеленчуци — моркови, картофи и лук. За пръв път през живота си не бързах. Тогава разбрах, че времето е мое и дребните удоволствия като яденето са една приятна част от него.

— *Много мъдро от твоя страна. За млад човек си научил много.*

— Не съм толкова млад, Мирабел. Казах ти, че съм на четирийсет и девет. Скоро ще стана на петдесет — половин век.

— *О, това е нищо. Предстои ти още много вълнуващ живот.*

Забравил съм на колко години е Мирабел. Според моите изчисления тя е двацет и две години по-възрастна от мен. Трудно ми е да повярвам. Поглеждам я как изискано реже месото и се храни. Тя усеща, че я наблюдавам, вдига глава и се усмихва. После отново поглежда надолу, към храната. По някакъв начин сме си казали нещо, без да говорим.

Работим целия следобед. Имам специален инструмент за изрязване на плочките, които залепям в ъглите. Първо ги оформям, Мирабел ги намазва с лепило и сетне ги залепям. Става бързо и свършваме, преди камбаните да бият в шест часа. Слизам от стълбата и оглеждам тавана. Плочките са хубави и стаята ми е много по-светла. Мирабел застава до мен.

— *Можеш ли да ми опишеш как изглежда? Знам, че се гордееш с работата си. Също като с картините ти — усещам, че си доволен по гласа ти и по начина, по който се движиш. Опитай се да ми разкажеш. Моля те.*

— Няма нищо сложно, Мирабел. Сега, вместо мръсен и тъмен, таванът е бял. Плочките са залепени една до друга и отразяват светлината, влизаща през прозореца и вратата. Стаята е много по-светла от преди.

— *Звучи чудесно. Благодаря. Беше ми приятно да работя с теб, Жак. Това беше още един специален ден. Хайде да вечеряме.*

— Първо ще почистя и ще върна леглото на мястото му. Сложих вестниците на кухненския бюфет, за да можем да ги използваме следващия път. Между другото, Мирабел, откъде имаш тези вестници?

— *Портиерката ми ги дава. Ти разкри една от малките ми тайни. Друг ще ти покаже какво правя с тях.*

Вечерта си лягам и усещам, че мускулите на гърба и раменете ми са схванати. Освен това се улавям, че чакам. Не се налага да чакам дълго. Вратата се открява — достатъчно, за да видя Мирабел.

— *Може ли да вляза, Жак? Много ли си изморен?*

— Влез, Мирабел. Откровено казано, лежа в тъмното и те чакам. Не мога да разбера какво прави една сляпа жена с всичките онези вестници. А може би всъщност не си сляпа и разиграваш някакъв номер.

Тя влиза и затваря вратата.

— *Не бъди жесток, Жак. Друг път ще ти разкажа за вестниците. Онова, което правя с тях, е вероятно странно, но когато си спял, трябва да се възползваш от всички възможности.*

Мирабел се отпуска на леглото до мен. Очите ѝ са широко отворени. Едва ги виждам в мрака. Наистина е трудно да повярвам, че

тя е незряща и седемдесет и една годишна. Косите ѝ са сплетени и плитката пада над лявото ѝ рамо както преди. Ухае на рози и на люляк. Този път е облякла друга нощница. По краищата на дългите ръкави има дантела и не е толкова стегната около шията. Хващам ръката ѝ.

— Искаш ли да ме изучаваш още, Мирабел? Има ли още нещо, което желаеш да научиш за мен?

— *Не ми се подигравай, моля те. Искам да знам колкото е възможно повече за теб. Да те опозная не само като мъж, но и като човек. Има ли нещо лошо в това?*

— Не, Мирабел. Разбирам те много добре. Сигурно е ужасно да си толкова самотна.

— *Но сега не съм сама.*

Пускам ръцете ѝ и тя ги слага на ушите ми. Държи палците върху отворите и не чувам нищо. Ръцете ѝ се плъзгат по врата ми бавно, сякаш нахлуват в чужда територия. Отново ляга на гърдите ми и ръцете ѝ се срещат зад врата ми. Сключва пръсти там и нежно подръпва кожата, сякаш проверява колко тежи главата ми.

— *Главата ти е толкова голяма. Сигурно е два пъти по-голяма от моята. Знам, че си най-малко трийсет сантиметра по-висок от мен, но никога не съм предполагала, че главата ти е толкова голяма и тежка.*

Ръцете ѝ се придвижват към лицето ми. Пръстите ѝ са леки като пеперуди, но в същото време, тъй като влизат във всяка вдлъбнатина и бръчка, тя сякаш извайва скулптура и оформя главата ми. Спира на гърлото. Палците ѝ са на ключиците ми.

— *Би ли казал нещо, Жак? Моля те. Искам да почувствам как гърлото ти вибрира, когато говориш.*

— Какво, искаш да кажа?

— *О, да, много хубаво вибрира. По-силно от моето. Моля те, кажи още нещо. Говори.*

Мълча. Не знам какво да кажа, но после се сещам.

— Мирабел е в леглото ми. Ръцете ѝ са на гърлото ми и ме изучават. Тя е чудесна жена, най-невероятната, която познавам. Прави живота ми все по-въълнуващ и се надявам, че мога да сторя същото за нея.

Спирам да говоря. Тя е склонила глава на гърдите ми. Ухото ѝ е до сърцето, а ръцете — на врата ми.

— Беше много хубаво, Жак. И онова, което чух и онова, което почувствах, докато говореше. Чувам и сърцето ти. Бие много силно и бавно. За пръв път чувам как бие едно сърце. Понякога усещам как моето пулсира в главата или в китката ми, но никога не съм чувала истинско сърцебиене. Прилича на тихо бучене и не е равномерно. Досуц Бах — понякога на два-три, дори на четири гласа. Прекрасно е — по-хубаво, отколкото да слушам водата или дори камбаните. Това са звуците на живота и на нещата, които продължават да съществуват в мрака. Както правя аз — живея, без да виждам и без да ме виждат.

Вдигам ръце и леко ги слагам на гърба ѝ.

— Аз те виждам, Мирабел. Чувствам те и долавям уханието ти. Ти си тук, с мен, в това легло.

Тя дълго лежи така. Започвам да мисля, че е заспала. Да я вдигна ли на леглото до мен? Не, това би означавало да се възползвам от възможността. Размърдвам се и Мирабел премества глава. Слагам ръце върху нейните. Преплитаме пръсти. Тя започва нежно да изследва пръстите ми, без да вдига глава от гърдите ми. Прокарва ръка по цялата дължина на всеки пръст, като спира за малко на ставите и натиска ципите. Започва с палеца и завършва с кутрето. Изследва дланта и стига до китката. Ръцете ѝ се движат независимо една от друга и галят дланите ми. После ги обръща и проследява вените и кокалчетата по външната страна, леко докосвайки косъмчетата. В тъмното Мирабел открива за себе си и за мен неща, които не знаех и това е толкова успокояващо и отпускане.

Долепя длани до моите и вдига глава.

— Мисля, че ръцете ти са два пъти по-големи от моите. Това е също нещо, за което не съм мислила. Понякога, когато правиш определени неща, не ги ли чувстваш твърде големи? И са толкова силни, че ако искаш, можеш да счупиш ръката ми, без дори да забележиш. Мъжете наистина са различни от жените, нали?

— Ръцете ми не са особено големи, Мирабел. Познавам няколко жени с по-големи ръце от моите, но са по-грациозни и с по-дълги пръсти. Нямам ръце на художник. По-скоро са като на работник. Но въпреки това се занимавам с рисуване. Хората обикновено се разочароват, като видят, че нямам дълги тънки пръсти „като на художник“.

— *Аз не съм разочарована. Мисля, че ръцете ти са свършени. Не знаех, че ръцете могат да бъдат като твоите. Ах, тази вечер научих много. Благодаря ти, Жак. Сега ще те оставя да се наспиш.*

Без да се пускаме, Мирабел се навежда и ме целува по устата — нежно, но задържа устни. Опитвам се да отвърна на целувката ѝ, но тя става. Стои до леглото ми няколко минути, сетне излиза от стаята. Усещам, че заспивам. Чувствам се приятно разглезен и спокоен в това голямо легло.

На другата сутрин на закуска решаваме, че следобед ще излезем да рисуваме. Успяваме да залепим корка на едната стена. Изглежда добре. Мирабел отново ми помага — намазва парчетата корк с лепило и ми ги подава. Питам я дали е схваната от вчера и тя отговаря, че упражненията по йога са я направили силна и гъвкава. Трябва да призная, че когато се качвам на стълбата, тук-там усещам болки, но сетне ми минават.

И така, след вкусния обяд излизаме да рисуваме. Този път ще бъдем на улица „Канет“, която гледа нагоре, към площад „Сен Сюлпис“. Това е един от любимите спомени на Мирабел. Тя иска да застанем на тротоара, на около трийсет метра от площада, от едната страна на пресечката между улиците „Гизард“ и „Канет“. Разполагам се там и съм разочарован, защото почти не виждам площада. Бих искал да включа част от фасадата на църквата и фонтана, но те са скрити от сградите пред тях.

Опитвам се да измисля някаква композиция. Мирабел започва да говори.

— *Не е ли красиво — колоните на църквата, водата, която се плиска във фонтана и светлината, прозираща през дърветата? Знаеш ли, това са едни от малкото кестени в Париж, които имат червени цветове. Обичам да гледам площада оттук заради редицата тъмни сгради, след които се открива площадът с цялата си светлина и вода. Все едно излизаш от тунел. Не е ли така?*

Чудя се дали да ѝ кажа. Ако искам да видя гледката, която тя описва, трябва да измина около петдесет метра нагоре по улицата и да се приближа до площада.

— Мирабел, сигурна ли си, че това е мястото, където искаш да бъдеш — встрани от площада и от другата страна на улица „Гизард“?

— *Да. Не е ли красиво?*

— Ами, Мирабел, честно казано, оттук не виждам площада много добре. Съзирам само камбанарията на църквата, извисяваща се над другите сгради и откритото пространство между колоните и фонтана. Сигурна ли си, че това е мястото, откъдето искаш да рисуваме?

— *Ох, Жак, толкова съжалявам. С течение на годините вероятно съм объркала нещата. Мислех, че улица „Гизард“ се вижда оттук. Ала не е така, нали?*

— Може би си смесила различните гледки в представите си, Мирабел. Всички тези сгради изглеждат на повече от сто години и не мисля, че нещо е преместено. Убеден съм, че трябва да се приближим до площада.

— *Добре, щом казваш. Ще можеш ли да промениш нещата? Да нарисуваш сградите оттук и да оставиш място за площада, а после да се приближим, така че да го виждаш целия и да го включиш в картината? Можеш ли да направиш това? Така на преден план ще изпъква улица „Гизард“.*

Налудничава идея. Мирабел всъщност композира картини, без да вижда нищо. Отначало ми се струва откачено и истинско издевателство върху действителността. Но сетне възможностите нахлуват във въображението ми. Вече нищо не може да ме спре. Щом картината съществува в представите на Мирабел, аз мога да я пресъздам на платното, така че всички да я видят. Защо не?

Тръгвам нагоре по улицата, докато намеря място, откъдето виждам всичко, което описва Мирабел, после се връщам. Ще бъде хубав трик. Мога да го направя. В края на краищата, не се опитвам да изработвам архитектурни чертежи на Париж. Моите картини изразяват любовта — към Париж, към Мирабел и нейната любов към мен. Сядам до нея и обяснявам какво съм намислил.

— *Ще бъде прекрасно, Жак. Така всеки ще може да види моите представи, макар че те в действителност не съществуват. Това ще бъде нашето лично виждане за Париж — такъв, какъвто ние сме го създали. Чудесно.*

Започвам да рисувам. Правя улицата малко по-широка и пропускам няколко сгради, за да има повече място за площада. По-трудно е, отколкото предполагах. Не искам да изкривявам перспективата и пропорциите толкова много, че да изопача самата картина. Правя го от художествени съображения, а не само заради достоверността. Накрая оставам доволен от „предната част“ и двамата с Мирабел се преместваме по-близо до площада. Рисувам всичко, което виждам там — фасадата на църквата, колоните и камбанарията.

Изобразявам площада, като изключвам колите и вметвам половината фонтан. На картината от него блика вода, макар че в действителност е пресъхнал. Обяснявам на Мирабел какво правя, а тя описва спомените си, игрите и пързаянето с кънки по леда на фонтана през зимата по време на войната. Разказва ми за камбанарията. Дълги години се извисявала само една. Обявили конкурс за построяването на втора. Човекът, който го спечелил и чийто проект бил осъществен, бил толкова жестоко критикуван от всички, които я видели, че се качил горе и скочил оттам. Гробът му бил точно до аркадата пред църквата. Не погребвали самоубийците в свещената земя. Така поне ѝ казала Роланд.

Това ми напомня за архитекта на Виенската опера. Забравил да сложи стъпала под нея и от срам също се самоубил. Архитектите са смахнато племе — полухудожници и полузаятчийци, притиснати между въображаемото и реалното.

Пренасям кутията си и столчетата там, където започнах да рисувам, по-нататък по улица „Канет“ и изстисквам на палитрата боите за фона. Хубаво е, че си представям една по-широка и по-пълна панорама на площада. Мирабел ми казва, че името на улица „Гизард“ произлиза от херцог де Гиз, който имал тук конюшни и личният му телохранител живеел над тях. Трудно ми е да си представя, че този стар, но изискан квартал е бил обитаван от коне.

Мирабел пита как изглежда небето и дали има облаци. То е бледосиньо с тънки ивици бяло. Сигурно през нощта е валило, защото всичко изглежда чисто. Дори сградите блестят от чистота. А може би самият аз се чувствам пречистен. Мирабел седи в средата на малко петно слънчева светлина, която прониква между сградите зад мен.

Правя фона от тъмни и наситени хромово жълти нюанси, както изобразих сенките под лампите на „Площад Фюрстенберг“. После

отново премествам триножника и столчето нагоре, за да нарисувам началото на площад „Сен Сюлпис“. Там светлината е много силна, почти ослепителна. Фонтанът е започнал да свири и хората се възползват от възможността да поседят на слънце в малкото кафене на ъгъла, където улицата излиза на площада. Минувачите се спират да гледат, сетне продължават по пътя си. Чудя се дали разбират, че Мирабел е сляпа.

За дърветата използвам светложълта охра и малко червеникавокафяво, примесени със съвсем бледо зелено. Контрастът — дори на този етап — е страхотен.

Мирабел непрекъснато споделя спомените и виденията си, както правеше преди. Те не се отличават много от онова, което виждам, с изключение на объркването на местата. Или може би започвам да виждам като нея и нейните представи изместват действителността пред очите ми. Не ме е грижа.

Боята сякаш се лее. Спирам само, за да изстискам нови цветове върху палитрата. Откривам, че рисувам с много повече боя, по-бързо, знам какво да правя и не изпитвам онзи страх от грешки, който ме обсебваше преди. Нещо у мен се промени. Чувствам се все по-малко контролиран от Мирабел. Спогаждам се повече с нея и двамата работим като един екип.

Рисувам до пет часа. Времето сякаш не съществува. Няколко пъти ходих до площада и се връщах, а Мирабел ме следваше по петите. Има много минувачи и автомобили, но аз не им обръщам внимание. После, когато камбаните започват да бият, на рамото си усещам лекия допир на ръката ѝ.

— *Работиш много тихо, Жак. Само от време на време чувам, че столът ти изскърцва или си подсвиркваш. Сигурна съм, че рисуваеш нещо красиво.*

— И двамата рисуваме, Мирабел. Картината може би ще стане по-хубава от „Площад Фюрстенберг“. На това малко платно има толкова много светлина и пространство.

— *Вероятно трябва да спреш сега, докато не си твърде уморен. Грешка е да работиш, докато се измориш. После няма да искаш да започнеш отново. Да поседим няколко минути в някое кафене, да изпием по един „Виандокс“ и да послушаме камбаните в шест. Ти работи усилено и заслужаващ награда.*

Ставам и поглеждам картината. Мога да прекъсна работата. За сенките, които сградите хвърлят върху стените на другите постройки, ще ми трябва светлината на ранния следобед.

— Имаш право, Мирабел. Искам да остана съсредоточен. Лесно е, когато си развълнуван — бързаш и не го правиш, както трябва.

Прибирам боите и столчетата и ѝ предлагам ръката си. Тръгваме по улицата и сякаш влизаме в картината. Вървим и площадът се разгръща пред нас. Съжалявам, че Мирабел не може да го види. Как искам да споделя с мен онова, което аз виждам и чувствам.

Намираме свободни места пред кафенето срещу Кметството. Още има слънчева светлина, макар и вече хладна. Но е приятно.

— Не ти ли е студено, Мирабел?

— *Не, но нека да седна близо до теб. Може би хладината е само извинение, но искам да почувствам топлината на тялото ти и да усетя движенията ти. Така не съм толкова самотна и съм щастлива.*

Тя се сгушва до мен и ме хваща под ръка. Сервитьорът идва и аз поръчвам „Виандокс“ — нещо като бульон. Обикновено го поднасят с нарязана на дребно целина със сол.

Сервитьорът го донася бързо и иска да му платим, защото смяната му свършвала. Давам му парите и малък бакшиш. Той откъсва сметката и я пъха под чашата ми. Бульонът вдига пара и приятното му ухание се разнася във вечерния въздух. Наблюдавам как Мирабел се ориентира. Пуска ръката ми, сетне намира ръба на масата и чашата. Подавам ѝ целината и тя си слага малко. Хваща тежката бяла чаша за дръжката, леко я насочва с пръстите на другата си ръка и я поднася към устата си. Навеждам се над моята чаша и поглеждам кутията с боите, която е до мен. Картината е обърната с лицето към стената.

— *Бульонът е толкова хубав и горещ. Пари. Устните ми са много чувствителни.*

Опитвам го. За мен не е твърде горещ, но аз мога да пия врящо кафе. Затопля ме. Слагам си още целина.

— Искаш ли още целина, Мирабел?

— *Не. Така е добре. Само дето е твърде горещ.*

Тя върти глава и души въздуха.

— *Мислиш ли, че някой от минувачите би забелязал, че съм спяла, както си седя тук, Жак?*

— Самият аз понякога не съм сигурен, Мирабел. Мисля, че ти чувстваш много повече от всеки друг. Всички сякаш са се затворили в себе си. Не виждам усмихнати лица около нас. Ние сме единствените.

Тя се усмихва.

— *Вероятно по това ще познаят, че съм сляпа. И теб — че си художник.*

— С тези изцапани с боя дрехи и онази очукана кутия с платното зад мен със сигурност ще разберат, че не работя в Кметството отсреща.

Пием, а бульонът става все по-хладен. Мирабел го изпива и ставаме. Слагам на рамо кутията и тръгваме към къщи. По улица „Канет“ Мирабел тихо си тананика. Познавам прелюдията на Бах, която тя изсвири за мен.

— *Да, Жак, непрекъснато ми се върти в главата. Трябва отново да я чуя. Има някои откъси, които още не свиря добре.*

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Снощи бяхме толкова близки. Не съм мислила, че мога да бъда толкова близка с някого. Ръцете ни се сляха. Усещането беше толкова силно. Жак е много мил. Понякога започвам да мисля, че и той ме обича. Ала това е невъзможно. Не бива да забравям, че съм само една възрастна сляпа жена.

После, докато работехме заедно, аз се чувствах полезна и част от нещо, което се прави. Това ми дава такава надежда и радост. Жак не казва само от учтивост, че помагам. Той не можеше да се справи сам. Аз наистина участвам в работата.

На улицата, докато рисувахме площада, ние отново се сближихме — макар и по друг начин. Мислите ни се сляха и образуваха един специфичен личен свят, в който исках да го прегърна и целуна и да го накарам да ме обикне. Дали и другите изпитват същото? Това ли имат предвид, когато казват, че са влюбени? Не мога да повярвам. Знам, че онова, което Жак и аз преживяваме заедно, е нещо изключително и по-голямо от самия живот.

Ах, как искам отново да свиря за него! Музиката е единственото, с което мога да му се отблагодаря. Когато свиря, сърцето ми отлита със звуците и си представям как влиза в ушите му и в него, и аз съм с музиката, и съм негова.

През нощта тя идва отново, точно когато съм се изтегнал и се чувствам добре. Очаквах я. Чудя се какво ще бъде извинението й този път. Отмествам се и Мирабел сяда на леглото ми. Няколко минути мълчи.

— *Жак, бъди откровен е мен. Сърдиш ли ми се, когато идвам при теб, а ти искаш да спиш?*

— Не, Мирабел, много ми е приятно да си с мен.

Питам се докъде ще доведе всичко това. Не лъжа. Наистина ми е приятно да е с мен. Ухае на чисто, нежна е и се държи като момиче, докато ме изучава. Не мога да не се зачудя какво още иска.

— *Нахална ли съм? Плаша ли те, когато искам да бъда с теб и да те опозная физически по този начин? Само бъди честен с мен. Много съм щастлива, само като живееш с мен. Знаеш това.*

— Мирабел, ще ти кажа, ако направиш нещо, което не искам. Възбуждам се, когато ме докосваш. Ще ти кажа, ако прекалиш.

— *Може ли да легна до теб, Жак? Не съм лежала до друг, освен до майка си. Твърде много ли ще бъде?*

Чудя се дали говори за времето, когато е лежала с мъртвата си майка или когато е спала с нея като дете.

Разгръщам завивките. Мирабел става и без да пророни дума, отново сяда на леглото и пъха крака под юргана. Краката й са студени. Завивам я и тя се обръща към мен. Прегръщам я. Дълго мълчим.

— *За мен е толкова силно усещане да бъда с теб така, Жак. Зрящият не знае колко много означава докосването и допирът за един слепец. Повечето време съм толкова самотна.*

В отговор я притисвам в прегръдките си. Толкова е крехка и лека. Сгушва се на рамото ми и усещам, че тялото й трепери. Плаче. Притискам я още по-силно до себе си, а тя вдига глава и виждам лицето й в тъмната стая.

— *Това не е честно спрямо теб, нали, Жак? Възползвам се от теб — от твоята доброта, любезност и приятелството ни. Знам, че*

съм стара, а ти — млад.

— Щастлив съм, Мирабел. Радвам се, че си в леглото ми, до мен. Отдавна не съм спал с някой.

— *Аз спя повече от шейсет години сама, Жак.*

Отново се умълчаваме. Тя скланя глава на гърдите ми. Знам, че слуша сърцето ми. Сигурно чува, че то бие по-бързо и по-учестено от предишния път. Прошепвам в ухото ѝ.

— Искаш ли да ме „изучиш“ още малко, Мирабел? Има ли още нещо, което искаш да знаеш?

— *Бих искала да знам всичко за теб, Жак. Ужасно ли е?*

Изхлузвам фланелката през главата си. Мирабел слага ръце на гърдите ми.

— *Ох, Жак, целият си космат — като котка, куче или някакво друго животно.*

Прокарва ръка по гърдите ми, като бавно я плъзга по ребрата и вдлъбнатините между тях. Наистина съм окосмен повече от другите мъже. Имам косми дори на гърба. Лори винаги се срамуваше от мен, когато ходехме на плаж. Не казваше нищо, но го прочитах в очите ѝ. Мирабел разрошва космите ми по различен начин — дърпа ги между пръстите си и ги пуска.

— *Толкова са дълги и гъсти. Не ти трябва дрехи. Космите могат да те топят. Не знаех, че мъжете са такива.*

— Не всички мъже са космати като мен, Мирабел. Но по тялото ми има части, които не са толкова окосмени. Така че ще ме арестуват, ако се опитам да изляза без дрехи. Пък и ще ми е студено.

Тя плъзга единия си крак между моите. Ръцете ѝ едновременно намират зърната на гърдите ми. Бавно и внимателно приглажда настрани косъмчетата, докато оголва зърната. Те започват да се втвърдяват и усещам, че гърбът ми настръхва. Нещо друго също се надига. Чудя се дали Мирабел го усеща.

— *И мъжете имат такива неща, нали? Знам, че женските гърди са по-големи. Мама ми каза това, когато моите започнаха да растат. За тринайсетия рожден ден ми купи сутиен. Бях много горда. Ако искаш, можеш да докоснеш гърдите ми, Жак. По-големи са от твоите, но не толкова големи, колкото когато бях млада. А в момента се втвърдяват, сякаш ми е студено, но съвсем не чувствам*

студ. Твоите малки зърна също се уголемяват и втвърдяват, но никога няма да станат като моите, нали?

Защо съм толкова възбуден? Може би защото никоя жена не ме е „откривала“ по този начин. А може би са го правили, но не са ми казвали. Преди да срещне Дидие, Лори много се срамуваше от собственото си тяло, както и от моето. Почти винаги се любехме на тъмно, както сега, но този път Мирабел ми казва всичко, което чувства и задава въпроси.

— Не, Мирабел, нищо не може да направи гърдите ми големи като твоите.

— *Моите вече не са толкова големи. Много исках да имам бебе, което да суче от зърната ми. Исках да имам толкова много неща, но не ги получих.*

Тя се навежда и търка лице по гърдите ми. Ръцете ѝ се плъзгат по ребрата ми и аз едва не подскачам, защото ме е гъдел.

— *Жак, може ли да посмуча зърната ти? Глупаво ли е? Много бих желала. Пък и искам да усетя вкуса ти. Вкусовите възприятия са толкова важни за незряция.*

Лежа неподвижен, докато тя докосва с език зърната ми и после обвива устни около тях. Мислех, че няма да почувствам разликата между езика и устните ѝ, но не е така. Изпитвам силна възбуда — както никога досега.

Тя смуче първо едното зърно, после другото и ближе около върха. Зърното, което не ближе, е хладно и влажно и става все потвърдо, докато накрая добивам представа какво изпитва жената, когато мъжът гали и целува гърдите ѝ. Усещането се придвижва нагоре към ушите ми.

Мирабел се придърпва по-близо до лицето ми. Започва да опитва с устни и език врата и ушите ми. Целува пространството около тях и нежно тласка език дълбоко в ушите. Не чувам друго, освен как преглъщам. Лежа неподвижен, отпуснал ръце от двете страни на тялото си. Сега тя е сложила ръце на тила ми и обръща главата ми насам-натам, докато внимателно ме „изучава“ и ближе. Все едно котка ближе малкото си. Опитвам да се отпусна. Тя надига главата ми и ме целува по устата.

— *Имаш ли нещо против, Жак? Толкова много искам да опитам вкуса ти. Много ми харесва. Смесица от сол, кожа и нещо като бас*

клавишите на моя клавесин — нежно и резониращо. Доставя ми огромно удоволствие. А на теб приятно ли ти е?

— Да, Мирабел, много.

Тя сгущва глава под лявата ми мишница.

— Може ли да остана да спя при теб тази вечер, Жак? Кажи ми да те оставя, ако е неудобно. За мен ще бъде прекрасно.

— Разбира се, Мирабел, щом искаш. Много бих искал да спиш до мен.

Тя слага ръка на гърдите ми и се сгущва още по-близо до мен. Чувствам се толкова удобно и естествено с нея. Никога не съм изпитвал толкова силна сексуална възбуда — без мотив и посока. Знам, че всичко, което правихме, не води към секс, а е начин да се опознаем и сближим.

Никога не бих могъл да обясня на Лори или на някой друг какво се случи тази нощ. Или ще ми се изсмеят, или няма да повярват. И аз самият едва го вярвам, ала знам, че е истина. С тази мисъл се унасям в сън.

Събуждам се. Мирабел не е при мен. През прозореца влиза слънчева светлина. Отначало се изненадвам, че не съм с фланелката си. После си спомням.

Решавам, че ще бъде страхотно да тичам без анцуг. Навън може и да е хладно, но едва ли ще ми е студено, щом грее слънце. Поглеждам часовника си. Осем часа. Отдавна не съм спал толкова до късно.

Обличам спортния екип и тихо се промъквам във всекидневната. Чувам, че Мирабел се упражнява на клавесина. Вратата на музикалната стая е затворена — вероятно за да не ме събуди. Чудя се кога ли е станала от леглото ми. Може би когато съм заспал, а може би когато камбаните са започнали да бият в шест сутринта.

Взимам ключа от дъската до вратата и малкото дребни пари от нощното шкафче до леглото ми и излизам. Тичам по улица „Канет“ и стигам до Люксембургските градини. Чувствам се много лек и бърз. Бягам почти с пълни сили и не се уморявам. Усещането е страхотно — сякаш летя. Тичам така през цялото време. Когато часовникът удря за трети път, аз се връщам по улица „Феру“, прекосявам площад „Сен Сюлпис“, изплашвам гълъбите край фонтана и хуквам надолу по улица

„Канет“, където рисувах. Отбивам се да купя кроасани от хлебарницата на ъгъла и чакам, докато пресека улица „Фур“. Движението е много по-оживено, отколкото рано сутринта. Спринтирам по улица „Сизо“ и изкачвам стълбите. Мирабел ме чака на площадката.

— *Как мина бягането?*

— Беше много ободряващо.

Дори не съм задъхан. Затварям вратата и се навеждам да целуна Мирабел по двете бузи. От мен капе пот. Тя се надига на пръсти, за да докосне раменете ми, докато се целуваме.

— *Вали ли навън? Не съм чула.*

— Не, това е пот.

Мирабел опипва ризата, брадата, лицето и косата ми.

— *Целият си мокър. Приготвила съм ти ваната, но ти не се нуждаеш от нея. Всички ли хора се потят, когато бягат?*

— Да — ако тичат достатъчно усилено и бързо.

— *Сигурен ли си, че това е хубаво за теб? Да не повлияе на сърцето ти?*

— Казват, че е хубаво за сърцето, Мирабел. Укрепва го.

Давам ѝ кроасаните. Потта ми е намокрила книжната кесия. Поглеждам към банята. Ваната е пълна и водата вдига пара.

— Наистина ме глезиш, Мирабел.

— *Доставя ми удоволствие. Моля те, дай ми мокрия си спортен екип. Сна ли добре, Жак?*

— Като новороден.

— И аз помислих така. Сутринта се събудих и докоснах лицето ти. Беше толкова меко и отпуснато. Дишаше тихо. Наистина приличаше на бебе.

Сядам, за да събуя маратонките. Събличам потната фланелка и шортите. Оставам само по бандаж. Едно от преимуществата на слепотата на Мирабел е, че не трябва да се притеснявам за благоприличието и други такива неща.

— *Жак, махна ли всичките си влажни дрехи? Гол ли стоиш сега пред мен?*

Господи, тя е невъзможна!

— Ами, почти, но не съвсем, Мирабел. Това притеснява ли те? Възползвам ли се?

— О, не. Само ми се иска да можех да те видя. Ако често правиш така, може и да прогледна.

Тя се обръща и започва да се кикоти. Влизам в банята и осъзнавам, че няма причина да затварям вратата. И без това вътре става твърде горещо и задушно. Пък и мога да наблюдавам Мирабел. Тя изважда кроасаните, взима горещото кафе от печката и слага на масата буркан с конфитюр от ягоди.

Избърсвам се с една от хавлиите, измивам ваната, отивам в стаята си и обличам работните дрехи. Връщам се в дневната и започваме да се храним. Закуската е още по-вкусна от преди. Мирабел е затоплила кроасаните във фурната и сега те са хрупкави отвън и меки отвътре. Господи, колко са важни дребните неща! Не знам как съм допуснал да забравя това.

Залавяме се за работа веднага след закуската. Първо облепям с корк третата стена. Не ми отнема много време. После изстъргвам боята от стената с вратата за банята и я боядисвам бяла. Вътре наистина става светло. Решавам да надигна стария тъмен килим и да видя какво има под него. Ако дъските на пода са в добро състояние, само ще ги пребоядисам или ще ги оставя в естествения им цвят.

Мирабел ми помага много. Докато боядисвам, измива чиниите от закуската и започва да приготвя обяда, сетне излиза да се погрижи за гълъбите си. Денят е хубав. Хрумва ми да отида при нея, но решавам първо да довърша работата си.

Почиствам четките, когато камбаните започват да бият. Преместил съм всичко и надигам килима, за да погледна отдолу, когато я чувам да се качва по стълбите. Животът с Мирабел е изострил слуха ми. Дъските под килима са хубави — от дъб.

Махам килима и лъскам пода, докато блесне. Стаята наистина ще стане хубава.

Мирабел застава на прага. Във вълнението си едва не казвам: „Погледни, Мирабел, виж колко е хубав подът“, но се спирам навреме.

— Свърших с боядисването, Мирабел, и вдигнах килима.

Толкова е стар и изтърган, че смятам да го изхвърлим.

— Както кажеш. Щом на теб ти харесва така, на мен също.

— Но ела тук и пипни пода, Мирабел. Много е хубав.

Тя се приближава до мен и аз протягам ръце да ѝ помогна да коленичи. Движа ръката ѝ по дъските.

— *Колко са гладки, Жак. Боядисани ли са?*

— Не, това е естествено дърво, само че лакирано отдавна. Красиви дъбови дъски. Срамота е да ги държим покрити. Ще ги лъсна, за да отразяват светлината и стаята ще стане по-хубава.

— *Имаш право, Жак. Едно време не беше така. Родителите ми искаха килими във всички стаи. По този начин показваха, че са истинска буржоазия. Голите дъски бяха за бедните и селяните.*

Помагам ѝ да стане.

— О, Мирабел, много искам да видиш каква е стаята сега и колко по-хубава ще стане.

— *Аз също.*

Тя млъква, сетне добавя:

— *Но предполагам, че все още не изпитвам толкова силно желание, инак щях да прогледна. Може и това да стане. Когато съм с теб и ми казваш колко са хубави нещата, наистина искам да виждам. Само да не се страхувах толкова много.*

Поглеждам я. Тя е обърнала глава към мен, към звука на гласа ми. Лицето ѝ е зачервено от изкачването на стълбите, но не е задъхана. Надявам се да бъде в такова добро състояние, когато стана на нейните години.

— *Ела, Жак. За ордьовър имаме филе от херинга, а после — вкусен петел във винен сос. Варя го цяла сутрин. Ще ми помогнеш ли да нареда масата?*

Вече е сложила чиниите, сребърните прибори, солта и пипера. Аз взимам от бюфета в кухнята кърпите за хранене. Разпределяме чиниите и сядаме на местата си. От години не съм нареждал масата. Трудно ми е да си спомня кое се поставяше от външната страна — ножът или лъжицата. Мирабел донася чиниите с херингата и топли варени картофи. Изважда от хладилника бутилка бяло вино — „Сансер“, много подходящо за ордьовъра.

Наистина се храним царски. Отварям бутилката и избърсвам отвътре гърлото, използвайки кутрето си, за да извадя остатъците от корковата тапа. Мирабел сяда. Удивително е, че помни какво трябва да сложи на масата и никога не скача да вземе нещо, което е забравила. Изглежда изобщо не забравя. Наливам виното.

Тя вдига чашата си към мен.

— *За нас и нашите щастливи дни.*

Отпиваме едновременно. Виното е кристално чисто.

Херингата е със стайна температура. Отгоре има нарязани кръгчета лук. Картофите са топли, но не горещи. Заедно със студеното вино са много вкусни. Храним се мълчаливо. Осъзнавам колко ѝ е приятно да яде, наблюдавайки лицето ѝ. Наистина сияе.

Свършваме с ордъоврите почти едновременно и тя изнася чиниите и приборите. Донася чисти. Толкова е бърза, че не мога да измисля начин да ѝ помогна, без да ѝ се пречкам. Мирабел се обръща към мен.

— *Вероятно ще бъде най-добре всеки да си сипе от тенджерата. Яденето е горещо, пък и тенджерата е тежка.*

Прави ми път. Занасям чинията си и слагам две големи парчета от петела плюс щедра порция сос. Мирабел маха капака на другия съд, където са варените картофи. Оставям чинията си на масата и занасям чинията на Мирабел. Тя посяга да я вземе, но аз я дръпвам.

— Кажи ми какво искаш, Мирабел. Коя част от петела предпочиташ?

— *Обичам изненадите. Когато си спял, често се изненадваш. Научих се да ги предпочитам.*

— Добре. Тогава ще те изненадам.

Бъркам в тенджерата и изваждам едно хубаво бутче, после част от бялото месо. Добавям два картофа и заливам всичко със соса. Занасям чинията ѝ на масата.

— *Божичко, колко ме глезиш, Жак. Мога да направя това и сама, пък и яденето ти изстива.*

Сядаме и отново започваме да ядем. Този път разговаряме повече. Мирабел разказва как е усетила, че някои от женските гълъби започват да гнездят. Били много отслабнали и неспокойни. Чула как мъжките ги ухажват и се въртят в кръг в краката ѝ.

— *Знаеш ли, Жак, всяка година в гнездата се раждат нови бебета и човек си мисли, че ятото се увеличава, но то остава почти същото. Какво смяташ, че става с малките птичета? Знам, че някои остават в ятото, ала повечето изчезват, преди лятото да свърши. Мисля, че много от тях не оцеляват по време на смяната на*

перушината в края на лятото. Много им е трудно, пък и често нямат достатъчно храна, след като туристите си заминат.

— Сигурно не им е леко да живеят в голям град като Париж.

Не се бях замислял по този въпрос, но въглеродният окис, смогът и шумът правят живота на гълъбите непосилен и те не могат да се размножават и да оцеляват. Това е трудно дори за хората.

— *Да, винаги има птици, които изчезват, дори някои от здравите възрастни. Оpozнавам ги, а после не се завръщат. Тъжно е.*

— Но, в края на краищата, такъв е животът, Мирабел. За всеки от нас е така.

— *Да, знам, Жак. Един ден всички трябва да си отидем от този свят, но все пак ми се струва тъжно.*

Иска ми се да я попитам каква мисли за смъртта и за старостта, но не го правя. Толкова сме спокойни и щастливи заедно, че е странно да разсъждаваме за такива неща в този прекрасен ден. И аз не искам да мисля за това.

Отнасям чиниите в кухнята и Мирабел ги измива. Не ги избърсваме, а ги слагаме на сушилника да съхнат. И двамата изгаряме от нетърпение да излезем да рисуваме. Надявам се, че днес ще завърши нашата картина на улица „Канет“ и площада в далечината. Страхотно е, че грее слънце.

Разположили сме се и рисуваме, преди да е станало два часът. Отначало не знам откъде да започна, но докато обяснявам на Мирабел какво ще правя, идеята се оформя от само себе си. В пет часа съм свършил, почти преди да го осъзная. Ходих нагоре-надолу по улицата около десет пъти. Ту влачех кутията, ту проверявах някой детайл. Успявам да изобразя сенките, падащи върху сградите върху подходящия фон — точно както искам. Дори внасям лъч слънчева светлина на улицата — досущ деколте. Това ми помага да съчетая фона отляво и отдясно.

Когато съм сигурен, че картината е готова, двамата с Мирабел ставаме и отиваме в кафенето. Този път не е толкова студено и аз си поръчвам бира, а тя — билков чай. Много е приятно да седим на последните за деня лъчи слънчева светлина.

През нощта Мирабел отново идва в леглото ми. Очаквах я и отмятам завивките, за да легне до мен. Краката ѝ не са студени, защото не е седяла на ръба на леглото. Прегръщам я. И двамата мълчим. Чудя се дали само ще спим и започвам да дремя, когато усещам меката ѝ ръка на косата си. Тя се премества и скланя глава на гърдите ми.

— *Искаш ли да спиш, Жак? Уморен ли си?*

— *Както кажеш, Мирабел. А ти уморена ли си?*

— *Не. Мисля, че никога няма да разбереш колко много означава за мен, когато ми позволяваш да те опознавам чрез възприятията си. На света няма по-мил човек от теб.*

— *Вече ти казах, Мирабел. Това ми доставя удоволствие. Не познавам по-нежен и галювен човек от теб. Не знаех, че ръцете могат да докосват толкова леко и приятно.*

— *Много съм щастлива, Жак. Имаш ли нещо против, ако отново съблечеш фланелката си? Цял ден мисля за допира до гърдите ти и искам пак да го почувствам.*

Леко се надигам и махам фланелката. Усещам мириса на тялото си. Сутринта се къпах, но цял ден работих и отново мириша на пот и терпентин.

— *Съжалявам, че мириша, Мирабел. Трябваше да се изкъпя, преди да си легна, но не се сетих.*

— *О, не. Радвам се, че не си измил мириса си. Вече ти казах, че харесвам миризмата ти — толкова е естествена, като на хубаво здраво животно.*

Тя завира лице под мишницата ми. После усещам устните и езика ѝ, когато започва да ме ближе. Гъделичка ме. Подскачам.

— *Причиних ли ти болка, Жак?*

Тя отново слага глава на гърдите ми.

— *Не, само ме погъделичка.*

— *О, да. Спомням си, че когато бях малка, Роланд ме гъделичкаше. Много странно усещане. Открих, че човек не може да се гъделичка сам. Когато знаеш къде ще те докоснат, не те е гъдел. Мисля, че това се дължи на изненадата.*

— *Може би. Но аз знаех, че си тук и какво правиш, и въпреки това ме беше гъдел. Но има само едно място, където човек може да се гъделичка сам.*

— *Така ли? Кое е то? Кажу ми.*

— Небцето. Ако го потъркаш леко с пръст, ще изпиташ силен гъдел.

Показвам ѝ, после осъзнавам, че тя не вижда какво правя. Усещането е наистина силно — нещо средно между удоволствие и болка. Все едно атлет да го сърбят петите.

Мирабел пъха пръст в устата си, сетне бързо го изважда и по звуците разбирам, че търка език в небцето си.

— *Божичко, Жак, това ли е гъделът? Толкова отдавна беше, че съм забравила. Изключително странно усещане, нали?*

Тя опитва отново, сетне изважда пръста си от устата и клати глава.

— *Много особено. Повечето хора знаят ли това?*

— Мисля, че не, Мирабел. Имах един чичо, който ми го показва, когато бях малък. Не съм казвал на никого, освен на теб.

— *Възможно ли е аз да те гъделичкам по този начин? Или човек трябва да си го прави сам?*

— Не знам. Никой не се е опитвал да ме гъделичка там.

— *Може ли да опитам?*

— Добре, но внимавай да не те ухапя.

Тя внимателно бръква с показалец в устата ми и разтрива небцето. Усещането е толкова силно, че дръпвам ръката ѝ. Гъдел ме е повече, отколкото когато си го правя сам. Усилено търкам мястото с език.

— Да, Мирабел. Може и друг да те гъделичка там. Усещането е много силно.

— *О, моля те, би ли ме погъделичкал по небцето, Жак?*

Протягам ръка и тя отваря уста. Бръквам и потърквам небцето ѝ със средния си пръст. Мирабел мести език насам-натам и клати глава.

— *Не спира. Не мога да го прогоня.*

И двамата се смеем.

Накрая се успокояваме. Тя отново скланя глава на гърдите ми. Отпускам ръка на главата ѝ и бавно я плъзгам по косите, докдето започва плитката.

— И така, вече си имаме една малка тайна, Мирабел. Няма да кажем на никого, нали?

— *Не. Нали не искаме да подлудим целия свят?*

Тя лежи кротко няколко минути, после ръцете ѝ отново започват да се движат по ребрата ми — бавно и предпазливо пълзят по меката плът.

— *Кажи ми, ако те е гъдел. Искам да знам точно откъде започва.*

Чакам, но нищо не става: Не ме е гъдел. Чувствам само приятна възбуда — както когато тя целуваше и смучеше зърната ми. После Мирабел спуска ръка към стомаха ми.

— *Този път не те ли беше гъдел, Жак? Вероятно всичкият ти гъдел отиде в небцето.*

— Мисля, че това е защото се движеше съвсем бавно, Мирабел. Не ме изненада. Очаквах го.

— *Имаш ли нещо против ръката ми да е там, където е сега?*

— Ще ти кажа, ако ми е неприятно.

Тя скланя глава на гърдите ми и с другата си ръка започва да приглажда настрани косъмчетата около зърната ми и отново да ги смуче. Чувствам се много спокоен и същевременно силно възбуден. Мирабел мести устни от едното зърно на другото.

— *Иска ми се да имам две усти, Жак. Мисля, че вкусът на зърната ти е различен, но не съм сигурна. Докато се придвижва от едното на другото, забравям.*

Ръката на стомаха ми е намерила пъпа. Пръстите ѝ бавно кръжат около него, сетне се спускат вътре.

— *И аз имам пъп, но не е толкова дълбок. Твоят все едно няма дъно.*

Тя бутва пръста си по-надълбоко. Стига до набръчканата кожа на дъното и продължава да го изучава.

— *О, ето го. Като моето е, но е толкова дълбоко скрито в стомаха и косъмчетата ти, че трудно се намира.*

Мирабел се плъзга надолу, навътре под завивките. Усещам езика ѝ в пъпа си. Чувството е странно. Не знаех, че пъпът е толкова чувствителен — не ме е гъдел, но съм близо до някакво усещане, на което едва издържам. Тя вдига глава.

— *Мога да напъхам вътре целия си език. Не знаех, че мъжете имат толкова дълбоки пънове. А вкусът ти там е чудесен — също като зад ушите, но по-силен. Прекрасен е.*

— Мисля, че моят пъп е по-надълбоко отколкото на повечето мъже, Мирабел. От време на време трябва да го почиствам, защото вътре се събира мръсотия. Не знам за другите мъже, но в това отношение може да съм изключение.

— *Да, изключение си, сигурна съм. Боли ли те, когато слагам езика си там?*

— Не, но усещането е много странно. Никога не съм изпитвал подобно чувство.

Усещам, че пенисът ми се издува. Не е точно ерекция, но увеличаването и втвърдяването, които са все още загадка за мен, са започнали. Опитвам се да се съсредоточа и да ги спра.

Това е промяна. Бедата в секса ми с Лори през последните няколко години беше, че не получавах спонтанна ерекция. Лори ме възбуждаше, аз обикновено откликвах и после правехме секс. Имах тези неприятности особено след случая с Дидие, но след като Лори стана толкова вещица в стимулирането ми, това вече нямаше голямо значение. Но през последните години рядко ми ставаше спонтанно.

Спомням си, че преди двацет години ми се наложи да потисна ерекцията си. Разбира се, това сега не е точно нестимулирана ерекция. Не сме се целували и Мирабел не ме е докосвала там, но онова, което прави, силно ме възбужда. Вероятно е поради дългото време без никакъв секс или защото съм подобрил формата си с бягането. Каквото и да е, възбудата е неконтролируема. Ако не внимавам, пенисът ми ще се надигне и ще удари горката Мирабел по лицето. Опитвам се да мисля за картините си или за нещо друго, но нищо не помага. Мирабел изважда език от пъпа ми.

— *Жак, пенисът ти ли усетих да се движи? Не знаех, че пенисите на мъжете могат да се движат сами.*

— Да, Мирабел, това е пенисът ми и те обикновено не се движат сами.

— *Може ли да го докосна? Ще се притесниш ли, ако го направя?*

Тя отбелязва завивките от главата си, така че да мога да видя лицето ѝ. Хващам ръката ѝ и бавно я насочвам към възбуждения си член. Тя продължава сама, докато връхчетата на пръстите ѝ внимателно и предпазливо докосват основата, където е окосмената част. Усещам, че го обвива с пръсти.

— *Колко е голям! Това ли слага мъжът в жената, за да впръска семената за бебетата? Невероятно. Знам, че съм невежа за такива неща. Как е възможно?*

— Така е, Мирабел. Но пенисът ми не е непрекъснато толкова голям. Ти ме възбуди сексуално и членът ми се уголеми. Обикновено е много по-малък.

— *Наистина ли те възбудих, Жак? Сърдиш ли ми се? Не знаех, че ще стане така.*

— Да, скъпа Мирабел, възбуди ме. Не мислех, че това ще се случи, но е факт. Не се сърдя. Много ми е приятно.

— *Може ли да го докосвам още? Искам да го изуча. Ти си толкова мил. Имаш ли нещо против?*

— Не, Мирабел, но те предупреждавам, че ако ме възбудиш твърде много, част от семената ми може да излязат, така че внимавай. Усетя ли, че това става, ще ти кажа да се дръпнеш.

— *Имаш ли достатъчно семе? Ще се разсърдиш ли, ако част от него се изсипе?*

— Не, няма да се разсърдя, Мирабел. Имам много семе. Но само те предупреждавам, за да не се уплашиш.

Невежеството ѝ в това отношение е още по-невероятно от факта, че е сляпа. Но като се замисля, че тя е била изолирана сама със сестра си, която не е общувала с нея през всичките онези години на съзряване, не е можела да чете и не е имала контакти с други хора, за да разговарят за такива неща, не би трябвало да се изненадвам. Мирабел е като дете — наивно четиринайсет годишно момиче от едно друго време, преди две поколения.

Тя отново се е мушнала под завивките. Протягам ръка, смъквам шортите си и ги изритвам в края на леглото. Ще се пръсна от сексуална възбуда.

Като женен от двайсет и пет години мъж, аз имам известен опит в задържането на ерекцията, но това е най-трудното нещо, което знам. Едната ѝ ръка е още около основата на пениса ми, а с другата Мирабел предпазливо го „изучава“, прокарайки пръст по цялата му дължина.

— *Кожата е толкова мека, Жак, и има издутини като вени. И се извива. Нормално ли е това?*

— Да, Мирабел.

— *А кожата в края е отпусната като в дъното на пъпа ти, само дето е по-мека.*

— Ако искаш, можеш да дръпнеш онази кожа и да откриеш главата на пениса, Мирабел. Кожата е само покритие, така както клепачът предпазва окото.

Чудя се дали това е подходящо сравнение. Дали незрящите очи са чувствителни като зрящите? Разбира се, че са. Мирабел всъщност не е сляпа. Очите ѝ са като моите.

Нежно, с двете си ръце, тя смъква кожата и главата на пениса се оголва. Невъзможно е да се сдържам. Чувствам как пръстът ѝ нежно изследва главата. Не съм обрязан и обикновено тази част от тялото ми е толкова чувствителна, че допирът е почти болезнен, но нейните пръсти пипат изключително нежно и почти не ги усещам.

— *Главата на пениса ти е удивително странна, Жак. Оформена е като сърце. Има цепка от едната страна и малка дупчица от другата. Прилича на жълъд, от който ще израсне дъб. От онази дупчица ли уринираш?*

— Да. Оттам излиза и семето. Много е чувствителна. Внимавай.

— *Причинявам ли ти болка?*

— Не. Много си нежна.

— *Не знаех, че мъжете са толкова чувствителни. Те не са много по-различни от жените, нали? Сигурно е чудесно, когато мъжът сложи тази чувствителна част от себе си в най-чувствителната част на жената. Сега разбирам защо толкова много се говори за секс и любов. Това е истинско чудо, нали?*

— Точно така, Мирабел, чудо.

Чудо е, че още се сдържам. Не знаех, че мога да го направя. Започвам да се чудя дали съм се променил през изминалата година. Може би алкохолът и спането на земята си отмъщават и затова не мога да свърша. Знам, че ако — продължавам да се стискам, вероятно ще изпитам един от най-силните оргазми, каквито не съм имал, откакто бях петнайсет годишен.

— *Може ли да опитам вкуса на пениса ти, Жак? Мирише на мъж. Не знаех, че това е миризмата, която долавям у мъжете. Много ми се иска да усетя вкуса на твоя пенис.*

— Трябва да внимаваеш, Мирабел. Много съм възбуден и всеки момент може де излея семето си. Става ми все по-трудно да се

сдържам.

— Няма да те ухапя, Жак. Много ще внимавам.

— Не се притеснявам, че ще ме ухапеш, Мирабел. Но повечето жени се страхуват да вкусят или да погълнат мъжкото семе. Не искат да го направят. Струва им се обидно.

— *Защо? Отровно ли е мъжкото семе? Щом слято с женското яйце, създава нов човек, семето трябва да е нещо хубаво и важна част от живота. Защо се страхуват?*

Тя е надигнала глава и здраво стиска пениса ми с две ръце.

— Не знам, Мирабел. Не съм мислил за това. Не ми се е случвало да пият семето ми, но съм чувал за такива жени. Има и мъже, които пият семето на други мъже. Лори не искаше да долепи уста до пениса ми. Направи го едва миналата година, след като тръгна с Дидие. Но дори тогава не пиеше семето ми.

Усещам, че неудържимата ми ерекция леко стихва. Членът ми е още твърд, но вече нямам чувството, че тестисите ми ще се пръснат.

— *Хората са странни, нали, Жак? Често се страхуват от най-приятните неща. А ти опитвал ли си семето на друг мъж? Или своето? Какъв е вкусът му?*

— Не съм опитвал семето на друг мъж, Мирабел, нито своето. Предполагам, че се страхувам като всички останали. Не знам защо.

— *Аз съм сляпа, както знаеш, и вкусовете и обонятелни възприятия означават много за мен. Мисля, че долавям мириxa на семето ти. Много е хубав. Не ми ли позволиш да усетя вкуса му, ще бъде все едно някой да не ти позволи да видиш нещо красиво, например изгрева или залеза, или светлината, прозираща през дърветата. Мислиш ли, че това е справедливо? Обещавам, че ако не харесам вкуса на семето ти, ще ти кажа, а ако предпочиташ, ще го изплюя. Съгласен ли си?*

— Ако искаш, можеш да опитах вкуса на пениса ми, Мирабел. Ако почувствам, че изхвърлям семето си, ще ти кажа и ще се дръпна. Имаш ли нещо против? Много е възбуждащо, когато някой опитва вкуса на пениса ти, затова внимавай.

— *Ще бъда много внимателна. Но искам да опитам и вкуса на семето ти. Би било прекрасно да имам част от семето ти в себе си. Не е отровно и няма да се разболея. Защо се притесняваш толкова много?*

Тя започва, прокарвайки устни и език от основата на пениса ми, където е окосмената част, до върха му. Усещам нежните тласъци на езика ѝ, докато го плъзга по цялата дължина на члена ми. Разтварям крака, за да ѝ направя повече място. Тя спира.

— *Кожата под пениса е набръчкана и с косъмчета, а вътре има нещо. Там ли държиш семето си, Жак?*

Усещам, че ръцете ѝ изучават тестисите ми. Плъзга пръсти чак до ануса.

— Да, това са тестисите, Мирабел. Там мъжът държи семето си.

— Приличат на костилки от праскова. Странно усещане. Толкова са различни по структура от пениса. Той е гладък, а те — набръчкани.

— Ако пенисът е мек, те също са меки, Мирабел. Така е устроен мъжът.

— *Не знаех, че мъжете са толкова интересни.*

Тя придвижва ръце към върха на пениса, подръпвайки кожата. Хваща го здраво и надига устни, за да го докосне.

Членът ми е отново възбуден и твърд. Усещам структурата на езика ѝ — грапав и същевременно влажен и гъвкав. Ближе върха на пениса ми и после цепката. Не мога да се сдържа и започвам леко да се гърча, като едва сподавам стенанието на върховна наслада.

— *Имаш ли нещо против, ако поема в уста пениса ти? Обещавам, че няма да хапя.*

Не съм в състояние да говоря. Само чувствам, че всеки момент тялото ми ще започне да гърчи конвулсивно. Мирабел обвива устни около пениса ми. Топлината на устната ѝ кухня се влива в мен и аз подемам бавния ритъм на оргазма. Усещам, че губя контрол.

— Мирабел, внимавай, ще изхвърля семето си. Не мога да се сдържа.

Тя само затяга обръча на устните си, като здраво държи пениса ми с две ръце. Започвам да се мятам в агония на страст и наслада. Плитката ѝ докосва бедрото ми и аз получавам оргазъм със сила, която съответства на гърчовете на тялото ми. Усещам, че Мирабел смуче семето ми и го гълта, прокарвайки език по източника. Сякаш изпива живота от мен.

Постепенно се съвземам. Дишам учестено. Пенисът ми се свива и омеква, а тя продължава да го ближе като дете, което дояжда любимия си десерт. Но сега съм напълно отпуснат. Пръстите и устните

й леко ме гаят. Поема тестисите ми в уста и опитва вкуса им. После спира и скланя глава на стомаха ми.

— *Жак, вкусът на семето ти е прекрасен. Не съм опитвала нещо по-хубаво. Прилича на сос бешамел, но примесен с вкусно леко осолено масло. Но и това сравнение не е достатъчно. Благодаря, че ми позволи да вкуся семето ти. Сигурна съм, че е много добро. Надявам се, че някой път отново ще ми позволиш да го направя. Но сега penisът и тестисите ти стават все по-малки и меки. Това е защото семето излезе от тях, така ли? Ще стане ли пак penisът ти голям?*

Заспивам. Протягам ръце и издърпвам Мирабел, докато лицето ѝ се доближи до моето. Целувам я по устата. Тя стиска устните си. Осъзнавам, че не знае да се целува. Ние наричаме целувката „френска“, а жената, която ми достави такова огромно удоволствие не съзнава за съществуването на тази най-обикновена сексуална игра.

— Отвори уста, Мирабел. Искам да опиташ вкуса на езика ми. Мисля, че ще ти хареса.

Тя отваря уста. Притискам устни до нейните. Бавно пъхам език между зъбите и намирам езика ѝ. Галя го. После плъзвам език по небцето ѝ. Сега усещам вкуса на мъж, на собственото си семе. Дишам в устата ѝ. Тялото ѝ се сковава. Разделяме се.

— *Това ли е целувката? Или ти така целуваш? Зави ми се свят. Имах чувството, че ще припадна. Опитваше се да погъделичкаш небцето ми ли? Беше ми приятно, но не почувствах гъдел.*

— Приятно ли ти беше?

— *О, да. След като се свързах от шока, беше много хубаво. Вкусът на езика ти е чудесен, но не толкова хубав колкото на семето ти. Усети ли вкуса на собственото си семе в устата ми?*

— Мисля, че да, Мирабел. Може ли да опитам вкуса на твоя език, а после да заспим?

Отново се целуваме. Този път много срамежливо и предпазливо тя изучава устата ми, движейки език навсякъде. Езиците ни се гаят. Нейният е много мек и любящ. Няма и следа от нагло тласкане, а само доверие. Не знаех, че любовта може да е толкова спокойно чувство. Не отиваме никъде — вече сме там.

Чудя се как тази нощ ще се отрази на по-нататъшните ни взаимоотношения. Как ще се погледнем в очите на следващия ден?

После осъзнавам, че за Мирабел светлината на деня не съществува. Тя е постоянно обгърната в мекото покривало на мрака и нощта. Започвам да разбирам защо не иска да прогледне. Не ѝ е необходимо. Мирабел съзнава колко много ще изгуби от живота си — такъв, какъвто го познава.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Никога няма да бъда същата. Когато заспих в прегръдките на Жак, сякаш падах в дълбок топъл кладенец. Как съм живяла толкова дълго, без да знам това?

Той е толкова стеснителен и мил и същевременно силен и чувствителен. Беше чудесно да усещам големия му пенис до крака си и после да докосвам с пръсти. С вкуса на семето му разбрах колко хубав може да бъде животът.

Какво ли е истинският секс — когато мъжът плъзга големия си пенис в меките части на жената? Трудно е да се повярва, че има нещо по-вълнуващо от това. Мисля, че горкото ми сърце щеше да спре, ако ми се беше случило нещо още по-възбуждащо.

Надявам се, че близостта ни ще продължи. Чувствам, че Жак проявява загриженост към мен. Бих искала да го убедя колко е красиво всичко и че вече не се страхувам да умра девствена. Научих много и изпитах огромно удоволствие. Има ли нещо по-хубаво? Трябва да разговарям с Жак това. Вероятно той ще ми помогне да разбера. Обичам живота повече от всякога, но не се страхувам да го живея, защото Жак винаги ще бъде с мен.

Дните ни се сливат в един. Влюбвам се все по-силно в Мирабел и вече не се опитвам да се боря с това.

Денем работим в апартамента — боядисваме, махаме линолеума, окачваме пердета, изхвърляме старите мебели, които не могат да бъдат поправени и изстъргваме боята от другите, като често се оказва, че те са от дъб или от череша.

Съветвам се с Мирабел за всяко решение, което взимам и обикновено сме на едно мнение. Тя помага с каквото може. Съвсем сама смени тапицерията на столовете и на едно старо канапе. Апартаментът наистина стана светъл и просторен. Толкова съжалявам, че Мирабел не може да го види.

Често ме пита как изглежда и иска да седна тук или там, а тя се настанява до мен. Прегръщам я или държа ръцете ѝ и подробно обяснявам какво виждам. Усещам как представите се изграждат във въображението ѝ. Тя запаметява информацията като компютър. Знае, че ще запомни всичко и ще го въведе в някаква специална схема в зависимост от програмата. Името на програмата е Мирабел.

Продължаваме и с рисуването. Привършваме със специалните места, които е запомнила. Описвам какво правя, какво рисувам, как изглежда и как пада светлината. Тя слуша внимателно с характерната за нея съсредоточеност и се усмихва, виждайки всичко в своя свят. Рисувам все повече от душа и сърце. Слушам, докато Мирабел споделя виденията си и ги съчетавам с моите, но вече имам собствена представа за нещата. Научих се да виждам не само с очите. Ставам истински художник.

Не губя надежда, че един ден Мирабел ще види картините ми, че ще събере достатъчно увереност в мен и ще прогледне, но това не става.

Всяка нощ идва в леглото ми. Постепенно се активизирам в любовта — галя я и ѝ доставям удоволствие. Мирабел иска да правим любов и да проникна в нея, но е твърде тясна. И след най-нежните ласки остава суха и стегната. Единственото отчайващо нещо у нея е старостта. Вече не гледам на нея като на възрастна жена. В някои отношения тя е по-млада и по-жизнена от мен.

Пробваме различни видове вазелин и аз „опитвам вкуса ѝ“ дълго и нежно, с цялата обич, която изпитвам към нея, но тя си остава твърде тясна и суха. Дори пръстът и езикът ми ѝ причиняват болка. Мирабел плаче от отчаяние.

— *Изглежда, че в края на краищата ще умра девствена, Жак, моя любов. Чаках твърде дълго.*

Но тази чисто механична невъзможност не възпрепятства любенето ни. Мирабел е толкова страстна в желанието си да ми достави удоволствие и толкова безстрашна и изобретателна в насладите, които ми дава, че се чувствам виновен. Изпитвам и неловкост, защото не знам как бих могъл да я възнаградя за ласките.

Удържах на думата си към Лори. През вторник ходя в представителството на „Американ Експрес“ и питам дали има писмо за мен. Сядам на малкото бюро до прозореца и ѝ пиша как съм и колко често мисля за нея и за децата и ги обичам.

Получих само две писма — от Лори, не от децата. Два месеца, след като я напуснах, тя ми писа, че се прибира у дома, в Минеаполис. Изглежда Дидие не е намерил сили да зарече семейството си и повече не иска да я вижда. Имах чувството, че тя ме обвинява задето съм я напуснал и в писмото си я попитах дали е така.

Ала Лори не отговори. По онова време аз бавно се плъзгах по наклонената плоскост и не бях на себе си. Вероятно идеята, че ме укорява, е съществувала само в пиянския ми унес.

Казах на Мирабел за писмото. Тя отговори, че е трудно да се каже, но според нея не е така. Лори само ми разказвала какво се е случило и сигурна била много нещастна, че е загубила Дидие.

Второто писмо пристигна около година след раздялата ни. Дойде точно, когато започвах да се съвземам и живеях на тавана, няколко седмици, преди да срещна Мирабел.

Лори пицеше, че продава къщата. Била твърде голяма за нея, след като децата ги нямало. Щяла да наеме къща-близнак със стая за гости в случай, че някое от децата реши да я посети. Била добре и ходела на работа. Занимавала се с онова, което винаги искала — управление на личния състав — в една малка фирма в Сейнт Пол. Работата била предизвикателна и трудна, но тя я харесвала. Накрая изразяваше надежда, че съм щастлив.

В отговор написах дълго писмо. Обясних как рисувам и макар че не се получава толкова добре, колкото искам, бележа напредък. Не й разказах как живея. Добавих, че още я обичам. Помолих я да каже на децата, че също ги обичам и ми липсват. Искаше ми се да я помоля да ги накара да ми пишат, но реших да не ги насилвам. Вероятно всичко това е много трудно за тях.

Когато се преместих при Мирабел, съобщих на Лори къде живея — с една седемдесет годишна сляпа францужойка, която е прекрасен човек. Дадох адреса. Писах, че ще проверявам и в представителството на „Американ Експрес“.

На всеки две седмици, откакто заживях при Мирабел, аз пишех на Лори дълги писма, в които й разказвах всичко — как стилът ми се подобрява и ставам истински художник, за ремонта на апартамента, за чувствата ми към Мирабел и как мисля, че се влюбвам в нея.

Не исках да бъда жесток. Страхувах се, че Лори няма да ме разбере. Но от друга страна бях научил, че там, където има тайни, любовта умира. Разказах на Лори колкото можах повече за Мирабел — за музиката ѝ, за чуждите езици, които знае, дори за гълъбите. Надявах се, че ще ме разбере.

Една сутрин в края на лятото се прибирам от кроса. Мирабел е още по трико. Или се е упражнявала по-дълго, или аз съм бягал по-бързо. Веднага отива в спалнята си да се преоблече. Въпреки интимните ни отношения, тя е много стриктна с дрехите си. Никога не съм ги виждал разхвърляни из апартамента. Дори в спалнята ѝ всичко е подредено. Вероятно това е единственият начин, по който наистина можеш да оцелееш, когато си сляп и самотен.

Сега стаята ѝ е точно каквато я искаше. Изненадан съм, че стана толкова хубава. Бялото легло в средата и виненочервеният килим на

пода подхождат на кафяво-червеникавата дамаска, с която са покрити стените. Боядисах тавана бял като леглото и стаята не е тъмна. Това, разбира се, няма значение за Мирабел, но го изискваше собствената ми естетика. Никога не съм проявявал интерес към вътрешния дизайн, но ремонтът на стаята ѝ ми достави удоволствие.

Повечето нощи Мирабел идва в леглото ми, но винаги става, преди да съм се събудил. Мисля аз да отида в леглото ѝ, но по някои причини не го правя. Има някакво вълшебство в начина, по който стоят нещата сега и аз не искам да променям нищо.

Онази сутрин Мирабел излиза от спалнята си красиво облечена в земни цветове — в каквито съм боядисал моята стая. Приближава се до масата и взима някакво писмо.

— *Би ли ми казал откъде е това писмо, Жак? Не мога да се сетя кой би ми писал на такава хартия. Единствените писма, които получавам, са официалните и хартията е съвсем различна — хлъзгава и тънка.*

Писмото е от Лори.

— От съпругата ми е, Мирабел.

Тя се усмихва.

— *Така и предположих.*

Тя отива в кухненския ъгъл. Сега там е светло и весело. Отраженията от жълтите нюанси в дневната я осветяват. Вградил съм и малки лампи над мивката. Това не означава нищо за Мирабел. Направих го за себе си. Убеден съм, че ако апартаментът е такъв, какъвто го иска, един ден Мирабел ще прогледне. Насърчавам я и тя дори започна да пали и да гаси лампите, когато влиза или излиза. Намира това за много забавно. Отначало случайно угасяше лампата, докато аз бях още в стаята. Изчаквах малко и после тайно отивах и запалвах лампата. Ала няма начин да заблудя Мирабел. Веднага разбира какво правя и настоява да извикам: „Лампата!“, когато я угаси. Но сега това се случва все по-рядко.

Преди да прочета писмото, решавам да се изкъпя, макар че нямам търпение да прочета какво пише в него. Моля се всичко да е

наред. От мен капе пот. Денят е горещ и аз тичах усилено.

Не се бавя във ваната. Накрая се обливам със студена вода. Обличам се в стаята си и излизам. Мирабел току-що е сложила кафето и пържените яйца на масата. Заляла ги е с разтопено сирене „Камембер“. Научи ме да ги ям така и аз се пристрастих към това ястие. Тя знае кога да поднесе закуската по звуците, които издавам.

Сядам до масата и отварям писмото. Ръцете ми треперят. Поемам дълбоко въздух, задържам и го изпускам. Това е най-дългото писмо, което съм получавал от Лори. Прочитам го набързо, уплашен от онова, което ще намеря. Но всичко е наред. Още съм обезпокоен от писмото. Поглеждам Мирабел. Тя яде кроасана, който ѝ купих и внимателно и бавно пие кафето.

— Искаш ли да чуеш съдържанието на писмото, Мирабел?

— *А ти искаш ли да ми го прочетеш? Ще се разсърди ли съпругата ти, ако го сториш?*

— Не, не мисля. Но първо ще изям тази чудесна закуска, преди яйцата да са изстинали.

Наслаждавам се на храната, като се опитвам да се съсредоточа така, както ме е учила Мирабел. Изяждам всичко и изпивам и последните капки от чудесното ѝ кафе. И тя свършва със закуската си. В угълчетата на очите ѝ има сълзи.

— *Лоши ли са новините? Много си тих и във въздуха се носи напрежение. Случило ли се е нещо?*

— Нека ти прочета писмото и ти ще ми кажеш какво мислиш, Мирабел.

Отново изваждам писмото от плика и започвам да чета. Всъщност за пръв път го чета задълбочено. Първият път бях много притеснен и изплашен, че нещо лошо може да се е случило с Лори или с някое от децата и не го разбрах добре.

Чета:

21 август 1975 г.

Скъпи Джак,

Извинявай, че не ти писах толкова дълго. Не защото не мисля за теб — напротив, правя го често. Само искам да се чувстваш свободен и да правиш каквото желаеш. Така

както ти ми позволи да се чувствам, когато мислех, че съм влюбена в Дидие. Струва ми се, че това беше толкова отдавна. Наистина ли мина малко повече от година? Помолих децата да не ти пишат поради същата причина. Исках да усещаш, че не си обвързан. За тях е трудно, защото те обичат и се тревожат за теб. Чета им всичките ти писма. И на мен не ми беше лесно. Понякога си мисля, че според теб аз не разбирам какво преживяваш и не ме интересува, но това не е вярно. Ужасно е да чувствам, че си пражосал голяма част от живота си, макар и това да не е истина. Изпитвам ужасно чувство на празнота.

Тук трябва да спра да чета, защото не мога да продължа. Усещам, че гърлото ми се стяга и в очите ми бликват сълзи. Отново поемам дълбоко въздух.

— *Жак, не е необходимо да ми го четеш, ако не искаш. Сигурно ти е много трудно.*

Поглеждам Мирабел и виждам, че и по нейното лице се стичат сълзи. Извърщам очи към прозореца. Денят е хубав. Накрая продължавам да чета.

Джон се дипломира миналата година. Завърши строително инженерство. Баща ти много се гордее с него, Джак. Само си представи — най-после истински инженер в семейството. Назначиха го на държавна работа — строителство на пътища и мостове. Има собствен апартамент и приятелка. Нещо като сгодени са. Сега младите хора уреждат тези нещо много по-добре — опознават се, преди да сключат брак и споделят повече неща. Олби е другият художник във фамилията. Следва във факултета по изобразително изкуство в университета в Минесота и се колебае между керамична и каменна скулптура. Абсолютен маниак е. Щом продадох къщата, заделих част от парите, за да си купи ателие, когато през юни завърши дипломната си работа. Би се гордял с него. Не позволява нищо да се изпречи на пътя му и

непрекъснато е кален и прашен. Ръцете му изглеждат така, сякаш се е бил. Има приятелки, но изглежда никоя не му е близка. За него скулптурите са всичко. Хелън обича да чете. Завърши английска литература и иска да преподава. Помниш, че с нея винаги се разбирахме лесно. Тя е една от най-добрите ми приятелки. Непрекъснато ти пише писма и ми ги дава да ги пазя и да ги пусна, когато преценя, че ще искаш да ги получиш. Може би този момента наближава. А Ханк, нашето бебе, е първият ни и последен роден атлет. Не знам от кого наследи това. Беше спортна звезда в Париж и сега е във втори курс в университета в Минесота. Сформира отбори по бейзбол и крос. Инак оценките му не са много добри, но са прилични. И той иска да стане преподавател. И така, всички сме добре. Не се тревожи. Миналия месец ме повишиха и сега се занимавам повече с личния състав, отколкото със секретарска работа. Дори имам собствена секретарка, която работи на половин ден. От време на време излизам, но не се срещам с никого. Предполагам, че се опарих с мъжете. Имам няколко чудесни приятелки и ходим заедно в музеи, на театър и на кино. Пиша ти това писмо и за да ти честитя рождения ден. Трудно ми е да си помисля, че след няколко седмици ще станеш на половин век. Още по-трудно ми е да повярвам, че скоро и аз ще стана на толкова. Времето сякаш лети. Другата причина, поради която ти пиша, е защото чувствам, че там, в Париж, ти си създаваш нов живот. Искам да знаеш, че ако желаеш развод, няма да правя сцени. Бих искала да бъда толкова щедра с теб, както ти беше с мен, когато преживявах трудни времена. Но това не означава, че самата аз желая развод. Ужасно ми липсваш. Предай моите поздрави на Мирабел. Пожелай й много щастие. Струва ми се, че е прекрасен човек и е много добра към теб и за теб. Само бих искала да съм на нейното място. Мисля, че бяхме твърде млади, Джак, и твърде лесно се поддавахме на всички онези глупости, които хората мислят за неразделна част от живота, но които всъщност не им позволяват да живеят истински. Никой от нас не оцени

факта, че сме щастливи, здрави и имаме дом и четири хубави деца. Може би никой не съзнава колко е щастлив с онова, което има. Би ли направил снимки на картините си и да ми ги изпратиш? Много искам да видя работата ти. Ти притежаваш голям талант и щеше да го прахосаш. Жалко, че трябваше да чакаш толкова дълго, за да го развиеш. Чувствам се виновна. Ето новият ми адрес:

Г-жа Лори Лотън

Стивънс Стрийт 4610

апартамент 3Б

Минеаполис, Минесота 55409а

Ако искаш децата да ти пишат и да получиш писмата на Хелън, кажи ми. Моля те, продължавай да ми пишеш.

Очаквам с нетърпение писмата ти.

С обич, Лори

Оставям писмото. Седим един срещу друг и плачем. Ридая за толкова много неща, че не мога да разсъждавам трезво. Плача за Лори, за децата, за себе си и за собствената си глупост. Трябваше да изчакам. Но преди всичко ридая за нас с Мирабел. Сякаш изградихме една цяла цивилизация върху старите две — нейната и моята. Останките продължават да се показват на повърхността всеки път, когато се опитаме да копаем и да строим. Колкото и хубав да правим света за себе си, предишните два свята са винаги там, готови да изригнат. Хващам ръката ѝ.

— *Тя те обича много, Жак. Не знаех това.*

— Не можех да повярвам, Мирабел. Разбрах го едва сега, от това писмо. Бях сляп.

— *Не говори така. Аз съм сляпата. И ти все още я обичаш много, нали?*

— Да. Никога не съм казвал, че не е така. Винаги съм я обичал. Знам, че постъпих неправилно и глупаво спрямо нея, но тогава бях заслепен от собствения си егоизъм.

— *Може би, но според мен ти си се държал много по-добре от повечето мъже в твоето положение. Дал си ѝ свободата, която е мислела, че иска. Дори тя не знае какво всъщност е искала тогава, нали?*

Усещам, че няма да издържа и отново ще избухна в сълзи. Стисвам красивите чувствителни пръсти на Мирабел и после ги пускам, уплашен, че ще ѝ причиня болка. Трябва ли да наранявам всеки, до когото се приближа?

Преглъщам риданията и се опитвам да се овладеея. Дълго седим така. Сълзите по лицето на Мирабел пресъхват. Усмива ми се.

— *Какво ще правиш сега, Жак?*

— Ще помисля. Първо ще пиша на Лори и ще ѝ благодаря за прекрасното писмо. Ще ѝ кажа колко много искам децата да ми пишат и особено да получа писмата на Хелън. Ще я помоля да ми пише често.

Поглеждам Мирабел в очите. Тя е толкова спокойна и лъчезарна.

— Ще ѝ пиша, че не искам развод. Няма смисъл.

Млъквам. Мирабел продължава да ми се усмива.

— А ще се върнеш ли при тях?

— Не сега, Мирабел. Още не съм готов. Щастлив съм тук, с теб. Не съм сигурен дали ще искам да живея в къща-близнак в Минеаполис, дори с Лори. Промених се. Сега животът ми е тук, с теб, с картините, в този квартал и в този апартамент. Пък и не съм убеден, че тя ще иска да се върна.

— *Ще иска, Жак. Тя те обича. Поне аз бих те искала да се върнеш, независимо от всичко.*

Мирабел се умълчава и сетне отново стисва ръцете ми.

— *Кога е рожденият ти ден? Не си ми казвал. Мисля, че това писмо е специалният подарък на Лори за теб.*

— Предполагам, че исках точно такъв подарък, Мирабел. Имаш право. Но както Лори казва, не винаги знаем какво всъщност искаме. Рожденият ми ден е след по-малко от две седмици, на седми септември. Бях забравил. Нямах намерение да го пазя в тайна от теб. Почти съм забравил колко време съм живял и колко не съм. Животът ми с теб изглежда някак „извън времето“. Не мисля, че някога ще се откажа от него.

— *А моят рожден ден е на десети септември, Жак. Родени сме почти на една и съща дата. Но аз го пазах в тайна от теб. Ще навърша седемдесет и две. Не мога да повярвам. Напоследък, откакто съм с теб, се чувствам като младо момиче. Представям си, че си малко по-голям от мен. И двамата сме деца и си играем на семейство. Не ти ли се струва така?*

— *Защо не вдигнем истинско тържество за рождените си дни, Мирабел? Да отидем в най-изискания ресторант в Париж и да се насладим на изискана вечеря. Ти ще облечеш най-хубавите си дрехи, а аз ще си купя нови. Искаш ли?*

— *Чудесна идея, Жак. Можем да се преструваме, че сме женени отдавна и празнуваме двацет и петата, дори петдесетата си годишнина и да се забавляваме.*

Бързо разгръщам писмото на Лори и поглеждам датата. Писала го е на двацет и първи август — двацет и петата годишнина от сватбата ни. Ето защо го е писала. А не е споменала нито дума за това!

— *Какво има, Жак? Извърши някакво бързо движение, а сега си неподвижен.*

— Мирабел, тя е писала това писмо в деня на двацет и петата годишнина от сватбата ни. Дори не се сетих. Господи, чувствам се ужасно! Предполагам, че съм си все същият егоист.

Мирабел сякаш се е вторачила в мен и поглъща информацията.

— *Защо не ѝ се обадиш по телефона, Жак? Каж ѝ, че си забравил. Но това не означава, че не я обичаш. Обади се от телефонната кабина срещу аптеката. Лори ще те разбере.*

— Не знам дори телефонния ѝ номер, Мирабел. Толкова съм се отчуждил от нея. След няколко дни ще получи писмото ми. Ще седна и ще ѝ напиша още едно — по-дълго. Имам да ѝ казвам твърде много неща. Пък и мразя телефоните.

Мирабел става и ми донася хартия и писалка. После слага ръка на главата ми.

— *Бъди мил с нея, Жак. Каж ѝ всичко, което мислиш, че трябва, но бъди мил.*

Тя взима малкия си сак със зрънцата и кожената чанта с инструментите за гълъбите.

— *Ще се върна, когато забият камбаните.*

Излиза. Няколко пъти препрочитам писмото на Лори. Това е писмото, което винаги съм искал, но съм мислил, че няма да получа, а сега не знам какво да направя.

Вторачвам се в белите листа, опитвайки се да подредя мислите си. Толкова е трудно да бъда откровен.

28 август 1975

Скъпа Лори,

Благодаря за чудесното писмо. То ме върна към живота. Това обаче не означава, че животът ми тук не е приятен и възнаграден, но ти ме върна към истинската ми същност и нашия съвместен живот. Ужасно съжалявам, че забравих за двайсет и петата ни годишнина. Загубил съм представа за времето. Едва когато прочетох писмото ти, се сетих, че приближава и рожденият ти ден. Трудно е да ти обясня колко далеч съм в мислите си от часовниците и календарите. Когато живееш със седемдесет и една годишен слепец, минутите стават толкова скъпоценни, че не ги броиш, за да не губиш време. Моля те, кажи на децата да ми пишат. Много бих се радвал и на писмата на Хелън. Обещавам да отговоря на всяко писмо, което получа. Съжалявам, че животът ти не е по-щастлив. Мислех, че направих каквото можах, за да го направя такъв. Ала сега виждам, че съм грешил. Трудно е да разбереш кое е правилно, макар намеренията ти да са добри. Засега няма да се връщам при теб, Лори. Надявам се, че някой ден и това ще стане, и ти ще ме приемеш, а децата ще ми простят. Засега трябва да остана в Париж, защото животът ми е тук. Работата и чувството, че съм полезен, са свързани с това място и с онова, което правя. Мирабел излезе да нахрани гълъбите си и аз пиша на кухненската маса. Топло е и слънцето нахлува през прозореца към вътрешния двор. Както вече ти писах, направихме ремонт и апартаментът стана много приятен. Чувам звуците на Париж и бих искал да ги споделя с теб. Мирабел смята, че трябва да се прибере у дома и да се опитам отново да стана част от живота ви. Но аз не мисля

така. Според мен всичко, което съм спечелил през тези трудни дълги месеци, ще бъде изгубено, ако тръгна сега. Артистичното ми развитие се намира в толкова деликатна и крехка фаза, че всичко може лесно да се срути и аз отново ще бъда нищо. Затова, моля ви, отнесете се търпеливо към мен. Знайте, че силно ви обичам и се надявам, че един ден ще бъда отново с вас. Най-съкровената ми мечта е да бъдете тук, с мен, но знам, че това е невъзможно. Нереална мечта. Толкова ми е приятно да науча, че всички сте постигнали напредък в живота си. Много се гордея с вас. Чудесно е, че всеки е открил себе си и се бори за място под слънцето. Да правите онова, което искате и да знаете какво е необходимо, за да го постигнете, сега е главното в живота ви. В живота на всеки.

Спирам. Не знам какво друго да напиша. Толкова много от нещата, които искам да споделя, са интимни между Мирабел и мен — това би било издевателство над нея. Препрочитам написаното, завършвам краткото писмо с „любов и възхищение“ и го подписвам и „Джек“, и „татко“. Мислех, че ще излезе много по-дълго и съм изненадан колко бързо го написах.

Сгъвам двата листа и ги пъхам в един от пликовете на Мирабел. Написвам новия адрес на Лори, залепям марки и в долния десен ъгъл с печатни букви изписвам ВЪЗДУШНА ПОЩА, а в левия — името и адреса на този апартамент. За малко не се подписвам „Жак“. Всъщност, вече то е истинското ми име. Излизам и пускам писмото в пощата на ъгъла на улица „Фур“ и „Рен“.

Намирам Мирабел до статуята, заедно с гълъбите ѝ. Тя се обръща към мен.

— *Реши да не пишеш писмото ли?*

— Написах го, Мирабел, и вече го пуснах.

На ръката ѝ са кацнали два гълъба и тя им дава зрънца. Насочва вниманието си към тях.

— *Е, и какво смяташ да правиш?*

— Ако искаш, ще остана с теб, Мирабел. Нищо не се е променило. Само съм по-щастлив. Ако ме искаш, бих желал да живеем както досега.

Настъпва продължително мълчание. Наблюдавам я как извършва цялата процедура с гълъбите. Те вече не се страхуват от мен. Дали ако протегна пръст, ще кацнат на ръката ми?

— *Ще ми бъде много приятно. Сигурен ли си, че го искаш?*

— Вече не съм сигурен в нищо, Мирабел. Но за момента знам какво искам.

В същия миг камбаните започват да бият. Гълъбите кръжат около нас. Пърхането на крилете им и звънът на камбаните заглушава шума на уличното движение. През август в Париж има предимно туристи. Французите ги няма и ще се приберат след няколко дни, когато ще започне голямото завръщане.

Мирабел прибира инструментите си в сака, става и избърсва зрънцата и люспите, които са паднали в скута ѝ. Хващам ръката ѝ, навеждам се и я целувам по врата.

— Какво чудесно ястие си приготвила за нас, любима? Може би не обичам теб, а храната, която готвиш.

Мирабел се вкопчва в ръката ми и я стиска.

— *Жак, имам фотоапарат, който беше на Роланд. С него можеш да направиш снимки на картините си. Ще ти го дам, когато се върнем у дома. Ще ядем телешко фрикасе, ако наистина искаш да знаеш.*

Тя се усмихва. Слънцето озарява лицето ѝ, осветява прозрачната ѝ кожа и безпощадният му блясък излага на показ фината мрежа от бръчици, светлокафяви петънца на челото и тънките вени, избили на бузите. Навеждам се и отново я целувам.

— *Жак! Ставаш по-лош и от гълъбите.*

Не може да сподави кикота си. Кой би си помислил, че една седемдесет и една годишна жена може да се кикоти така? Притискам я до себе си и стигаме до улица „Сизо“ точно, когато последните звуци на камбаните заглъхват зад нас.

Обядваме и после Мирабел ми дава фотоапарата — истинска антика. Има капаче с мях. Оглеждам го. Явно не е повреден. Ще срещна затруднения с паралакса, докато правя снимки на картините, но

ще се справя. Работи със 120-милиметров филм. От детството си не съм купувал нищо друго, освен 35-милиметрови филмчета.

Но взимам някакъв филм, прочитам характеристиката му и решавам да рискувам без светломер.

Слагам картините в лъча слънчева светлина, проникващ в стаята, така че да се вижда структурата на боите и грапавата повърхност. Снимам ги почти цял следобед. Имам дващест картини и съм продал други осем. Искане ми се да ги бях запазил. Господи, трудно е да не се държиш собственически с вещите и хората, които обичаш.

После занасям филмчето във фото ателието долу. Снимките щели да бъдат готови след три дни. Може би дотогава ще ми хрумне още нещо и ще напиша по-пълно писмо. Знам, че още съм в шок.

Този следобед не ми се рисува. Двамата с Мирабел отиваме в една сенчеста част в Люксембургските градини и разпъваме сгъваемите столчета в изпъстрената със слънчеви петна трева, близо до кошерите. Страхотно е да се отпуснеш, да слушаш жуженето на пчелите, да усещаш слънчевите лъчи и да долавяш уханието на тревата и различните цветя. Не говорим много. Толкова е интимно само да мълчим и да бъдем заедно. Хващам ръката ѝ.

— *Ние сме влюбените в парка, нали, Жак?*

— Ние наистина сме влюбените в парка, в Люксембургските градини, в Париж, Франция. Не забравяй това.

— *Няма да го забравя, но и не мога да повярвам.*

Връщаме се у дома в прекрасната лятна вечер. Небето е сребристосиво, с тънки ивици бледомораво. Никога не съм се опитвал да нарисувам този вид светлина, но сега се замислям за това. Проблемът е там, че тези нюанси на небето се променят толкова бързо и са така мимолетни. Поглеждам към Мирабел, която държи ръката ми. Не си е взела бастуна.

През нощта се любим дълго и нежно, бавно се сливаме в едно. Коленичил съм над нея, я тя милва пениса и тестисите ми. Вече е опитала вкуса им и ме е довела до разтърсващ оргазъм и сега отново ме възбужда. Нежно пъха главата на пениса ми във вагината си. Усещам го, не се втвърдява и бавно се плъзга в нея. Мирабел стиска устни, а очите ѝ са отворени и гледат покрай мен.

— Не мърдай, Жак, скъпи! Моля те!

Опитвам се, но усещам настоящите насърчения и топлата стегната плът около пениса си.

Мирабел диша учестено и дори леко стене. Това ме възбужда още повече. Тя мята глава насам-натам на възглавницата.

— О, Жак, не съм си представяла, че може да бъде така. Как е възможно някой да почувства самота, след като е познал такава близост? Не, не мърдай! Моля те!

— Боли ли те, Мирабел? Не искам да ти причинявам болка.

— Не, не ме боли, но усещането е толкова силно. Стой неподвижен, моля те.

Изпълнявам желанието ѝ, но потокът от енергия в мен се засилва и се съсредоточава и вече не мога да го обузда. Отново свършвам. Чувствам как силната струя семе се излива. Мирабел лежи кротко под мен. Изглежда бледа на оскъдната светлина на свещта, която съм оставил да гори до леглото ми. Постепенно пенисът ми омеква, но не го изваждам. Бавно се изправям на колене. Тя плаче.

— Направихме го, нали, любими Жак? Ти пося семето си в мен. Вече не съм девствена, нали? Сега съм истинска жена.

— Ти винаги си била истинска жена, Мирабел.

— О, колко много искам да имам нещо, в което семето ти да покълне и да родя дете от теб! Не е ли глупаво? Винаги искам повече, дори невъзможното. Но държа да бъде откровена с теб.

Отмествам се, лягам до нея и я прегръщам. Сърцето ѝ бие толкова бързо и силно, че го усещам върху гърдите си.

— Как си, Мирабел? Добре ли се чувстваш?

— Ще се оправя след минутка. Само ме прегърни силно.

Дълго лежим така. Точно когато си мисля, че е заспала, тя проговаря.

— Скъпи, трябва да ти кажа нещо. Пазех го в тайна от теб.

Чакам в тъмнината, долавяйки уханието на косите ѝ — миришат на чисто и на бебе.

— Една година преди смъртта на Роланд имам проблеми със сърцето. Наложих се да ме вземат в болница. Лекарите казаха, че било слабо. Затова правя йогистките упражнения и свиря на клавесина — за да се успокоявам. Оттогава не съм имала неприятности, но сега пак ми стана зле. Не беше толкова неприятно както първия път, но усетих стягане в гърдите, което ме изплаши. Но ми мина. Вероятно

съм се излекувала. Жак, казвам ти това, защото миналия месец направих завещанието си. Нямам никакви роднини на този свят. Искам апартаментът и парите, които остави Роланд, да бъдат твои, когато си отида. Надявам се, че нямаш нищо против. Вероятно съпругата ти ще дойде да живее тук с теб. Не знам. Само исках да ти го кажа в случай, че стане нещо.

Изплашен съм силно. Не мога да си представя, че с Мирабел може да се случи нещо. Не искам да знам, че сърцето може да й изневери. Няма да мога да живея в този апартамент, след като тя си отиде. Не знам какво да кажа от страх да не я обидя.

— Моля те, Мирабел, не говори за тези неща. Не искам да бъда тук, след като ти си отидеш. Знаеш това. Пък и нищо няма да ти се случи. Ще живеем ден за ден и дните ни ще се слоят в един.

— Да, Жак, имаш право. Само исках да знаеш. Сърдиш ли ми се?

— Как бих могъл да ти се сърдя? Обичам те. Ти си най-прекрасният човек на света. И съм толкова щастлив, че вече не си девствена. Сега и двамата сме зрели хора и щастливи, че сме заедно.

Заспиваме.

Обикновено когато се събудя, Мирабел вече е станала тихичко от леглото ми. Свикнах с това, защото всичко изглежда ново — не е като да сме женени, а сякаш ме е посетила през нощта или съм дете и мама е станала да затопли къщата и да ми приготви закуска.

Тази сутрин се събуждам и Мирабел както обикновено не е до мен. Слагам ръце зад главата си и бавно отварям очи, припомняйки си предишната нощ.

Виждам, че тя седи на пода до леглото. Още е по нощница и краката ѝ са кръстосани в положение „лотос“, а погледът — прикован в стената.

Стените в стаята ми са покрити с нашите картини. Обичам да ги гледам. Мислено ги преглеждам, сякаш броя златото и диамантите, които съм изкопал и пречистил заедно с Мирабел. Уча се от тях и изпитвам огромно удоволствие. А сега тя се е вторачила в картините, огрети от светлината на ранното утро. Изпълзвам от леглото и се приближавам до нея. Тя проговаря, без да обръща глава.

— Колко са красиви, Жак. По-хубави са, отколкото си представях. Ти си велик художник.

Изумен съм. Сядам на пода до нея.

— Какво искаш да кажеш, Мирабел?

— *Аз виждам! Когато тази сутрин се събудих и светлината проникна в стаята, аз видях картините на стените. Гледам ги отдавна. Бях забравила колко е хубаво очите да виждат и съвсем не се страхувам.*

Не мога да повярвам. Но Мирабел не би направила такова нещо с мен, не би се преструвала. Не ѝ е присъщо да прави номера или да дразни хората.

— Какво виждаш сега, Мирабел?

Тя говори много тихо, но гласът ѝ е изпълнен с вълнение, а от очите ѝ капят сълзи.

— *Виждам чудесната измислица на площад „Сен Сюлпис“, която си създал за мен. Толкова е вярна и много по-красива от действителността. Благодаря ти.*

Осъзнавам, че и аз говоря тихо. Смутен съм и се опитвам да превъзмогна удивлението си, че Мирабел наистина вижда. Трудно ми е да повярвам.

— А виждаш ли другата до нея?

— *О, да. Това са уличките до площад „Фюрстенберг“, гдето гълъбите идват да ядат. Спомням си много добре, когато я рисувахте. Картините са по-хубави от виденията ми. Ти наистина си ни превъплътил в тях, нали, Жак? Никога няма да мога да ти се отблагодаря достатъчно.*

Дълго седим на пода. Денят е топъл и не ни е студено. Тя ми разказва за картините. Не прави грешки и ми обяснява къде съм изобразил виденията ѝ по-ясно за нея. Заставам пред очите ѝ.

— А аз, Мирабел? Какво мислиш за мен? Разочарована ли си от вида ми? Знам, че не съм красавец.

— *Сигурна съм, че си красив, Жак, но не мога да те видя.*

— Какво искаш да кажеш, Мирабел?

— *Виждам само картините. Отместя ли поглед от тях, пред очите ми пада мъгла и всичко става червеникаво, сетне отново черно. Съжалявам. Знам колко много искаш да прогледна и вероятно един ден и това ще стане, но не сега. Мисля, че още не съм готова и се страхувам.*

Отначало не мога да приема това. Продължавам да я карам да се съсредоточи върху картините, да възвърне зрението си там и после

бавно или бързо да ме погледне, но не се получава нищо. Още не е готова да види мен или нещо друго.

Но това е голям напредък. Надявам се, че ще продължи да вижда. Интересно ми е какво ще стане, когато излезем да рисуваме заедно и започна да ѝ разказвам какво правя. Навеждам се и я прегръщам.

— Добре ли се чувстваш, любов моя? Твърде силен ли е шокът? Може би трябва да си легнеш и да си починеш.

Тя става. Аз също.

— *Не, Жак, нека да продължим с нормалния си начин на живот. Мисля, че трябва да постъпим така. Нещата ще се развият от само себе си, не можем да ги насилваме.*

Тя отива в стаята си. Обличам спортния екип. Ръцете ми треперят. След като Мирабел видя картините ми, все едно самият аз прогледнах. Тя излиза и отново заема позиция „лотос“. Усмива се. Минавам покрай нея, приближавам се до вратата и слизам по стълбите.

След закуска Мирабел отива в музикалната си стая. Аз приготвям кутията с боите. Надявам се да нарисувам част от улица „Мабийон“, където през деветнайсети век е имало представления с мечки. На това място има яма, от която расте дърво и красива портиерска будка със стъпала, които водят надолу, в ямата. Мирабел се обръща към мен.

— *Тази сутрин искам да поработя още върху специалния концерт, който подготвям за теб. Довечера бих искала да ти го изсвирия в знак на благодарност за картините ти. После ще изляза да се погрижа за гълъбите си. Ще се върнеш ли, когато камбаните започнат да бият?*

— Разбира се. Ако си сготвила, ще допълзя на четири крака, ако е необходимо. Не си мисли, че ще се отървеш от мен, само защото видя картините ми.

Тя се усмива по типичния за нея начин — спокойно — и се обръща. Слизам по стълбите. Страхотен ден за рисуване — топъл и сух. Прекрасно е да рисуващ, когато няма толкова много автомобилни изпарения, както през останалата част на годината.

Скицирам и правя фона. Чудя се дали Мирабел ще може да види картината. Чувам, че камбаните бият, точно когато затварям тубичките с боята. Прибирам се вкъщи, преди да заглъхнат. Мирабел ми отваря вратата. Оставям кутията с триножника така, че картината да се вижда. Наблюдавам Мирабел. Гледа, но не я вижда.

Обядът отново е страхотен. Но междувременно се е случило твърде много. Взаимоотношенията ни не са така спокойни. Предишната атмосфера ми липсва. Не знам какво да направя.

— Рисувах мечешката яма на улица „Мабийон“, Мирабел. Мисля, че започнах добре. Искаш ли следобед да дойдеш с мен?

— *Трябва още да поработя върху мосю Бах, Жак. Опитвам се да съчета трети и четвърти глас с първите два и това не е лесно. Но много бих искала да рисувам с теб. Ще ми разказваш ли какво правиш, както обикновено?*

— Разбира се. Нуждая се от твоята помощ, знаеш това.

— *Не, мисля, че вече не съм ти необходима, за да рисуваш. Сега си завършен и чудесен художник. Но много бих искала да бъда с теб.*

Измиваме чиниите, взимаме двете съгваеми столчета и отиваме на улица „Мабийон“. Тя е съвсем наблизо, на три преки. Разполагаме се до единия край на ямата. Намирам място за Мирабел и се залавям за работа. Докато изстисквам боите на палитрата, ѝ обяснявам какво съм направил дотук.

— Дълбоката яма заема повече от половината картина. Дървото се извисява и листата му закриват по-голямата част от небето. В средата на ямата съм нарисувал стъпалата на портиерската будка, като съм ги изобразил по-големи и масивни, отколкото са в действителност. Перспективата към улицата, покрай стената на ямата е преувеличена. Вляво съм нарисувал стената, но не цялата, а само част от нея. На нивото на улицата съм нарисувал хора, които се отдалечават от мен, но те са само загатнати — почти сенки. Няма автомобили. Скицирал съм грубо и студентския стол на отсрещната страна на улицата. В далечината, озарена от повече светлина, е улица „Фур“. Използвал съм един-два нюанса жълто и малко охра, за да я направя светла.

Продължавам да описвам картината, докато съм готов да започна с напластяването на боите. Разказвам ѝ точно какво се опитвам да постигна, какво правя с боите, какъв се надявам да бъде цялостният ефект, за контраста между двете нива и небето и за листата на

дърветата — сини, зелени, светлосини и виолетови, като на площад „Фюрстенберг“, но с оттенъци на жълто и оранжево, защото са стари и започват да се уморяват, тъй като усещат, че лятото свършва. Но още са големи и меки и хвърлят бавно движещи се сенки. Обяснявам ѝ как пресъздавам сенките — по-малки и по-тъмни в ямата, отколкото на улицата.

Рисувам и говоря, както с всички картини, които съм правил с Мирабел. Всъщност обясненията изясняват нещата и ми помагат да разбера каква ще бъде следващата ми стъпка.

Когато не разбира нещо, Мирабел задава въпроси и това също ми помага. Никога не бих повярвал, че мога да рисувам по този начин. Надявам се, че това ще помогне и на Мирабел да види картината. Мисля, че ако я види сега, докато я рисувам, вместо на стената в моята стая, ще отбележи голям напредък.

Към шест часа, когато се заслушвам в очакване камбаните да започнат да бият и ми се струва, че картината може би е готова, Мирабел се накланя към мен и прошепва в ухото ми.

— *Виждам я, Жак. Беше толкова странно: Бях запомнила всичко, което ми каза и после започнах да виждам картината на триножника. Постепенно, почти несъзнателно, моето видение се сля с твоето и се превърна в картината, която рисуваш, а не само онази, за която ми разказваш. Беше вълшебно. Красива картина. Никога няма да узная как ги правиш, въпреки че ми разказваш всичко. Като съм е.*

— Наистина ли я виждаш, Мирабел? Разкажи ми. Каква е светлината? Кажи.

— *Камбаните ще започнат да бият всеки момент, така че светлината сега тук не е толкова ярка. Мисля, че няма слънце. Хладно е, но на картината ти има слънце, особено в далечината, на улица „Фур“, както ти каза. Небето е синьо, ала в действителност не е. На картината има малко минувачи, но аз чувам, че покрай нас бързат мнозина. Прибират се да вечерят вкъщи. Не ме питай дали виждам теб, Жак. Знам, че не мога. Не виждам дори истинския пейзаж, който рисуваш. Пред очите ми е, долавям мириса му и го усещам, но още не мога да се осмеля да го видя. Съжалявам.*

Избърсвам пръсти и хващам ръката ѝ.

— Не ме съжалявай, Мирабел. Само съм разочарован, че не можеш да преживееш с мен онова, което роди картината. Много бих искал да го споделя с теб.

— *Но ти си го пресъздал в картината си, при това по възможно най-добрия начин. Не разбираш ли, че не ми е необходимо да виждам, особено след като ти виждаш вместо мен?*

— Мирабел, това ме кара да се чувствам част от слепотата ти и причината за нея. Опитай! Моля те, опитай се да го направиш. Заради мен! Нека да ти помогна да прогледнеш!

— *Ще направя каквото искаш, Жак.*

— Добре. Искам да видиш само мен. Ще бъде по-лесно, отколкото да видиш цялата улица. Ще гледаш картината, докато тя се фокусира в съзнанието ти, после ще затвориш очи и пак ще ги отвориш.

Тя се вторачва в картината. Сетне затваря очи. Заставам пред нея.

— Отвори очи, Мирабел. Какво виждаш?

— *Нищо. Усетих, че се премести, но не виждам нищо.*

— Знам, че мисълта е по-бърза от окото, Мирабел, но това е твърде много. Следващият път ще опитаме бавно.

Камбаните на „Сен Сюлпис“ започват да бият.

— Този път гледай картината, докато наистина я видиш. Мести очи по нея, сякаш тя е действителният свят и се впусни в най-отдалечените места. Представи си, че виждаш реалността, а не платното, върху което съм напластил боя. Гледай я така, сякаш си я рисувала ти и току-що си я завършила. Можеш ли да го направиш?

— *Ще се опитам.*

Седя тихо до нея и слушам как камбаните на „Сен Жермен де Пре“ отговарят в далечината. Мирабел се съсредоточава. Чакам. Започвам тихо да говоря.

— А сега, Мирабел, бавно обърни глава към мен. Опитай да се отпуснеш. Нека да стана част от картината. Не се напърай.

Тя бавно обръща глава, докато застава с лице към мен и ме гледа в очите. Държи главата си неподвижна, после се усмихва.

— *Толкова е странно, Жак. Обърнах глава и отначало сякаш отново имаше мъгла — в края на картината червена, а по-нататък — мрак. Съжалявам, че не мога да те видя. Но това няма значение. Не ми е необходимо да те виждам.*

Камбаните са спрели да бият. Не искам да я насилвам. Толкова е странно.

— Още не си готова, Мирабел, това е всичко. Убеден съм, че ще видиш мен и всичко останало. Ще чакаме.

Започвам да прибирам нещата си. Поглеждам картината. Хубава е. Имам чувството, че не мога да сгреша. Не съм сигурен дали съм изгубил критичните си способности и вече не съзирам грешките си или дали последните ми картини наистина са толкова хубави, колкото ми се струват. В края на краищата, единственият ми критик е слепец. Не съм много обективен, след като съм ги рисувал аз, а човекът, който ги харесва, не вижда нищо и ме обича. Очите ѝ са пленници на нашата любов.

След вечеря Мирабел ме отвежда в музикалната стая. Сядам на обичайното си място. Наблюдавам я как подготвя клавесина. Сложил съм малка лампа там, където обикновено стоят нотите, като израз на желанието си тя да живее така, сякаш вижда. Мирабел маха покривката от клавесина.

После се приближава до големия шкаф на отсрещната стена. Внимателно изважда няколко предмета. Увити са в плат. Слага ги на клавесина. Девет са.

— *Жак, обещах да ти разкажа какво правя с вестниците. Ти беше изключително мил и не настояваше да говоря за това, но сега съм готова да ти покажа. Вероятно това е още една от поредните ми малки глупости, но е нещо, което ми е забавно да правя. Виждаш ли, аз правя папиемаше от старите вестници. Накисвам ги в тенджерата с лепило, гипс и тебешир и ги меся, докато се превърнат в гладка книжна маса. След като поизсъхне. Оформям разни предмети.*

Тя се усмихва. Обръща се и отвива един от „предметите“ си — геометрично тяло с меки извивки, високо около два-сет сантиметра.

— *Разбираш ли, Жак, когато свиря, аз мислено виждам музиката. Не в ноти, разбира се, а като някое от виденията си. За мен всяка музикална творба има определена форма и цвят. Докато усъвършенствах различните сюити, прелюдии и фуги или по-сложни композиции, аз се опитвах да добия представа за всяка и да я превърна в реалност. Това са моите музикални скулптури.*

Тя бавно прокарва пръсти по предмета, който стои отвит върху клавирина, сетне ме поглежда.

— За мен този е тъмнолилав, почти черен и представлява „Гробницата на мосьо Бланкрошер“, която изсвирих за теб. Във фигурката се опитам да пресъздам свободата, която чувствам, докато свиря това произведение и в същото време — спокойната тъга. Мога само да докосвам „предметите“ си. В магазина има един продавач, който е достатъчно любезен да слуша и да ми дава боите, които му описвам. Но, разбира се, не мога да усещам цветовете. Ти знаеш много за бароковата музика, Жак. Ясно ли е онова, което съм искала да въплътя?

За пореден път съм стъписан. Скулптурата е красива. Ставам и прокарвам пръсти по нея. Фигурата е хубаво пресъздаване на вълнообразни движения.

Мирабел започва да отвива малките статуи една по една.

— Това е моята Gigue^[1]. За мен е оранжев и изпълнен с движение. Затова съм го направила и извит и усукан. А това е Sarabande^[2] — червен и с дълги, виещи се завъртулки и леки извивки. Allemande^[3] е оцветен в кафявото на пръстта и е някак бавен и плосък. Виждаш ли колко са различни? Не съм ги показвала на друг, но съм щастлива, че ги виждаш ти. Достави ми голямо удоволствие да ги изработя. Почувствах се не толкова сляпа, когато направих тези малки предмети, които изразяват чувствата ми към музиката.

Прегръщам я. Наистина не знам какво да кажа. Тя непрекъснато ми поднася изненади.

— Мирабел, ти си истинско чудо. Пак го стори. Тези неща са невероятно красиви. Удивен съм, че един незрящ скулптор се е опитал да направи това. Вероятно защото си сляпа и завършен музикант, само ти можеш да преведеш толкова добре музиката във форма. Всяка от скулптурите е застинала музика. Благодаря ти, че ми ги показва.

Разглеждам ги почти половин час. Ръцете и очите ми обхождат повърхността им. Понякога затварям очи, за да ги опозная както е сторила Мирабел и се опитвам да ги запомня.

— А сега, ще ги прибера и ще изсвирия концерта си за теб.

Тя взема скулптурите една по една, увива ги и ги слага в шкафа. Сетне вдига капака на клавирина, придърпва столчето и поставя

дясната си ръка върху клавишите. Угасям лампите и се настанявам на обичайното си място.

— *Тази вечер ще изпълня за теб един концерт, който започва с най-елементарната и свършва с най-сложната музика, която мога да свиря. Първо ще чуеш Франсоа Коперин, после ще продължа с Йохан Себастиан Бах. Мисля, че градацията ще ти хареса. Ще изсвиря всичките осем кратки прелюдии на Франсоа Коперин. Опитвай се да мислиш за статуите ми, докато слушаш. Трябваше да ги оставя, за да ги докосваш, докато свиря, но може би друг път. Ако се умориш да слушаш, кажи ми. Опитвам се да си създам собствен стил на свирене — съчетание на всички записи на различните изпълнители, които съм чула. Вероятно ще можеш да ми кажеш дали съм успяла да го постигна.*

Тя започва. Свири хубаво. Неподражаемо. Ритъмът и въздействието на тези обикновени прелюдии придобиват нови измерения, но с една весела и жива вълна на последователност, която долавям за пръв път. Дори не разпознавам някои от осемте прелюдии. Приключва, слага ръце на коленете си и се обръща към мен.

— *Сега ще чуем почти същото, само че от мосю Бах. Знаеш, че той е бил предимно педагог. Понякога си мисля, че всъщност не е харесвал музиката, която се танцува и влиза в сърцата на хората, а самото композиране. Сякаш непрекъснато се е опитвал да ни покаже какво може да направи и колко изобретателен и гъвкав е умът му. Но въпреки това музиката му е хубава. Чуй „Шест малки прелюдии за начинаещи пианисти“. Мисля, че ще ти харесат. Ще ги изсвиря по реда на тоналностите в гамата — до мажор, до минор, ре минор, ре мажор, ми мажор и ми минор. Все едно слушаш как някой изгражда стълба към личния си музикален небосвод. Много любезно от страна на Бах, че ни взима с него.*

Мирабел отново започва да свири. Затварям очи и слушам. Колко е вярна на музиката, но все пак долавям и нейния стил. Убеден съм, че мосю Бах не би одобрил това, но за мен е хубаво. Струва ми се, че са изминали само няколко секунди, когато тя свършва.

— *Искаш ли да чуеш още?*

— Да, Мирабел, моля те. Прекрасно е.

— *Добре. Сега ще изсвиря няколко обикновени танца, които мосю Бах е написал за съпругата си Анна Магдалена. Сигурно е бил*

мил човек, но много зает с преподаване. Това са различни танци — менует, полонеза, пасторала и марш. Надявам се, че ще ти харесат. Доставка ми голямо удоволствие да ги свиря. Сигурно е като да танцуваш, макар че никога не съм го правила.

Тя започва отново. Танците са очарователни. В тях има нещо детинско. Чудесно е. Замислям се колко забавно би било да танцувам с Мирабел, ако сърцето ѝ издържи на напрежението. Смятам, че тя ще танцува грациозно и с достойнство.

Слушам и си представям различните движения. Времето лети. Мирабел спира. Отварям очи и виждам, че ръцете ѝ са отново на коленете.

— *Харесаха ли ти? В началото, когато бях потисната и нещастна, аз изсвирвах тези кратки танци и всичко се оправяше. Но сега нашият учител мосю Бах иска нещо повече от нас. Нарекъл е тези свои произведения „Фантазии и симфонии“. Петнайсет са. Когато ги разучавах, разбрах колко е трудно да свириш добре. „Фантазиите“ не бяха толкова трудни, защото имат само един глас, но симфониите имат три. Трябваше да ги слушам често и много внимателно, за да отделя гласовете и после да ги съчета. Мислех да ходя в едно специално училище, където учат слепите да свирят, но почувствах, че съм твърде стара, пък и исках да се уча сама. Сега ще ги чуеш и ще ми кажеш дали ги изпълнявам добре. Този път ще свиря по-дълго, защото са много. Ако ти омръзне да слушаш, кажи ми.*

Единствената светлина идва от лампата над клавесина. Навън е пълен мрак. Имам чувството, че мога вечно да седя така и да слушам. Толкова е приятно да го правя, след като цял ден съм рисувал.

— Мирабел, мисля, че никога няма да ми омръзне да те слушам как свириш. Моля те, продължавай, ако не си се уморила. Много вечери съм слушал записите и плочите си и това ме кара да чувствам, че някои неща на този свят имат смисъл. Лори често си лягаше, защото казваше, че ѝ идвало твърде много. А твоята музика е много по-хубава, отколкото на записите, които съм чувал.

Тя започва да свири. Спира за малко след всяка фантазия. Изключителни са. Сетне, след продължителна пауза, Мирабел подхваща симфониите. Мислите ми сменят посоката си заедно с гласовете. Тъй като тя е трябвало да ги раздели, те са почти както са били написани — различни, ала носят едно и също послание. Сякаш

си разменят водачеството, преплитат се и се вливат една в друга. Не мога да повярвам на ушите си.

— Мирабел, това беше невероятно. Знаеш ли, досега съм слушал твърде пасивно. Но ти направи всичко толкова реално и естествено, че проумях логиката на музиката.

— Да, мосю Бах е много логичен. Радвам се, че ги чу заедно с мен. Трябва да знаеш, че правиш същото за мен с картините си. Обясняваш всичко толкова добре, че дори личните ми представи изbledняват. Чувствам, че знам какво мислиш, когато рисуаш, защото го правиш и всичко, което си сторил, за да изглежда светът обединен и цялостен. Готов ли си да чуеш още нещо?

— Да, ако обичаш. Сигурна ли си, че не си уморена?

— Никога няма да се уморя да свиря за теб, Жак. Научих цялата тази музика само за себе си, без да съзнавам каква радост е да я споделям с друг. А сега, „Френските сюити“ на мосю Бах. Не знам защо ги наричат така, защото на мен не ми звучат по френски. Ала това няма значение.

Тя вдига ръце от коленете си, изправя рамене и започва. Вече е свирила за мен някои от тях. Този път наблюдавам лицето ѝ. Мирабел е напълно спокойна, с изключение на движенията на раменете ѝ — сякаш леко се поклаща в такт с музиката. След всяка сюита ме пита дали е достатъчно или трябва да спре. Накрая изпълнява последната от „Френските сюити“.

— А сега трябва да спрем и да си легнем. Но преди това, бих искала да ти изсвиря една от любимите си мелодии от мосю Франсоа Коперин. Казва се „Загадъчните барикади“. Понякога мисля за заболяването си като за моя лична загадъчна барикада и затова толкова обичам тази творба. Слушай.

Тя засвири отново. Познавам произведението, но никога не съм чувал да го изпълняват като Мирабел. Във въздуха се разнася мрачната загадъчност на неизвестността. Контрастът между по-тежките и по-леките откъси е силен и непрекъснатото повторение на ниските тонове е великолепно изпълнено. Седя като омагьосан. Губя представа за времето. После тя свършва да свири. Ставам, запалвам лампите, приближавам се до нея и я прегръщам. Мирабел слага ръце върху моите. Топли са и сигурно са уморени.

— Благодаря, Мирабел. Това беше най-пълноценната вечер в живота ми.

— *Това е само скромнен израз на моята благодарност към теб за всичко, което ми даде, моя любов.*

Тя става и аз я взимам в обятията си. Помагам ѝ да сложи капака на клавесина и да го покрие. Излизам от стаята и Мирабел угася лампите. Явно е решила да се държи така, сякаш знае какво е да си зрящ, макар че не вижда нищо.

През нощта се любим бавно — почти като музика. В ушите ми още звучат танците, изпълнени от пръстите ѝ. Сякаш заедно свирим напевни ритми и наблягаме ту на отчетливите ноти, ту на тихите дълбоки тонове. Прониквам в нея по-лесно, отколкото предния път. Сдържам се и не мърдам, за да не ѝ причиня болка, но тя ме придърпва в себе си. Отново изпитвам оргазъм — тих и нежен поток в нея.

Наблюдавам лицето ѝ, за да видя дали се чувства добре. Изражението ѝ не показва болка, а само радост, наслада и удоволствие. Мирабел повтаря името ми и шепне: „Je t’aime“^[4]. За пръв път, откакто се запознахме, говори на френски. Заспиваме. Тя — легнала върху мен. Пенисът ми бавно се измъква навън и аз потъвам в дълбок сън.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Жак изпитва толкова силно желание да го видя. Не знае ли, че аз го виждам? Не го ли усеща в музиката ми, в това, че свиря единствено за него?

Виждам го и в картините му. Сигурна съм, че ще го видя много по-ясно, ако си позволя да прогледна. Но той е пред очите ми — интересът, жизнеността, силата и добротата му. Не бих могла да го обичам повече.

И все пак, ние сме различни. Всеки от нас е част от света, на който принадлежи. Аз съм сляпа и онова, което означава толкова много за мен, не означава почти нищо за другите. Милият Жак вярва на очите си — ако не вижда или не чувства, че го гледат, той мисли, че не съществува.

Толкова му е трудно и не знае как да отговори на прекрасното писмо на съпругата си. Знам, че ме обича, но обича и нея. Любовта не

е предназначена само за един, тя включва всички. Бих искала да му помогна да разбере това. Мисля, че бих обичала Лори и децата, ако ги познавах. Но няма смисъл да разсъждавам за това. Трябва да мисля как да оползотворя най-пълноценно дните, които ни остават да бъдем заедно.

Страхувам се. От време на време, когато правим любов, чувствам, че с мен ще стане нещо, което ще ме изкара от равновесие и ще ме отнесе със себе си. Не се боя за себе си, а за Жак. Искам да остане тук и да продължи да рисува, ако е възможно.

---

[1] Джига — бърз, весел и игрив английски танц — Б.пр. ↑

[2] Сарабанда — бавен и плавен испански танц — Б.пр. ↑

[3] Алеманда — старинен танц от германски произход с плавен и равномерен ритъм — Б.пр. ↑

[4] Обичам те (фр.) — Б.пр. ↑

Следващият ден е неделя. След физическите упражнения и закуската отивам да навестя Мирабел, която храни гълъбите си. Тя се учудва защо не рисувам.

— Щом свършиш с гълъбите, Мирабел, искам да дойдеш с мен да си купя дрехи за нашата тържествена вечеря по случай рождените дни.

Тя обръща глава към мен и се усмихва.

— *Каква радост ще бъде, Жак. Имам предвид пазаруването. Разбира се, и тържеството ще бъде прекрасно.*

Мирабел се разбързва и разпилява зрънца по земята и върху пейката. Дори аз мога да кажа, че гълъбите са смутени. След повече от трийсет години ритуалът е нарушен. Чудя се дали разсъждават. Съмнявам се. Може би научават разни неща, но едва ли разсъждават. Не споменавам на Мирабел нищо по този въпрос.

Имам два билета за метрото, които стават и за автобуса. Качваме се на номер 86. Спирката е само на няколко крачки от мосю Дидро, който бди над гълъбите вместо нас. С тези билети ще стигнем до Бастилията. Помагам на Мирабел да се качи в автобуса и намираме места. Това е началната спирка и автобусът е почти празен. Настанявам се на любимото си място — зад шофьора. Седя до прозореца, защото той не означава нищо за Мирабел. Автобусът тръгва и тя се навежда към мен.

— *Опиши ми всичко, което виждаш. Моля те, Жак. Отдавна не съм се возила в автобус. Неприятно ми е винаги да питам кондуктора да ми каже, когато стигнем до спирката, където трябва да слеза. Отивам ли по-надалеч, например в болницата на улица „Шарантон“, винаги взимам такси. Но двете с Роланд обикновено използвахме автобус — този същия.*

Описвам на Мирабел всичко, покрай което минаваме, докато се движим надолу по булевард „Сен Жермен“. Сетне поемаме по Пон Сюли. Разказвам ѝ за лодките, които плават под нас, за зелените води,

за сивото небе със синкави петънца и за пухкавите бели облаци. Опитвам се да опиша задната част на Нотр Дам. Разказвам ѝ за малкия парк на остров Сен Луи.

После автобусът се отправя нагоре по булевард „Анри IV“ и излиза на площада пред Бастилията. Можем да отидем по-нататък, като си купим по още един билет, но аз искам да вървя с Мирабел по „Фабург Сен Антоан“. Това е старият ми квартал, където живеех на тавана. Завеждам я на „д’Алигр“ — любимото ми място за пазаруване.

Проправяме си път през тълпите по улица „д’Алигр“ и стигаме до самия пазар. Мирабел се притиска до мен. С едната си ръка съм я хванал, а с другата държа бастуна ѝ. Търся секцията за употребявани дрехи. Мирабел стисва пръстите ми.

— *Тук наистина ли има толкова много хора, Жак? Никога не са ме блъскали така. По-лошо е, отколкото на пазара на улица „Сена“.*

Тя се кикоти. Опитвам се да я пазя от хората, които я бутат, но блъсканицата е голяма. Чудя се дали не искам твърде много. Мирабел ми каза, че има слабо сърце, но в моменти като този ми се иска да не знаех това.

— *Колко много миризми — на хора, на плодове, на зеленчуци и на месо. И е толкова шумно. Не знаех, че гласовете на хората могат да вдигат такава врява. Чудесно е! Чувствам се кипяща от живот.*

Намирам щандовете за дрехи и започвам да ровя из тях. Мирабел докосва платовете. Един тип ми говори нещо, но аз не му обръщам внимание. Всичко е част от играта.

Накрая намирам онова, което търся — вечерен смокинг. Проверявам дали има дупки или неотстраними петна. Няма му нищо. Явно е бил пазен в нафталин на някой таван най-малко трийсет години. Толкова е старомоден, че няма определен стил.

Пробвам самото. Става ми. Панталонът е малко широк в талията, но дължината е точна. Мирабел докосва плата и го доближава до лицето си. После се навежда към мен.

— *Този плат е много хубав, Жак. Като онзи, който баща ми е носил на сватбата си. След като не се върна от фронта, дълго пазихме костюма му, но сетне Роланд го даде на бедните в „Сен Сюлпис“. На улица „Вожирар“ има едно място, където можеш да предаваш такива неща.*

Сега мъжът, който ми досаждаше, започва да говори колко е хубав смокингът. Хвърлям го на сергията и се обръщам. После възмутен питам през рамо.

— Combien?^[1]

Той определя цена от четирийсет франка. Отминавам. Мирабел се навежда към мен.

— *Четирийсет франка е нищо за такъв костюм, Жак. Трябва да го купиш, ако ти харесва.*

— Ще го купя, Мирабел, не се притеснявай. Но не и за четирийсет франка.

Разхождаме се из пазара и разглеждаме стоките. Всъщност гледам аз и разказвам на Мирабел какво виждам. Обикаляме десетина минути, сетне отново минаваме покрай щанда със смокинга. Продавачът ме забелязва — както и предположих, че ще стане. Вероятно ме е следил с поглед и сигурно знае какво правя. Професионалист по пазарлъка. Не обичам да се пазаря, но свикнах да го правя. Оня изважда смокинга и го мята на ръката си сякаш е мантия за коронясване. Спирам, поглеждам го и поклащам глава. Той грабва един старомоден цилиндър, протяга ръце и го нахлузва на главата ми. Господи, по мярка ми е! Свършено е с мен.

— Trente-cinq francs, monsieur, avec le chapeau. Vous serez comme le roi d'Angleterre.^[2]

Вероятно мога да намаля цената още, но не устоявам. Свалям цилиндъра от главата си. Безупречен е. Копринен. Отново го слагам и се поглеждам в едно малко напукано огледало, което продавачът е окачил отстрани на камиончето си. Бих желал Мирабел да може да ме види.

Бръквам в джоба си и изваждам три банкноти от по десет франка и една монета от пет. Давам му ги и взимам смокинга и цилиндъра. Отдалечаваме се.

— *Толкова се радвам, че купи костюма. Ще бъдеш много красив с него.*

Цилиндърът е още на главата ми. Навеждам се.

— Мирабел, купих си и цилиндър. Пипни го.

Тя го докосва леко с чувствителните си пръсти.

— *Боже мой, Жак, приличаш не само на краля на Англия, но и на министъра на финансите. Сигурно изглеждаш много внушително.*

Правиш го, за да поискам да те видя, нали?

— Може би, Мирабел. А сега министърът или кралят трябва да си потърси обувки. Няма да дам повече от десет франка и трябва да са удобни, защото след нашата галавечеря ще ги използвам, когато рисувам.

Намираме един стар чифт. Приличат на обувките за танци на Фред Астер — с тънки подметки и от естествена кожа. Не бих могъл да ги използвам за всеки ден, но са ми по мярка и струват десет франка. Човек не може да има всичко, затова ги купувам.

Връщаме се от пазара и се наслаждаваме на страхотен обяд. Мирабел ме кара да облека смокинга и ми взима мерките като истинска шивачка, за да го стесни. Това е поредното й умение, за което не знаех.

— *Не знаеш ли, че всички слепи жени могат да шият, Жак? Това е едно от нещата, които се предполага, че можем да правим — като плетенето на кошници или тапицирането на столове. О, да, Роланд все ме хвалеше, че имам златни ръце. Ще бъдеш много красив.*

Отново обличам удобни дрехи, слагам кутията с боите на гърба си, взимам едно опънато платно и тръгвам да рисувам. Вероятно само ще успея да екипирам картината, но не искам да губя целия ден. Има едно място точно на улицата, която излиза на площад „Фюрстенберг“, където гледайки нагоре и вляво, виждам цял куп сгради със сложна плетеница от прозорци, покриви, стени, извивки, мансарди и комини, разкрити под всички възможни ъгли. Ще сложа платното отвесно.

На следващия ден се занимаваме с дрехите си. Мирабел е стеснила смокинга ми, а аз съм го занесъл на химическо чистене. Струва повече от самия смокинг, но Мирабел настоява. Продадох картината с високите сгради направо от триножника за хиляда и петстотин франка, така че се чувствам богат.

Обаждам се в „Льо Гран Вефур“, невероятно изискан ресторант, един от най-известните в Париж, разположен под сводовете на Пале Роял. Правя резервация за двама за девети септември. Разговаряме надълго и нашироко за онова, което се надяваме да си поръчаме. Решаваме, че виното ще бъде „Кот дю Рон“. Има го в менюто. На такова място могат да те разорят.

Всяка вечер в девет се любим. Правим го спонтанно и не пропускаме нито едно от удоволствията, които изпитвахме, преди да имаме същинско полово сношение. Чудя се дали Мирабел изпитва оргазъм. Вероятно ѝ е трудно, може би невъзможно, да ми каже. С Лори никога не бях сигурен. Решавам да попитам.

— *Какво е оргазъм, Жак?*

Исусе! Как да обясня на една жена какво е оргазъм? Как е стигнала толкова далеч, без да знае това? Чудя се дали не мастурбира, но не искам да я питам.

— Ами, мъжкият оргазъм е, когато семето излиза, но женският е различен.

— *А от мен ще излезе ли семе или яйце?*

— Не, различно е. Нищо не излиза. Чувстваш се толкова възбудена, че не можеш да се контролираш. Усещаш топлина и щастие. Тялото ти надделява и самото то ти дава удоволствие. Казвали са ми, че е нещо такова.

— *Звучи чудесно, като музика. Много ми е приятно, когато впръскваш семето си в мен. Тялото ми се затопля и съм много щастлива, но не мисля, че това е оргазъм. Какво трябва да направя, за да изпитам истински оргазъм? Много бих искала да го почувствам.*

— Не трябва да правиш нищо, Мирабел. Вероятно това ще стане от само себе си. Ще разбереш, когато го изпиташ.

Мислено започвам да отстъпвам. Може би един разтърсващ оргазъм ще разбие крехкото ѝ сърце и ще я убие. Не искам да започне да мисли за оргазма толкова много, че да блокира и да не го изпита. Защо не държах голямата си уста затворена?

— *О, да, надявам се. Помогни ми, ако можеш.*

— Добре, Мирабел.

Прекъсваме разговора по този въпрос.

Преди да си легнем, Мирабел често изнася концерти. Продължителността им е час-два и те са станали част от любенето ни.

Тя се придвижва към по-сложни произведения, особено композицията на Бах, която нарича „Le Clavecin Bien Tempéré“^[3]. Работи върху серия от прелюдии и фуги на три и четири гласа от „Английските сюити“, за да се подготви за по-сложните откъси. Една

вечер свири Скарлати и още неща Коперин, като „Double de Rossignol“^[4] и „Le Petit-Rien“^[5].

Друг път изпълнява „Льо Форкере“ от Дюфи. За мен това е истинска радост. И макар че упреква Бах, защото все преподавал, Мирабел красиво и нежно ме учи да споделям невероятните ѝ познания в областта на бароковата музика. Когато седим в музикалната стая и аз слушам, тя поема нещата изцяло в свои ръце. Точно обратното е, когато е с мен, докато рисувам и ѝ обяснявам какво виждам и правя.

И всяка сутрин, когато се събуждам, я намирам до леглото си — седи ѝ гледа картините. Сякаш не може да им се насити и ги изпива с поглед. Понякога само я наблюдавам. Всеки художник трябва да има публика — някой чувствителен човек, който обича работата му и не „вижда“ ничия други произведения. Знам, че и картините са част от любовенето ни — досущ като музиката ѝ.

На девети решаваме да вървим до мястото на тържеството ни — ресторант „Льо Гран Вефур“. Вечерта е прекрасна. Изкъпахме се, издокарахме се и се огледахме взаимно. Мирабел подстрига косата и подрязва брадата ми. Не бих повярвал, че една сляпа жена може да направи такова нещо, но ръцете ѝ кръжат над главата ми, докосвайки и измервайки. Накрая виждам, че прическата и брадата ми са хубави както никога досега. Разбира се, преди да започна да живея по улиците, няхах брада.

Мирабел настоява да взема един красив чадър, който е бил на баща ѝ. Дръжката е оформена като патешка глава. Харесва ми както е сгънат и няма да го разтварям от страх да не се разпадне, след като е стоял така повече от петдесет години. Мирабел слага и красив копринен шал на раменете ми.

— Жак, наистина бих искала да те видя. Мисля, че изглеждаш много добре.

Тя прокарва пръсти по лицето, подстриганата брада, по тънката бяла риза, която също ми е дала и по копринените ревери на смокинга. Вероятно ме вижда по-добре, отколкото самият аз мога да се видя.

Убеждавам я да си сложи една стара кожа, която намерихме окачена в стенния гардероб. Мирабел е в черната рокля, която е

обличала само веднъж — на погребението на Роланд — и черното палто от агнешка кожа на сестра ѝ. На главата си носи широкопола шапка с къс черен воал, също останала от погребението.

Поглеждам отраженията ни в огледалото. Сякаш сме слезли от стара дагеротипия. Огледалото е неясно и не съм съвсем сигурен дори дали сме живи. Ала изглеждаме поразително. Аз съм изправен, висок и аристократичен, а Мирабел се носи с присъщата ѝ грациозност. Жалко, че не може да види каква гледка представляваме. Вероятно ще припадне от кикотене.

Решаваме, че ще вървим, докато се изморим и после ще вземем такси. Пред „Гран Верфур“ на всяка цена трябва да се появим с кола.

Тръгваме по булевард „Сен Жермен“, сетне надолу по улица „Сена“. Кокетно размахвам чадъра и показвам на Мирабел онова, което виждам. Дватама се забавляваме страхотно. Минаваме по Пон де Ар и отиваме на десния бряг на Сена. Опитвам се да виждам вместо Мирабел и подробно да ѝ опиша красотата на града, за да я съхрани в личната си колекция от „видения“.

— На будката на портиера има златисти светлини, а по реката — кехлибарени. Колите от едната страна на Сена са като поток от кехлибар, а от другата — като червен поток.

Заставаме в средата на моста и се вторачваме в Лил де ла Сите.

— Предната част на острова прилича на нос на кораб с красива плачеща върба на палубата. По-нататък е Пон Ньоф с прекрасните си светлини, които се отразяват в реката. По него минават автомобили и хора. Виждам и осветените камбанарии на Нотр Дам. На пристана на острова има млади хора, които се наслаждават на приятната вечер. А обърнем ли се наляво, ще видим осветената в златисто фасада на Лувъра — голяма каменна стена, блестяща след почистването.

В същия миг под моста минава един огромен увеселителен кораб, който озарява водите в тъмнозелено с големите си фарове. Чуват се звуците на вечерящите и многоезичния говор на екскурзовода. Опитвам се да обясня колко загадъчен и почти страшен ми се вижда този грамаден и оформен като акула кораб. В същото време мекото осветление върху масите вътре му придава дружелюбен и уютен вид.

Продължаваме по моста. Минаваме покрай Лувъра и Арк дю Карузел. Опитвам се да обясня какво виждам, но не мога. Не е същото

като с рисуването — тогава съм принуден наистина да виждам нещата, а не само да ги гледам повърхностно. Чувствам се нещастен.

— *Какво има, Жак? Моля те, не спирай. Придобивам такава великолепно представа за всичко. Не съм била тук от дете, а дори и да съм била, нямам спомени. Понякога идвах тук с Роланд, но тя не обичаше да ходи пеша и не ми разказваше за онова, което виждаше. Моля те, продължавай.*

Решаваме да забравим за таксито. Ето защо, влизаме под сводовете на Пале Роял някак крадешком. Възползваме се от момента, когато портиерът придружава хората от един огромен „Ролс Ройс“ и бавно се приближаваме до главния вход. Изчакваме, докато друг портиер ни отвори вратите и влизаме.

Управителят се приближава бързо. Вероятно се чуди от коя машина на времето сме слезли. Казвам му имената ни и той ни завежда на едно прекрасно място, където аз седам до стената. Управителят настанява Мирабел на един стол отсреща, но тя настоява да седне до мен. Предварително сме решили да постъпим така. Тя иска да ѝ помогна с менюто и да ѝ разказвам какво виждам. Управителят свива рамене по френски маниер, но не възразява. Дава бързи указания на един сервитьор, който нарежда сребърните прибори, чашите и чиниите. До Мирабел стои гардеробиерът в очакване да вземе палтото ѝ.

— Мирабел — казвам на английски аз, — мисля, че тук не е студено, така че може би ще дадеш палтото си на господина.

Тя се усмихва и разкопчава палтото си. Помагам ѝ да го съблече. Маха и шапката си. После, докосвайки ръба на масата, Мирабел я заобикаля и сяда до мен. Дотук добре.

— *Направи го чудесно, Жак. Трябваше да се сетя за палтото. Но стана много добре, нали?*

— О, да. Сигурно започват да си мислят, че наистина сме от английското кралско семейство или най-малкото аристократи, останали от миналия век и живеем тук, в бедняшкия квартал. Много е забавно.

Барманът, дебел самодоволен мъж, идва да пита дали ще прием нещо преди вечерята. Небрежно поръчваме „Кир Роял“ — още едно предварително взето решение. Той се покланя и се отдалечава. Сервитьорът ми дава менюто. Тъй като седим един до друг, вероятно

предполага, че ще ни трябва само едно и аз ще поръчам и за двамата. Това се вмести идеално в плана ни. Едва ли някой тук има представа, че Мирабел е сляпа. Сигурно ме смятат за жиголо, който за пари придружава възрастна жена и това също е забавно — почти толкова, колкото идеята, че сме членове на английското кралско семейство.

Няколко пъти съм бил в този ресторант на обяд по време на конференции на високо ниво. Но тогава бях толкова зает да смайвам шефа си или да надхитрям конкуренцията, че няхах възможност да забележа качеството на храната. Спомням си отличния френски интериор и съжалявам, че Мирабел не може да го види. За човек, който случайно поглежда към нас, ние просто сме се навели над менюто, но всъщност аз подробно ѝ разказвам какво става около нас. Сигурно си въобразяват, че ни е трудно да направим избора си, но да мислят, каквото искат.

— Таваните са високи, Мирабел. От тях висят красиви кристални полилеи. На пода има виненочервен килим — почти като онзи в твоята стая. Седим на кадифени канапета в тъмночервено с тъмни дървени части.

Поглеждам зад нея. На черното дърво е закачена малка табелка. Навеждам се да прочета какво пише.

— Съжалявам, че трябва да ти го кажа, Мирабел, но ти не си член на британската кралска фамилия. На твоето място е седяла императрица Жозефин.

— *Винаги съм знаела, че не съм англичанка, Жак. Колко е хубаво, че съм намерила истинското си място.*

Казва го съвсем сериозно. Вече наистина сме се задълбочили в играта.

Продължавам да описвам хората, които седят около нас край безупречно белите маси със салфетки, големи колкото покривки. Обяснявам, че стъклениите чаши блестят от чистота, а среброто отразява светлината на полилеите. Мирабел се навежда още по-близо до мен, а очите ѝ изглеждат вторачени в менюто.

— *Звучи чудесно, Жак. Правиш всичко това, за да ме принудиш да прогледна, нали? Затова ли си толкова мил с мен?*

— Разбира се. Да не мислиш, че бих похарчил толкова много пари за който и да е, при това само за една вечеря? Имам „планове“ за теб, мила моя.

— *Планове? Какво искаш да кажеш?*

— *Ще разбереш, мила моя.*

Извивам мустак като класически злодей. После ѝ обяснявам какво правя и какви са „плановете“ ми за нея. Това е твърде много. Тя доближава до устата си кърпата за хранене и започва да се кикоти. В същия миг пристига шампанското.

Вдигам чаша, а Мирабел без ничия помощ намира тънката дръжка. Приближава чашата си до моята, преструвайки се, че ме гледа в очите. Чукаме се.

— *За нашия траен успех и дълъг живот, графиньо.*

— *О, Жак. Прекаляваш.*

— *Нищо не е прекалено за графиня Рошамбо.*

— *Престани, Жак, и си пий виното.*

Отпиваме. От две години не съм вкусвал това шампанско. По едно време сякаш нямаше американец, който да си помисли за друго вино преди изискана вечеря. Вкусът му е свеж и неповторим. От мехурчетата се разнася приятно ухание на грозде.

— *Прекрасно е, Жак. Мисля, че никога не съм пила такова шампанско.*

— *На цвят е приятно розово, Мирабел, и мехурчетата се надигат в чашите като балони, извисяващи се към небето.*

— *Мисля, че си пиян, Жак, а още не сме започнали.*

— *Наистина съм пиян, Мирабел. Да се напием заедно.*

Посягам под масата към ръката ѝ. Хладна е и суха. Обвивам я с топлите си пръсти. С другата си ръка прелиствам менюто.

— *Да започнем ли с охлюви, мила моя, или предпочиташ някой друг ордьовър?*

— *Нали така решихме, преди да дойдем, Жак? Да си поръчаме по шест охлюва.*

— *Точно така, Мирабел. И ти ще си вземеш телешко фрикасе, а аз — говеждо по бургундски. В момента ги търся в менюто, но не ги виждам. Ако си спомням добре, храната в този ресторант е много изискана. Едва ли ще имат селско ястие като моето говеждо, но може да са го кръстили с някакво превзето име. О, ето го твоето телешко фрикасе. Провървя ни.*

В същия миг сервитьорът се приближава към нас. Застава от другата страна на масата с безизразно лице и тефтер и молив в ръка.

Казвам му, че ще започнем с охлюви, по шест за всеки. Оня си записва.

— Et ensuite?^[6] — изкуствено се усмихва той.

— За мадам — телешко фрикасе, а за мен — говеждо по бургундски.

Затварям менюто. Усмивката му се смразява.

— Nous n'avons pas le boeuf bourguignon, monsieur.^[7]

Е, поне е откровен. Отново отварям менюто. Виждам петел във винен сос и си го поръчвам. Знам, че няма да е толкова вкусен, колкото го прави Мирабел, но поне харесвам това ястие. Сервитьорът записва поръчката и се отдалечава.

— *Жак, разкажи ми какво още виждаш.*

Оглеждам се и започвам да ѝ разказвам за по-смешните особи, седнали на някои от масите. Трябва да призная, че ги описвам като карикатури. Мирабел се разкъсва между желанието да се изкикоти или да се опита да ми затвори устата. Барманът идва отново.

— Qu'est-ce que je peux vous offrir comme vin, monsieur?^[8]

Дава ми менюто с вината. Дори не го отварям.

Отговарям на английски.

— Имате ли нещо от рода на обикновеното „Кот дю Рон“, мосю?

Той се навежда над мен и започва да прелиства менюто, докато стига до страницата с „Кот дю Рон“. Сетне проговаря на сносен английски със силен акцент.

— Това е обикновено, но силно „Кот дю Рон“, мосю.

С молива посочва, че цената е сто седемдесет и пет франка. Нека да си мисли, че съм неграмотен.

— Добре. Донесете ни една бутилка. Ще стигне.

Той се затваря в себе си, записва поръчката в тефтера си, завърта се на пети и издърпва менюто с вината от ръцете ми. Усмихвам се на Мирабел.

— *Жак, по тона ти долавям, че си ядосан на тези хора. Сторили ли са нещо лошо?*

Хващам двете ѝ ръце. Студени са.

— Не, Мирабел. Те са чудесни и аз много се забавлявам. Само дето всичко това ми се струва неправилно, когато си помисля за начина, по който живеем и за искреността между нас. Това тук е толкова изкуствено. Не съответства дори на храната. Предполагам, че

ми напомня твърде много за миналия ми живот и всъщност съм ядосан на себе си. Обещавам, че ще спра да се дразня.

— *Може би е по-добре да си тръгнем. Какво биха могли да ни направят? Ще платим шампанското и ще излезем.*

— Не ме изкушавай, Мирабел. Нека да празнуваме. Искам да се забавляваме и да не развалям нищо. Обещавам, че ще прекараме чудесно рождениите си дни.

Така и стана. Смяхме се много — за онова, което трябваше. Аз престанах да се подигравам на хората около нас. Шегувахме се за наши лични неща — предимно със себе си и с дрехите, с които сме облечени. Започнах да съжалявам сервитьорите, управителя и дори бармана. По дяволите, те само се опитваха да си изкарват прехраната. Вероятно не вярваха повече от нас в цялата тази превзетост.

Завършихме с шоколадов мус и кафе.

— *Жак, след този шоколад и кафето, едва ли ще спим довечера.*

— Наистина ли искаш да спиш, Мирабел?

Стискам ръцете ѝ, после крака ѝ под масата. Чудя се дали някой друг в заведението прави същото. Струва ми се, че не. Всички останали са толкова сериозни.

— *Не, Жак, не искам да спя. Желая да опитвам вкуса ти. Знам, че той е по-хубав от всичко, което биха сготвили в този ресторант. Вкусът е толкова естествен и разнообразен. Безсрамна ли съм?*

— Мисля, че си чудесна, Мирабел. Освен това имаш добър вкус. И твоят вкус също е приятен.

Връщаме се пеша. Мирабел не иска да вземем такси. Миришели на цигарен дим и на парфюма и потта на други хора. Не знам колко е часът, но светлините на сградите още не са угасени. Уличното движение е намаляло. Вървим бавно, усещайки как виното, мусът и кафето се смесват в телата и ни правят отстъпчиви и уязвими.

Пристигаме вкъщи, събличаме се един друг и лягаме. Правим любов — както Мирабел искаше — и после заспиваме. Шоколадът, виното и кафето не ни разсънват. Любенето ни ги е смесило в едно. Докато се унасяме, Мирабел прошепва в ухото ми.

— *Не мисля, че изпитах оргазъм, скъпи Жак. Но започва да ми се струва, че разбирам какво е усещането.*

Сутринта, когато се събуждам, Мирабел не е до леглото ми както обикновено. Отивам в дневната. Тя е направила челна стойка. Връщам се в стаята си и обличам спортния екип.

Прибирам се от бягането. Мирабел приготвя закуската. Както обикновено, банята ми е готова. Целувам Мирабел по врата. Тя се обръща към мен.

— *Снощи всичко беше чудесно, Жак. Надявам се, че и ти прекара добре. Сякаш цял живот съм се готвила за този рожден ден. Още не мога да повярвам, че съм на седемдесет и две. Струва ми се невероятно.*

— Точно така, Мирабел, днес имаш рожден ден. Да ти е честит. Нека аз да сготвя. Имаш ли нещо против? Ще направя нещо американско, каквото не си яла.

— *Това ли е желанието ти, Жак?*

— Да, ако и ти искаш същото.

— *Знаеш, че обичам изненадите.*

— Добре. Отивай при гълъбите си и се върни, когато камбаните започнат да бият. Ще имам изненада за теб. Ще бъде по-хубава, отколкото в „Льо Гран Вефур“ и много по-евтино.

След закуска излизам да пазарувам. Мирабел казва, че ще се упражнява и после ще отиде при гълъбите.

Обикалям навсякъде, докато намеря онова, което ми трябва. Френските наименования ме подвеждат, но виждам какво има в месарниците и оттам нататък е лесно. Намирам и необходимите подправки.

Ще приготвя нещо, което знам да правя. Моят специалитет. Обичам да готвя. Но докато работех в Ем Би Ай, няха много свободно време. Господи, каква загуба! Сякаш умишлено съм се опитвал да съсия качеството на собствения си живот и на хората, които обичам.

Опитвам за последен път храната, когато камбаните започват да звънят. След няколко минути Мирабел застава на прага.

— *Какво готвиш, Жак? Никога не съм помирисвала такова нещо. Ухае много вкусно.*

— Седни, Мирабел. Аз ще сервирам.

Първо поднасям авокадо. Извадил съм костилката и съм сложил вътре оцет, олио и чесън. Мирабел не е опитвала авокадо. Показвам ѝ как се яде. Тя предпазливо дъвче месестата част и отначало се

изненадва, но сетне по изражението ѝ разбирам, че се наслаждава на чудесния вкус на плода.

— *Но какво е това? Много е вкусно. Плод ли е или зеленчук, или ти го направи?*

— Нарича се авокадо, Мирабел. Вече ги има и по френските пазари. Хората в Калифорния ги ядат през цялата година. Тези са от остров Мартиника. Това е една от любимите ми храни.

Специалитетът ми са неотразимите ребърца със сладко-кисел сос. Добавил съм и царевица. Мирабел седи и леко докосва храната с върха на пръстите си.

— *Какво ям сега, Жак? И как се яде това ястие? Чувствам се като бебе.*

— Това ястие се яде с пръсти, скъпа Мирабел. Тук няма сервитьори, които да те гледат, така че яж царевицата и месото както желаш. Ако се изцапаш, използвай салфетката. Може би ще искаш малко масло, сол или пипер за царевицата. Взимай зърната направо от кочана.

— *Подиграваш ли ми се, Жак? Не бъди жесток.*

— Съвсем не, Мирабел. Ако можеше да ме видиш, щеше да разбереш, че и аз правя същото. Опитай. Мисля, че ще ти хареса.

Тя започва да се храни. Дъвчем, без да разговаряме. Не ми мина през ум, че за един сляп възрастен човек ще бъде експеримент да яде с пръсти, но тя схваща бързо.

— *Имам чувството, че сме се върнали хиляди години назад в миналото и ядем с пръсти, без вилци и ножове — просто късаме месото и царевицата със зъби. Много е вкусно. Може би това прави американците такива, каквито са — ядат като дяволи храната на ангелите.*

Тя избърсва брадичката си. Наистина се забавлявам. Успях да направя соса добре — доматиите се усещат, но не е много кисел. Върви чудесно с царевицата. Мирабел търси парченца от ястието, които още не е опитвала.

— *Жак, това беше едно от най-вкусните ястия, които съм яла. Наистина засенчи онзи ресторант. Ще ги оставиш без работа. Трябва пак да сготвиш от твоята американска храна.*

— Съжалявам, Мирабел, но не знам да готвя много неща. Ала ще се опитам. Беше ми забавно.

Тогава поднасям изненадата си.

— Мирабел, нека да пийнем от твоето чудесно питие с крушата. Ще бъде прекрасен начин да завършим обяда за рождения ти ден.

— *Но онзи ликьор свърши, Жак. Запазих бутилката там, където си стоеше, но е празна.*

— Моля те, Мирабел. Нека да се преструваме. Направи го заради мен.

Тя се вторачва за миг в лицето ми с чувствителните си незрящи очи, после бавно става и се приближава до бюфета, където държи шишето. Докато се връща към мен, на лицето ѝ разцъфва усмивка.

— *Какво си направил, Жак? Бутилката е пълна. Вода ли си налял? Опитваш се да превърнеш водата във вино като Христос, така ли?*

— Искаш ли да донеса чаши, Мирабел?

Тя оставя шишето на масата, отново отива до бюфета, взима чаши и ги слага до ликьора. После сяда.

— *Моля те, Жак, отвори бутилката. Както преди. Натиснах тапата много навътре, за да не влезе въздух и крушата да се развали.*

Подава ми тирбушона. Вкарвам го в корка и лесно издърпвам тапата. Напълвам чашите догоре. Мирабел слуша. Не говорим. Сетне вдигам чаша. Тя усеща това и протяга ръка.

— За Мирабел, най-чудесната жена на света, за която, както за крушата в тази бутилка, времето е спряло. Честит рожден ден.

Пием. Изгарям от нетърпение да видя реакцията ѝ. Рискувах. Не исках да свещенодействам, но в същото време не можах да устоя на съвпадението. Мирабел отпива, вторачва се в мен, после пак пие.

— *Много е хубав, Жак, но не е същият. Ароматът е съвсем различен. Ала аз не разбирам много от тези неща.*

— Да, Мирабел. За рождения ден исках да ти подаря нова бутилка с круша. Претърсих Париж, но никъде не можах да намеря такъв ликьор. Накрая влязох в един специализиран магазин близо до Пантеона. Имаха „Поар Уилям“, но без круша. Разказах на продавача някои неща за нас. Казах, че го купувам за една прекрасна жена на име Мирабел. Очите му светнаха. Бързо се обърна и слезе по едни стълби зад щанда. Върна се с прашна бутилка.

— Сър, това е дваисет годишен ликьор „Мирабел“, направен от баща ми. Сигурен съм, че ще ви се види превъзходен. За да се

пригответи добре, трябва да оставите плода да узрее на дървото, докато стане готов да падне, после внимателно да оберете другите круши, да ги сложите в дървена бъчва и да ги оставите да ферментират. Няма нужда от захар. Ето, така пригответи баща ми този ликьор „Мирабел“. Това е последната от осемдесетте бутилки. Погледнете годината, която е написал — 1953.

— И така, Мирабел, купих ликьора и го донесох тук. Щях да ти го подаря за рождения ден. Сетне ми хрумна да излея съдържанието в твоето шише. Навярно продавачът нямаше да одобри онова, което правех с чудесния ликьор на баща му, но се надявам, че ти нямаш нищо против. Твоето одобрение е всичко, от което се нуждая.

По лицето ѝ отново се стичат сълзи. Заобикаля масата и за пръв път сядат на коленете ми. Макар отношенията ни да са интимни, за пореден път се изненадвам колко е лека — костите ѝ сякаш са кухи като на птица. Държи чашата в ръката си.

— *Моля те, Жак, пий от моята чаша, а аз ще пия от твоята. Ще бъда много щастлива. Това е стар обичай. Майка и татко правеха така на всеки рожден ден, който си спомням.*

Пием и Мирабел скланя глава във вдлъбнатината между врата и рамото ми. Дълго седим така.

Вечерта, докато тя се упражнява на клавесина, аз пиша на семейството си. Мирабел още работи върху „Английските сюити“.

Лори ми изпрати писмата на Хелън и аз ги чета едно по едно, в реда, по който са писани. Някои ме разплакват, други ме разсмиват, но всички я разкриват по начин, по който не съм я познавал — сериозна и със страхотно чувство за хумор. В повечето случаи се отнася към раздялата ни с Лори несериозно, ала понякога добре прикритото нейно и на Лори възмущение прозира. Нарича ме „отхвърлен от обществото“. Започвам да разбирам, че ме обича и иска да бъде близо до мен, но аз винаги съм бил недостижим за нея.

Чета писмата и отговарям на всяко. Опитвам се да обясня какво съм изпитвал, когато съм ги напуснал — чувството, че съм изгубил себе си и съм тръгнал на някакъв личен кръстоносен поход. Разказвам ѝ как съм намерил нещо от онова, което мисля, че всъщност представлявам и съм много щастлив. Подробно ѝ обяснявам

преживяванията си. В много от писмата си Хелън описва какво прави в училище или за приятелките си. Знам, че сега всичко това не е актуално, но отговарям така, както бих искал да отговоря навремето. Щом писмата са важни за нея, аз също държа на тях.

Получавам писма и от другите деца. Джак е някак сдържан. Предполагам, че като най-голям, той ме мрази най-много. Но в писмата си е сърдечен и разказва за новата си работа. Останалите две деца обясняват надълго и нашироко защо не са ми писали, но не питат защо съм ги напуснал. Предполагам, че Лори ги е инструктирала да бъдат учтиви.

Опитвам се да им отговарям както на Хелън с надеждата да изградя мост над пропастта в живота ни. Откривам, че пиша часове наред, като обяснявам, без да се оплаквам и да моля. Най-много искам да наваксам за изгубеното време — не само за онези дълги последни месеци, но за всичките години, през които съм бил с тях само физически.

Пиша все по-интимни писма на Лори. Започвам от самото начало на моята сага и ѝ разказвам всичко, което се е случило. Само основните ми преживявания и чувства изпълват двацет и пет страници и ми отнемат три вечери.

После се опитвам да ѝ обясня за Мирабел и мен. Описвам как сме купили смокинг и цилиндър и сме отишли в „Льо Гран Вефур“. Разказвам ѝ за гълъбите на Мирабел, за клавесина и как съвсем сама е научила няколко чужди езика. Добавям, че всяка сутрин прави упражнения от йога, докато аз бягам навън. Обяснявам как е ослепяла и ужасния шок от преживяното и как вижда картините ми, но нищо друго.

Пропускам да спомена кое е накарало Мирабел да прогледне, но разказвам как сме започнали да рисуваме заедно и как е отворила ума и сърцето ми за красотата на света, така че картините ми да имат смисъл.

Трудно е да напиша всичко това и в същото време да не нараня чувствата на Лори. Но съм убеден, че трябва да постъпя така, ако искаме някога отново да бъдем заедно. Не искам да крия от нея какъв съм станал. Например, споменавам, че имам брада и това ми е забавно. Питам я дали ще ѝ бъде трудно да ме възприеме така и да свикне. Добавям, че косата ми е посивяла. Откакто се разделихме, аз съм се изменил — челото ми вече оплешивява, а брадата ми е още по-бяла.

Лори ми пише прекрасни писма, в които разказва за живота си и за децата. Уверява ме, че те не изпитват лоши чувства към мен, с изключение на Джак.

Чудесно е, че съм във връзка с всички тях. Тревожа се за Мирабел. Нямаме много време да бъдем заедно — дълго пиша и рисувам. Пък и след това съм адски уморен. Нямам никакви сили. Изтощен съм.

Тя винаги разбира кога съм свършил да пиша. Излиза от музикалната стая, застава зад стола, слага ръце на главата ми и започва да ме разтрива. Ръцете ѝ са малки и нежни, но силни. Премахват напрежението ми.

Често ме кани в музикалната стая и свири за мен. Има богат репертоар — включително Скарлати, Хендел и други, за които не съм чувал. Сякаш силата ѝ се влива в мен чрез музиката. Предполагам, че това е защото аз самият не умея да свиря. Музиката е храна за душата ми. Възприемам я със сърцето си и звуците се разнасят из тялото ми.

Понякога, особено след като съм рисувал цял следобед, аз заспивам, докато я слушам. Мирабел казва, че няма нищо против. Знаела, че се нуждая от сън. Идва при мен, нежно милва челото и докосва затворените ми очи, носа и устните с леки като перца целувки, докато се събудя. После ме завежда до леглото.

Друг път съм заспал отново, когато тя ляга до мен. Нежно ме докосва навсякъде и с чувствителните си пръсти разбира дали искам да спя.

Обикновено, колкото и да съм уморен, Мирабел успява да ме възбуди и любовенето ни е като сън — нежни, унесени и бавни движения, непрекъсвани от мига на обладаването и леки тласъци, сякаш сме под вода. Тя се научи да ляга върху мен и да контролира сама движенията на сексуалното ни единение. Изпитвам оргазъм и заспивам. Толкова е лека, че почти не я усещам. Чувствам само силата ѝ.

Рисуването върви добре. Когато вали, рисувам в апартамента. Първо поглеждам през прозореца, сетне нареждам малки натюрморти в стаята. Като студент мразех да рисувам натюрморти. Но сега, когато разбрах, че личното виждане е по-важно от сюжета, намирам

натюрмортите за интересно предизвикателство. Това е хубаво и за Мирабел. Тя се настанява удобно до мен, без шумът и суматохата на улицата да ѝ пречат.

Един ден, когато вали, започвам да рисувам друг портрет на Мирабел. Правя го, защото първият е единствената картина, която не може да види. Щом се появи в полезрението ѝ, тя мигновено ослепява за всичко. Наистина е странно. Сутринта, когато за пръв път видя картините, бях закачил портрета на стената над леглото ми, настрана от другите. Обичам да го гледам, докато се събличам да си легна. Сега искам да се опитам да я нарисувам с новото си виждане, умения, познания и любов към нея. Свършвам и го сравнявам с първия. Толкова е различен. Не знам колко се е променила Мирабел и доколко това се дължи на промяната в мен. На първия портрет тя изглежда спокойна, скована и излъчва по-малко жизненост и радост — младото момиче, което опознах в нея. На втория портрет размахът и движенията на четката са по-отчетливи и по-успешни в изобразяването на Мирабел — поне такава, каквато я познавам сега. Но и на двата не личи, че е спяла. Подозирам, че никога не съм гледал на нея като на незряща.

Но когато портретът е готов и го показвам на Мирабел, макар да съм сложил огледало зад себе си, за да може, ако иска, да види как се осъществява цялата картина и въпреки че съм ѝ обяснил всичко, което направих и защо го сторих, тя не го вижда.

— Съжалявам, Жак. Мисля, че не искам да се видя като възрастна. Ти ме караш да се чувствам толкова млада и щастлива. Знам, че у мен има нещо, което се страхува.

— Но, Мирабел, аз те нарисувах така, както те виждам, с цялата си любов, дълбоко възхищение, уважение и страст към теб. Всичко е там, на портрета. Колко много искам да се осмелиш да го видиш.

— Знам, Жак. Вероятно ще прогледна. Ала се боя, че няма да се видя така, както ти ме виждаш. Трябвала видя портрета със собствените си очи и това ме плаши. Трудно е да ти обясня, но понякога имам чувството, че се намирам в мехур, който ме съхранява жива и щастлива. Като гледам картините ти, все едно виждам как ужасният свят се прецежда през паравана на твоята любов, ала мехурът остава непокътнат и аз съм в безопасност. Още нямам

достатъчно увереност в себе си и във всичко останало, за да стана част от външния свят. Моля те, бъди търпелив.

Едно от нещата, които обичаме да правим, е да ходим в неделя в единайсет и трийсет в църквата „Сен Сюлпис“. Там се намира един от най-големите органи в света, на който свирят някои от най-великите съвременни органисти.

В единайсет и трийсет литургията свършва и музикантите започват да свирят класическа музика, а не само религиозни химни. Изпълняват предимно Бах. Високият свод на тази инак грозна църква има чудесна акустика. Мирабел е намерила идеалното място, където в цялата си сложност се събират гръмовният грохот на големите тръби и нежният трепет на малките.

Седим неподвижни и развълнувани. Концертът е безплатен и само онези, които знаят това, остават да слушат. Бавим се, докато първите обедни камбани започнат да бият и концертът свърши. Най-голямо удоволствие ми доставя да извървя цялото разстояние до органа, който се намира на балкона пред прозореца от цветно стъкло. После минаваме през отворените врати и излизаме на площада с пеещите фонтани. Чудната промяна в звуците — от органа до камбаните и сетне на водата — е вълшебна.

Това също е едно от нещата, които споделяме. Само ми се иска тя да може да види онези високи сводове, осветени от цветното стъкло, каменната порта на църквата, искрящия площад със статуите на епископите и огромните лъвови, около които се плиска водата и отразената светлина. Но Мирабел вероятно се наслаждава на звуците повече от мен, защото нищо друго не отвлича вниманието ѝ.

Животът продължава. Става все по-хладно. Минал е Денят на всички светии. В този ден завеждам Мирабел на гробищата в Монпарнас. Намираме гроба на Роланд и на родителите ѝ.

Мирабел не е била там, откакто сестра ѝ е починала. Пазачът проверява в една голяма книга и ни казва къде са гробовете.

Мирабел се навежда над надгробните плочи и проследява с пръст имената на родителите си и на Роланд. Оставяме цветята, които

сме донесли. Гробовете са ужасно обрасли и плочите са покрити с мъх. Започвам да плевя бурените. Мирабел се присъединява към мен и след два часа всичко изглежда грижовно поддържано.

— *Добре ли изглеждат сега, Жак?*

— Чудесни са. Можеш да се гордееш. Според мен това са най-хубавите гробове тук.

Не лъжа. Повечето гробове са покрити с гладък масивен мрамор с позлатени надписи и украсени с изкуствени цветя или с малки черно-бели емайлирани плочки, на които пише: „Souvenirs à notre père et mère“^[9] или „Nos regrets“^[10].

— *И аз трябва да бъда погребана тук, Жак. При семейството си. Но аз не желая. Не е ли ужасно?*

— Не мисли за погребения, Мирабел. Наслаждавай се на този хубав слънчев ден заедно с мен.

— *Наслаждавам се, но това не ми пречи да мисля за погребения. Знаеш ли къде бих искала да ме погребат? На небето. Не да ме кремират — това е ужасно, а да намеря някакъв начин да отида на небето. Не говоря за рая. Искам да бъда във въздуха, където се извисява и изчезва музиката. Разбираш ли?*

Притискам я до себе си. Сега сме влюбените на гробището. Замислям се за сестрите Бронте и за това как любовта и гробовете могат да бъдат така сложно преплетени.

— Мисля, че разбирам, Мирабел. Ако можем да се откъснем от гравитацията или да ни изстрелят в космоса и да се носим там — недокосвани и сами, ще бъдем толкова извисени над всичко. Като музиката, както ти казваш.

— *Наистина ме разбираш, Жак. Понякога си мисля, че музиката е като звездите. Поне ми се иска да е така.*

Деветнайсети ноември е рожденият ден на Лори. И тя ще стане на петдесет години. Написала ми е чудесно писмо, в което ми разказва колко много е харесала снимките на картините ми. Разбирала какво съм изпитвал през всичките онези години, когато работех, за да улесня нещата за семейството, докато в същото време ме е измъчвало такова страховито видение. Употребила е тази дума — „измъчвало“.

Дълго мислих за това. Предполагам, че така го е почувствала. Вероятно тази е най-уместната дума. Но знам, че вината не е изцяло нейна и се опитвам да ѝ обясня как гордостта, стремежът да изпъкна и

необходимостта да привлече вниманието на шефа си са били другите причини — освен да печеля пари за семейството си — да стоя в Ем Би Ай. Държах се като дете. Много пъти дори забравях, че някога съм искал да стана художник. Дори се шегувах за това с колегите — нещо от сорта на „Представяте ли си“.

Казвам на Мирабел, че бих желал да изпратя една от нашите картини за рождения ден на Лори.

— Чудесна идея, Жак. Сигурна съм, че съпругата ти ще бъде много щастлива. Имаме толкова много картини и не трябва да бъдем егоисти, нали?

Ала изборът се оказва сложен. От една страна, искам да подаря на Лори онази картина, която намираме за най-хубава. Но от друга ни е трудно да се разделим с която и да е от тях.

Цял следобед се опитваме да вземем решение. Толкова е забавно, когато споделям видяното с Мирабел. Сякаш гледаме някаква вълшебна телевизия, в която ние играем главните роли и правим всичко заедно. Все едно преживяваме една и съща мечта.

— Жак, трябва да решиш сам. Аз не мога да преценя достатъчно добре. Дори се чудя как ти дава сърце да ги продаваш. Знам само, че искаш да бъдеш независим и да имаш собствени пари, но ти е трудно да се разделиш с някоя от картините си. Трябва да решиш сам.

Тя става и отива в дневната. Седя на мястото си и накрая решавам да подаря на Лори картината, която нарисувах на улица „Пренсес“ и по-точно къщата, където е живял Шарден — един от любимите ѝ художници.

Изваждам гвоздейчетата с отвертка, после навивам на руло платното. Слагам гвоздейчетата в едно найлоново пликче и разглобявам рамката. Поставям всичко в кръгла картонена кутия и я пускам в пощата. На формуляра написвам „плакат“. Опитът за изнасяне на картини от Франция може да означава множество бюрократични процедури. Но така е по-лесно — ако ти провърви, разбира се.

На следващия ден започвам да рисувам автопортрет. Пак вали и ми трудно да виждам, макар че пердетата са вдигнати и съм насочил към себе си стоватова крушка.

Разполагам се и се вглеждам в лицето си — така, както съм се научил да правя. Напоследък не се гледам често. От една страна изглеждам по-възрастен, от друга — по-млад. Определено имам поздрав вид и мисля, че съм започнал да напълнявам. Макар че бягам, двамата с Мирабел се храним фантастично, пък и обмяната на веществата ми се е забавила с годините.

Рисувам цял следобед, докато се смрачава. На другата сутрин продължавам. Работя, а Мирабел се грижи за гълъбите си. Готвим петел във винен сос и от време на време отивам в кухненския ъгъл да разбъркам яденето. Нищо чудно, че пълнея. Само от уханието слагам няколко килограма.

Обядваме и Мирабел измива чиниите. После сяда на леглото зад мен. Опитвам се да ѝ обясня какво правя, къде се затруднявам и кои части ми харесват. Завършвам автопортрета и се чудя дали Мирабел ще може да го види.

Надявам се да чуя възклицанието ѝ, но уви. Оставям четките.

— *Свърши ли, Жак?*

— Да, Мирабел. Мисля, че ако се опитам да добавя нещо, ще разваля автопортрета.

— *Значи е готов. Толкова съжсаявам, че не мога да го видя. За миг помислих, че ще прогледна и облаците и мракът ще се разсеят, но умът ми се затвори и пред очите ми нямаше нищо. Все едно се опитвах да изпитам оргазъм. Вероятно просто трябва да ти се случи, без да се насилваш.*

Решавам, че след като тя не може да го види, ще изпратя автопортрета на Лори и децата. По този начин част от мен ще бъде с тях. Дълго го съзерцавам, после прибирам боите. Сякаш гледам някой друг. Дори лицето в огледалото изглежда чуждо. До известна степен автопортретът прилича повече на „мен“, отколкото на начина, по който мисля, че изглеждам. Но, в края на краищата, никой от нас не знае как всъщност изглежда и винаги изглеждаме различно на различните хора.

Вечерта не пиша. От няколко дни не съм получавал писма и автопортретът беше моят начин да опиша как съм и какво се е случило в живота ми.

Мирабел казва, че е готова да ми изсвири откъси от „Английските сюити“. Занасям стола си в тъмната музикална стая и тя започва. Трудността на творбата се губи в овладяната сдържаност и

плам, с които Мирабел свири. Съсредоточеността ѝ е невероятна. Пренасям се в един свят на музика, звезди, математика, прогресии, повторения и съвършенство, където не усещам дори тялото си. Не мога да повярвам в това, когато тя спира. Нямам представа колко време е минало. Изумен се приближавам до нея.

— Мирабел, беше толкова хубаво. Не мога да ти опиша какво означаваше това за мен. Ти ме заведе в мислите си и ми представи Бах по начин, който не познавах. Не знам дали някога съм бил по-близък с теб. Благодаря ти.

— *Свирих специално за теб, Жак. Това беше най-доброто ми изпълнение, защото знаех, че свиря за теб и за нас. Мисля, че усещам мислите ти в главата си — както и мислите на Йохан Себастиан Бах. Беше такова удоволствие да чувствам, че сме заедно в музиката.*

През нощта, когато тя идва при мен, музиката е още с нас. Сливаме се в едно, носим се в собствения си ритъм, изтръгваме мелодии от телата си, вдигаме ръце в кресчендо и се милваме така, както пръстите гаят клавишите, докато усещаме взаимно вибрациите си.

Както обикновено на нощното шкафче съм оставил запалена свещ, за да видя как Мирабел влиза, тихо пристъпва към леглото ми, вторачва се в мен с незрящите си очи и после се мушва под завивките. Това е част от нашия ритуал.

Отметвам тежкия юрган и изучавам тялото ѝ на оскъдната светлина. Отдаваме се на взаимни ласки. Не разговаряме много. Чуват се само звуците на насладата ни. Свършвам в нея, докато тя е върху мен и плитката ѝ пада на лицето ми. Усещам, че Мирабел е на път да се пренесе в друг свят. Започва да се движи по-енергично и да се тласка така, както никога не е правила.

— *О, Жак! Мисля, че го изпитвам. Музиката става все по-силна. Je suis perdue...*^[11] *Прегърни ме, Жак! Не ме пускай! Никога! Дръж ме.*

Сетне издава продължително стенание — почти писък, но гърлен. Подпира се на ръце, за да се извива над мен — досущ леко белолико дяволче с черни очи. Започвам да се движа в ритъм с нея и

усещам, че потрепервам конвулсивно, докато семето ми се впръсква в нея. Чувствам се съучастник в тихото ѝ опиянение.

Наблюдавам изражението ѝ. Килнала е глава и е затворила очи. Поглежда ме. Пламъкът на свещта се отразява в очите ѝ. На лицето ѝ се изписва ужас.

— *Виждам те, Жак! Боже мой, та ти си старец! По-възрастен си от баща ми! Как е възможно?*

Не знам как да реагирам. Толкова съм щастлив, че Мирабел вижда, но това беше последното, което очаквах да каже. И аз се вторачвам в нея.

— Сигурна ли си, Мирабел?

— *Да. Косите ти са сиви, а брадата — бяла. Лице на възрастен мъж. Не знаех.*

— Но нали знаеше, че съм на петдесет години и имам четири големи деца? Би трябвало да се досетиш. Сигурна ли си, че виждаш?

— *Разбира се. Но имах толкова различна представа за теб. Моля те, не се обиждай. Дай ми време да свикна. Колко е странно.*

Тя скланя глава на гърдите ми, но без да ме гледа. Усещам как сълзите ѝ се стичат по гърдите ми. Започвам да подозирам, че пак ще загуби зрението си.

— Добре ли си, Мирабел?

— *Да. Чувствам се чудесно. Имаш право. Аз съм една глупава стара жена, която разсъждава като малко момиче. Толкова ми е трудно да го проумея.*

Тя се надига и ме поглежда в очите.

— *Обърни глава наляво и надясно, за да мога да те видя по-добре. Моля те, Жак.*

Бавно завъртам глава на възглавницата.

— *Да, наистина си много хубав, когато се опитам да те видя с очите на една възрастна жена, каквато съм. Трябва да знаеш, Жак, че това е голям шок за мен. Изумена съм, че все още виждам.*

Тя предпазливо обръща глава и оглежда стаята.

— *Направил си я толкова красива. Много по-хубава е, отколкото в спомените ми.*

Изведнъж Мирабел започва да се кикоти, а после — да се смее на глас. Смее се толкова силно, че се уплашвам за нея. На няколко пъти се опитва да каже нещо, но не може.

— О, Жак... Толкова съжалявам... Сигурно си се почувствал ужасно, когато те нарекох старец. А всъщност възрастната съм аз... Толкова е смешно и странно. Искрено съжалявам. Разбираш ли ме? Прощаваш ли ми?

Иронията на ситуацията започва да разсейва напрежението ми. Страхът и шокът ми намаляват. И аз започвам да се смея. Това кара Мирабел да се смее още по-неудържимо. Прегръщам я и двамата се тресем и вибрираме от смях. Не знам колко време минава. Сетне тя казва:

— Жак, щом мисля, че си стар, как ли изглеждам аз? Трябва да обещаеш, че ще скриеш портретите ми и всички огледала в къщата. Инак отново ще загубя зрението си. Не мисля, че ще мога да се погледна.

— Не бъди глупава, Мирабел. Нямаше да съм тук, ако не беше привлекателна. Не е ли достатъчно, че аз те намирам за хубава? Какво още искаш?

— Ти си художник, Жак, и ме виждаш като насън. Аз не съм художничка. Страхувам се, че ще се видя такава, каквато съм в действителност — възрастна. Не искам това.

Тя кротко се сгущва на гърдите ми. Сърцето ѝ бие като пеперуда, която се блъска в прозорец.

— Много съм уморена, Жак. Може ли вече да заспиваме? Утре ще се тревожим за зрението ми. Дотогава ще бъдеш моят красив, чудесен, и мил любим. И ме прегърни, за да ме предпазиш от всички трудности на този свят. Моля те.

Тя се умълчава. След няколко минути заспива. Бавно я отмествам от себе си и я слагам на леглото. Подлагам възглавница под главата ѝ. Очите ѝ са затворени. Толкова е красива. Винаги спи със затворени очи, макар че не вижда. Чудя се дали всички незрящи правят така.

НЕЗРЯЩ БЛЯН

Готова съм. Имам всичко, за което съм мечтала в слепотата си. Жак ще бъде винаги мой в сърцето и душата ми.

Дните ни заедно бяха чудесни — свирихме, работихме и се любихме. Изживявала ли е някоя жена такава наситеност в любовта? Той знае, че го обичам и колко много означава за мен. Възрастта няма значение. Когато за пръв път го видях, веднага разбрах колко по-

възрастен е той от мен — в сърцето си. От него се излъчва такава тъга, но е толкова смел. Никога няма да бъда като него.

Надявам се, че ще постъпи така, както го моля, когато това се случи. Ще стане скоро. Опитвам се да го прикривам, но усещам, че немоощта ме навестява все по-често. Знам, че Жак е достатъчно силен да ме загуби по този начин, защото има толкова много — работата си, съпругата и децата. Ще имаме достатъчно време.

Колко ли време ще мине, преди да намери бележката ми? Страхувам се, че ще я открие, преди да съм си отишла, затова я скрих добре. Много е трудно слепец да скрие нещо от зрящ човек. Трябва да заспивам. Много съм уморена.

---

[1] Колко (фр.) — Б.пр. ↑

[2] Трийсет и пет франка с шапката. Ще сте като краля на Англия (фр.) — Б.пр. ↑

[3] Акордираният клавесин (фр.) — Б.пр. ↑

[4] Две лястовици (фр.) — Б.пр. ↑

[5] Малкото нищо (фр.) — Б.пр. ↑

[6] А след това? (фр.) — Б.пр. ↑

[7] Нямаме говеждо по бургундски, господине (фр.) — Б.пр. ↑

[8] Какво вино да ви предложи, господине? (фр.) — Б.пр. ↑

[9] В памет на нашите баща и майка (фр.) — Б.пр. ↑

[10] Ние скърбим (фр.) — Б.пр. ↑

[11] Свършено е с мен (фр.) — Б.пр. ↑

Събуждам се. Всичко изглежда спокойно. Лежа със затворени очи и се заслушвам. Осъзнавам, че не чувам Мирабел да се движи из апартамента. Обикновено го прави толкова тихо, че едва я чувам.

После отварям очи и виждам, че тя е още в леглото, до мен. За пръв път е останала тук. Почти винаги излиза от стаята, без дори да разбере. Спи тихо и спокойно по гръб, а на лицето ѝ сияе лека усмивка. Усещам силен прилив на чувства към нея. Изглежда толкова крехка, дребна и уязвима. Трудно е да повярвам, че в слабото ѝ тяло има толкова много сила. Чудя се дали отново ще ме види, когато се събуди. Ще бъде чудесно. Невероятно.

Навеждам се и нежно я целувам по устните. Студени са. Тя не реагира. Вглеждам се по-внимателно. Сякаш не диша! Скачам на колене.

— Мирабел? Мирабел! Добре ли си?

Никаква реакция! Слагам ръце на челото ѝ и нежно прокарвам палци по затворените очи. Не е възможно — дори очите ѝ са студени. Сърцето ми започва да бие толкова силно, че разтърсва цялото ми тяло. Импулсивно я прегръщам и я притискам до себе си. Цялата е студена и макар да не е скована, не откликва. Започвам да плача.

Ридая неудържимо. За себе си и за Мирабел. Не знам защо не съжалявам повече за нея и никога няма да го разбира. Тя е мъртвата. Животът си е отишъл от нея през нощта, точно когато Мирабел прогледна и започна да живее в този свят. Възможно ли е дълбоко в душата си да съм чувствал, че щом започне да вижда, тя ще бъде обречена? Не знам. Едва не полудявам и егоистично се давя в собствената си скръб. Струва ми се невероятно.

Седя така, прегръщам я, милвам я и хлипам, изпитвайки отчасти чувствата ѝ като дете, когато е намерила мъртвата си майка. Никога не съм имал пряк допир със смъртта. Дори родителите ми са живи. Невъзможно е да я приема. Доскоро Мирабел беше с мен и споделяхме най-интимните си мигове, а сега я няма и никога няма да се върне.

Не знам колко време стоя така. Притиснал съм я до себе си и туридая, ту мълча. Мъртвешката тишина ме кара да спра собственото си сърце и да се присъединя към спокойната и тиха Мирабел.

После внимателно я слагам в средата на леглото. Тя изглежда толкова самотна. Приглаждам бялата ѝ нощница, скръствам ръце на гърдите ѝ — една върху друга, както ги стискаше, когато беше развълнувана от нещо. Още плача, но усещам, че ме обзема вцепенение и примирение. Внимателно я завивам до брадичката — все едно, че спи сама. Започвам да ѝ говоря. Коленичил съм до нея.

— Мирабел, по лицето ти знам, че си умряла щастлива — така, както живя. Трябва да вярвам в това. Ти ще продължиш да живееш в мен и в нашите картини. Ще разкажа за теб на децата и на Лори, за да живееш и в тях и да ни помагаш да бъдем по-добри. Ще се опитам да обясня на всички какъв прекрасен човек беше. Прекарала си по-голямата част от живота си в мрак, затова сега, тъмната ще ти бъде като роден дом. Ако не е така, тогава както в сънищата си, ти ще можеш да виждаш отново. Надявам се, че ще ме видиш. Знаеш какво изпитвам към теб и колко много те обичам. Мирабел, изненадан съм от чувствата си в този момент. Сега съм спокоен и почти щастлив, защото ще бъда с теб до края на живота си, каквото и да се случи.

Дълго седя на колене до леглото. Накрая ставам и се обличам. През цялото време говоря на Мирабел. Предстои ми много работа. Тя сякаш също ми говори и ми казва какво трябва да направя.

Трудно ми е да я оставя сама в стаята. Открехвам вратата. Приближавам се до бюфета, където Мирабел държи франковете за ежедневните ни разходи. Изненадвам се, когато в малката емайлрана кутия за захар намирам над шестнайсет хиляди франка. За пръв я отварям. Давах на Мирабел всичките пари, които печелех от продажбата на картините си и не харчех за материали и тя ги слагаше в тази кутия. За Мирабел парите бяха само нещо, което човек използва, когато се нуждае от него — също като сапуна. Тя всъщност не спестяваше и не зависеше от парите. Знам, че ще одобри начина, по който ще ги използвам сега.

После, на дъното на кутията съзирам малък плик, на който пише ЖАК. Отварям го. Вътре има писмо. Връщам се при Мирабел. Коленича до леглото и си спомням как се молах като дете. Бележката е написана с печатни букви. Чета:

11 септември 1975

Скъпи Жак,

Ранно утро е. Още усещам нощния хлад след чудесната ни топлина в леглото. Искам да ти напиша това писмо сега, след прекрасната ни вечеря за рождените дни. Ти спиш. Проблемът със сърцето ми е по-сериозен, отколкото ти казах. Мога да си отида всеки момент, внезапно. Струва ми се, че е правилно да постъпя така — да бъда откровена с теб и да ти пиша точно сега. Трудно ми е да пиша с ръкописни букви. Използвам линийка и едно приспособление, което си направих сама, за да бъдат редовете ми прави. Не пиша често и кратките писма са най-лесни за мен. Когато четеш това, аз вероятно ще съм мъртва. Мисля, че инак не би погледнал в тази кутия. Ти си толкова честен. Много те обичам, Жак. Не съжалявай за мен. Знам, че ще ти бъде трудно — повече отколкото на мен, но нека да не забравяме, че преживяхме толкова много. Ти ми даде всичко, което желях в този живот. През последните месеци почти ме накара да се радвам, че съм била сляпа през всичките онези години, за да се запазя за теб и да се опознаем и обикнем. Вероятно си се чудил защо в много отношения аз съм още малкото момиче, което намери майка си мъртва във ваната и чийто баща загина на някакво далечно кално място. Ужасът да порасна и да страдам като родителите си беше повече, отколкото можех да понеса. Поради тази причина загубих зрението си. Изненадвам се, че не оглушах и не онемях. Не исках да продължавам да живея като обикновен човек. Искях да остана „невинна“ — поне колкото може да бъде невинно едно четиринайсет годишно момиче в Париж. Аз наистина бях забележително невинна, дори за възрастта и времето си. Моята невинност беше най-ценното ми качество. Научих се да се съсредоточавам върху доверието и търпимостта. Открих, че това са най-важните елементи на невинността. Вината съществува, само когато човек не вярва на най-съкровените си импулси или не търпи другите, когато техните импулси са различни от неговите.

Научих много от гълъбите. Те бяха най-добрите ми учители. Толкова са доверчиви. А повечето хора са убедени, че са глупави. Според мен мнозина мислят, че невинните са глупави или луди. Гълъбите ме научиха и на търпимост. Понякога там, на площада, аз чувах как децата ги гонеха, но гълъбите не се оплакват, а само се отстраняват от пътя. Жак, никога няма да разбереш колко близка бях с моите гълъби. Когато те срещнах, аз почувствах, че ти се опитваш да бъдеш невинен. Търсеше начин да виждаш „ясно“ и „чисто“, без преструвки. Както знаеш, музиката — такава, каквато я научих, само по звуците — беше много важна в личното ми търсене и в приучаването ми на търпимост. Музиката ме научи и на доверие. Мисля, че заедно с теб постигнахме високо състояние на „невинност“. Имахме си доверие, че няма да нараним чувствата си. Освен това, от самото начало знаехме, че ще направим всичко възможно да се пазим взаимно някой друг да не нарани чувствата ни. Нещо повече, всеки от нас искаше да даде на другия удоволствие и да увеличи до крайност нашите възможности, за да споделяме мислите, настоящето, надеждите и миналите си трагедии. Сигурна съм, че когато четеш това писмо и имаш предвид всички наши чудесни нощи и моето привидно „нечестиво“ желание да правя любов с теб, да говоря за невинност, може би изглежда странно. Поне така би било за повечето хора. Но, разбираш ли, Жак, аз бях убедена, че сексът и споделената страст — без угризения за вина — са много висока степен на невинност. Само защото хората са облекли цялото това чудесно преживяване в ритуали на задължителност, на собственост и на отговорност, сексът се е превърнал почти в символ за липса на невинност. Вероятно това е защото сексът е свързан с възпроизвеждането и с всичко, което означава това. Едва когато за пръв път впръска семето си в мен, аз почувствах търпимост към хората, които превръщат този прекрасен акт в ритуал. Щом разбрах, че нямам яйце за твоето семе и не мога да имам дете, аз преживях истинска трагедия. Тогава

осъзнах необятността на секса. Мисля, че ти си способен да постигнеш високо състояние на невинност, Жак. Надявам се, че ще продължиш да я търсиш. Убедена съм, че ще го направиш. Много бих искала да останеш да живееш в нашия апартамент, да рисуваш и да си спомняш за мен. Но, разбира се, това ми желание е егоистично и съвсем не невинно. От друга страна, искам да се прибереш въкъщи, при семейството си. Знам, че не го ли сториш, никога няма да се почувстваш невинен в сърцето си. Ти още обичаш Лори и децата си, но не вярваш на силната си любов към тях. Най-много от всичко бих искала да живееш тук, в нашия. Апартамент с Лори и да ѝ помогнеш да намери прошка в сърцето си за Дидие заради неговата слабост. Уредих въпроса с нотариуса, чието име е в края на писмото, така че всичко, което притежавам, става твое след смъртта ми. Но аз вече ти казах това. Трябва само да отидеш при него с това писмо. Той не знае името ти, но се уговорихме, че писмото ще бъде знакът, по който ще те познае. Уредих всички данъци и дарения да се изплащат направо от банката. Служителите там бяха много любезни със сляпата възрастна дама. Не отидеш ли при нотариуса, всичко остава на твое разположение. Само трябва да представиш писмото при необходимост. Можеш да получиш правата си в срок от двайсет години. Ако не го сториш дотогава, имуществото ще бъде продадено, а сумата — дарена за защитата на нашите гълъби в камбанарията на „Сен Жермен де Пре“. Знам, че е ужасно да се пише за такива неща, но понякога се налага. Отлагах толкова дълго. В кутията има достатъчно пари за погребението ми. Не искам да ме кремират. Може да бъда погребана в обикновен дървен ковчег в семейния парцел, където ходихме. Искане ми се да имаше някакъв друг начин — както говорихме — но какво да се прави. И така, завършвам това дълго писмо, Жак. Ще се заломя с упражненията си. Скоро камбаните ще започнат да бият и ти ще се събудиш. Пиша на масата, където споделихме толкова много чудесни ястия и хубави мигове. Никога не

ще мога да ти се отблагодаря за всичко, което внесе в живота ми. Почувствах се като истинска зряла жена и за пръв път не изпитвах страх. Въпреки всичко, се чувствам по-невинна, отколкото вярвах, че е възможно. Ти си прекрасен художник и човек. Толкова съм щастлива, че бях благословена да видя картините ти. Доказателството за невинността е да виждаш „ясно“, а не да бъдеш ограничаван само с онова, което е пред очите ти. Благодаря, че сподели това с мен. Не забравяй, че винаги ще те обичам.

Твоя Мирабел

Следва името на нотариуса. Оставям писмото, скланям глава на леглото до Мирабел и отново се разплаквам. Всичко е като нея — изпълнено с обич и същевременно интелигентно подредено. Сякаш чувам гласа ѝ. Говори ми. Вторачвам се в нея и се опитвам да запомня спокойното ѝ хубаво лице.

Слагам писмото на дъното на кутията и я прибирам в бюфета — там, където винаги е била. Пъхам в портфейла си шестнайсетте хиляди франка и разрешителните ми за пребиваване в страната и за работа. Връщам се в стаята и отново приковавам поглед в Мирабел.

— Мирабел, ще направя каквото мога. Надявам се, че ще одобриш стореното от мен. Вероятно е незаконно и някои хора може да ме помислят за безнравствен или луд, но поне е невинно. Така ми повеляват да постъпя най-съкровениите ми чувства.

Заклучвам апартамента и слизам долу. Най-потресаващото е, че всичко изглежда същото. Ако не знаех, че Мирабел е съвсем сама и студена в онова легло, нямаше да повярвам, че е мъртва. Всичко, което споделяхме, е тук, непроменено.

Влизам в телефонната кабина срещу аптеката и се обаждам на представителството на Американ Експрес. Успявам да си запазя място за полета до Минеаполис рано на другата сутрин. Уреждам да взема билета и да го платя на летището.

Връщам се в апартамента. Правя си кафе, премествам масата от дневната в моята стая и я слагам до леглото, където лежи Мирабел.

— Мирабел, прибирам се у дома, при семейството си. Знам, че искаш да постъпя така. Не мога да остана тук сам, без теб. Знам, че искаш и това, но е невъзможно. А сега, трябва да напиша писмо на семейството си и да им съобща какво се случи.

Имам чувството, че тя ме чува и разбира. Усмивката на лицето ѝ е толкова загадъчна и в същото време изразителна. Съвсем не се чувствам самотен.

Лори,

Искам да прочетеш това писмо на децата. Мирабел почина. Не мога да ти опиша скръбта си. Но чувствам и радост. Мирабел никога няма да бъде мъртва за мен. Нейният дух и всичко, което ми даде, ще продължават да живеят в мен и в картините ни. Искам да знаете какво изпитвам. Стегнатите егоистични окови, които ме държаха затворен в егото ми и ме изолираха, са скъсани завинаги. Сега се чувствам неразривна част от света. Не се боря и не се съпротивлявам, само съм част от него. И както казваше Мирабел, до известна степен съм по-невинен. Не мога да опиша колко много ви обичам. Вечно ще съжалявам, че ви причиних толкова много болка. Но от друга страна съм убеден, че то е било за добро и сега мога да съм истински съпруг и баща, и да показвам любовта си, а не само да печеля пари и да ви издържам. Сега съм част от всичко и още повече от вас. Следващата седмица ще се върна в Минеаполис и когато пристигна, ще ви се обадя от хотела. Не искам да ви се натрапвам, а само да споделяме каквото можем. Надявам се да донеса картините си, за да видите какво съм правил. Обещавам, че ще се опитам да отговоря на всичките ви въпроси. Очаквам срещата ни с голяма радост и нетърпение и се надявам, че вие също се радвате. Имам толкова много идеи, които искам да споделя с вас, но тук трябва да свърша някои неща и искам да бъда с

Мирабел, колкото е възможно по-дълго. Надявам се, че скоро ще ви видя.

С обич, Джак

Прочитам писмото на Мирабел. Вероятно това ще се види странно или зловещо на някой, който не е преживявал смъртта на близък и обичан човек, но за мен е напълно естествено. Надявам се, че до края на живота си ще се чувствам свободен да разговарям с нея и възнамерявам да го правя. Изгубих известна част от уважението си към очевидното.

Всеки художник, който наистина открие изкуството си, стига до този момент. А поради слепотата си, Мирабел го знаеше също. В музиката си тя се занимаваше със звуците, а не с видимото — написаните ноти, което пречи на повечето изпълнители. Когато слушаше говор, Мирабел чуваше само звуци със значение, а не заместителите на писмената реч. За нея това беше единственият истински език. Предполагам, че затова ѝ е било лесно да научи толкова много чужди езици, както и музиката, която свиреше. Дори ушите ѝ бяха невинни.

По обед камбаните започват да бият. Отново коленича до леглото и слагам ръце върху нейните. Стоя неподвижен, със затворени очи и чувам не само камбанния звън, но и пърхането на крилете на гълъбите, които се спускат, излитат от камбанарията и се носят над улиците. Чудя се дали забелязват, че Мирабел не е там. Вероятно през всичките тези години те са свикнали да я чакат, но дали я помнят? Необходимо ли е нейното присъствие, за да подтиква малките им мозъци да извършат стария ритуал да кацнат долу и да бъдат нахранени и почистени? Хрумва ми да отида при статуята на Дидро и да се опитам да я заместя, но после се отказвам. Никой не може да замени Мирабел, дори за гълъбите.

Изваждам платнената чанта, в която държах дрехите и другите си неща, докато живеях на тавана. Направена е от дебел брезент. С тази

чанта се върнах вкъщи от войната и пак с нея напуснах семейството си. Придърпвам стола по-близо до леглото на Мирабел и оставям чантата на масата. Намирам малката отвертка, с която поправях и сменях някои от ключовете за осветлението тук.

После свалям картините от стените. Двайсет и осем са. Продадох девет, така че съм нарисувал общо трийсет и седем през изминалите шест месеца и нещо. Не съзнавах, че съм рисувал толкова много. Но това е само количество, а аз вярвам в качеството на тези картини, което е най-важното.

Залавям се да махам гвоздейчетата от рамките, към които са прикрепени платната. Всяка рамка има по четирийсет гвоздейчета, така че това ще ми отнеме известно време. Започвам да говоря.

Опитвам се да обясня на Мирабел колко е трудно за един художник да бъде невинен. Самият акт да прелъстиш хората да повярват, че цветовете на платното изобразяват нещо друго — небе, светлина, въздух и пространство — никога не може да бъде невинен.

— Да, ти имаш право, Мирабел. Тук, в Париж, където се запознах, аз се приближавах до едно по-ниско ниво на невинност. Дните, в които бродех из Париж, бяха началото на моя нов живот. Събрах смелост да се опитам да нарисувам скици и акварели, като израз на уважение към красотата, която усещах да тече във вените ми... Но дори когато работехме заедно и ти отприщи чувствата ми в рисуването, така че сцените да се носят във въображението ми като лично виждане, аз все още не бях верен на себе си. Умишлено се опитвах да създам предмет, който да насърчава и улеснява другите хора към преживяване на невинност. Но само по себе си, това не беше невинно.

Продължавам да говоря и да махам гвоздейчетата от картините, да навивам на рула платната, да прибирам рамките и да пълня брезентовата чанта.

— В картините си исках да изразя страхопочитанието и възмущението, които чувствах от видяното и как то е свързано с онова, което ми се струваше, че съм аз.

Спирам и известно време се съсредоточавам върху гвоздейчетата. Сгъвам още няколко платна. Трудно ми е да обясня на

Мирабел и на себе си какво искам да кажа. Изваждам от рамката още едно платно.

— Ти разбираш това, Мирабел. Не, естествено, че не разбираш. Мъртва си, а дори да беше жива, не съм сигурен дали щеше да разбереш. Няма значение.

Отново съм на път да се разплача. Поемам дълбоко въздух. Няма начин да сваля платната с треперещи ръце и сълзи в очите.

— Виж какво, искам хората да гледат картините ми, за да могат да споделят радостта с мен. Освен това, аз правя разни неща с композицията, структурата, светлината и размаха на четката, така че това платно да изглежда вълшебно, като прозорец към друг свят, свързан с един миг и едно място, видно от един човек — от мен. Нещо повече, това е прозорец към въображението, красотата и вълнението. Една малка илюзия от светлина и пространство, на която се опитвам да придам достоверност.

Поглеждам платното, което е наполовина откачено от рамката. Наистина ли съм вярвал в мястото, изобразено на картината? Всичко ли е някаква самохипноза, която не означава нищо, освен да ми доставя удоволствие? Такова ли е изкуството — самозаблуда, самодоволство и лична преструвка?

Вторачвам се в картината. Не, хубава е. За мен тя още има стойност и въздействие, макар и след повече от месец. Но именно в това е проблемът — дали е така и за другите?

— Мирабел, всеки път, когато рисувах нашите картини, аз имах предвид теб. Държах ти да ги видиш. Не беше достатъчно аз да остана доволен. Искях това да бъдат места, където сме били заедно. И тъй като си сляпа и можеш да споделяш вижданията си, струва ми се, че съм успял да го постигна. Знаех, че само за нас двамата картината беше нещо специално, което ни сближаваше. После, след като онази двойка купи „Площад Фюрстенберг“, започнах да чувствам, че нашето видение означава нещо и за другите... Но колцина виждат това вълшебство? Искам да го споделя с колкото е възможно повече хора, но въпреки това да остана верен на себе си и на сюжета. Там е клопката, Мирабел. Понякога рисуваш, за да привлечеш другите — сякаш залагаш стръв за риба. Случва се. Вероятно искам твърде много или съм учил твърде много. А може би само искам ласкателства, пари и успех. Не мисля така, но знам ли. И в това отношение никога не мога

да бъда невинен, Мирабел. Нуждая се от твоята сила... Боя се, че когато се върна в Америка и заживея с останалите, с нашите приятели, които ценят успеха повече от всичко друго — а успехът за тях означава пари или признание — аз ще се проваля и ще изгубя вълшебството... Ще мога ли да продължа онова, което започнахме — нашето лично, спокойно и свободно творчество? Не знам и това ме плаши.

Поглеждам Мирабел, която лежи спокойно и се усмихва в голямото легло. Стените около нас са голи. Картините поне бяха хубава украса. Но ако изобразителното изкуство служи само за това, то по-добре отново да се върна в Ем Би Ай. Взимам една от картините от купчината, гледам я няколко минути и се опитвам да се престоря, че не съм я рисувал аз и я виждам за пръв път. Не мога да го направя. Тези картини са част от мен и аз от тях и вече наистина не гледам на тях като на предмети.

— О, Мирабел, толкова ми липсваш. В слепотата си ти ме научи да виждам. И сега, когато мога да виждам не само пасивно, но и активно, като художник, аз не съм сигурен дали ще имам сили да продължа сам... Знам, че Лори ще хареса картините ми. Реакцията ѝ дори към снимките им беше толкова удовлетворителна. Но защо ги харесва? Дали само защото приличат на „картини“? Как би трябвало да изглежда една картина? Художниците не са единомисленици по този въпрос. Това явно се променя с времето, почти като модата и архитектурните стилове... Ала някои художници са преминали границите на времето и модата, Мирабел. Рембранд, Шарден, Тициан, Ван Гог, Моне и много други са били верни на себе си в най-хубавите си творби. Толкова верни, че е почти невъзможно да вървиш по техния път. И сега гледам произведенията им и някак се превръщам в тях и навлизам в тяхното време в мистично единение... Да, това вече е нещо, но дали някога ще го постигна? Вече причиних толкова болка на семейството си. Мога ли да оправдая това лудешко търсене на една мечта, която изглежда толкова непостижима, че човек започва да се съмнява в съществуването ѝ? Намираш ли някакъв смисъл в думите ми, Мирабел?

Работя цял следобед. Чашата се напълва с гвоздейчета, а брезентовата чанта започва да се издува от навитите на рула картини. Толкова е странно, като си помисля, че цялата ми радост — моите творби — могат да бъдат сгънати толкова лесно и натъпкани в чантата като купчина мръсни дрехи. Когато бяха на стените, картините изглеждаха нещо много повече и ми внушаваха усещане за възвишеност и завършеност, каквото не познавах, а сега са нищо. Мога да ги изнеса навън и боклукчиите да ги хвърлят в камиона, където ще бъдат смлени и превърнати в по-компактна смет.

Чувам, че камбаните в шест вечерта бият. Не съм гладен, макар че не съм ял цял ден. Дори не искам да мисля за ядене, без Мирабел да седи срещу мен. Това би било признание, че наистина си е отишла. Чувствам, че все още не съм ѝ казал защо съм толкова загрижен за невинността си и за способността да продължа с рисуването така, както ме научи тя.

— Онова, което ме тревожи повече от всичко друго, Мирабел, е, че може би рисувам само за една малка елитна група, предимно хора с пари, които имат времето и интереса да ги гледат и дори да ги купят. Това е в противоречие с причините, поради които искам да рисувам. Щом изобразителното изкуство ще разделя хората по икономически или класов признак, така както правят музиката и литературата, тогава аз не искам да бъда част от него. Това е мой проблем още от студентските години. Хората, които властват в света на изкуството и имат достъп до галериите, музеите, издаването на картините в книги или дори в плакати, не ме интересуват. Те придобиват контрол върху картините като притежания, търгуват, пазарят се за тях и ги продават като всяка друга вещ. Те контролират и разпространението, така че всичко уникално, изтънчено и вярно на себе си и на твореца, всъщност няма шанс да бъде видяно... С почти всички велики художници е било така. Художникът рядко доживява мигът да узнае, че хиляди и милиони хора са направили живота си по-хубав чрез прозренията, които той се е пожертвал да сподели. Достатъчно ли съм силен да живея и да умира като Винсент ван Гог, който не е продал нито една картина и е бил длъжник и настойник на брат си? Явно не е могъл да издържи. Мисля, че и аз няма да мога. Ван Гог е бил наистина невинен, Мирабел, и е умрял такъв. Не мисля, че съм невинен, доверчив и достатъчно търпелив, за да бъда толкова великодушен. Разбираш ли?

Отказвам се. Дори самият аз не съм сигурен какво искам да кажа. Запалвам лампата и продължавам да махам картините от стените. Мръкнало се е, когато навивам на руло и последната и я натиквам при другите. Смъквам чантата от масата. По-тежка е, отколкото мислех, но мога да я вдигна. Тупвам я няколко пъти на пода, за да сместя картините, после стягам ремъка и закопчавам катарамата. Мятam я на гръб. Тежка е, но ще се справя. Брезентовата чанта и кутията с триножника ще бъдат багажът ми за пътуването до вкъщи.

Остава само една картина, последната, върху която работих — изглед от площад „Сен Сюлпис“. Твърде влажна е, за да я опаковам. Облягам я на стената. Оставям и първия портрет на Мирабел. Вторият взимам със себе си.

Сетне започвам да почиствам кутията. Използвам ножчето от палитрата, за да изстържа боята. Измивам добре четките — първо с терпентин, а после със сапун и гореща вода в кухненската мивка. Рисувах много усилено и съм се отпуснал — не подреждам материалите си. Една картина сякаш водеше до друга и винаги бързах да рисувам.

Има няколко четки, които са толкова проскубани, че са останали само няколко косъма от четината. Изхвърлям ги.

През цялото време говоря на Мирабел. Припомням си предимно хубавите ни мигове и ту плача, ту се смее. Тя винаги слушаше съсредоточено празнотумствата ми и сега сякаш пак ме чува, кима и тихо се смее. Още не мога да се разделя с нея.

Завързвам кутията с канап, за да не се отворят краката на триножника и да се изкривят или счупят в багажното отделение на самолета.

Навън е вече съвсем тъмно. Връщам се в спалнята и лягам в мрака до Мирабел. Опитвам се да се съвзема. Върша всичко автоматично и искам да се уверя, че не допускам грешки.

Обръщам се към Мирабел и погалвам челото ѝ. Пръстите ми леко докосват очите, носа, устните, брадичката и шията ѝ. Спомням си как ме изучаваше и отново се разплаквам. Слагам ръка на сковаващото се тяло и заравам лице във възглавницата. Всичко е толкова невероятно.

Накрая се съвземам и се залавям да почиствам апартамента. Първо запалвам всички лампи. Разхождам се из стаите и се

наслаждавам на хубавия дом, който споделяхме през последните няколко месеца. После взимам всичките си вещи — дрехите, смокинга, обувките и дори четката за зъби. Пускам ги в един найлонов чувал за боклук. Изваждам храната от хладилника и я слагам в друг чувал. Запазвам само дрехите, с които ще пътувам.

Напълвам ваната, припомняйки си как Мирабел я приготвяше за мен всяка сутрин. Сетне влизам във водата и се опитвам да се отпусна. Изтърквам тялото си така, сякаш искам да сменя кожата си. Целият съм зачервен и тръпна, докато изваждам запушалката на канала, измивам ваната и се бърша с хавлията. Замислям се за майката на Мирабел и за самата Мирабел, която вероятно е извадила същата тази запушалка, за да източи окървавената вода.

Обличам отново дрехите, с които бях през деня, а другите — за пътуването — разстилам на леглото до Мирабел. Оглеждам апартамента още веднъж и завързвам чувалите с найлонов конец. Отивам в спалнята.

— Ще се върна след малко, Мирабел. Трябва да свърша някои неща.

Взимам ключовете за апартамента и за камбанарията, малка метла и още един найлонов чувал. Влизам в музикалната стая на Мирабел и отварям шкафа, където са скулптурите ѝ. Внимателно ги пускам в чувала. Леки са — също като Мирабел. В малкото им пространство е съсредоточена толкова много любов. После взимам няколко от резервните си свещи, кибрит и първия портрет на Мирабел. Часът е около десет вечерта, но е понеделник, така че по улиците няма да има много хора.

Затварям външната врата и слизам по стълбите. Улиците са оживени, но не много. С изключение на картината, аз приличам на метач, подранил за нощното си дежурство или на клошар, понесъл торби с боклуци.

Минавам една пресечка и хвърлям чувалите с дрехите и храната в една от боклукчийските кофи. После пресичам булевард „Сен Жермен“ и се озовавам пред църквата. Внимателно се оглеждам и прескачам оградата. Лесно откривам вратата за камбанарията. Ключът едва се превърта в ключалката. Но вратата се отваря. Влизам и я затварям. Намирам се в пълен мрак. Решавам още да не запалвам свещта и тръгвам пипнешком по изтърканите каменни стъпала.

Не е толкова далеч, колкото предполагах. Стигам до един капак, надигам го и излизам на камбанарията. Поглеждам надолу, към сводовете и виждам уличното движение и тълпите. Съзирам и сградата, в която се намира апартаментът на Мирабел. Представям си я как лежи в леглото ми. През процепите на сводовете прониква достатъчно светлина и аз виждам къде съм и какво правя.

Качвам се на огромната дъбова греда, която подpira камбаните. Надявам се, че няма причина да започнат да бият точно сега, защото вероятно ще загубя слуха си и ще стана глухият художник, ученик на сляпата дама. В десет вечерта няма камбанен звън — нито сватби, нито кръщенета, а само едно тихо и необявено погребение. Подплашвам няколко гълъба и те започват да пляскат с криле като обезумели в мрака, после се успокояват. Върху широката греда намирам няколко мъртви гълъба. Събирам ги на купчина в ъгъла до капака на пода. Гредата е широка най-малко един метър. Сиво-сините зеленикави камбани се очертават застрашително в мъглявината под мен. Отдолу е тъмна дупка. Започвам да пълзя по гредата, като същевременно я бърша от праха. Откакто е била почиствана за последен път, по нея се е събрала много мръсотия.

Стигам до края и пак се връщам там, където мога да стъпя здраво на краката си. От мен капе пот — резултат от напрежението, страха и безпокойството. Изпълзвам още веднъж по гредата и слагам портрета на Мирабел в далечния край. Скулптурите и свещите оставям в близкия ъгъл, при мъртвите гълъби.

Тихо слизам по стъпалата. Открехвам вратата, оглеждам се внимателно и бързо я затварям и заключвам. Отново прескачам оградата. Излизам на улицата и забързвам покрай мосу Дидро и надолу по „Сизо“, към къщи.

Измивам се в банята и се връщам в спалнята при Мирабел. Вероятно ще трябва да се изкъпя още веднъж, преди да съм свършил. Леките проблясъци на примигващата неонтова светлина отвън сякаш оживяват лицето на Мирабел. Странно — за пръв път забелязвам светлините. Отново лягам до нея, за да се подготвя за следващата стъпка на онова, което смятам да направя.

— Мирабел, надявам се, че ще останеш доволна от плановете ми. Не сме разговаряли за това, но измислих само този начин да бъдеш онова, което каза, че искаш.

Не ми се ходи пак до там, но в същото време искам да постъпя правилно, макар да е грешно.

До стената има една картина, която не е изсъхнала — на площад „Сен Сюлпис“. Пъхам я под мишница, като внимавам да не размажа боите. Взимам и нашата бутилка „Поар Уилям“, която отново е почти празна, с изключение на крушата. Тръгвам бързо по улицата, прескачам оградата, качвам се на камбанарията и оставям тези неща, после пак хуквам към апартамента. Не срещам затруднения. Сега трябва само да чакам и да разчитам на късмета си.

Лежа в сумрака и тихо говоря на Мирабел, докато чакаме. Спомням си всичко, преживяно с нея — от мига, в който се сблъскахме, до тази последна чудесна нощ. Дали само снощи тя наистина ме видя за пръв път? Едва не прихвам, когато си спомням колко много се смяхме.

Сигурно е четири сутринта, когато решавам, че моментът е настъпил. Повечето туристи и гуляйджии са се прибрали, а чистачите още не са излезли. Това е най-тихият час от денонощието.

Увивам Мирабел първо в един чаршаф, после — в одеяло. С крайчеца покривам главата ѝ, така както един баща би направил с детето си. Ако някой ме види, надявам се да мина за такъв. В известно отношение тя е мое дете, а аз нейно.

Необезпокояван, аз забързвам по булеварда. Няма никой. Вървя бързо, но се старая да не изглеждам притеснен или уплашен. Влизам в малкия църковен двор, мятam Мирабел на гръб, докато прескачам оградата, качвам се в предверието и отварям вратата. Ключът е в ръката ми. Вратата се заключва автоматично след мен. Успях да свърша най-трудното. В тъмното не е леко да маневрирам покрай ъглите на виещите се каменни стъпала с Мирабел, която е вече вкочанена, но се добирам до камбанарията.

Вдигам капака и после го затварям с крак. Внимателно слагам Мирабел в края на гредата, до мъртвите гълъби. Отново смуцавам няколко спящи гълъба, които започват да пляскат с криле, но сетне се успокояват и гукат сънено. Дали знаят кой ще остане при тях?

Запалвам една от свещите. Предпазливо изпълзвам до далечния край на гредата. Слагам свещта пред портрета на Мирабел. Връщам се и на отсрещния край облягам картината на „Сен Сюлпис“. Запалвам

свещ и пред нея. Няма опасност пламъците да изгорят масивната дъбова гредата. Ще угаснат от само себе си.

Сетне бавно и нежно нагласям Мирабел в средата на гредата. Откривам лицето ѝ. Светлината на свещите хвърля отблясъци по лицето ѝ. Очите ѝ изглеждат отворени и сякаш ме гледат. Усмивката ѝ като че ли е станала по-широка и изразява одобрение. Мисля, че намира театралната ми постановка за забавна. През цялото време ѝ говоря.

— Ти си в камбанарията под небето, Мирабел, с твоите приятели, гълъбите. Струва ми се, че това е най-подходящото място.

Взимам мъртвите гълъби и ги нареждам около нея, сякаш са тържествен кортеж. Между всеки два гълъба слагам по една от нейните скулптури. Кълна се, че в потрепващата светлина на свещите сякаш чувам звуците на клавесина, докато тя свири. Не мисля, че полудявам, но и това е възможно.

Запалвам още две свещи и ги поставям от двете страни на Мирабел. Накрая оставям последната запалена свещ в краката ѝ, а до нея — празната бутилка с крушата. Коленича на пода и за последен път се вторачвам в Мирабел. Дълго стоя така. Опитвам се да запомня всичко — за дългите години, които ми предстоят. Накрая идва време да тръгвам.

— Надявам се, че това ще ти хареса, Мирабел. Ще минат години, преди някой да дойде и да те намери. Близко си до твоя дом и си при онези, които обичаш. Бих искал да остана тук, с теб, но трябва да вървя.

Изправям се и я поглеждам. Струва ми се толкова дребна и самотна, но това е всичко, което мога да направя за нея.

— Ще чуваш камбаните, Мирабел. Непрекъснато ще си мисля как ги слушаш. Ти си част от тях. Никой друг освен нас няма да узнае какво означаваха камбаните. Никога няма да те забравя, моя любов. Сбогом, Мирабел. Знаеш колко много те обичам.

Вдигам капака и започвам да слизам по стъпалата. Едва стигам до долу. Краката ми треперят. Плача. Отварям вратата за камбанарията, излизам и я заключвам. Поглеждам ключа в ръката си. Решавам да го задържа. Винаги ще го нося със себе си като ключ за онова, което имаме между нас.

Прескачам оградата и хуквам по булеварда. Връщам се в нашия апартамент. Пак се изкъпвам и обличам дрехите за полета, а другите свивам на топка и натъпквам в един син найлонов чувал.

Затварям всички прозорци. Поглеждам за последен път клавишина на Мирабел, после хубавото ѝ бяло легло и моята стая, където доскоро лежеше тя. По лицето ми се стичат сълзи. Ридая. Угасям лампите, взимам картините, кутията и последния найлонов чувал. Излизам и заключвам вратата. Оставям ключа за апартамента върху електромера. Толкова е високо, че трябва да подскоча. Никой няма да го намери.

Изхвърлям найлоновия чувал с потните си дрехи в друга боклукчийска кофа. Заставам пред аптеката да чакам такси. Стоя дълго там. Зазорява се. На едното си рамо съм праметнал кутията с боите, а на другото — брезентовата чанта с картините. Поглеждам към камбанарията на „Сен Жермен де Пре“. Замислям се за Мирабел, която лежи там. Струва ми се, че виждам слабата светлина на свещите. Пред мен спира такси. Навеждам се през прозореца и казвам на шофьора, че искам да отида на летище Роаси. Той кимва и ми отваря вратата. После излиза от колата и понечва да сложи кутията и чантата в багажника. В същия миг камбаните започват да бият. Шест часът. С тях се събуждаше Мирабел. Издърпвам багажа си от ръцете на шофьора. Той се вторачва в мен. Поклащам глава и го отпращам. Оставям да гледам камбанарията и да слушам камбаните.

Някой друг взима таксито. Чувам и далечния отговор на „Сен Сюлпис“. Трябва да тръгвам, но не съвсем. Трябва ми повече време. Наблюдавам изгрева.

Издание:

Уилям Уортън. Последна любов

Преводач: Евгения Георгиева

Редактор: Милко Стоименов

Художествено оформление: Живко Табаков

ИК „ЕРА“ & ИК „РАТА“, 1996 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.